

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Ar 1350

EEK GENT

Digitized by Google

HIPPOCRATIS
COI
APHORISMI
NOTATIONIBUS VARIOREM
ILLUSTRATI.

DIGESSIT ET INDICES NECESSARIOS

ADDIDIT

JO. CHR. RIEGER,
RIESENBURGO-PRUSSUS.

VOLUMEN II.

HAGAE COMITUM,
Apud PETRUM VAN CLEEF,
M. DCC. LXVII.

HIPPOCRATIS
APHORISMORUM
SECTIO QUINTA.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM SECTIO QUINTA.

APHOR. I.

Σπασμὸς ἵξ οἰλεόρχ, θεατήμον.

Convulsio ex veratro, letale.

Exstat hæc sententia in *Coac. fcc. 4. n. 24.*
nec non in *lib. de verat. us. & apud Celsum*
l. 2. c. 6. p. 55.

Elleborum (intellige album) fanis esse periculorum, eo quod convulsiones inducat, dictum est *4 apb. 16.* Nunc convulsio ab ellebore letalis pronunciatur. Attamen evenire quandoque casus, ubi convulsiones ab hoc pharmaco non sint letales, legere est in *Epb. N. C. D. 3. a. 1. obs. 65. & Ag. Hafn. vol. 5. obs. 55.* De natura convulsionum dictum est ad *2 apb. 26.*

A P H O R I S M U S . 2 .

Eπὶ τέμνει σπασθός ἀποτέλεσμα, θεράπευσις.
σιμον.

Convulsio vulneri superveniens, letale.

Legitur totidem verbis hic aphorismus in
Coac. sed. 3. n. 81. & 382.

Duplici ex causa vulneribus (comprehendendo sub iis etiam ulcera) convulsio succedere potest; vel ab oborta inflammatione in nervosas partes incidente; vel cum nullus tumor circa ulcerum apparet, aut, qui fuit, evanuit; nam quibus tumores in ulceribus apparent raro convulsiuntur, &c. *juxta s. ap. 65.* Quanquam autem raro tunc convulsiuntur, quandocunque tamen etiam cum tumore oborigitur convulsio, letalis erit; ob nervos affectas. *Vallej.* Non semper tamen vulneratis obvenientes convulsiones letales sunt; sed qui ex vulnere moriuntur, cum convulsione mori solent: ita ut saepe convulsio non tam causa, quam potius signum appropinquantis existat mortis, *Vid. Cardan. p. 479.* *Listerus* intelligit aphorismum de vulneribus per tela venenata factis. Ab inanitione seu haemorrhagia magna vulneribus supervenire convulsionem docet aphorismus sequens.

A P H O R I S M U S .

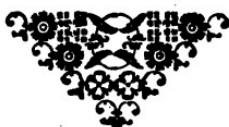
A P H O R. 3.

Aἱμαὶ Θ. πλεῖ ρύντΘ., σπασμὸς ἢ λυγμὸς
ἰπηρόμενΘ., κακόν.

Ex copioso sanguinis fluxu convulso,
aut singultus superveniens, malum.

In Coac. sect. 3. n. 57. hic aphorismus ita scribitur: *In copioſa ſanguinis fluxione, aut ſingul-
tus, aut convulſo, malum demoniant.*

A sanguinis jaſtura, unde cunque facta, vafa inanita contrahunt ſe vi ſibi innata exercendo motum ſyſtolicum, qui non contralibratur à diaſtole, propter defiſientem ſanguinem dilatantem vafa. Vid. Bagliv. p. 290. & 301. A ſublato igitur ſolida inter atque fluida æquili-
brio natus ſpasmus malum: quia indicat humores deficere etiam in minimis, unde retracti nervi ſunt. Singultus eſt convulsionis species in ori-
ficio ſuperiori ventriculi; & concuſſiones ſingultuofæ poſt magnas hæmorrhagias iplum vitæ finem, tanquam ultimi naturæ conatus antecedere ſolent. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 3.
p. 428.

APHOR. 4.

Eπὶ ὑπερηναθάρσι σκασμὸς, ἡ λυγμὸς ἵπ-
γειόμενος, κακόν.

Ex profusa purgatione convulsio, aut
singultus succedens, malum.

Reperiit hæc sententia in *Coac. fœt.* 4. n.
22. & *lib. de Verat. us.* Celsus I. 2. c. 8.
p. 76. *mortis periculum esse* ait, *si medicamentis*
purgatum & adhuc inanem, nervorum distensio op-
preffit.

Quoties ex multa purgatione convulsio aut
singultus, semper notatur causa quædam ner-
vos & nervorum principium afficiens. Malum
dicitur, quod de elleboro funestum dieebatur
apb. i. hujus sectionis. Vomitoria ac purga-
tia draistica, maxime elleborata, rodendo, stimulando & inflammando ventriculum ac inte-
stina, ad singultuosum disponunt morbum.
Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 3. p. 425. Purga-
tia quoque mitiora & indemnia largiori dosi,
vel in tenerioribus fortius operantia, spasmos
citare assolent. *Wedel.* In profusa purgatione
seu hypercatharsi evacuantur, cum excremen-
tis, etiam boni humores, & quia in defectu
humorum destruitur æquilibrium, convulsio
generari potest; quæ dicitur *malum*, non leta-
le, quoniam ille defectus sæpe suppletur, *Gor-*
ter.

APHOR.

A P H O R. 5.

Hγειράνων ἐξαιφνίης ἀφωνός τις γίνεται,
σπασθεὶς αἰσθέτοις, οὐ μὴ πυρετὸς ἵπ-
λασθη, οὐ εἰ τέος ὥστε ἰλθών, καθ' λέπι αἱ κραυγά-
λαι λύονται, φθέγγονται.

Si ebrium quempiam vox deficiat de-
repente, convulsus moritur, nisi
eum febris prehendat, aut qua hora-
crapulæ solvi solent, ad vocem redeat.

Celsus l. 2. c. 6. p. 55. hunc aphorismum ita
expressit: *Non servari potest qui ebrius obmu-
tuit. Is enim fere nervorum distensione consumitur,
nisi aut febris accedit, aut ea tempore, quo ebrietas
solvi debet, logi cœpit.*

Aphoniam ab ebrietate facit spastica phle-
gmonodes diathesis, quam infert cum impetu
impulsus in arteriolas cerebri sanguis, unde
nervorum ad linguam euntium origo compri-
mitur. Mors tum a convulsione, nisi eam fol-
verit accedens febris: nam haec superveniens
solvit convulsionem juxta 4 apb. 57. *Hecque.*
In summa ebrietate est apoplexia, nempe som-
nus profundus cum stertore, a sanguine nimio ad
corticem cerebri delato, a quo cerebrum subje-
ctum premitur. Visa autem est mulier quædam,
ex vini potu apoplextica facta, quæ supervenien-
te febre die sequenti a febris invasione mortua
est. Hinc veritas præsentis aphorismi suspecta
redditur; nisi ejus explicatio petatur ex lib. 2.

de morb. n. 22. qui locus sic habet: *Si quis ex temulentia voce deficiat, si quidem jam confessim eum febris corripiat, convalescit, sin minus, intra tertium diem moritur.* Intendit enim, ut statim, ac voce privatur, febris eum corripiat, quod ut significaret h. l. Hippocrates non contentus dixisse *αὐτίκα*, i. e. *statim* seu *confessim*, vocem ulterius addidit *παραχεῖμα*, quæ & ipsa temporis celeritatem significat, h. e. *statim*, nulla interposita mora. Quum igitur aphoniæ ex ebrietate statim febris supervenit, æger liberatur, quum vero postea, moritur. Quæ quidem interpretatio ex lib. *Coac. sect. 3. n. 322.* confirmari ulterius potest, quo in loco hæc leguntur: *Siderationes* (apoplecticæ affectiones) *quæ repente fiunt, si insuper febris exsolutionis in modum contingat, quæ diutius trahet, perniciem minantur:* nam ut apoplexiæ ex ebrietate inter apoplectica numerantur, & derepente invadunt. Quotiescumque igitur apoplexiæ statim febris supervenit, solvitur; nequaquam vero ubi posterius, & jam confirmato morbo: cuius quidem diversitatis hanc causam afferrem; quia febris statim superveniens, est de genere ephemeralium, quæ ab agitatione spirituum provenit, quos quidem a principio invasiois apoplexiæ vehementer commoveri, est rationabile, idque ex ipsomet Hippocrate colligimus, qui lib. *de viñt. acut. n. 38.* de apoplexia sub nomine aphoniæ tractans hæc habet: *His sane prius ad bibitis fomentis statim per initia venam secare convenit, cum adhuc sublati sunt qui affligunt, tum spiritus, tum humores.* Cum igitur a principio spiritus vehementer agitentur, febrem tunc supervenientem ephemeralam esse rationabile est, a cuius calore causa apoplexiæ cito dissipari potest.

poteſt. Si vero temporis progreſſu, & ſpiri-
giſbus quiescentibus febris accedat, ide genere
putridarum eam eſſe neceſſe eſt, que tantum
abefit, ut humores ſeu vapores craclos diſſipare
poſſit, ut porius eos adaugeat & deteriores
reddat. Differunt etiam inter ſe huiusmodi
febres calore, que enim statim invadit, ſem-
per vehementer prieſte ſe fert calorem, quales
prieſte ferunt ephemerae fere omnes, que uero
temporis progreſſu ſupervenit, uoluntati-
menta lenta eſt, quales ſunt febres omnes pa-
tridæ. *Marijan.* p. 456. In ebriore a copia
vini prieſterim generoſi aſſumta corpore mihi
uins perſpirabili contingere poſteſt, plus juſto
caput repleri ſanguine copioſo, qui arterias
plexus choroidei nimium diſtendendo ſpirituu-
meatus intercipit. Accedens autem motus
ſanguinis in febre celerior, obſtructa in cere-
bro vasa aperit, nec non materiam stagnantem
in ejus poris, ſive aquoſa ſive viſcida ſit, po-
tenter diſcutit. *Hoffm. de ſal. febr.* q. 32.

Hæc obſervatio actionis naturæ egregiam re-
gulam curationis ſuggerit: monemur enim in
hoc caſu, nos debere calefacere iſtud corpus
per actu calida & aromatica calefacentia, mi-
niuſe ſpirituosa, vel vinoſa, ſed que calefa-
cient ſine inebrandi virtute. Quam diu igitur
durat aphonia ſine febre in ebrio, verſamur
in ancipti, num manebit talis homo ſuperſtes,
num vero extinguetur ſuperveniente convul-
ſione: ſcimus enim in tali corpore ad eſſe ſpiri-
tuofuſu calefaciens in magna copia, quod ſua
virtute, modo valeant vires viue, faciet ſtimu-
lando maiorem calorem ſeu febrem, veram
eam febrem non invenio; ergo mihi indicium
eſt, vires viue obratas eſſe multitudine vini.

Si

Si ergo expectamus per duodecim horas vel viginti quatuor, quo tempore crapula solvi solet, & tamen vires vitae non facere majorem motum, & permanere aphoniam, periculum est, ne ex tam diu persistente causa tandem obruatur ebrius. Sed si tunc demum ebrius loqui incipiat, ipsa loquela, etiamsi nihil faciat ad subigendum vinosum, periculum detrahet, non ut causa, sed ut signum; quoniam loquela rediens notat, opprimentem causam esse minutam, & inde valentibus sensim magis corporis viribus totum vinosum subigetur.

Gorter.

Exemplum de quodam, qui ex ebrietate aphonous convulsus mortuus est, extat in *Ronssei Epist. num. 12.*

APHOR. 6.

Ο'κόσοι ὑπὸ πεπίγα αλίσκονται, οὐ πάσαροι ημέρης ἀπόλλυνται· ήτο δὲ ταῦτα διαφύγωσιν, υγίεις γένονται.

Qui nervorum distentione corripiuntur, intra quatuor dies pereunt; quos si effugerint, fani fiunt.

Legitur hic aphorismus in lib. de *Judicat.* n. 8. & Celsus l. 4. c. 3. p. 193. ait *sæpe intra quartum diem tollere &c.* ergo non semper.

Quid *τέταρτος*? Hippocrates exponit 3 de *morb.* n. 13. Cum invadunt corporis distensiones tetani appellati, maxillæ velut ligna COR-

configuntur, os aperire nequeunt, oculi illachrymantur ac pervertuntur, dorsum rigidum est, crura neque manus similiter adducere possunt, facies rubescit & vehementer dolet, cumque morti est proximus, potionem, sorbitionem & pituitam per nares rejicit. His mox subjicitur prognosis hæc: *Tertio, aut quinto, aut septimo, aut decimo quarta die perit, quos si effugerit, convalescit.* Cui lectio potius, quam aphorismo assentiri me cogit, tum antiqua libri auctoritas, tum ingenuitas auctoris, quem absque certa experientia hæc dixisse, non est rationabile; unde fateri cogimur, præsentem aphorismum, quem admodum superiorem, defectuosum esse, ejus defectu, qui has sententias in unum redegit. Vel fortasse ipsemet, ut præfatos omnes dies brevitate sermonis comprehenderet, in *quatordecim* diebus dicere voluit, sed calami vitio in *quatuor* scripsit. *Martian.* p. 456. *Conf. Ham Rat. med. P. 6. p. 148.*

APHOR.

APHOR. 7.

Ta ἐπληπτικὰ ὄχοσοις πρὸ τῆς ἡλικίας γένεται, μετάσεων ἵσχει ὄχοσις δὲ τόντες τοιχούρι, ἔτους γίνεται, ταπεριζὲ τὰ πόλλα ἔγενονται.

Comitiales quibus ante pubertatis annos contingunt, mutationem habent: at quibus quintum & vigesimum annunt agentibus sunt, eos fere ad mortem usque comitantur.

Pars posterior hujus aphorismi definita esse videtur ex lib. 2. Prædict. n. 16. quo in loco hæc leguntur: *Ex morbo sacro ægerrime emergunt, quibuscum una a puero increscit morbus, & in virilem ætatem simul adolescit, deinde quibus ætate florente ortus est, nempe post annum quintum & vigesimum, ad quadragesimum quintum usque.* Celsus l. 2. c. 8. p. 68. priorem aphorismi partem sic expressit: *morbus comitialis ante pubertatem ortus, non ægre finitus:* posteriorem autem in loco reddidit, unde verba ejus retulimus in notatis ad 2 apb. 45. ubi etiam præsentis aphorismi habetur expositio. Quod dixit Hippocrates, pueros ætatis mutatione convalescere, adultos autem interire, ostendit id quidem, ideo epilepsia esse illos maxime obnoxios, quoniam eorum fibræ nerveæ molles, atque laxæ, resolutionem maxime subire possunt;

sunt; convalescere vero illos cum pubertatis terminum attingunt, quoniam ætatis mutatio-ne, & corporis incremento, robur, & virtu-tem elasticam etiam atque etiam fuscipiunc. *Brin. de spir. an. p. 328.* Licet autem post 25 annum incurabilis dicatur epilepsia ab Hippo-cratico, hoc tamen non est perpetuae veritatis. Multos enim ætate proiectos, ab hoc morbo liberatos fuisse, plurimis observationibus rela-tum est, quamvis tamen hoc raro contingat; sique aphorismum utplurimum, & fere sem-per verum esse, statuendum est. *Rivet. p. 177.* Epileptici ad ætatem senilem vergentes, dia-eta & medicamentis commodis usi, rariores persentiunt, citra occasionem manifestari, in-sultus. *Wedel.*

A P H O R. 8.

Οχόσοι τάλευειντι γενόμενοι ἐκ ἀνακαθαί-ρονται ἐν πασαρεσκαίδεκα ἡμέρησ, ταπίο-σι εἰς εμπύημα μεθίσταται.

Qui morbo lateralī laborant, nisi in-tra dies quatuordecim repurgen-tur superne, iis in suppurationem convertitur.

Pleuritis vera seu exquisita cum ex acuto-rum sit classe morborum, intra quatuor-decim dies judicari debet. *Vid. 2 apb. 23.* Per-fecta ejus crisis & solutio fieri solet per sputat. Si ergo deficit natura hac via, intra dictum tempus expectanda est crisi imperfecta per suppurationem in pectore, quæ empyema vo-catur.

catur. Hoc est quod innuit præsens aphorismus. Docuit hoc Hippocrates plus simplici vice. Judicium subit hic morbus cum brevissime quidem septimo die, cum longissime autem decimo quarto. Quo quidem si pus ex latere repurgatum & per sputum rejectum fuerit, sanguis evadit. Si vero minime expuatur, purulentus fit, & morbus longius protrahitur. *lib. de affect. n. 8.* Cumque ulcus factum fuerit, ex se pus effundit, & de vicinis locis calore pituitam ad se adducit, quæ ubi computruit, pus expuitur. *lib. I. de morb. n. 11.* Quibus in morbo lateralí lingua circa initia bilioſa est, hi intra septimum judicantur, quibus vero tertio aut quarto die, circa nonum. Quod si bulla aliquantulum liveſcens in lingua appareat initio, qualis excitatur ferro candente in oleum intincto, difficilior fit solutio, & judicatio quidem ad decimum quartum diem dederetur. Sanguinem autem ut plurimum expuunt. Sputum vero in morbo lateralí ubi maturescere & expui tertio die coepit, celeriores judicationes facit, quod si posterius, tardiores. At vero biliosi simul & sanguinei morbi laterales, fere nono die aut undecimo judicantur, ac maxime sanescunt &c. *Coac. fest. 3. n. 129-132. 137.*

Si Pleuritidis inflammatoriæ signa permaneant ad quatuordecim dies, certi sumus pus esse confectum. Si vero interea temporis commutata materia inflammatoria in materiem purulentam non repurgatur, necesse est, ut maneat in corpore, quoniam materia purulenta nunquam invisibiliter exit. An vero in hoc loco sola repurgatio superne, i. e. per sputum, intelligatur, ut multi contendunt, non ita plane constat,

constat, quoniam pleuritici non raro liberantur per urinam sedimentosam. Neque Hippocratis sententia probari potest, hic intelligi purgationem per sputum, quoniam ~~αναποστολη~~ generaliter notat *expurgo*, & *perpurgo*, sed interdum sumitur pro *purgō sursum*. Sed quando ex constantia inflammationis appareat, inflammationis mutationem fuisse factam in purulentiam, & non deteximus, intra quatuordecim dies, vel in urina vel in sputo, materiem purulentam fuisse evacuatam, certi esse possumus, hoc in corpore collectum esse pus, seu empyema. Et quoniā post inflammationem pleuræ pus istud confectum frequentissime deponitur in cavum pectoris, non erit sine ratione ex tali perdurante pleuritide prælagire empyema pectoris, quamvis quoque alia inde potuisset fieri suppuratio. *Cortes.* Consectarium hujus aphorismi est infra apb. 15.

A P H O R. 9.

Φθίσις γίνεται μάλιστε ηλικίησι τῷσιν ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα ἵπον μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

Tabes præcipue contingit ætatibus, quæ sunt ab anno decimo octavo ad trigesimum quintum.

Exstat hæc sententia in *Coac. sct. 3. n. 265.* & apud *Celsum l. 3. c. 22. p. 169.* In 3 apb. 29. monemur phthises seu tabes maxime fieri Juvenibus: sunt quippe hi præ cæteris obnoxii
Vol. II. B pleu-

pleuritidi, unde facta suppuratione (5 aph. 15.) provenit phthisis pulmonalis.

A P H O R . 10.

Oκόσαιοι κυνάγχην διαφεύγουσιν, ἐς τὸν πνεύμονα τρέπεται, οὐ ἐπὶ τὰ ὑμέρους ἀποθνήσκουσιν, ἀλλὰ τὰς διαφύγουσιν, ἔμπεις γέγονοταί.

Qui anginam effugiunt, iis in pulmonem vertitur, & intra dies septem intereunt; quos si evaserint, suppurati fiunt.

Legitur hic aphorismus in Coac. sect. 3. n. 105 sq. *Quibus angina ad pulmones divertit, partim quidem intra septem dies pereunt, partim vero liberati, pus intro colligunt, nisi pituitosa sursum educantur.* De angina gravissima & celerrime interimente, quæ neque in faucibus, neque in cervice quicquam conspicuum facit, plurimum vero dolorem exhibet, & difficultatem spirandi, quæ erecta cervice obicitur, inducit; in Prognost. n. 23. hæc habentur: *Quod si ad pulmonem levitas, dementiam excitat, & ex his nonnulli suppurrati plerumque evadunt.* Celsus l. 2. c. 7. p. 64. aphorismum præsentem ita reddit: *Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit; idque sæpe intra septimum diem occidit: quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret.*

Angina præter rationem evanescens, & translata in pulmones, creat peripneumoniam, h. e. inflammatione in musculis laryngis inter-

nis

nis cessante, si inflammatio in pulmonibus exoritur, intra septem dies expectanda est mors; est enim morbus peracutus: & si hanc evaserint ægri, suppurantur. Anginæ occultæ scribit *Baglivus* p. 145. si superveniat dolor lateris, cessante magna ex parte circa collum, & fauces dolore, & difficultate tum spirandi, tum deglutiendi; anginam conversam esse in peripneumoniam significat. Perniciosa est hæc mutatio, nam ægri vel cito moriuntur, vel suppurantur. H. J. Conf. Boerb. apb. 801. & 824. De hac anginæ transmutatione ita leximus apud *Hippocr.* lib. 2. de marb. n. 27: *Si faucibus & tumoribus sedatis, ad pulmonem morbus versus fuerit, confessim febris & lateris dolor insuper corripit, & ubi hoc contingit, plerumque moritur. Quod si dies quinque effugerit, purulenus evadit, nisi ipsum confessim tussis corripuerit, quæ si corripuerit, exscreato & repurgato sputo convalescit.* Quæ quidem sententiae in eo tantummodo differunt, quia in aphorismo terminus assignatur septem dierum, lib. autem cit. quinque tantummodo adscripsit; quæ loca invicem conciliabuntur, si dicamus, in aphorismo septem dies enumerrari, a die invasionis anginæ, librum autem de morbis quinque assignasse a die transmutationis anginæ in peripneumoniam, quasi angina, ut morbus acutissimus intra primum quaternarium necessario transmutetur. Cur autem tam cito ad suppurationem convertatur hæc peripneumonia, cui terminus quatuordecim dierum in pleuritide assignatur, non ex natura læsæ partis id evenire affirmarem (quod pluri-mi faciunt) quia in peripneumonia etiam ipsa a principio invadente, expurgationis terminus vigesima prima dies præscriptus est, ut ex

lib. 3. de morb. n. 16. manifeste constat. Quare potius crediderim id evenire propter humoris peccantis dispositionem; qui enim pleuritidem, aut peripneumoniam, a principio producit, longe benignior est eo, qui peripneumoniam ex transmutatione parit, hic enim ante quam ad pulmonem perveniat putridus est, quia ab inflammata parte decessit, quare novam alterationem, & putredinem in ipsis pulmonibus adeptus, ad suppurationem adeo disponitur, ut in quinque diebus suppuretur, quod in aliis humoribus ante diem vigesimam evenire non solet. *Martian.* p. 457.

Duae sunt species Anginæ faucibus infestæ, una quæ præcipue corripit laryngem, quam vocant *Cynanchen*, altera quæ afficit pharyngem, quæ vocatur *Synanche*: si vero etiam signa inflammationis apparent externe in collo, vocatur vel *Paracynanche* vel *Parafsynanche*, prout simul larynx, vel pharynx sit affecta, seu prout respiratio vel deglutitio sit impedita. In textu est *Kυράγχη*. Ergo intelligit auctor eam anginæ speciem, quæ laryngi est infesta & suffocatam respirationem inducit; & quoniam illa species non præbet signa externa, scimus internam laryngis membranam affectam esse. Illa membrana jam inflammatione tumens raro ad septimum diem extenditur, quin ita faciat angustum transitum, ut æger suffocatus pereat. Quia vero inflamatio ad septimum usque diem increscere solet, & dein commutari in suppurationem, inde plerumque inflamatio internæ membranæ laryngis suffocationem induxit, ante quam ad suppurationem deducta sit. Si autem levior fuit inflamatio & minor tumor, quam qui potuit inducere suffo-

suffocationem, illa post istud tempus formabit pus, quod sua gravitate deorsum descendens implet Tracheam arteriam & Bronchia, ubi stagnando collectum generat pulmonis suppurationem. Sed si inchoata angina talis sensim etiam pergit continuatam membranam Tracheæ & Bronchiorum inflammare, inducit Peripneumoniam, quæ interimit. *Suppurati*, ὑπερυπότιον, sunt homines, qui vel in pulmonibus vel in cavo pectoris colligunt pus. Tales suppurations præagiuntur ex Angina prægressa, quæ abiit sine ratione, i. e. sine critica evacuatione: nam quæ angina emittit sputa copiosa cocta, non transmutatur in peripneumoniam, sed quæ evanescit sine evacuatione hac, & tamen ægri manserunt ultra septem dies superstites cum signis, materiem translatam esse ad pulmones, succedente peripneumonia id declarante. Ita habemus egregiam prognosin instantis suppurationis seu empyematis, ne decipiatur judicantes, ægrum esse sanatum, quia effugit anginam. Præstantius autem foret hoc instans malum evitare per optimam medendi methodum. Si vocamur in tali periculosa angina, omni ope tentanda est inflammationis resolutio per repetitam venæ sectionem, si unicæ non auscultat, alvus ducenda antiphlogisticis, collum foventum cataplasmate, fauces colluendæ diluentibus cum adjecto nitro; & vapores aquosi saepè hauriendi, qui usque in pulmones penetrant. Sed si his omnibus ante septimum diem non auscultat malum, reliquum tempus morbi ut peripneumonia suppuratoria vel empyema pertractandum, ut pus confectionum per expetationem ejiciatur. *Gorter.*

APHOR. II.

Tοῖσιν ὑπὸ τῶν φθισίων ἐνοχλημένοισιν, ἵνα τὸ πτήσμα ἔστερ ἀν ἀποβοήσασι βαρὺ ἴζη ἐπ τὸς ἀνθεγκας ἐπιχεόμενον, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ρέουσι, θανατῶδες.

In tabe vexatis, si sputum quod tussi rejiciunt, carbonibus infusum gravem odorem emittat, & capilli e capite defluant, letale est.

APHOR. I2.

Oκόσσοισιν ἀν φθισίωιν αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ρέωσιν, οἷοι, διαρροίης ἐπιγενομένης, ἀποθνήσκουσιν.

In tabidis si capilli e capite defluant, illi, superveniente alvi profluvio, moriuntur.

Hos duos aphorismos in lib. 2. de morb. n. 46. ita expositos legimus: *Si quidem jam capilli ex capite huic defluant, caputque velut ex morbo videretur, & super prunas expuenti sputum graviter oleat, hunc intra breve tempus peritum afferito, & ex alvi profluvio peritum. Ubi enim jam pus circa cor computruit, id prunis impositum nidorem exhalat,*

*exhalat, & una incalescens cerebrum salsuginem emittit, quæ alvum ciet, cuius rei indicium est, quod capilli ex capite defluunt. Ex quibus constat, ea, quæ in secundo aphorismo dicuntur, non ita esse accipienda, ut inferatur, posse defluvium capillorum fieri, cui diarrhœa non succedit: ut verba ipsa aphorismi sonant, sed ut quid necessarium sequi. Quare clarius fortasse dixisset aphorismorum compilator hunc in modum: *Quibus tabe laborantibus capilli de capite defluunt, bi per supervenientem alvi fluorem moriuntur;* aut quemadmodum in *Coac. Sest. 3. n. 255. Tabidi, si capilli e capite defluunt, alvi profluvio moriuntur.* Atque hoc modo non solam mortem prædicere docemur, sed ejus modum, quod Medico non parum gloriæ parit. *Martian. p. 457. Celsus l. 3. c. 22. p. 168.* longe periculosissimam dicit phthisin, si, quod exscreatum est, in ignem impositum, mali odoris sit: & *l. 2. c. 8. p. 71 sq.* periculum subesse ait, ubi capilli fluunt; atque in sputis odor fædus est; maximeque, ubi post bæc orta dejectio est, protinus moritur. Periculum exinde est, quia fætor corruptionem in pulmonibus indicat, & si capillorum defluvium accedit, significatur materiam purulentam in sanguinem raptam esse & usque ad superficiem corporis deductam, ubi acrimonia sua destruit radices pilorum. Ultima phthisicorum scena, si purulenti, corrupti, humores cum sanguine circulantes delati tandem fuerint ad glandulas & emissaria intestinorum, & ad extremum inferior alvus turbatur. *Hippocr. lib. 1. de morb. a. 10. Exemplum leges in Eph. N. C. D. 1. a. 6. obf. 103.**

Sputa duobus ex locis præcipue proveniunt. Primo ex tota membrana pituitaria & fauci-

bus; hæc exscreatu solent reddi; tali enim actione sputum seu mucus tenax adhærens his partibus avellitur & ita rejicitur. Vel veniunt sputa ex larynge, trachea arteria & pulmonibus; hæc ejiciuntur iterata tussi, qua hæc partes agitantur & aër cum impetu emittitur, qui simul educit sputum lateribus harum partium adhærens. Quoniam auctor addit in primo aphorismo, *quod tussi rejiciunt*, hoc in loco intelligi debet sputum, quod ex pulmonibus venit. De hoc sputo dicit, *si gravem odorem emitat carbonibus infusum*. Ergo non est opus, ut sputa sint fœtentia, nisi injecta carbonibus carentibus: auctoris enim nostri mens est, elicere indicia ex sputo non fœtente, quod prunis injectum fœtorem spirat. Simplex hoc experimentum magni est usus, si modo sciamus, quinam humores nostri inodores prunis injecti fœtorem spirant, & qui inodores manent. Invenimus humores ex pituitaria membrana & trachea fœcretos, in ignem projectos nullum spirare fœtorem; sed si sanguis, humor nutritius, & pus infunditur prunis, tunc semper exhalat fœtor, etiamsi aliter sint humores inodores. Ergo ex hoc experimento constat, vel humorem bonum circulatorium, vel pus tussiendo ejici. Quod experimentum non multum distat ab illo, quod cum sputo in aquam dejecto instituitur: nam excrementitii humores aqua sunt leviores, ac inde supernant; humores autem circulatorii & pus aqua sunt graviores ac fundum petunt. Ex observatione secundi aphorismi satis constat, quam perverse multi dant medicamenta purgantia phthisicis, quum ipsa natura doceat, alvi evacuationem, ut signum & causam nocere; experti enim sunt Practici,

a purgante dato supprimi sputum, & si alvum referaveris, non esse in Medici potestate eam iterum supprimere posse. *Gasser.*

APHOR. 13.

Oχόστι αἵμα ἀφρῶδες ἀναπλύσει, τυπεῖσιν
ἐν τῷ πνεύμονος οὐ πιεύση ἀναγνωρίζει-
ται.

Qui spumantem sanguinem sputo re-
jiciunt, iis ex pulmone talis reje-
ctio fit.

In Coac. sect. 3. n. 250. legitur: *Qui spuman-
tem sanguinem evomunt, partibus infra septum
transversum dolorem nequaquam sentientibus, iis ex
pulmone vomitio fit.* Celsus l. 2. c. 7. p. 61. ita
reddidit: *Qui spumantem sanguinem exscreant,
bis in pulmone vittum est.*

Signum hic docetur, quo dignoscitur san-
guinis ex pulmonibus rejectio sive hæmoptoe
a sputo & vomitu cruento. Spumosus est san-
guis, quia habet aërem inspiratum mixtum.
Eius tamen excretio non semper a pulmone
primario affecto provenit. Nam identidem
viscera abdominis sanguinea, ut hepar, llen,
si insolitæ magnitudinis sunt sanguine & hu-
more infarcta & obstructa, dum æquabilem
sanguinis circulum, obice quasi posito, impe-
diunt, ad immodicas & subinde exitiales san-
guinis tam per vomitum & fecesum, quam

per vasculosam pulmonis substantiam profusiones, disponunt. Etenim intercepto alicubi sanguinis libero per vasa transitu, vi legum hydraulicarum, impetus ejus sic increvit, ut, ubi minorem resistentiam invenit, copiose confluat, vasa diducat tandemque perrumpat. *Vid. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 2. p. 34 & 55.* Ex hepate malum esse observavit Hippocrates *Coac. sect. 3. n. 216 & 273.* Qui spumantem sanguinem spuitione rejiciunt, cum præcordiorum dextrorum dolore, iis ex jecinore prodit, & plerumque pereunt. Ita, ut aphorismo præsenti doceamus tantummodo cognoscere in universum, per quam regionem sanguis excernatur, non quæ pars affiliatur, quando sanguinis spumosi fit excretio, nec quod in sanguinis spumosi refectione pulmones semper affecti sint. *Martian. p. 257.* At vero, qui omni vitio carent sub diaphragmate, nec sunt colore flavo, subviridi aut fusco foedati, habentque hypochondria bene morata, beneque constituta in omni beneficio æqualitatis; in substantia quidem, mollia, solida, & succi plena; in quantitate, λατα-
γη, i. e. in mediocritate posita contractionis & tensionis; in qualitate vero, æqualiter suaviterque calida; denique a norma & præscriptione naturæ ausquam egressa; sine ulla umbilici palpitationes aut micantis arteriæ coeliacæ perceptio-
ne: tunc sanguinis expulstio venit a pulmone. Quoniam nihil opinionem facit sanguinis ana-
dromen facientis; non suppressa juvenum, fa-
miliaris olim, hæmorrhagia; non hæmorrhoi-
des hominum hæmorrhicorum; non menstrua
menstrualia. Deinde copia effluentiæ, cum
effluendi modus, qui tanquam vomendo fit,
ac

ac sine dolore: hæc omnia sunt sanguinis a pulmone manantis τεκμήρια. Pleno ore profundunt sanguinem: quale est illud Virgilianum 2 Georg. 461.

- - - foribus domus alta superbis
Mane salutantum totis vomit ædibus undam.

Et Æneid. l. 9. v. 349. *Purpuream vomit ille animam: ... accepto vulnere in thorace. Spectat aphorismus ad phthisin, cuius origo est illa pulmonum hæmoptysis, vel hæmorrhagia. Duret. in Coac. p. 291 sq.*

A P H O R. 14.

Tῷ φθίσι ἐχομένῳ διάρροια ἐπιχειρεῖν,
γανατᾶδες.

Phthisi succedens alvi profluviū, le-

tale.

In Coac. scđt. 3. n. 256. extat: *Tabidis si succedant alvi profusiva, moriuntur. Vid. etiam ibid. n. 244. & lib. 1. de morb. n. 11. & 14.*

Insinuat hic aphorismus, quod diarrhoea tabidis tunc solum letalis censenda sit, cum iisdem jam consumitis supervenit, juxta præced. apb. 12. principio enim morbi non letaliter aliquando supervenire potest. *Martian. p. 458. Imo & ubi a vomica rupta abscessus apertus oritur & magna puris ejicitur copia atque sic restitutio-*nis in integrum affulget spes, mitioribus laxantibus primas vias ab humorum vitiosorum colluvie repurgare confert. *Vid. Hoffm. Med. rat.*

rat. T. 4. P. 4. p. 311. & 319. Purgantia autem paulo validiora, ut aloëtica, scammonia-ta, elleborata, multo magis emetica, tum vi-res infringendo, tum temperatum humidum educendo, mirum in modum nocent: quare ubi humores a pectore derivandi leniterque per alvum evacuandi indicatio est, hoc fine mannata, tamarindinata & quæ ex rhabarbaro, agarico & sennæ foliis confiunt laxantia, omnium sunt commodissima; & si talia nimiæ humorum copiæ imminuendæ parva dosi data non sufficiunt, aut si humores nimis crassi & viscidi, qui minima vascula obstruunt, resol-vendi & educendi sunt, pilulæ de succino Crat-tonis, aut quæ gummi ammoniaco, croco, mercurio dulci, extracto rhabarbari, aloës &c. conficiuntur, aptissime possunt substitui. *ibid. p. 327.* Si vero purgantis remedii usū phthisis ad intestina convertatur sub specie torminum ventris, & diarrhoeæ; fere non erit amplius in potestate Medici tales fistere diarrhoeam; nam ad oscillationem illam omnia colliquando ruunt liquida, hinc mors. *Bagliv. p. 370.* Au-tore *Celso l. 3. c. 22. p. 171.* alvus cita utique vitanda est. Prognosis certe salutaris aperitur, si alvus compacta deponit, apud *Hoffm. l. c. p. 309.* Hujusmodi ægris si alvus perturbetur, malitia est, juxta *Aret. de caus. diut. l. 1. c. 8.*

APHOR,

A P H O R. 15.

Οκόσοις ἐν ταλαιπρίπδῳ ἔμετυοι γίγνονται, οὐ
ανακαθαρθέσιν ἐν πεσαράκοτα ἡμέρησιν,
ἀφ' ἣς ἀν η ρῆξις γένηται, παύονται ἢν δὲ μή,
εἰς φθίσιν μεθίσανται.

Qui ex morbo lateralī suppurati fiunt,
si intra dies quadraginta, ex quo
ruptio facta est, superne repur-
gentur, liberantur: alioqui in tabem
transeunt.

Legimus in *Coac. sect. 3. n. 142*: *Qui ex mor-
bo lateralī suppurantur, in quadraginta diebus
post ruptionem pus spatiōne rejiciunt;* & *ibid. n.
210*: *Quibus tubercula in pulmone oriuntur, ii pus
intra dies quadraginta, ex quo fit ruptio, expūunt,
quos si superent, ut plurimum tabidi fiunt.* Celsus ita
reddidit: *Laterum dolores, suppuratione facta,
deinde intra quadraginta diem purgata, finiuntur.*
*Tabes subit, si in lateris dolore orta suppuratio intra
quadraginta dies purgari non potuit.* lib. 2. c. 8.
p. 66. & cap. 7. p. 62.

Est aphorismus præsens conjectarium præce-
dētis *aph. 8. docens*, quod si spatio quadra-
ginta dierum non facta fuerit repurgatio, h. e.
si intra dictum temporis spatiū puris screatus
non cessat, fiat phthisis, a pure retento, quo
pulmo infectus exulceratur. Qui pus intro
collecturi sunt, iis primum quidem salsugino-
sum sputum expūitur, deinde dulcius. *Hippocr.*
Coac.

Coac. sect. 3. n. 209. At purulentos omnes his signis dignoscere oportet. Primum quidem si febris non dimittit, verum interdiu levior quidem, noctu vero major detinet, & sudores multi oboriuntur, tussesque & tussiendi cupiditas ipsis inest, nihil tamen effatu dignum expsuunt, oculique cavi redduntur, malæ ruborem contrahunt, & ungues quidem in manibus adunci fiunt, digiti vero maximeque summi incalescunt, & in pedibus tumores fiunt, cibos minime appetunt, & pustulæ toto corpore oriuntur. At vero suppurationes magna ex parte rumpuntur, partim quidem vigesimo die, partim etiam trigesimo, quædam quoque quadragesimo, aliquæ etiam ad sexagesimum diem deveniunt. Suppurationis autem initium fore ratione comprehendere oportet, ab eo die quo primum æger febricitavit, aut etiam primum rigor prehendit, & si, pro dolore, sibi pondus inesse in eo loco, qui dolore affligeretur, dixerit. Ista namque circa suppurationum initia fieri solent. Ex hoc igitur tempore suppurationum ruptionem fore intra prædicta tempora expectandum est. At ex his, quæ citius aut tardius rumpuntur, sic deprehendere licet. Si quidem dolor inter initia oritur, & spirandi difficultas, ac tussis sputaque perseverant & ad vigesimum diem extenuuntur, intra hoc tempus, aut adhuc prius ruptionem expectato. Quod si mitior dolor fuerit, iisque cætera omnia pro hujus ratione respondeant, tardius ruptionem sperato. At ante puris eruptionem dolorem oboriri, & spirandi difficultatem, & sputi excretionem necesse est. Supersunt autem ex morbo hī potissimum, quos febris eodem post ruptionem die

die dimisit, quique cibos celeriter expetverint, & siti liberantur, venterque tum exigua, tum coacta dejicit, & si pus album & lævo ejusdemque coloris fuerit, & a pituita liberum, citraque dolorem aut tussim vehementem educatur. Sic quidem optime & celerime liberantur, sin minus, qui ad ista proxime accident. Hippocr. *Prenot.* n. 15. 16. 17. Conf. *Dures.* in *Coac.* p. 240. In *Epb. N. C. D.* 2. a. 3. o. 98. observatio est de pleuritico purulenta expuente ultra terminum in præsente aphorismo determinatum, qui convaluit usu lactis caprilli cum conserva rosarum per aliquot septimanas continuato.

APHOR. 16.

Tὸ δέρμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖς πλεονάκις χρεομένοις, σφραγῶν ἐκθύλυσιν, νεύρων ἀκράπειαν, γυνώμης νάρκωσιν, αἷμορραγίας, λεπτοζυμίας· ταῦτα οἵσι θάγατοι.

Calidum eo frequentius utentibus has adfert noxas, carnium effeminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, sanguinis profluvia, animi defectiones, ad quæ mors sequitur.

Præsens aphorismus una cum proxime sequentibus absque dubio ex lib. de bumm. usu desumus est, ubi n. 3. totidem legitur verbis. Cum autem ejus libri intentio sit de usu liquidorum tractare, quæ exterius admoventur, patet,

patet, quæ de aquæ calidæ & frigidæ facultatibus hoc in loco traduntur, perperam extendi ad ea, quæ interius assumuntur. *Martian.* p. 458. *Celsus* ita reddidit l. 1. c. 9. p. 40: *Calor si nimius est, corpus effeminat, nervos emollit;* & l. 2. c. 1. p. 44. *Calor omnis mentem bebetat, & ut anima deficiat, ut sanguis prorumpat, efficit.*

Aqua calida laxat contextum fibrosum, atque frequenter usurpata producit *carnium effæminationem*, h. e. mollitiam & laxitatem; motum muscularum torpescensem & nervorum *impotentiam*, atque hinc pendentem *mentis torporrem*; facilem vasorum extensionem, rupturam, unde *sanguinis profluvia*, & hinc *animi affectiones* seu deliquia, ac denique *mortem* a defectu virium, fatiscenteque motu solidorum.

APHOR. 17.

Tὸ δὲ ψυχὴν σκασμὸς, πτίνας, μελαθμὸς, καὶ ῥίζα πυρετῶδεα.

Frigidum vero convulsiones, nervorum distensiones, denigrationes, & rigores febres.

Exstat hic aphorismus totidem verbis in *lib. de hum. us. n. 3.* ubi de aquæ frigidæ immoderatus corpori exterius admotæ noxis agitur. In *lib. de fractur. n. 37.* ubi Hippocrates cavendum esse docet, ne ossa nuda frigidis per exordia perfundantur, propter metum rigorum febrilium, mox pro ratione addit: *frigida enim semper convulsionem accersunt;* & in *lib. de artic. n. 74.* similiter, postquam cavisset, ne tibiæ

tibiræ ossibus luxatis applicentur splenia vino madentia admodum frigida , subdit : *frigus namque in bujusmodi affectibus convulsionem accersit.* Hinc etiam *Celsus l. 2. c. 1. p. 45.* non privatim de aqua frigida , sed de omni frigore in genere doctrinam Hippocraticam exponit : *Frigus modo nervorum distentionem , modo rigorem infert ; illud στρωμὸς , hoc τήρανος Græce nominatur : nigrorem in ulceribus & borrorem in febribus excitat.*

Præcipuus atque primus frigoris effectus est, solidorum quorumcunque contractio, fluidorum densatio. Applicatum ergo corpori humano, constringendo vasa ad cutim locata, eorum actionem in humores auget, ut celerius pellantur contenti liquores, & sanguis majori cum impetu ab exterioribus ad interiora corporis deferatur: unde major nascitur corpori calor (id quod etiam docemur in lib. de humid. us. n. 6: *corpus post frigidæ usum contractum magis recalescit.*) Si autem eousque quædam constringatur vasa minima, ut non transmittere queant humores, quos, ubi aperta erant, continere semper & aliò, lege circulationis, pellere solebant, liquidorum copia manente eadem, meatuum sive viarum numero imminuto, celerius sanguis movebitur reliquus per vasa patula. Ergo & sic a frigore calor. In obturatis jam canalibus stagnans humor densatus, & pressus a sanguine appellente ad partem, non vero ulterius penetrare valente, vasa sua extendit & attollit : interim sanguine impetum faciente ad partem obstructam, ori inflammatio, quæ sæpen numero abit in gangrænam. Conf. *Rivin. de frig. damn.* A virtute itaque frigoris humores corporis nostri densantur;

Vol. II.

C

fi-

fibrasque & vasa constringente, atque hinc impedito per vasa minima exteriora libero sanguinis & humorum circuitu, graves & periculosos, in partibus præsertim debilioribus infarctus, vasorum repletiones & morbiferas stases & stagnationes oriri clarum est. Vid. Hoffm. Med. rat. T. 1. p 324. T. 2. p. 436. Et convulsiones quidem (*στρεσμοί*, Celso nervorum distensiones) seu invitæ, violentæ, & alterne repetentes, muscularum contractiones, a liquido nervoso fortiter & diu in musculum influente, fiunt vel idiopathicæ ab ipsis spinalis medullæ membranis primario irritatis, convulsis, & in hanc convulsionum societatem alias sibi connexas partes abripientibus; vel sympatheticæ, cum partes quædam a frigore constrictæ, irritatæ, distensionem cum medulla spinali communicant, ex qua ad alias iterum defertur regiones. vid, Hoffm. l c. T. 4. P. 3. p. 61. Nervorum autem illa distensio (*τετανος*, rigor Celso), in qua vel universum corpus, vel singulare aliquod membrum omnino rigidum existit, ut in neutram partem flecti queat, quum sit convulsio muscularum flexorum & extensorum simultanea, ponit majorem partium nervosarum a frigore irritationem & strictruram. Denigrationes partium manifestant factam gangrenam, infausto inflammationis exitu, vacula rigida rupta, liquores stagnantes putrescentes, ichorem sub epidermide effusum. Rigor (*horror* apud Celsum) generaliter notat frigoris sensum illum ubi totum corpus intremit, ceu exponit Celsus l. 3. c. 3. p. 116. qualismodi in febrium intermittentium accessu percipitur. Inde apposite in textu nostro rigores febiles; quia, ut in febribus rigorem excipit calor,

ita

ita etiam ab frigore , quod exterius admoveatur, post rigorem corpus incalescit. Sicuti vero febre utitur natura tanquam salutari instrumento, per auctiorem nempe progressivum humorum motum , quo expugnet ipsam suam causam , corrigendo nimicrum , resolvendo , excernendo materiam morbificam (*Hoffm. l. c. T. 4. P. 1. p. 8.*); ita rigores sunt semper signa coactæ retentionis ejus, quod natura expellere & secerni avet. vid. *Linn. de febr. interm.* Non autem aphorismus præsens privatim de rigoribus intelligendus est, qui in febribus contingunt, de quibus tractat Hippocrates *i. de morb. n. 22.* & Celsus intelligit ; sed de illis, qui etiam in secunda valetudine percipiuntur a perspiratione impedita , poris per frigus adstrictis: nam ibi non legitur *πίγα τυπεράδεα*, *rigores febri*les, sed *πίγος ἐτῆσι νούσων rigor in bisca morbis.* Quid ? quod Celsus ipse , ubi *l. 1. c. 9. p. 39.* ex frigore horrores tremoresque nasci ait, hæc verba non profert ad notandos effectus frigoris in morbis , febribus, verum in quovis statu corporis humani; quamvis forte ante oculos habuerit locum cit. *Hippocr. i. de morb. n. 22.* in quo etiam distinguitur horror a tremore, imo horror a rigore : nam ibi *τὸς πίγος rigor dicitur*, quando refrigerato sanguine reliquum totum corpus refrigeratur, qui rigor ubi vehemens fuerit est *tremor ἡ τρόμος*; *horror autem, ή φρίξος*, significat quod est debilissimum. In Quid autem significat *Tremor*? Hujus nomine intelligunt Medici alternam eorundem muscularum contranitentium contractionem a debilitate provenientem , & luctari, ajunt, pondus partis cum facultate, quæ ut debilis modo superat, modo superatur; res autem ita se habet.

bet. Quoniam musculi alterne contrahuntur; & cum sustinendum est pondus per temporis spatium longius, quam unica naturalis contrac^{tio} fert, oportet, ut multæ, sed frequentissimæ contractiones repetantur, vel ut continue contrahatur musculus, per quantum temporis spatium requiritur, h. e. ut continue per illud spatium temporis spiritus deriventur in musculos; igitur qui paucis spiritibus donantur non solum apta ad frequentissimas, & multas contractiones, vel una producta per longum tempus quantitate spirituum destituentur, verum fieri poterit, prout magis, ac magis deficiunt spiritus, ut musculi contrahantur rarius, quam in naturali statu, unde elevabitur, ac demittetur alterne pondus rarius, frequentius, prout major, aut minor copia spirituum viget, seu in iisdem dabitur tremor crebrior, rario. Hinc in senibus, in imbecillibus, in sui ipsius diffidentibus, qui nempe dubitant, num iis viribus polleant, quæ sufficiant oneri, contingit tremor; per ejusmodi enim suspicionem jam excitatur tremoris species, imo vero ipsa suspicio vigens nihil aliud est, quam ipsa tremoris species jam excitata: hinc etiam validi in tremorem venimus, cum calicem vino nimis plenum tenere, & admovere ori cogimur; statim enim dubitamus, num tanti simus ad traducendum calicem absque eo, quod vinum defluat, cum opus sit contractione maxime æquabili, atque continua, ejusmodi autem dubium nihil aliud est, quam species tremoris, qua actu vi gente fiat tremor oportet. *Bellin. de urin. &c.*
p. 562.

APHOR.

APHOR. 18.

Tὸ ψυχὴὸν πλέμιον ὁστίοισιν, ἀδύσι, νεύραις,
ἴγκεφάλῳ, νωᾶσιν μυελῷ. τὸ δὲ θερμὸν
ὑψέλημεν.

Frigidum ossibus adversum, dentibus,
nervis, cerebro, dorsali medullæ:
calidum vero utile.

Sedes hujus aphorismi est in lib. de humid. us.
n. 4. Cerebrum quæque ex eo oriuntur, frigida
quidem offenduntur, calida vero delectantur, etiam si
naturaliter frigidius & solidius. Eam ob causam offi-
bus, dentibus, frigida aduersa est, calida vero gra-
ta, quoniā convulsiones, distensiones, rigores fe-
briles, quos frigida creat, calida sedat. Celsus in
hunc modum profert l. i. c. 9. p. 39: *Frigus*
*inimicum est ossibus, dentibus, nervis, vulvæ, ce-
rebro.*

Ossa, dentes, nervi, partes sunt densæ
structuræ, donatae proin vasculis stricte compres-
sis, quorum cum arctissimi diametri sint, a
frigore applicito facilime lœduntur, hoc enim
densando & arctando lymphæ motum aut tar-
dat aut sistit; unde facta stasi convulsiones &c.
juxta apb. 17. Cerebro & spinali medullæ ini-
micum quoque frigus constringendo tenuissima
vasa; unde eadem mala. Calidum vero con-
trà amicum est dictis partibus, quia laxando
vascula densata liberum conciliat humoribus
motum. *Hecquet.* Utī vero orane frigus parti-
bus

bus nervosis inimicum est; ita maxime ventriculus & intestina, inter nervosas præcipuæ partes, pernicialem a frigido potu proxime & primario vim experiuntur, dum non modo a frigore sanguinis & lymphæ nervorum per has partes liber transitus impeditur, sed & tonus & motus earum peristalticus ob rigiditatem, quam fibris infert, labefactatur, unde inflammatio, cardialgia, colica, iliaca passio, proveniunt. vid. Hoffm. Med. rat. T. 2. p. 314. Nulli autem ætati ut omne frigus, ita maxime frigida potio tam infensa est, quam senili. Nam senes jam per se ex omnium Medicorum consensione calidi, ut loquuntur, nativi defectu laborant, & valde languidum ad concoctionem habent ventriculum, idque eam ob causam, quia arctioribus meatibus redditis sanguis & fluidum nerveum uti in omnes partes, ita maxime in ventriculum & intestina parciori copia influunt. Quare multo facilius cursus sanguinis a frigido in his partibus sisti potest, adeo, ut sphacelus mox eas partes corripiat. Quin etiam a sola refrigeratione harum partium propter fructus horæos refrigerantes, æstivo tempore magaa in copia ingestos, aliquot decrepitæ ætatis viros mortuos animadverti. Quidam in stranguriam inde incident molestissimam, quæ ægerrime fanationem recipit. Alii dolorem colicum, rursus alii affectus soporofos inde sibi contraxerunt. Atque hoc saluberrimum præceptum circa noxam potionis frigidæ non modo senes, sed & alii infirmioris naturæ homines & valetudinarii, & qui ex præcedente morbo, vel immodicis evacuacionibus vires & vigorem amiserunt, omni cura observare debent, siquidem nihil tam subitam in

in perturbanda motuum vitalium œconomia mutationem, præter excessivum frigus, sive cum potu, siue extrinsecus corpori admissum, inferre potest; sique Medici morborum tam chronicorum, quam acutorum primordia paulo curatius investigare vellent, certissime futurum esset, ut nihil magis, quam frigidum potum sanitatem offendere deprehenderent.

Ibid. p. 319. Cave tamen existimes, aphorismum hunc simpliciter & absolute sumtum verum esse. Nam nonnisi immoderatum frigidæ usum noxium corpori censendum esse, indicavimus ex Hippocrate ad proxime præcedentem aph. 7, & ad aph. 16. vidimus etiam calorem nimium lætere. *Iis enim quæ lœdunt aut juvant,* & si sunt ejusmodi, eosque uti convenit, quoad juvare vel lœdere videantur. *Calida ne ulterius procedat, ut urat.* Verum in his ejus qui affundit cutis judic esto ac similiter in frigida. Harum autem utraque noxiam afferit; ac moderatus quidem usus juvat. lib. būnid. uſ. n. 1. 2. 3.

APHOR. 19.

O'χόπι κατέψυκται, ἐκθερμαίνεται, τολμῶ
ἰχόπι αἱμόρραγεις, ή μέλλει.

Perfrigerata excalerefacere oportet, præter ea, quæ sanguinem effundunt, aut brevi effudent.

In lib. de būnid. uſ. n. 1. legitur: *Frigida calcare, velut pix, ulceribus, præterquam ex quibus sanguis effluit, aut effluxurus videtur.* Apud Celsius l. 1. t. 9. p. 39: *Calor adjuvat omnia, quæ frigus infestat.*

C 4

Nimi-

Nimirum juxta Hippocr. lib. de flat. n. 2. contraria sunt remedia. Calor perfrigera tu juvat, quia laxat constricta & obstructa aperit, ut liber sit humoribus in parte motus. Hinc etiam est, quod dicatur in *de humid.* us. n. 11. *calidam plurimum conferre iis, quæ a frigore aut moriuntur, aut ulcerantur.* Sed vero experientia repugnat, docens potius immersandam esse partem congelatam in aquam frigidam, aut fricandam nive. Quin fatetur ipse Cous l. c. n. 2. pedes quibusdam perfrigeratos decidisse ex calidæ affusione. Quomodo igitur hæc inter se cohærent? Solvit dubium Aristoteles 1. *Probl.* 55. 56. quando affirmat, calidâ æque ac frigidâ curari ejusmodi ægros, sed frigidam esse præmittendam. Talis curatio septentrionalium plagarum incolis usitatissima est. Partes enim congelatas, ante quam ad ignem vel vaporarium accedunt, nive probe perfricant, aut immersant in aquam frigidam aut nivem. In altero aphorismi membro docemur, quod calefacere non convenit, ubi nempe metuitur, vel adeat, sanguinis fluxus, quia laxando tonum partis sanguis eo versus magis invitatur, & a facilis vasorum extensione rupturæ contingunt, juxta notata ad præcedentem hujus seet. *apb. 16.* contrâ autem sanguini profluenti aut paulo post fluxuro adhibenda frigida est, ex sequente mox *apb. 23.* Utinam memoriter tenerent dicta, qui tabescentes ex hæmoptysi, confestim folio calidæ immersandos curant, hinc recrudescit morbus, & pristinæ duplicantur difficultates. Interim & hoc notandum, non interdici ab auctore calidæ usum, ubi futura est sanguinis eruptio naturalis, sed quæ præter naturam. Sic ubi tardigradus attenditur mensum redditus, nullum

nullum præstantius auxilium, quam infusio in calida, præfertim si fuerit medicata. *Nard. Noct. gen. p. 25 Jq.*

APHOR. 20.

Eλκεστ τὸ μὲν ψυχαὸν δακρύδεις, δέρμα περισκληρύνει, οδύνης ἀνεκπύητον ποίει, μελασμοὺς, ρίγεα πυρετάδεα, σπασμὸς, καὶ πάνυς.

Ulceribus quidem frigidum mordax est, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, denigrationes, rigores febriles, convulsiones, nervorum distensiones.

Paulo plenius in lib. de bumin. us. n. 11: *Ulceribus frigida quidem mordax, cutem obdurat, tumorum dolentium suppurationem impedit, livorem & nigredinem inducit, rigores febriles, convulsiones item ac distensiones.* Brevibus Celsus l. I. c. 9. p. 39. expedit: *Frigus sumnam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram. Ex hoc horrores, tremoresque nascentur.*

Mordax ulceribus intelligitur esse frigidum, quia patula vascula constringendo, repellit humorem lymphaticum eructandum, a quo stagnante, pressisque lateralibus, dolor, & impedita suppuratione: quae sunt spasticæ fibrarum rigiditatis incommoda. *Hecquet.* Reliqua sunt clara ex dictis ad sect. huj. apb. 17.

APHOR. 21.

Eν δὲ ἐκαὶ ἐπὶ πεπόνῳ ἀνευ ἔλκεος, νέφῃ ἐντάρ-
χῳ, θέρεος μέσῳ, ψυχρῷ πολλῷ καπέχυ-
σις ἐπονάκλησιν θέρμης ποιεῖται. Θέρμη δὲ ταῦτα
ρύεται.

Quandoque tamen in nervorum dis-
tentione absque ulcere, in juvene
corporis habitu carnoſo, æſtate
media, frigidæ copioſa perfuſio caloris
revocationem efficit: calor autem hæc
ſolvit.

Iisdem verbis hic aphorismus legitur in lib.
de buminid. uſ. n. 11. Apud Celsum l. 1. c. 9.
p. 39. tantum hæc habentur: *frigus prodeſt juve-
nibus, & omnibus plenis.*

Conneſti potest hic cum præced. aphorismis
17. 18. & 20. ubi partibus nervosis nocere
dicta est frigida, ſpasimque inducere; ita ut
nunc ostendatur, illis non contrariam eſſe ob-
ſervationem, frigidam aquam in diſtentione
nervorum aliquando profuiſſe: eo quod juvet
ex accidenti, ut ajunt, revocando calorem ad
interiora.

Tetanus ſignificat hic rigorem fibrarum, ceu
illarum tonicum ſpasim, quem juvenibus,
imo juvenculis, bene carnoſis, parit ſanguinis
plethora aut ſuccorum luxuries. Hujus gene-
ris ſpasim laborans mulier illa ſana & obesa,
quæ multoties exanimata h. e. syncopen paſſa
eſt,

est, ut exspirasse videretur, quæ ab aquæ frigidæ amphoris circiter triginta corpori affusis servata est. Vid. *Hippocr.* 5 *Epidem.* n. 18. Si-
mili quid exhibet subitanea tendinum & mem-
branarum pedis violentius & ultra modum facta
extensio, quam cito sanat illico facta in frigi-
dam pedis immersio: *caloris enim revocationem*
facit frigida multæ affusio: i. e. restituit constring-
endo, densando, elaterem partium a nimia
distensione labefactatum, ut suscitata oscillandi
virtute succorum stases discutiendo solvantur,
atque circulationi reddantur. Præstat saluta-
rem effectum affusio aquæ frigidæ tantum *in*
juvenibus, bene sanis; nam hi, gaudentes robore
solidorum, resistere possunt impetu, quem
applicita frigida, ab exterioribus ad interiora
corporis pellendo humores, exserit: nam in
frigidis, senibus, laxis, mollibus, infantilibus
corporibus, tale præsidium spasmos creabit,
juxta 5 *aph.* 17. *Aestate media* remedium dictum
procedere dicit aphorismus; eo quod tunc va-
scula ad cutem disseminata, laxata a calore,
constrictione per frigus facta, remeare faciunt
humores ad interiora, ut eò pulsi motu suo
stasibus solvendis impendantur. Inde additur:
calor autem hoc solvit: h. e. quia calor excitatur
in corpore per frigidæ affusionem, resolutio
spasmi attribuenda venit calori. Prospicien-
dum vero, ne in corpore sit aliquod ulcus,
propter 5 *aph.* 20 & 25. *Hecquet.* Evidem
Hippocrates 3. *de morb.* n. 14. in tetani &
epileptoni curatione præcipit aquæ frigidæ
plurimæ superfusionem indistincte omnibus,
non annotata ulla jam dictarum cautionum seu
conditionum: Quare etiam admonet *Paulus*
l. 3. c. 20. frigidæ superfusionem in hisce mor-
bis

bis maxime temerariam esse, eoque posteris vituperatam & a se ipso damnatam, devitatemque. Nihilo tamen minus fatetur optimum hisce affectibus esse præsidium febrem, quæ per initia non fuerit, supervenientem: id quod Hippocrates observavit 4 aph. 57. item 5 aph. 70. In l. I. de morb. n. 6. *Mulieri ex partu convulsione infestatae, si febris succedat, bono est: Si distensio (τέταρτος) aut convulsio detineat, febrem supervenire bonum:* & Medicis imitandum proposuit 2 Epidem. n. 10. ubi, *Puerperas, ait, si convulsio prebenderit, febrem excitare convenient;* suadet autem manifesto in præsente aphorismo febris talis excitationem. Nempe aqua frigida quando superfunditur corpori juvenili in media æstate, poris & fibris constrictis rigor ac horror fit, & repellitur sanguis ad interiora, sique sollicitans cordis musculos excitat motus vehementiores, qui valde proficiunt ad tollendas chronicorum morborum causas: semper enim & necessario, ut loquitur Hippocrates 1 de morb. n. 22. post rigorem major aut minor febris supervenit. Longe vero tutius est, medicamentis validioribus, quæ motum injungunt sanguini & humoribus, causas morborum chronicorum removere. Et hinc luculentissime patet ratio, quare decens usus decoctorum lignorum, Thermarum, Acidularum, Salivantium, Sudoriferorum, Diaphoreticorum, in chronicis & radicatis passionibus expurgandis, tanta vi tantaque efficacia polleat. Hoffm. de sal. febr. §. 37. Conf. Haen Rat. med. P. 6. p. 151.

APHOR.

ΑΡΗΟΡ. 22.

Tὸ δέρμὸν ἐκπυγίκὸν, ὃς ἵπι παντὶ ἐλκει,
μέγιστον ὥμετον ἐσ ἀσφαλέικων δέρμα μα-
λάσαι, ἰσχνάνει, ἀγώδυνον, ριγέων, σπασμῶν,
πτύσιν παρηγορεικόν τὴν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ κα-
ρυβαρίου λύει. πλεῖστον δὲ διαφέρει ὅτινα κατάγ-
ματα, μάλιστα δὲ τοῖς ἐψιλομένοισι, ταπίνην δὲ
μάλιστα τοῖς ἐν κεφαλῇ ἐλκει ἔχεις· καὶ ὅκα-
τε ὑπὸ φύξις θυήσκει, οὐ ἐλκέται, καὶ ἕρπη-
σιν ἐθισμένοισιν, ἔδρῃ, ἀδοίᾳ, ὑστρῃ, κύσι-
ταπίνοισι τὸ δέρμὸν φίλον καὶ κρίνον· τὸ δὲ ψυχρὸν
πολέμειν, καὶ κλείνον.

Calidum suppurationem movens, non
in omni ulcere, maximum securi-
tatis indicium exhibet: cutem emollit,
extenuat, dolorem tollit, rigores, con-
vulsiones, nervorum distensiones miti-
gat; capitis gravitatem solvit. Ossium
vero fracturis plurimum confert, sed
præcipue his, quæ carne nudata sunt;
iisque maxime, qui in capite ulcera ha-
bent; his etiam quæ a frigore emo-
riuntur, aut exulcerantur, & herpeti-
bus exedentibus, sedi, pudendo, utero,
vesicæ, iis omnibus calidum gratum &
judicationem faciens; frigidum vero
inimicum, & interimens.

Totus

Totus hic aphorismus scriptus est in lib. de burnid. us. §. II. his verbis: *Calida, et si non in omni ulcere suppurationem promovet, maximo tamen est securitatis indicio, cutem emollit, attenuat, dolorem tollit, rigores, convulsiones, distensiones mitigat, ipsa quoque capitis gravitatem solvit.* Plurimum autem ossium fracturis confert, præcipue vero denudatis, ex hisque maxime capitis vulneribus, & iis quæ a frigore moriuntur, aut ulcerantur. Ulcerationibus itidem tum voluntariis, tum involuntariis; & quibus cutis abrasa est, berpetibus exedentibus, denigratis, sive in gingivis, sive in auro, sive in ano, sive in utero. His omnibus calida grata est, & ad judicationem confert, frigida vero adversa est, & interimens.

Calidæ aquæ vires ad usum medicum exterum hic laudantur, contrariæ illis quæ de aqua frigida enarratæ sunt in præced. apb. 17. 18. 20. *Suppuratoria* est ob calorem & humiditatem, quibus binis qualitatibus promoventur suppurationes. hinc *in ulcere non omni prodest*, sed in eo, quod suppurationis capax est; tunc ergo *magnum signum securitatis erit*: nam ulcera in tantum sanabilia sunt, in quantum ad felicem possunt duci suppurationem. Quoniam emollit, attenuat, laxat crispaturam fibrarum, stansinque humorum solvit, prodest ad dolores mitigandos, sedat rigores, spasmos, distensiones, capitis gravitatem solvit. *Ossium fracturis, maxime denudatis, plurimum confert*, eo quod phlogoses præcavet, & præsentes tollit; maxime vero si simul *in capite ulcera fuerint*. *Hecquet*. At vero ulcera calidâ delectari, quod tegi sint solita, omnium opinione constat, ut notat Hippocrates *de burnid. us. n. 5.* In iis, quæ a frigore emoriuntur, aut exulcerantur, aquam calidam perni-

perniciosum esse remedium, demonstrat experientia, & ipse Hippocrates *l. c. n. 2.* observavit, quibusdam pedes perfrigeratos decidisse ex calidæ affusione. Quare non ita intelligendus est aphorismus, ut statim a summo frigore ad extremum calorem transeas. Est autem modus primum talis. Ubi pedes vel alia pars obrigit gelu, ponendus est laborans non multum prope ignem magnum, tamen ut aër incalescat: membra autem gelu durata in aqua e puto statim hausta, atque ita emollienda: post vero ponenda sunt in tepida, ubi aliquid sensus receperint: demum linteis tepidis ac mollibus sunt involvenda multiplici circumvolutione: ac ubi refrigerantur permutanda, sensim vero calidiora admovenda. Causa horum est, quod dicitur ab Hippocrate *ibid. n. 6.* quod *post calidæ usum corpus perfrigeratum magis frigescit, & post frigidæ usum contractum magis recalefecit.* Itaque dum tenuis est adeo calor in congelatis, per calidam evanescit, per ignem vero etiam aduritur: ob id calida ab initio non convenit, ignis autem nunquam nisi post restitutionem. *Cardan.* Curatio septentrionalium plagarum incolis usitissima est. Partes congelatas ante, quam ad ignem vel vaporarium accedunt, nive probe perflicant, aut immungunt in aquam frigidam aut nivem. Laudantur etiam vulgo adversus perniones rapa congelata, poma putrida, puls avenacea. Instar omnium esse potest pediluvium ex decocto agrimonæ, hyssopi atque majoranae, si nondum exulcerati sint, pro scopo discutiendi: si exulcerati jam fuerint, ex ochra thermarum; quod utrumque multiplici experimento confirmatum est. *Risin. de frig. dann.* Mulierculis Danicis usitata est

est puls ex avena contrita pro cataplasmate calide applicata, terebinthina, fæx cerevisiae melioris, & tostus raphanus. In ulceratis tamen cautius procedendum. *Barthol. de nive*, p. 179. Si cui a magno gelu læso *phlyctæna*, i. e. pustulæ lividæ, pallidæ, aut, quod pessimum, nigræ exortæ sint, ne aspernetur malum, sed mature se curandum committat Medico aut Chirurgo experientia confirmato: neque citissimam ab eo expostulet sanationem. Certum enim est, subesse multum jam corruptæ substancialiæ, quæ debet a sano separari & discedere, ad quod tempore omnino opus est. Quod si aliquis non possit Medici opera uti, illi suaserim rapam radula comminuere, & vel bu-tyro vel oleo percoquere, colatum cum mucilagine semen. Cydoniorum agitare & inducere: aut, si rapa non adsit, oleum semen. raparum vel lini simili ratione temperatum imponere. Si jam separatio incipit & succedit, loco mucilaginis vitellus ovi addatur: tandem ad exsiccantia & consolidantia progredi oportet, quo scopo bene facit emplastrum aliquod saturninum, ut de spermate ranarum, camphoratum, Norimbergense &c. Si profundior corruptio sit, non tamen ossa tangat, Unguentum fuscum Fel. Wurtzii, vel Ægyptiacum requiruntur. *Hoffm. morb. peregr. cap. I. §. 9.* Si pedes, vel extremæ aliæ partes, vi frigoris emortuæ sunt, nullum nisi in ferro auxilium. Pedes lignei substituantur, & nasus per Chirurgiam curtorum restituatur. *Barthol. l. c.* Uti vero in pernionibus curandis proceditur, partem nempe fovendo, non per calorem, sed fricando plurima nive, vel immersendo in aquam frigidam aut nivem; ita etiam negotium aggredi

aggrederi convenit, si quis ex toto congelatus fuerit: sic ut hominem, si opus, etiam totum in gelidam demergere aquam conducat. hoc enim facto, undique erumpit gelu, ut corpus glacie quasi armatum conspiciantur. Postea propinanda sunt spirituosa, aromatica, calefacientia. Quid, si rigidus ex aquis protrahatur? alia ineunda via erat. Pannis obvolutus ad lenem ignem sensim sensimque refocilletur. Vid. Eph. N. C. D. 1. a. 6. o. 20. Nullibi autem omittenda sunt sudorifera, ut sanguis congrumatus resolvatur. Nec abs re fuerit secare venam, ut liberior sanguini concilietur motus concessio ampliore spatio. At specialissima, seu morbos a frigore productos, descendere supervacaneum est, quia illi tractandi sunt ex suo genio. Sicuti vero rarissimum est, a frigore produci stupiditatem, ita nec vulgare videtur remedii genus, quod in tribus pueris eodem modo infatuatis, & per 14 dies ad cuncta negotia ineptis expertum suggerit Bartholinus in H. A. Cent. 6. bift. 88. pellem scilicet vervecinam calentem recens ab animali detraetam, qua capita frigore stupida fovebantur, donec ad se redirent miseræ. Rivin. l. c.

Herpetibus exedentibus, i. e. ulceribus in latum & profundum serpentibus, *fedi*, *pudendo*, *utero*, *vesicæ*, *calida grata est*, vel quia nervosæ sunt partes, vel quia assuetæ calido loco degere. Nam *corpus quidem tegi solitum*, *quicquid minime est assuetum* & *longissime a familiari calore abest*, *alieno vero frigori est proximum*, *aversatur*, *ideoque calida delectatur* & *ferre potest*. lib. de humid. us. n. 3. Propterea adjicitur n. 5. 6. delectari calida etiam venas, thoracem, ipsumque ventriculum, imum ventrem, partes extremas etiam,

Kohl. II.

D

&

& vesicam, & uterus, & alias partes genitales. *Judicationem vero facit*, h. e. solvit morbos, seu ad eorum curationem confert, dum emollita, laxata, cute, corruptus, acris, viscidus, & hinc ulcerans, humor extrorsum ducitur, & sordes abluuntur: modo observeatur, ut prius tota sanguinis & humorum massa viscida, acris, corrupta, debitissimis corrugatibus ac depurantibus ad blandiorem temperiem fuerit redacta, & simul sub usu externo aquæ calidæ, interna, præsertim diaphoretica, eo fine continuuntur, ut quæ forte iatus remanserint impuritates expellantur. Vid. Hoffm. Med. ræ. T. 4. P. 5. p. 221. *Frigidum inimicum* & *interimens est*, ceu notatum ad præced. apb. 17. 18. 20.

APHOR.

A P H O R. 23.

Eγ ταχεοῖς δὲ δᾶ τῷ ψυχρῷ χρέωσθαι, ὁπλιτὴν αἰμορραγίας η μάλαι, μὴ ἵπ' αὐτὰ, αἷλα περὶ αὐτὰ ἐκόθεν ἐπίρρετ· καὶ ἐκόσαυ φλεγμοναῖ, η ἐπφλογισματία ἴσ. τὸ ἔρυθρὸν, καὶ ὑφαμονού ρέποντα νεαρῷ αἴματι, ἐπὶ ταῦτα ἐπεὶ τάχε παλαιά μελαίνει. καὶ ἔρυθρόπλασ τὸ μὴ ἀλκέμενην ὠφελεῖ· ἐπεὶ τόχε ἐλκύσσενον βλάπτει.

At frigido in his utendum unde sanguis profluit, aut paulo post fluxus rursus est, non supra ipsas partes, sed circce eas unde profluit: & si quæ inflammations, aut incendia quædam ad rubrum, & subcruentum ex recenti sanguine vergunt, super ipsa: inveterata namque denigrat. Eryspelas etiam non ulceratum juvat; siquidem exulceratum laedit.

Prima hujus aphorismi particula, in lib. de bumiad. uſ. n. II. præcedenti aphorismo subjungitur ita: frigida adversa est & intermixta, præterquam in quibus sanguinis profluvium moriamur: & paulo ante ibid. hæc leguntur: *Frigida (scilicet prodest) dolore carentibus, valde rubicundis, humorum collectiones in venis facere solitatis, qualia sunt acerosa circa vboracem & festuca similia (χοιραδίδη), alioquin dura.* Cennus J. F.

c. 9. p. 39. ad hunc textum forte respexit, quando haec scripsit: Aqua frigida prodest **rubicundis nimis hominibus, si dolore vacunt.**

Declaratur hic frigidæ usus externus adversus haemorrhagias præsentes aut futuras; nam calidam tunc obesse, monuit præcedens *apb.* 19. Exerit nimirum frigida vim intercipientem, dum contactu suo solida constringendo vasorum diametros minuit, sicque appellenti sanguini resistit, ejusque cursum aliò determinat. Ea propter *non super ipsa parte* frigidam admovere oportet, sed *circa haec*, i. e. circa adjacentia loca, ut nempe cohibitus sanguis ante quam ad haemorrhagiæ locum appulerit, retineatur in via, occurrentesque sibi & patulos subeundo laterales hinc illinc arteriarum ramulos alioversum feratur; v. g. contra haemorrhagiæ narium applicatio fit ad frontem, contra haemorrhagiæ uteri ad lumbos. Michelottus sanguinis ingens ex utero profluvium communibus medicamentis, & ne perfrigida quidem aqua, quicquam proficientibus, promptissime in matrona media æstate suppressit; perurente glacie genibus, & cruribus superimposita, cruralibus, & quod consequitur iliacis, aliisque in uterum desinentibus arteriis, ac venis maximopere coarctatis, repressoque propterea, ac veluti a consuetis viis intercluso sanguine. Vid. *Eph. N C Vol. 3. p. 207.* In inflammationibus incipientibus quibuscumque & erysipelatibus (*novo sanguine*) *Super ipsa loca* affecta si admoveatur, agit repercutiendo, dum constringendo vasa auget vim eorum oscillatram, qua repellitur stagnare incipiens sanguis. In veterascientibus autem inflammationibus nocet, nigrefaciendo h. e. sphaceli causas cumulando,

quia

quia stasis jam factam auget, constrictis per frigus vasis. Quare uti *erysipelas* fieri incipiens, non ulceratum juvat; sic *exulceratum* *lædit*, ob dicta 5 aph. 20. Patescit sic Veterum ratio tractandi *erysipelas* per repellentia, seu, ut vocat *Celsus lib. 5. c. 26. l. 33.* reprimientia & refrigerantia. Sed merito in *erysipelate* rejicitur hodie hæc methodus, & ei substituitur regimen temperatum diapnoicum, cum quoad totum corpus, tum maxime quoad partem affectam; tutissimumque esse judicatur nihil applicare, nisi forsan species paregoricas, ex floribus *chamomillæ*, *sambuci*, *meliloti*, radice *liquiritiæ*, farina *fabarum*, in forma sacculi, vel pulveris: in ulcerato vero *erysipelate* transcendunt ad ea, quæ suppurationem promovent, ita tamen, ut simul corruptioni putredinosæ occurratur. Vid. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 1. p. 311.* Conf. notata ad 6 aph. 25.

APHOR. 24.

Tὰ ψυχρὰ, ὁποὶ χιῶν, κρύσαται, τῷ σίδεῳ πλέοντα, βριχέων κανθάνα, αἰμορραικὰ, καλεόμενα.

Frigida, veluti nix, glacies, pectori sunt adversa, tusses movent, sanguinis eruptiones, & distillationes efficiunt.

Sedes hujus aphorismi est in lib. 6. Epidem. sect. 3. n. 22. *Valde frigidum, velut nix & glacies, venas rumpere & tusses excitare solet. Humorum vero collectiones facit, &c.*

Dicitur

D 3

Ge-

Gelidarum rerum ad pectus applicatio, reprimendo transpirationem insensibilem, humorum stasis facit ad pulmones, unde distentis nimium vasis *tusss*, ruptis *bæmptyses* fiunt; vel *cataarbi*, ab aucto fluidorum retrorpulsorum momento. Verum potest etiam aphorismus praesens exponi de noxa a frigido haustu. Etenim, quia frigidum fluido & calefacto sanguini immissum illum densat atque in spissitudinem cogit, facile patet, in visceribus, quæ tantum non penitus vasculosa sunt, ut lien, hepar, pulmo, a sanguine tardius progrediente stagnationes, infarcitus & oppillationes fieri, unde graves & diurnæ passiones incunabula sua trahunt. Nihil sane in praxi frequentius occurrit, quam quod a tempore messis segregant homines, dum phthisi, tabe, vel hydrope laborent. Caulam & originem horum malorum si pauclo exactius inquiramus, unice eam rejicere solent in copiosum frigidæ haustum, quam se tunc temporis siti vehementi pressos affatim accepisse dicunt. Qui morbi plerumque & foventur & vires accipiunt a polyposis concretionibus, hinc inde in vasis viscerum majoribus post sectionem repertis. Hoffm. Med. rat. T. 2. p. 315. Illud nosse oportet, quod ex labore sudanti frigidæ potio perniciissima est: atque etiam cum sudor remisit, itinere fatigatis inutilis. Cels. l. 1. c. 3. p. 26. Conf. aph. 18. hujus sectionis.

APHOR.

A P H O R. 25.

Tὰ δὲ ἐν ἀρθροῖσιν οἰδίματα καὶ ἀλγήματα ἀπὸ ἔλκεως, καὶ ποδαγρικά, καὶ σπάσματα, ταπεών τὰ πλεῖστα τὸ ψυχρὸν πολὺν καταχεόμενα ῥῖζαι τὰ καὶ ισχυραῖνε, καὶ εὐνέοις λύει· νάρκη χαρέ μετρίη εδύνης λυῆκε.

Articulorum tumores, & dolores absque ulcere, & podagricas affectiones, & convulsa, hæc magna ex parte frigida large affusa levat & minuit, doloremque solvit. Moderatus namque torpor dolorem solvendi facultatem habet.

Hic aphorismus desumptus est ex lib. de būmid. us. n. 10. ubi hæc leguntur: Quibusdam autem utraque (aqua & calida & frigida) prodest, velut sunt articulorum tumores, & pedum sine ulcere dolores, & convulsa (σπάσματα) pleraque. Hoc constat, frigidam copiosam sudoribus affusam, extenuare, & dolorem stupefacere. Moderatus autem stupor dolorem tollit. Apud Celsum l. 1. c. 9. p. 39. brevibus ita: Aqua frigida infusa articulis, doloribusque, qui sunt sine ulceribus, prodest,

Non inde sequitur rheumaticum dolorem esse resolutionem, sed potius irritationem, & convolutionem. Nam in morbis ubi impetus humorum a contractione, necesse est, ex reflexionibus irritatis solidis consequi inter fibram

rum spatia infarctum aliquem; quoniam, superrata vi elastica, ipsa etiam oscillatio sublata est, contentique humores dolorem, tensionem, motusque difficultatem pariunt. Ubi primùm igitur frigida perfunditur, nova, vi frigoris, inducitur contractio, qua solida contenta expellunt fluida, sanguinisque impetus & calor compescitur, eo ex spatiolis istis remoto, &, quod præcipuum est, vis restituitur fibris elastica. Hinc notanter apposuit Hippocrates, ubi *tumores, dolores absque ulcere*: primùm enim supponit, quod dictum, nempe infarctum aliquem. Ubi vero ulcus adfuerit, patet absente causa indicante remedium adversus infarctum, hoc quoque non posse habere locum, quoniam humores ante infarcti aperta via sibi pararunt exitum. Hinc etiam Celsus l. 4. c. 24. in dolore articulorum vehementi cum tumore frigidam & refrigerantia externa commendat (observato, ne ea quotidie, neque diu adhibeantur, ne nervi indurescant), ubi vero tumor nullus est, calidis fermentis opus esse declarat. Brin. de spir. an. p. 350. Nonnisi de levando summo dolore intelligendum esse etiam aphorismum præsentem, verisimile est, ad hebetandum nempe sensum, siue ad inducendum *torporem* seu stuporem, ut in fine habetur. Verum & illud hic notari debet, quod stupor dolorem non modo sedat, stupore perdurante, sed etiam eodem sedato, imo aliquando dolor ex toto tollitur, argumentum evidens, hunc non quia indolentiam facit, doloris sensum auferre, sed ab eo flussionem sisti, & humoris activitatem, & acrimoniam compesci. Quare hoc præsidii genus non est aspernendum, quando non sub universaliori

faliori præcepto tantum ab Hippocrate celebratur, sed etiam peculiariter utitur lib. de affect. n. 31 & 32. in curatione podagræ, & archritidis, nam cæteris auxiliis jam propositis, subjunxit tandem: *ad dolentes vero locos frigida frigida intelligenda esse*, nullus eorum, qui in Hippocratis doctrina sit versatus, negabit, calida enim, aut frigida simpliciter prolata, actu talia intelligit, nisi *ad potentiam addatur*, ex quo adnotandum est, etiamsi & calida, & frigida podagricos dolores sedare possint; frigida tamen ab Hippocrate præferri, nam calida laxando partem rariorem faciunt, & ad fluxiones in posterum recipiendas paratiorem, frigida e contra eam roborant, & adstringunt, ut fluxioni viæ minus pateant. Quapropter hæc regula circa localia observanda est in podagrīcīs doloribus, aliisque qui a fluxionibus, cum partis recipientis imbecillitate per intervalla invadere solent, frigida actu præferenda esse, in aliis vero calida, & ubi dolores intimiores occupant partes. *Martian.* p. 458. Cavendum tamen esse in frigidæ usu, ne modum excedamus, prudens monuit *Cous lib. de būmid. us. n. 11.* *In frigidæ tamen usu potius quam calidæ, quatenus ea utaris attendendum: imo id ipsum in præsenti aphorismo indicare videtur per moderatum stuporem;* nam nimium frigus noxiū declaratum est 5 apb. 17. 18. Quin *Martianus p. 218. Plurima, ait, frigida affusa non omnibus adhibenda est, sed juvenibus, ac mediocriter carnosis, in quibus calidum innatum partis non ita facile extinguitur, dolorisque vebementia viget.*

Cæsar Octavianus Augustus, doloribus articulorum ad desperationem redactus, contra-

riam & ancipitem rationem medendi necessario subiit, quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, auctore Antonio Musa Medico. *Sueton.* in vita Octav. cap. 81. Et recentiori ævo exempla podagricorum observata sunt, quibus immersio pedum in aquam frigidam, vel unda gelida affusa, vel admota nix, profuit. vid. *Epb. N. C. D.* 2. a. 9. p. 342, a. 10. o. 94. Sed non pauciores prostant observationes, quæ docent male cessisse aquam frigidam articulis admotam. vid. *Laur. Exerc.* p. 185 *sqq.* Quid? quod *Dio Cassius* l. 53. p. 517. postquam narrasset de Musæ fortunis & honoribus ob jamjam memoratam curam insigniter austis, demum ita infit: *Verum enim vera ut palam convinceretur hic Musa opus fortunæ fatique sibi arrogasse, evenit paulo post, ut Marcellus ægrotans, eademque ratione a Musa eodem curatus, mortem obiret.* Metus certe est, ex frigidæ nimio usu, ne podagrī pereant; vel ex febre excitata, aut humoris crudi translatione in viscus aliquod nobile, qualis est pulmo, ventriculus, cerebrum. Non igitur fiat experimentum sine cautelis in *apb.* 21. expressis. *Lister.* Conf. *Vallineri* T. 2. p. 494. Quam autem intuta, imo insigniter damnosa, sit methodus qua applicatis refrigerantib[us] materia podagrīa repellitur & introvertitur, legere est in *Boerb.* *apb.* 1273. Dum Hippocrates adversus articulorum tumores, doloresque, & illorum σπάσματα, seu illös a vehementi intentione, sine vulnere, laxatos, frigidam lerge affusam laudat, in animali habuisse videtur illam rationem, quæ embrocha sive embrocatio audit, cujusque usus est ad curandos infirmos articulos, & per evasione intelligere, non ut vulgo reddunt, spasmos,

spasmos, vel distentiones, sed imbecillitates, distractis majori vi nervis, ligamentisque, relietas. Nam Galenus *de metb. med. l. 4. c. I.* τὸ σπάσμα refert ad unitatis solutionem, seu divortium continui, & *l. 3. c. I.* dicit τὸ στάσμα fieri sine vulnere. Etiam Gorraeus *Defin. p. 424.* notat discrimen esse inter τὸν σπάσμον & τὸ στάσμα. Vid. Platner. *Opusc. T. 2. p. 228.* Larga affusione frigidæ podagram curari monet Van der Heyden, siquidem certum sit longa pedis in eam immersione, illum detumesce-re, rubedinem & dolorem exuere; verum cum facile, propter sanguinis inquinati refluxum, reviviscat quodammodo dolor, operaë pretium extimat, iterandam illam immersionem, quinque aut sex diebus continuis. Addit, quodam podagricos, ut recidivæ vel non, vel parum tantummodo sint obnoxii, eadem immersione singulis diebus, orationis dominicæ recitationis spatio uti; sed quandoquidem acrimonia humoris non suffocetur semper ad votum, neque ipse humor evacuetur, auctor est ut illa ulterius suffocetur affumtione introrsum frigidæ, & ipse humor pro re nata vel venæ sectione, vel dejectorio appropriato evacuetur. v. *Heyden synops. discurs. p. 45 sq.* Gorterius dissuadet penitus applicationem frigidæ ad lenientes dolores, utpote a qua minuatur quidem dolor, ast non sine magno periculo, a repulso ad nobiliora viscera, vel immobilitatis articuli. Vid. etiam *Trall. de Opio sect. 2. p. 339.*

APHOR.

A P H O R . 26.

T"δωρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυχόμενον, καὶ φόταπν.

Aqua quæ cito calefcit, & cito refrigeratur, levissima.

Desumta est sententia ex lib. 2. Epidem. sedt. 2. n 29. ubi ita legitur : *Aqua quo citius calefit & frigescit, eo semper levior est.*

Pondus aquæ est ut ejus puritas; ita ut quo levior est, eo censeatur purior. Præsens aphorismus nos docet, quo signo cognoscatur levitas aquæ comparativa, nimirum quod citius incalescens, & citius iterum frigescens, levior sit altera, quæ tardius. Nec sine ratione. Calor enim nil nisi motus ætheris velocissimus est; hinc quo copiosorem in complexu suo alunt spirituofam illam tenuissimam ætheream materiam aquæ, eo citius incalescunt, sive in motum talem abripiuntur. Accelerata autem refrigeratio fervidæ aquæ, pariter levitatis indicium est; eo quod frigidus aër raræ & porosioris texturæ corpora facilius intrare, & calidum in iis motum sistere potest, quam in compactis, quæ minus patent allabenti perfri geratæ auræ, ideoque diutius calorem servant. Hoffm. Opusc. T. 2. p. 15. Exploratio hæc optime duplicis thermometri ope instituitur. Duo thermometra eidem tabulæ in gradus divisiæ illigantur, eaque sic explorantur. Aëri frigidæ

gido ante exponuntur, ut liquor descendat, tum gradus ipse descensus in tabula notatur; deinde utriusque globi aquæ fervidæ imponuntur, & quo usque liquor ascenderit, itidem notatur, & spatium ascensus in partes æquales dispergitur. Jam ut diversæ aquæ examinentur, duobus vasis vitreis æqualis amplitudinis & densitatis eadem aquarum quantitas affunditur, ambo vasi amplio aquæ calidæ pleno imponuntur, atque his duo thermometra simul immunguntur. Ita in aqua fontana v. g. liquor thermometri altius ascendit, quam in aqua puteali, quod illa citius incalescat, hæc tardius, atque adeo illa sit subtilior, hæc crassior. *Hamel. Hist. p. 217.* Aqua levis, inquit *Celsus l. 2. c. 18. p. 100.* pondere apparet; & ex his, quæ pondere pares sunt, eo melior quæque est, quo celerius & calefit & frigescit. Quidam, scribit *Plinius l. 31. c. 3.* statera judicant de salubritate, frustrante diligentia, quando per rarum est, ut levior sit aliqua. Certior subtilitas, inter pares meliorem esse, quæ calefiat refrigereturque celerius.

APHOR.

APHOR. 27.

Onδοντες δὲ τοῖν ὁρέζεις νύκταρ, πᾶσι τάνυ
δηλώσι, οὐτούτων, αἰσθαντον.

Quibus bibendi de nocte appetentia
est, iis admodum sitientibus, si
obdormierint, bonum.

Paulo aliter aphorismus hic scribitur in lib. 6.
*Epidem. sect. 4. n 42: Leven inter vigilandum
situm somnus sedat, eam vero quæ ex somno orta est,
vigilia interdum.*

Docetur somni virtus ad sitim tollendam,
seu remedium sitis nocturnæ, somnus. Sitis
contingit a defectu humidi in faucibus & œso-
phago, propter spasmodicam glandularum in
faucibus & œsophago constrictiōnem, qua im-
peditur humoris in has partes influxus. Per
somnum fibræ corporis relaxantur, strīctura in
glandulis tollitur, & copiosior humectatio fit
in faucibus ac œsophago. Vid. Hoffm. Med. rat.
T. I. p. 181. Sitim autem ex somno ortam,
vigilia interdum sedat, quatenus sitim sentiunt
qui aperto ore dormiunt & hinc fauces habent
exsiccatas, vigilantes vero ore clauso aërem
externum, siccitatis & hinc derivatae sitis cau-
sam, arcent.

Hodie observamus homines cruditate humo-
rum laborantes ex defectu virium, quæ mate-
teria cruda aliquo modo vergit in corruptelam,
noctu sitire, quando nempe id corruptum ad

os delatum sensum sitis infert; quæ tamen sitis non est placanda largiore potu, ut fieri debet si quis sitiat ex humidi defectu. Si quis concipit præcedentem morbum, in quo vix vindentur ægrotare, intellectu facilis est hujus aphorismi sensus. Nam qui noctu valde sitiunt ex hac causa, signum est, tunc maxime prædominare corruptum crudum ex defectu vi- rium natum. Quod si tunc illi multum bibunt noctu, magis onerabunt corpus inutile copia aquæ, & ita morbi causam potius augent opprimendo vires. Si autem superdormierint, bonum est, quia tunc non oneratur corpus multitudine ingesti, & vires recuperantur per somnum. Interim continuata coctione in somno subigitur & emendatur id crudum, disponiturque ad insensibilem perspirationem, qua dein difflatur. Hæc ergo observatio utilissima est valetudinariis noctu multum sicutibus, ut se, quantum ferre possint, abstineant a potatione nocturna. *Gorter.*

APHOR.

ai οι νομοί της πόλης αντιστοιχούν με τα γένη των αρρενών
που αποτελούν την ΑΡΦΟΡ. 28.

Γυργκεῖων ἀγωγὴν η̄ ἐν αἰρόμεστη ταυρίν. πλα-
τύτην λειχῆ δὲ καὶ εἰς αἴλλα χερσίουν ἀν λοῦ, εἰ
ποὺς καρφούσις ἔρεμιν.

Aromatum suffitus muliebria educit,
sæpius autem & ad alia plerumque
utilis esset, nisi capitūs gravitatis in-
ferret.

Per suffumigia hic notantur exhalationes odo-
ratum affidentes, ignis aut igniti corporis
interventu excitatæ. Quæ ex aromatibus seu
odoramentis adornata, in loca uterina derivan-
tur, mensibus ciendis idonea habentur suo tem-
pore adhibita; quia stimulando effectum pro-
ducunt aperitivum. Sunt vero fœminæ, qui-
bus cerebrum facile turbatur ab aromatibus.
Quare ne caput petat fumus caveri debet, pri-
mo, ut cingantur fœminæ, deinde, ut fumus
per cannulam aſcendat in cervicem uteri; ita
enim suffumigium non facile petit caput. Ve-
rum non tantummodo ad provocandum in mu-
lieribus menstruum fluxum conducunt aroma-
tum suffitus, sed etiam ad plura alia eorum
ufus identidem indicatur, omitti tamen debet,
quia capitūs gravitatem inducit: quod vult præ-
fens aphorismus. Etenim in genere, quibus
caput infirmum est, ut ex quolibet odore ex-
pansivo in dolorem incident, iis minus recte
suffimenta adferuntur. Sed porro etiam gra-
vidis

• SCHEN

vidis sunt caute admovenda. Senibus, quorum exsucca & arida sunt corpora, ut & macilentis biliosis, & febre quacunque ardente biliosa laborantibus, ac dolore capitis ardente, pulsante, vexatis neutiquam convenient. Neque suffiendi sunt catarrho acri irritativo vexati, vel & asthmate sicco laborantes, & dyspncea ex pectoris mala conformatione, item pleuritici, peripneumonici, & hæmoptysi, vel alia quacunque hæmorrhagia interna laborantes. Vid. Jo. Henr. Schulze *Diss. de Suffimentis. Halæ 1741.* 4°.

Quoniam ille suffitus vel potest esse siccus vel humidus, cum judicio hoc vel istud est eligendum: nam si pudenda in mulieribus a contentis simul calescant & sicca sint, eligendus est suffitus humidus; & tunc melius erit vaporrem mollem & humidum applicare, quam aromaticum. Si vero pudenda sint frigidiora & humida, quod saepe fit in mensibus suppressis, magis conductit suffitum siccum & aromaticum applicare. Gorter.

HIPPOCRATIS

APHOR. 29.

Tas κυρίας Φαιρμακίνειν, ἵν οργᾶ, πτερά-
μίλια, καὶ αἷχε επίλα μιλιῶν. οἵσοι δὲ
ταῦτα τὰ δὲ νήπια, καὶ πρεσβύτεροι, οὐλαβέε-
σθαι χρή.

Uterum gerentibus purgantia medica-
menta exhibenda sunt, si humor
imperu feratur ad excretionem, quarto
mense, & ad septimum usque; sed his
minus. In majoribus autem, & gran-
dioribus foetibus subtimide se gerere
oportet.

Est hic superfluus aphorismus, nam jam ex-
stat 4 apb. I.

APHOR. 30.

Γυναικὶ ἐν γαστὶ ἔχόσῃ ὑπό πνος τῶν οἰζέων
νυστημάτων ληφθεῖσα, θανάσιμον.

Mulierem utero gerentem morbo
quopiam acuto corripi, letale.

Sedes hujus aphorismi videtur esse in l. i. de
morb. n. 3. ubi morbi ex necessitate cum
adsum mortem adferentes dicuntur, si mulierem
utero gerentem pulmonis inflammatio, aut febris ar-
dens,

dens, aut morbus lateralis aut pbrenitis prebendit, aut si erysipelas in utero oriatur. Celsus l. 2. c. 6. p. 55. ita expressit: *Mulier quoque gravida acuto morbo facile consumitur.*

Pro absolute vero haberi nequit aphorismus, quoniam utero gerentes a morbis acutis quotidie evadere observantur. Vid. *Laur. Exerc. p. 111 sq. Forest. Obs. med. l. 2. obf. 28. scbol. § l. 15. obf. 22.* Apud ipsum etiam Hippocratem *l. Epidem. sect. 3. ægrot. 13.* extat historia de muliere, quæ, trimestri foetu grida, febre vehementi correpta, decimo quarto die superveniente vomitu bithoso & sudore, convaluit. Et in *2 aph. 19.* docemur *morborum acutorum non in totum esse certas prænunciationes, neque salutis, neque mortis.* Quare pro aphorismi tutela, ad intelligentiam vocis *letale*, adnotare oportet: aliud esse dicere, morbum aliquem in suo genere letalem esse: aliud, dicere hunc morbum letalem; quia signa letalia supervenire. Nam in hoc secundo casu, quia symptoma supervenientia letalia statum indicant ægrotantis, non ratione morbi essentiae tantummodo, sed etiam vehementiae, & moris ejusdem, nec non virium ipsiusmet ægrotantis ad morbum ipsum (ab his enim, & aliis quamplurimi signa letalia dependent), ideo cum res eo deveniat, ut signa letalia superveniant, vix fieri potest, tot malis simul concurrentibus, ut æger evadat. At cum morbus ex sua natura letalis est in communi, quotiescumque signa letalia non concomitantur, plurimi servari possunt; cuius rationem assignabat *Hippocr. l. 2. Prædict. n. 19.* ubi hæc leguntur: *Vulnera magis letalia sunt, quæ in venas crassas, in collo, ac inguinibus infliguntur, deinde quæ in cerebrum, & in hepar,*

postea quæ in intestinum, & vesicam. Sunt autem hæc pernicioſa valde, non tamen ita ut nemo ex his evadat, velut putatur. Nam, & loci, qui hæc nomina babent, multum inter ſe differunt, & iūdem modi. Multum etiam differt corporis ipſius hominis ſtructura, aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur fauciatus, aliquando etiam citra cauſam febricitat, & aliqua corporis pars omnino inflammatur. Ex quibus appetet, ex vulneribus, ex ſui natura letalissimis, homines evadere, ſi, ut inferius lib. cit. ſubjugit, neque febris ſuperveniat, neque ſanguinis fluxus ad vulnus fiat, neque inflammatio, neque dolor; e contra vero nulla ſpes ſalutis remanet, ubi letalia ſigna ſuperveniunt, non præfatis letalibus vulneribus modo, ſed etiam iis, quæ ſecuriflma videbantur. Pari ratione igitur ſi contingat, utero gerentem morbo acuto laborare, quæ ex ſui natura fortis, & robusta, & morbum bene ferat, nec ſymptomata letalia ſuperveniant, non eft a ratione alienum, morbum illum etiam ex ſui natura letalem ſuperare. *Martian.* p. 459. Annotavit Hippocrates lib. I. Epid. ſect. 2. n. 141. graſſantibus populariter febribus ardentibus, prægnantes omnes, in quas morbus forte incidit, abortum feciffe; ibi autem non legimus, ipſas ægrotantes obiisse. Non ergo acutos morbos magis letales statuemus foeminiſ uterum gerentibus, quam aliis hominibus. Sed id, credo, firmum manet, magis illos periculofos eſſe gravidis, quia remedia acutis adverſantia, dejectoria & magnæ venæ ſectiones noxam inferunt foetui. Periculiores etiam cendendæ ſunt, ægritudines gravidarum acutæ ſub aëre calidiore quam temperatore, v. g. in Græcia, quam in regionibus magis ad septentrionem

trionem positis : quemadmodum differunt quoque, pro natura locorum, genera medicinæ, & aliud opus est Romæ , aliud in Ægypto , aliud in Gallia ; ceu scribit Celsus l. i. pref. p. 8.

A P H O R. 31.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοπνιθῖσα ὀκλι-
τρώσκει, καὶ μᾶλλον, εἰ μὲν οὐ τὸ ἔμ-
βενον.

Mulieri uterum gerenti vena secta
abortionem facit , idque potissimum , si foetus grandior fuerit.

Novimus hodie gravidis e secta in brachio
vena mitti sanguinem sine noxa , omnibus
fere mensibus , imo ultimo gestationis & in-
stante partus tempore ; tum ut copia nimia ,
foetum suffocatura , minuatur , tum ut partus
facilitetur , nimirique hæmorrhagiæ in partu
præcaveantur : & compertum est , gravidas ,
quæ olim facile abortiebant , missio sanguine
ante , quam suspectum tempus advenisset , fo-
etum ad frugem perduxisse . Taceo quotidianam
testari experientiam , quod morbis correptæ ,
quæ ad curationem sui exigunt sanguinis missio-
nem , hanc tolerent citra abortus periculum .
Vid. *Laur. Exerc.* p. 47 seq. Ut adeo non mo-
do tutum sit , sed etiam utile ac necessarium ,
in gravidis venæ sectionem instituere . „ Sola ,
„ qua magnum Hippocratem colo , reveren-

„ tia (verba sunt Boylei in *de util. pbil. nat.*
 „ p. 105 *sq.*) mihi impedimento est, ne ullam
 „ rigidissimarum Draconis legum, (quæ ob
 „ nimiam severitatem sanguine aliæ dicuntur
 „ scriptæ) plures homines enecasse afferam,
 „ quam hunc aphorismum: eum enim secuti
 „ Medici plures, multitudinem fœminarum la-
 „ borantium insignem sub ipsa manu mori con-
 „ cesserunt, quas phlebotomia provida probabi-
 „ liter conservare valuisse, cum (ut ut ejus apo-
 „ rismi clausula contrarium afferat) experien-
 „ tia eam non secure tantum, sed & utiliter
 „ adhiberi posse, etiam ubi embryo satis jam
 „ fuerit adultus, sæpiissime testetur. Sed æsti-
 „ matio, quam hujus nominis viro Hippocra-
 „ ti debeo, me in eo acquiescere jubet, quod,
 „ cum mihi Medicos plures Dictatoris sui sen-
 „ tentiam in aphorismo hoc non assententes for-
 „ te ultro concedatur, hoc errore multas pe-
 „ riisse uxores, annotaverim, quæ dispendium
 „ vitæ commoda sanguinis jactura probabiliter
 „ præcavere potuissent". Celsus jam anim-
 „ advertit, inanem fuisse Antiquorum metum;
 „ interesse enim, non quid in corpore intus ge-
 „ ratur, sed quæ vires sint: mulierem autem
 „ gravidam, valentem, tuto curari sanguinis
 „ missione. Vid. *Cels. l. 2. c. 10. p. 77.* Fortasse
 „ intelligi debet præsens aphorismus de illa,
 „ Hippocratis tempore consueta, larga & co-
 „ piosa sanguinis missione, quando ad integras
 „ libras simul & semel ex secta vena profunde-
 „ batur sanguis, ad animi nempe deliquium *Car-*
 „ *dan. p. 531. Hecquet. Forest. Obs. Med. l. 2. obs.*
 „ *28. schol. & l. 15. obs. 22.* Enimvero largo,
 „ res sanguinis missiones pericolo haud vacant,
 „ quatenus necessarium alimentum foeti subtra-
 „ hunt

hunc cum sanguine matris; nam orificia tunc vasorum, placentam cum utero necantur, conniventia fiunt, exarescentia, & separantur a placenta, unde abortus: abortum crebriori venæ sectione promoveri, legere est in *Riedlin. Lin. 1696. p. 174.* qui eo facilius continget, quo grandior fuerit fœtus, quia hic minus perfert exinanitiones magnas, utpote pluri indigens alimento. *Listerus* putat, pro salvanda Hippocratis auctoritate, textui inseri posse voculam *pedis*, ut dicatur mulier *scđa vena pedis* abortire. Sed videtur haud satis bonum hæc intercalatio suffugium, et si communiter in gravidarum solum brachiis incidi jubeant Medicis venas; nam sat multa prostant exempla in peñibus illarum administratæ venæ sectionis, non secuto abortu. Vid. *Laur. l. c. p. 100 sq. Conf. Epb. N. C. D. 1. a. 9. obf. 48. a. 6. obf. 204.*

APHOR. 32.

Γυναικὶ αἵμα ἐμελση, τῶν καταπίκσιῶν ῥαγέρτων, λύσις γίνεται.

Mulieri sanguinem vomitione rejiciendi, menstruis erumpentibus, solutio contingit.

Desumtus est hic aphorismus ex lib. 1. de morb. n. 6. & extat apud *Celsum* l. 2. c. 8. p. 69. Absolute verus est aphorismus, si vomitus fuerit natus ab obstruētis menstruis, sanguine regurgitante & in ventriculum effuso:

nam *sæpe*, ut ait *Celsus l. 4. c. 4. §. 5. p. 202.*
fæminæ, quibus sanguis per menstrua non respondet,
bunc expuunt. Revulsione ergo facta a supe-
 rioribus ad inferiora, redeunte evacuatione per
 uterus, cessante causa (obstructione) quæ fe-
 cerat vomitum cruentum, cessat effectus. Po-
 tissimum vero cruento vomitui obseruantur
 obnoxiae fæmellæ, quæ alvi sunt adstrictioris,
 pubertatis tempore, quo menses primo immi-
 nent, nec non quando postea suppressi sunt,
 aut parcus succedunt. Tum enim, quando
 gravi ira, vel terrore commoventur, & infe-
 riorum partium accedit refrigeratio, vel etiam
 Medicus pathemata a regurgitante ab utero ad
 stomachum sanguinè orta per emesin excitatam
 perperam tollere contendit, perquam facile
 sanguinis eructatio procuratur. *Hoffm. Med. rat.*
T. 4. P. 2. p. 68. Apparet ex hoc aphorismo,
 quam parum expediatur, & res non periculi ex-
 pers sit, circa consuetum mensium tempus vo-
 mitiorum, præsertim validius, exhibere; visus
 exinde obvenisse vomitus cruentus letalis. Ap-
 paret quoque porro, in mensium suppressione
 cautissime, vel prorsus non, præscribenda esse
 emetica, præsertim valentiora, quod facile ad
 hanc nobilissimam partem sanguinis impetum
 trahunt. *Hoffm. de transmut. morb.* §. 7. In hu-
 jus generis vomitu convenienter emmenagogia re-
 media ea, quæ sanguinis derivationem ad ute-
 rina faciunt loca, docent historiæ annotatæ in
Epb. N. C. D. I. a. I. o. 95. D. 2. a. 2. o. 101.

APHOR.

ΑΡΗΟΡ. 33.

Γυναικὶ τὸν καταπληκτὸν σκλητότερον, αἷμα
σκ τὸν ψυῶν ῥυκῆσι, ἀγαθόν.

Mulieri, menstruis deficientibus, san-
guis ex naribus profluens, bonum.

Bonum hic dicitur hæmorrhagia, quia est vi-
caria evacuatio alterius, quæ fieri deberet
per uterus, præservans a malis, quæ ex sup-
pressione mensium impendent: id quod *Celsus*
I. 2. c. 8. p. 69. expressit in hisce: *Quæ men-
struis non purgatur, si sanguinem ex naribus fudit,
omni periculo vacat.* Non adeo insolens est, ut,
restitante in foeminis præsertim junioribus,
gravidis quoque, mensium fluxu, facta palin-
drome, narium stillicidium excipiat sanguino-
lentum. Cujus rei nulla alia subest causa, quam
quod spasmis, quibus omnes hæmorrhagiæ sti-
pari solent, æquilibrium motus sanguinis pro-
gressivi tollatur, isque ad loca excretioni dicata
cum impetu agatur, ibi vero exitu præclusus,
ruat ubi congruum invenit locum ibidemque
egrediendi sibi paret viam. *Hoffm. Med. rat.*
T. 4. P. 2. p. 12.

Concipiendum est, Hippocratem in hoc
aphorismo intellexisse subsistentes menses ex
æstate, qua fluere deberent. Nam quibus menses
deficiunt ex causa morbosa, modo simul ad-
dit sanguinis abundantia, his levamen quidem
præfens adfert sanguis e naribus fluens, quia
tollit illam abundantiam; sed eo obstinatiorem

suppressionem faciet, ut, quæ fœminæ sëpe patiuntur hæmorrhagiæ narium, vel quæ curant sibi pertundi venam ut minuant symptomata ex sanguinis suppressione nata, in posterrum vix unquam ad ordinatum menstruorum fluxum redeant: quare hæ ad evitandam præsentem molestiam se in majus malum præcipitant. Si subsistant mulieri menses ex graviditate vel lactatione, hæmorrhagia narium semper damnum adfert, quia hoc casu non eget alia succenturiata sanguinis evacuatione. In crescente denique ætate deficientibus mensibus, quando nullis auxiliis sunt promovendi, quum post istud tempus ætatis si menses pergunt fluere, non amplius vocatur menstruatio, sed hæmorrhagia uteri, inter morbos recensenda, tunc eadem evacuatio, quæ ante istud tempus salubris erat, post hanc ætatem, habetur inter morbos. *Gorter.*

APHOR. 34.

Γυναικὶ ἐν γένεσι ἔχουσῃ ἢν μὴ κοιλίᾳ πολλὰ
ρῦπον, κίνδυνος ἀπτρόσας.

Mulieri utero gerenti si alvus mul-
tum profluat, abortionis pericu-
lum est.

Defumta esse videtur hæc sententia ex lib. 1.
de morb. mul. n. 37. In Coac. sed. 3. n. 416.
scribitur in h. m. *Uterum gerentibus alvi subven-
tes, malum.* Et apud Celsum l. 2. c. 7. p. 61:
Mulieri

Mulieri gravidæ sine modo fusa alvus elidere partum possest.

Plurimæ utero gerentes quotidianis vomitibus adeo solicitantur, ut cibum assumptum raro contineant, unde corpus sufficienti alimento privari necesse est, & nihilominus abortum inde sequutum esse, nondum observatum est. At vero diarrhoea abortum sæpe facit, etiam si corpus nutrimento privetur minus, quando cibus in his longiori tempore retinetur, quam in illis; quod quidem evidens argumentum est, diarrhoeam non ea ratione abortum facere, quia alimentum fœtui subtrahat, sed potius quia, dum humores ad inferiora moventur, fœtus & ipse deorsum trahitur, unde ligamentis eum continentibus violentia infertur, ob quam rumpuntur, & sic abortus sequitur. Eadem ratione pharmaca deorsum purgantia abortum faciunt, non quæ per vomitum purgant. *Martian.* p. 459. Ab assumta uncia mannae in jure carnium soluta, abortus observatus legitur in *Eph. N. C. D. I. a. 6. o. 241.* Nimiæ dejectiones alvinæ spasmodum intestinorum communiter junctum habent: propter viciniam ergo uteri, hic in consensum tractus elidet fœtum. Quare evitanda sunt gravidis fortiora purgantia, scammoniata, colocynthiaca, jalapina, aloëtica, quæ spasmodum intestinorum & totius nervosi systematis non raro inducunt. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 3. p. 631.* Præterea vero, nullæ nimiæ evacuationes gravidis bonæ sunt; quia debilitant vires matris, & subtrahunt fœtui alimenta, unde ille eliditur. Nam si orificia vasorum uterinorum ob deficiētem sanguinis adfluxum exarescunt; fœtus nutrimento destitutus perit & corruptitur,

tur, qui hoc in casu sæpenumero absque spasmis & doloribus ejicitur. Hinc dispositæ in morbis gravioribus, febribus acutis malignis, ni-miis diarrhœis, maxime dysenteriis, & qui-dem frequenter circa declinationem abortiunt. *Hoffm. l. c. p. 629.* Curationem mali cognoscere aves? lege *Forest. Obs. Med. l. 28. obs. 67.* Cæterum, Hippocraticam regulam non perpetuæ adeo esse veritatis, ut non reperiantur gravidæ, quæ diarrhœam vehementem, periodicam, vel alias diuturnam, imo & dysenteriam, citra noxam experiantur, videre est in *Eph. N. C. D. 1. a. 3. o. 17. D. 2. a. 5. o. 149.* Quid? quod apud Hippocratem *lib. 2. Prædict. n. 30.* ubi de dysenteria tractatur, legimus, prægnantes plerumque ad partum superesse, & ex partu, foetumque conservare, etiam si per multos menses sanguis & strigmenta per alvum secedant, nisi si dolore affligantur, aut aliquod ex malis signis acceſſerit.

APHOR. 35.

Γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῆν ἐνοχλημένῃ, η δύσοκόσση, πλαγμὸς ἐπιχειρόμενῳ, αἴσθετο.

Mulieri uteri strangulatu vexatæ, aut difficultate partus laboranti, ster-nutatio superveniens, bonum.

Celsus *l. 2. c. 8. p. 69.* hanc sententiam ita expressit: *Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, sternutamento levatur.*

STER-

Sternutationem pellendæ hystericæ passioni, facilitandoque partui conducere hic docemur: imo sternutatoria ad secundinas excludendas facere tradit 5 apb. 49. Sternutationes partium nervearum concussus sunt, & spasmodorum modi, tanti, observante Hippocrate *Prognost.* n. 13. *Coac. seūt.* 3. n. 174 sq. ad medicinam momenti, ut licet in omnibus circa pulmonem morbis, & antecessisse, & succedere sternutationes malum sit, in aliis tamen morbis letalissimis profint. Passio hysterica & difficilis partus spasmodici sunt affectus, quos levat discutiendo nervorum vehementis oscillatio, quæ fit inter sternutandum: ita ut hic spasmus spasmum solvat. Conf. *Fœrest. Obs. Med.* l. 28. ob. 27. Præterea ad partum difficilem promovendum confert sternutatio eo, quod diaphragmatis & muscularum abdominis excitet vim. Hinc ex consilio Hippocratis lib. 1. de morb. mul. n. 93. si fœtus exitu affectato non facile discedant, cum sint secundum naturam, iis sic habentibus sternutatorium aliquod adbiberi debet: naribus autem apprehensis, & ore compresso sternutandum, quo quam maxime fieri poterit, efficax sternutatio reddatur. Hisce addi debet: modo non a partium inflammatione, sed a spastica constrictione veniat partus difficultas: prior enim ratio sternutationem vetabit, suadebit posterior; unde concludas licet tam in tantum esse sternutationem, in quantum spasmis resistentiam spastica partium explosione domari convenit. *Hecquet.* Conf. 6 apb. 13. Imo, ad vires deficientes in parturiente excitandas sternutatoriorum usus locum habet, juxta Boerb. apb. 1312. Vid. etiam *Eph. N. C. D.* 2. a. 5. app. p. 45. Anne ex præsente aphorismo intelligimus, cur vicissim sternutatio damnsa

damnosa sit statim a coitu, foeminis concipere cupientibus? Prius valida concussione genitale semen excutit, quam se penetralibus matricis insinuet, uti ait *Forelius Obs. Med. l. 10. obs. 127.* Hac de causa apud *Plin. l. 7. c. 6.* sternuisse a coitu, abortivum.

Uteri strangulatus seu passio hysterica vulgo dicta, species est convulsionis, quæ tandem frequentissime suffocationem inducit; quando in utroque sexu in ventre inferiore sentitur involuntaria commotio convulsiva, quæ sensim sursum vergit, in multis ac si globus ascenderet, & dein ad fauces veniens ita constringit fauces, ut impediatur deglutitio & suffocetur respiratio; in graviori malo fauces in quendam tumorem elevantur, & inde compressis venis jugularibus tota saepe facies livet. In leviori malo mens manet constans, & membra non moventur convulsive. Verum in graviori malo, ipsa actio mentis extinguitur, atque vel cadunt sismul in animi deliquium, vel convulsuntur membra uti in epilepsia; interdum vero mens manet constans, dum tamen membra variis modis convulsione agitantur. Accedentia illa igitur symptomata duntaxat magnitudinem passionis hystericae denunciant. Ex his phænomenis nullo modo patet uterus esse affectum, & hoc etiam cadaverum inspectio confirmat, quoniam in hystericis passionibus suffocatis & mortuis uterus fuit inventus insons, & æque sanus quam aliis sanissimis foeminis: sed phænomena docent convulsionem incipere in mesenterio & intestinis, propagari per ventriculum & œsophagum ad pharyngem, cuius musculi una cum musculis laryngis tetanica constrictione contrahuntur. Quod si illa convulsio

vallo tandem communicatur meningibus, extinguitur mentis actio; ita comprimitur cerebellum ut non emittat spiritus ad actionem cordis & respirationis; vel si motus ille magis est inordinatus, membra externa convulsione epileptica exagitat. In tali nunc suffocatione hysterica nunquam in tota mea praxi potui observare sternutationem profuisse, neque video quid boni adferret. Propterea malo credere in hoc loco intelligendas esse secundinas retentas. Si igitur contingat, ut secundinæ maneant in utero post partum, adstruit auctor bonum esse si superveniat sternutatio. Hæc secundinæ vel sunt partes firmæ, uti placenta, membranæ & funiculus umbilicalis, quæ partes proprie dicuntur secundinæ; vel sunt humores, nempe sanguis qui fluit ex lateribus uteri & ex abrupta placenta, qui sanguis lochiorum nomine venit. Forsan Hippocrates ad partes non solum firmas, sed & ad sanguinem retentum significantum, dixit *respirare*; in quo casu salutare est si superveniat sternutatio: nam si cuncta hæc post partum retinentur, signum est orificium uteri esse clausum, quod ut aperiatur, sternutatio violenter contrahens ventris musculos multum valere potest, quoniam talis puerpera ex voluntate non valet tantam ventris constrictiōnem facere, ut sit in sternutamento, quæ aperiret orificium uteri clausum. Qui existimaret in omni partu difficultiore conducere sternutatum, & inde vellet adhibere sternutatoria ad facilitandum partum, multa damna inferret sua præpostera medela; nam si ob situm alienum fœtus difficile parit mater, a concussione sternutationis major induceretur impedimentum, trudiceretur enim fœtus in certas angustias, ex quibus

quibus postea nulla manuum ope extricari possset. Sed si foetus legitimo modo fuerit locatus , & propterea foemina non parit , quod conamina parturiendi non sufficient ad dilatandum uteri orificio & elidendum foetum , sternutatio superveniens , majori conamine contrahens abdominis musculos , valuit in quibusdam parturientibus extrudere foetum . Tali etiam in casu conduceret sternutatorium ad movere naribus . *Cortes.* Conducetne adhibere sternutatorium ad expellendas secundas , ore uteri existente aperto ! Vid. infra apb. 49.

APHOR. 36.

Γυραικὶ τὰ κατεμένια ἄχροα , οὐδὲ μὴ κατε-
τὶ αὐτὰ αἱς γεγνόμεναι , καθάρσις δεῖ-
δη σημαίνει.

Mulieri menses decolores , neque semper eadem periodo procedentes , purgationem indicant esse necessariam.

Vitiosus est menstruorum color minus ruber , albus , pallidus , sanirosus , subalbidus . Hæc sententia est tantum de pallidis , mucosis , pituitosis , inordinatis ac irregularibus , h. e. non justa periodo fluentibus , sed vel tardius , vel celerius . Color sanguinis ruber pendet a vigente libera circulatione ejusdem : a quo defiscit , si vasis existentibus nimium laxis , debilibus , chylus non satis subigi potest , generatur pallidus , mucosus , pituitosus . Verum etiam

etiam ortæ passim humorum stases atque spasmodicæ contractiones libero sanguinis circuitui obstant, & dum comprimuntur vel obstruuntur vasa, in ramos laterales patulos delatus latex ferosus, loco rubri sanguinis, sistit menses decolores. Priori in casu cathartica inprimis conferunt, quia stimulo suo invitant laxata vasa ad contractionem, ut tono restituto humores vegetæ liberæque reddant circulationi. In altero casu convenire possunt quoque vincendo spasticas diatheses, atque sic aperiendo obstruta loca: modo non inflammatio aliqua præsens contra indicet. „ Si uteri pituita redundantes „ fuerint, flatus intus oritur, & menses albi „ pituitosi prodeunt . . . Ubi vero superior „ ventriculus tibi perpurgatus videbitur, me- „ dicamentum deorsum purgans proprinato. „ *Hippocr. de nat. mul. n. 10.* ” *Enimvero cacochymia communis causa est mensium quoad tempus tardantium vel anticipantium, & quoad colorem, consistentiam, ἀνθεψίαν. & conjuncta symptomata alia a statu naturali abeuntium: cacochymia autem commune est indicans purgantium, adeoque etiam ad uterum redundans maxime pituitosa & acida. Wedel. Purgans requiritur ad eliminandam cacochymiam. Non tamen præciperem aliquoties ducere alvum, majorem enim induceret debilitatem; sed postquam corpus a cacochymia est liberatum, satius erit corporis vires firmare roborantibus, ne nova generetur cacochymia, quæ mensium ordinem turbat, & pallidorem producit sanguinem. Gorter.*

APHOR. 37.

Γυναικὶ ἐν γαστὶ ἔχόσῃ, οὐ οἱ μασθοὶ ἔξαιρυνται
ισχνοὶ γίγνωνται, σκλητρώσκεται.

Mulieri utero gerenti, si mammæ de-repente gracilescant, abortionis periculum est.

Desumptus videtur hic aphorismus ex *l. 1. de morb. mul. n. 44.* ubi hæc leguntur: *Quibus uterum gerentibus ad septimum aut octavum mensem, mammarum ventrisque plenitudo derepente subsidet, mammæque extenuantur, & lac non appetet, puerum aut perisse, aut vivere & debilem esse afferendum.* Apud Celsum *l. 2. c. 8. p. 76:* *Muliere gravidae si subito mammæ emacuerunt, abortus periculum est.*

Vasis mammariis cum uterinis mutua est consensio, ita ut, cum fœtus moveri incipit, turgescant mammæ: si itaque hæ gracilescant, signum est laborare fœtum inopia alimenti. *Holler.* Inedia autem nonnunquam fœtus permititur, vel ad excretionem excitatur. *Forst.* *Obf. Med. l. 28. obf. 66. schol. p. 460.* Si mammæ, quæ alioquin a motu fœtus ad extremum usque gestationis tempus, a lactis copia, solidæ esse debent, non sensim & pedetentim, sed subito extenuentur, indicium maximam oportere subesse causam & vehementem mutationem in sanguinis & spirituum motu præcessisse, dum vel ipse in aliis partibus stagnat, in-

inflammationem parit, vel ob defectum spirituum & virium, chylus non generatur, vel ad mammae vehitur. Vid. Fr. Hoffmanni *Diff. de morbis foetuum in utero. Halæ 1702. 4°. §. 25.* Si mammae in gravidis subito gracilescunt, hujus detumescentiae causa in ipsis mammis non est quærenda, sed in eo organo debilitato, quod antea valens per consensum turgere faciebat mammae. Ergo signum est, uteri actionem esse debilitatam. Quæ talis si fiat, vel quod foetus in utero moriatur, vel quod placenta ab utero fuerit debilitata, necesse erit, ut post paucos dies ejiciatur foetus; qualem abortum nullis auxiliis prævenire possumus. Gorter. De consensu mammarum cum utero, vid. Not. ad 5 apb. 39.

APHOR. 38.

Γυναικὶ ἡνακρὶ ἐχόσῃ, ην ὁ ἐπρό μαθὸς
ἰχνὸς γένηται δίδυμα ἐχόσῃ, Θάπρον ἀκτι-
τρώσκει· καὶ ην μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ
ἄρσεν, ην δὲ ὁ αριστερὸς, τὸ θῆλυ.

Mulieri utero gemellos gerenti, si altera mamma gracilis evadat, alterutrum abortu edit: & si quidem dextra mamma gracilescat, marem, si vero sinistra, foeminam.

Nicitur sententia hæc ratione futili, quod mas in dextra, foemina vero in sinistra uteri parte dignatur: quod effatum est 5 apb. 48.

APHOR. 39.

Hγενὴ μὴ κύρσα, μηδὲ πτοκῆσα, γέλα
ἔχῃ, τότη τὰ καπακίσια ὀκλέοιπε.

Si mulier, quæ neque gravida est, neque peperit, lac habeat, ei menstrua defecerunt.

Extat iisdem pene verbis sententia hæc apud *Cels. l. 2. c. 8. p. 76.*

Lac in virginum mammis a menstruorum est defectu: quando enim hæc deficiunt aut supprimuntur a spastica diathesi, arteriarum uteri diametros stringendo, compressa vasa lymphatica lympham suam amandant ad vasa mammae. *Hecquet.* Mammarum cum utero commercium, humorum alterne ad hasce partes delatorum beneficio, communiter stabiliri solet in vasorum epigastricorum & hypogastricorum cum mamariis connexione seu communicatione (vid. *Boerb. J. M. ſ. 666. 687.*) Ast fine fundamento. Qua enim ratione ad mammas perveniet ab epigastricis arteriis advectus sanguis? Si per arterias mammarias deferendus, quot motūs humorum perturbationes, quot mala, obſtructiones, inflammationes exinde enascentur? sibi enim oppositæ sunt humoris in utraque arteria motus directiones, quare, si æqualis fuerit utriusque fluminis vis, omnis ſiftetur motus progressivus, si vero unius vis alterius robur ſuperaverit, contra omnes naturæ

naturæ leges regurgitabit in debilius humor; sicque sanguis potius ad inferiora deveheretur, cum minor mammariæ a corde distantia quam epigastricæ, majorem in illa vim impulsū innuat. Neque proprius ad veritatem accedunt, qui idem negotium venis eadem ratione coniunctis absolvi credunt, quos pariter confutat contraria humorum motūs directio. Inprimis vero a sua sententia avocare auctores debuisset accurasier originis epigastricæ arteriæ consideratio. Ea enim ab iliaca externa duntaxat dimititur, cum uterina vasa ab interna iliaca, quæ etiam hypogastrica audit, deriventur, sicque longius a se invicem distent, quam ut epigastricæ flumen inde adeo augeri queat, ut, majori impetu ad umbilicum circiter delatum, oppositæ arteriæ fluminis resistentiâ superatâ ad mammillas adscendat. Alia igitur redundantiæ sanguinis ad mammas tempore graviditatis & lactationis causa statuenda erit. Scilicet dum uterus a fœtu majora in dies incrementa capiente distenditur, omnemque fere pelvis cavitatem occupat, imo insigniter quoque superiora versus expanditur, vasa majora iliaca, nec non ipsum aortæ truncum comprimit, sicque eorum dilatationi ex parte resistit, ut sanguis minus commode ad artus inferiores posit derivari, & majori quantitate ad superiores redundet. Quo ipso cor ad frequentiorem fortioriēmque systolen extimulatum, tanto majori impetu in vasa superiora protrudet cruentum, eorundemque latera insigniter distendet; cumque mammæ præ cæteris partibus textura molliori laxiorique gaudeant, vasaque minime compressa intra pinguedinem facile cedentem delitescant, in illis potissimum effectus redundantis

dantis fortiusque propulsi sanguinis manifestus erit, ut nimirum vasa distenta tum copiosorem tum crassiorem sanguinem recipere cogantur, cumque in continua secretoria vasa, tenuem antea lympham vehentia, provolvant, unde ultimis gestationis mensibus liquorem gelatinosum, & proxime ad lactis indolem accedentem, in uberibus colligi videmus. Qui fons nec post partum exarescit, quandoquidem uterus antea mire expansus, multoque cruore turgidus, tunc sensim iterum contractus, humorum influxui fortius resistit; quo ipso, & cessante simul amnii liquoris admodum nutritii secretione, sanguis ab utero exclusus in omnes corporis partes, maxime tamen ob allegatas causas in mammillas vim exercet, sicque in dies magis promovet lactis secretionem: ad quam diutissime continuandam plurimum confert grata tenelli suetio, dum, humore jam collecto evacuato, a tergo venienti novum conceditur spatium, sicque vasa semper necessariam, ad pinguem ejusmodi humorem admittendum, retinent laxitatem, donec illa puero ablactato tandem iterum evanescat, vasaque denuo constricta tenui duntaxat lymphæ transitum concedant. In suppressione mensium, quæ a peculiari vitio, in utero hærente, oritur, nimia sanguinis moles, distendendis & ad secretionem disponendis mammis interdum sufficit; qui tamen effectus, in reliquis speciebus, ubi ob coquhyniam & lentescensem humorum dispositionem fluxus supprimitur, minime expectandus est. Vid. J. F. Crellei *Diss. de mammarum fabrica & lactis secretione.* Lips. 1734. 4°. Sed ad ejusmodi conversionem mensium retentorum in innuptis & innocentibus subjectis, ad mammas

mas & connexam lactis secretionem & collectionem præ aliis dispositæ videntur animo & corpore robustæ, activæ & expeditæ, plethoricæ: quanquam tamen casus rari. Vid. Mich. Alberti *Diff. de lactis praesentia in innuptis.* Hale 1741. 4°.

A P H O R. 40.

Γυναιξιν ὄκοσησιν ἐς τὰς πτεργὰς αἷμα συστέφεται, μανίλιν ομπαινεῖ.

Mulieribus quibus in mammas sanguis in tumorem convertitur, furorem significat.

Legitur hic aphorismus in lib. 2. *Epidem. sect. 6. n. 62.* & in *Cels. l. 2. c. 7. p. 63 sq.*

Complures muliebrium morborum consistunt in aliorum detorto, conversoque sanguinis circuitu, aliò nempe quam ad uterum declinante mensium sanguine, a mutato vasorum diametro. Sanguini autem illi ad pectus, cui incident mammæ, verti familiare est. *Conclusi uteri,* inquit Hippocrates 1. 2. de morb. mul. n. 23. *menses ad mammas remittunt, & ad pectus ascendere cogunt:* hinc factæ illic stasi solitum est sævam succedere suffocationem, quam *hysteriam* dicunt, cuius urgens adeo interdum paroxysmus est, ut totum cum mammis extumescens & elevatum pectus diffilire ferme videatur. Porro hysterico paroxysmo delirium, *furem* h̄ic dictum supervenire frequens. *Hacqust.* Non tamen

tamen perpetuæ prognosticon hoc Hippocraticum veritatis esse , sed insignem pati exceptionem , demonstrant observationes medicæ . Vid. *Eph. N. C. Vol. 3. app. p. 169 sq.* Quo in loco in primis notanda est historia de foemina , quæ nunquam menstruata fuit , citra ullum tamen incommodum ; nupta vero deinde , omni novilunio ingruente mammas habuit in horrendam magnitudinem elevatas , cum rubore , ardore conjunctam , ut , propter teneriorem cutis texturam , videretur ab utraque parte maximam vesicam bubulam sanguine impletam , & reliquo corpori adnatam , circumgestare ; quo in statu per ostiduum semper manlit . Atque ita hæc scena per biennium duravit , donec auxilio medicinæ mensibus sua panderetur via .

Inter mammas & cerebrum vix ullus confensus . Sæpe dirissimos mammarum dolores , tumores , inflammationes & cancros tractavi , sed nunquam inde secuta fuit mania : neque metastasis morborum ad mammas maniam intulit . Hoc autem contingere potest in morbis mammarum , ut in aliarum partium morbis , quod acris materia in mammis nata , a sanguine recepta , ad cerebrum delata , maniam inferat ; vel quod corpora valde mobilia nimio dolore mammarum commota in maniam præcipitentur . Sed ex rarissimiis his exemplis & nihil speciale a reliquis partibus habentibus ; non possumus formare præsagium . Quare credo Auctorem nostrum , dum observaverit ea signa circa mammas , & dein maniam , forsan judicasse hæc signa præbuisse causam maniæ sequentis , dum quivis alias morbus interim maniam induxisset . Hoc etiam fallere potest exer-

exercitatissimos in arte medica , & fateor me non semel tali modo delusum fuisse , si æger binis morbis laborabat , quorum alter latens quædam symptomata inducat , quæ ex morbo manifesto vix oriri potuere . Gorter.

APHOR. 41.

Γυναικα ἦν Θέλης ἀδέναι εἰ κύει , ἐπὶ τῷ κα-
θεύδειν μέλλει (ἀδείπνῳ ἔχσῃ) μελίκρα-
τον διδόναι πάντα κλεῖ μην τρόφον ἔχη τερπὶ τῷ
γαστέρι , κύει· ην δὲ μὴ , & κύει .

Si nosse velis num mulier conceperit ,
ei dormituræ (incœnatæ) aquam
mulfam propinato ; & si ventris tormina
eam corripuerint , concepit ; si vero mi-
nus , non concepit .

Est in Hipp. lib. de steril. n. 6. textus : *Mel*
& anisum tenuissime tritum , deinde aqua dilu-
tum exhibeto , & dormire finito , & si ei tormina
circa umbilicum suboriantur , prægnans est , alioqui ,
minime .

Cum in gravidatio causa sit plethora , in pri-
mis scilicet mensibus , propter majorem san-
guinis coacervationem , quam ad foetum tunc
tenellum nutriendum requiritur , aliàs per flu-
xus evacuandi menstruos , hinc eo majori co-
pia fertur ad intestina : cum insuper fibrarum
tonus per aquam laxetur mulfam , hinc disten-
F 5 tio

tio & flatus. Addit *incænate*: sic enim aër inter alimentorum poros divisus, & latens, elicitur majori copia. *Ström Theor. mot. recipr.* p. 79. Sed haec gratis dicta videntur cogitant, quod experimentum fallax sit, siquidem aqua mulsa dormituris pro potu data, aliquando æque in viris ac mulieribus, in gravidis & non gravidis, in assuetis & non assuetis tormina excitat: aliquando in gravidis tormina nulla facit. Præterea quam periculosum sit tormina in prægnantibus excitare, vel ipsæ obstetrics noverunt, cum ex his facili negotio subsequi possit abortus. Adde, quod mulsa per se etiam urinas abunde provocat, ut docet Hippocrates *lib. de viatu in acut.* n. 26; quæ vero urinam carent, etiam menstrua provocare possunt, & quæ menstrua provocant, abortum causare solent. Signum ergo in aphorismo positum solitarium ad cognoscendam conceptionem factam, non solum est æquivocum, ut multa alia, in primis præsertim imprægnationis mensibus, sed & penitus falsum merito æstimari debet. Ipse Hippocrates *de nat. pueri* n. 38. aperte fatetur difficillimum esse reprehendere, num mulier utero gestet. Et si aqua mulsa exhibita infallibile rei præberet testimonium, cur hæsitavit, utrum prægnantes essent Tecomæi filia. (*4 Epidem.* n. 14.) & Temenei soror (*ibid. n. 18.*)? Cur non exhibuit aquam mulsam? Vid. *Laur. Exerc. p. I seqv.*

APHOR.

A P H O R. 42.

Γυνὴ ἔγκυος, εἰ μὲν ἀρρέν κύει, εὐχετεῖται
ἢ δὲ θῆλυ, δύσχρυτος.

Mulier prægnans, si marem gestat,
bene colorata est; si foeminam,
male colorata.

In lib. de Steril. n. 7. legitur: *Quæ utero gerentes maculam in facie veluti ex solis adiustione (ιφῆλιον vocant) habent, eæ fœmellam gestant: quæ vero bene coloratæ permanent, marem plerumque.*

Explicationem credulæ Antiquitati relinquimus; & Cardano p. 545 sq. qui mirifice sollicitum se monstrat. Contra hunc aphorismum disputatur in Laur. Exerc. p. 271 seqv.

A P H O R. 43.

Hη γυναικὶ κυρίῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ νετρῷ
γένηται, θανατῶδες.

Mulieri prægnanti erysipelas in utero,
letale.

Inter morbos ex necessitate, cum adsunt,
mortem afferentes numeratur erysipelas in
utero, lib. 1. de morb. n. 3. At in lib. de nat.
mul. n. 12. & l. 2. de morb. mul. §. 58. ubi ery-
sipelatis in uteris symptomata recensentur, &
curatio

curatio traditur, morbus dicitur ex quo paucæ evadunt, letalis autem si prægnantes detineat.

Cum uteri textura sit admodum vasculosa, glandulosa & nervosa, collum vero & orificium internum exquisitissimi sensus, patet, quod proclivis valde esse debeat ad suscipiendas acutas & periculosas inflammations, oriundos inde abscessus, & mali moris exulcerationes; ita, ut sæpen numero ulcus uteri in gangrænam & sphacelum abeat ac interficiat. Erysipelas autem si oboriatur in utero, periculo non vacat; aut enim rubor livorem & nigredinem induit ac brevi in sphacelum transit funestum, aut inflammatio discuti renuens suppuratur ac ulcera mali moris, fistulas & gangrænam inducit. Vid. *Hoffm. Med. rat. T. 1. p. 490. & 308.* Si jam mulier sit gravida, fanguis menstruus excerni impeditus, ad uterum accumulatus malum reddere videtur perniciosum, aucta causa materiali erysipelatis. Conf. inferius notata ad 6 aph. 25.

Facile concipere possum erysipelas uteri valde periculosum esse, difficile autem erit detergere, num uterus erysipelate tentetur, tum ex convenientia cum inflammatione, tum ex affectione partium circumiacentium, & quoniam tumor, dolor, & color sensibus externis non patent. Inde majoris momenti est inventire, num uterus erysipelate afficiatur, quam ex erysipelate prognosin formare. Si foemina in infimo ventre sentiat vehementem dolorem, calorem æstuantem, quæ symptomata magis simul urgent vaginam & pudenda quam intestinum rectum ac vescicam, quamvis semper hæ quoque partes consentiant, constabit ex his vel erysipelas vel inflammationem tentare

tare uterum. Sed si tunc simul per reliquum corpus habetur febris remittens magis quam continua, cum calore mordaci magis quam urente; si urina evacuata sit flammea, acris, pellucida, ad flavedinem vergens, ut plurimum sine sedimento & sine signis coctionis; pulsus celer magis quam durus; sanguis emissus si fluidus fere maneat & rubellus, nullam cuticulam formans; judicabimus uterum erysipelate tentari. Sed si febris continua ardens, urina rubra saepe cum incipientibus signis coctionis, pulsus durus & frequens simul adsint, judicandum est uterum inflammatione affectum esse, quod Galenus ponit quæstione dignum. Uterus in gravidis non solum fit amplior, verum etiam in suis lateribus crassior & magis valens, ut docuit anatomica inspectio in mulieribus paulo ante vel post partum denatis: & Cl. Ruyschius detexit hoc tempore in uteri fundo fibras motrices orbiculares, quas musculum vocat, certo indicio movendi potentiam tunc temporis multo validiorem esse quam in non gravidis. Docet nos observatio practica, quo pars erysipelate tentata majorem habeat movendi potentiam, eo quoque plus periculi inferri ab eadem irritante causa, quum actio valida instigata, omnia destruat, quod non ita ex debiliore actione erit expectandum; ex qua causa variolæ in robustis censentur periculosiores quam in pueris debilioribus. Ergo tempore prægnationis erysipelas plus periculi adfert, quam alias ex sua natura intulisset. Fœtui fere semper mortale est erysipelas, quamdiu non est perfectus, faciet enim abortum; si vero circa finem gestationis fieret, potuisset exclusus fœtus manere vivens. Retineri enim in utero

utero nequit foetus, quum erysipelate affectus; cum motu valido inordinato, tum exsudante ichore erysipelatofo placentam ab adhæsione sua depellet: & sanguis materia erysipelatosfa infectus, nutritioni foetus erit ineptus. Si ergo erysipelas uteri generatur ante foetus perfectionem, mortiferum est foetui: sed dein si veniat, foetus exclusus superstes manere potest: inde foetui letalis, id est non semper sed saepe mortem inferens: matri quoque letalis, nam a parvo erysipelate si sit affectus uterus cum subsequente foetus exclusione, non semper extinguitur mater, sed si magnum sit, mortem inferre potest. Gorter.

APHOR. 44.

Oκόσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ εἶσαι ἐν γαστὶ^ς
ἔχοσιν, σκληρώσουσι, ταρίν οὐν παχυνθήσονται.

Quae præter naturam tenues utero gerunt, abortiunt, donec pleniores evadant.

Videntur hic indicari mulieres ad tabem proclives, item quævis teneræ nimis & in spastum proclives, vel etiam arida valde atque rigida temperie præditæ. Omnes hæ facile dimitunt foetus immaturos, vel quia debilis nimium fibrosa compages grandescentem embryonem retinere nequit, vel quia alimentum

tum ei debitum subministrare non possunt, vel quod facile irritabile habentes nervosum systema oboris spasmis ejiciunt quod debili nexu cohæret utero, vel denique quod nimia siccitas atque rigiditas fibrarum dilatationi uteri, dum crescit foetus, obicem ponens & resistentiam, foetum premit arctius & suffocat. *Hecquet.* Experimur pauperes, licet macie confectas, minus abortire quam laute viventes: quare hic intelligendae sunt foeminæ macilenta nimis, ex deficiente actione nutritionis. Si ita gracilis & macilenta foemina sit grava, cujus actio ad bonos generandos humores, ut se ipsam nutriat, est debilitata, vix effet rationi conveniens, hoc corpus valere conceptum foetum non solum nutrire, verum simul ipsi incrementum dare. Propterea primo & secundo adhuc mense, dum tenellus embryo paucō li- quore absorpto vivere potuit, non excluditur; sed vero majus incrementum capiens, egens copiosiore nutrimento ex uteri vasibus, propter humorum defectum in corpore matris, amplius nutriri nequit, unde tandem nutrimenti defectu moritur atque excluditur, plerumque secundo vel tertio mense. Tam diu igitur abortui obnoxiae sunt, donec sufficiens iterum sanguinis copia in eo corpore generetur, quod ex corporis augmento conjicitur: quare tandem crassescente corpore valent foeti sufficiens nutrimentum dare & gestare ad legitimum pariendi tempus. *Gorter.* Ad graciles haud temere etiam referas virgines illas, quæ ad obtinendam gracilitatem, quam adeo depereunt, thoracibus pectus & abdomen in angustias cogunt; tales enim junceæ virgines solent facile prima vice imprægnatæ abortum pati; quod si

si vero foetus ad perfectionem venit, partus plerumque est periculosissimus, cum doloribus immanibus conjunctus, ita, ut non raro foetum vivum frustratim ex utero exscindere atque extrahere dura jubeat necessitas. Nec satis malorum: monstra item inde nasci possunt, quando foeminæ tempore gestationis nihilominus thoracibus nimium constrictis incedunt, quoniam foetus, tam arcto spatio inclusus, libere sese movere nequit. *Fr. Hoffmanni Diff. de diæta virginum. Hal. 1729. 4°. cap. 3. §. 2.* Foeminis gravidis maxime noxia existit thoracis illa compressio: hinc enim eveniunt lipothymiae, & forte etiam abortus. vid. *J. H. Schulze Diff. de vestitus ratione ad valetudinem. Hal. 1737. 4°. Hippocrates lib. 1. de morb. mul. n. 42.* jam inter alias causas, ex quibus partus, in utero concepti aboriuntur, ventris coarctationem, & hinc factam foetus compressionem retulit. Vix autem violentius premi potest uterus, quam si cum pectore etiam abdominis musculi arctioribus thoracibus continentur, quibus caphractariæ mulieres, quamvis graviditas & valetudo negligentiores amictum excusare posset, se vestire ad ultimos fæpe menses solent. Nam tanto magis id pestiferum est & ipsis matribus, & in ipso utero delitescenti foetui, si, postquam plures menses expleverunt, has gravissimas offendiones haud omittunt. Nec tamen his solis machinis in nascituræ prolis vitam sanitatemque grassantur vecordissimæ matres, sed huic insaniæ aliam pejorem addunt. Ne enim venter, quod minus decorum putant, projiciatur, in thoracis partem anteriorem infigunt rigidum bacillum, leviter inflexum ex metallo, ligno, cornu, ebore, balænaria virga

ga confeatum, quo prominentior umbilicus multum premitur. *La Plancbette*, germanice *das Blancksbeitt* appellant hoc nocentioris cultus instrumentum. Periculum vero, quod ex hoc bacillo foeti imminet, multum augetur, si, quæ proceriores quam sunt videri volunt mulieres, calceamentis altiusculis utuntur. Dum enim gravidæ sic calceatæ, seu rectius cothurnatæ, erecta planta incedunt, abdomen anteriora versus projicitur, & thoraci, illius bacilli comitatu rigorato, multum adprimitur, ut taceamus, tali incessu non parum intendi eos abdominis musculos, quos rectos vocant Anatomici, quibus dum submittitur gravidus uterus, is magis coarctatur, foetus vero tandem misere præfocatur. Si vero abortum haud patiuntur mulieres, aliud tamen foeti imminet periculum, dum accedente hac externa violentia, ejus corpusculum, cui summa teneritas ac mollitudo est, deforme ac monstrum redditur. Haud præter rationem ii, qui de monstribus scripserunt, contractas adstrictasque vestes & fascias, quibus eæ, quæ conceptum occultare volunt, abdomen coercent, adnumerarunt portentosorum partuum causis. Nec Hippocratem lib. de genitura n. 9. hæc latuerunt, qui foetus eo loco, quo uteri angusti sunt, mutilari probavit. Imo, si miseris partibus non corporis deformitas his uteri angustiis adfertur, ii nihilominus maternam soliditatem aliis poenis luunt, dum corpora eorum infirmantur, debiliaque fiunt, &c. Vid. Platner. de Thorac.

A P H O R . 45.

Oκόσαμ δὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχοσαν ἐκπτωτέρωσιν δίμηνα καὶ τρίμηνα ἀπερ προφάσις. Φανερῆς, ταύτησιν αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσαι εἰσι, καὶ δύνανται κρατεῖν ὑπὸ τοῦ βάρους τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ἀπορρήγνυνται.

Quae mediocri corporis habitu præditæ, foetus bimestres, aut trimestres absque causa manifesta abortione excludunt, iis uteri acetabula mucō plena sunt, neque præ pondere foetum continere possunt, sed abrumpuntur.

Sedes hujus aphorismi est duobus in locis, lib. I. de morb. mul. n. 84. & lib. de nat. mul. n. 17: *Si uteri acetabula pituita oppleta fuerint, menses pauciores contingunt, ἐτ̄ si uterum gestet, ubi fetus robustior evaserit, eum corruptit. neque enim confirmatur, sed elabitur. Ex eo autem cognoscas, quod humida redditur, quodque effluit, mucosum ἐτ̄ viscidum fit, qualia ex alto feruntur, nec mortident, ἐτ̄ in mensum cursu, ubi sanguis purgari desierit, per duos aut tres dies mucosa ex utero effluunt, horroreque ἐτ̄ calor minime acutus detinet, præterquam quod non deserit.*

Ratio abortuum, qui contingunt mulieribus mediocriter carnosis, si nulla alia causa patet, refunditur in muçum, quo cotyledones seu

seu acetabula uteri (h. e. oscula vasorum ute-
rinorum quæ cohærent cum placenta) obsita
sunt, ita ut pròpterea non possint fœtum re-
tinere præ gravitate, sed abrumptantur. Ex
hac causa jure accusabitur tubolorum uteri ni-
mia laxitas. Hodie frequentes, qui evenire
solent inter secundum & tertium gestationis
mensem, abortus adscribuntur plethoræ uteri-
næ, seu sanguini menstruo fecerni impedito ob-
clausum uterum, & fœtu tamen non potente
hactenus in sui incrementum eum absumere,
unde a vasculis, quæ fœtum cum utero neele-
bant, ruptis abortus; qui felicissime saepe præ-
caveri solet tempestive instituta sanguinis mis-
sione. Vid. *Boerb. apb. 1294. Hoffm. Med. rat.*
T. 4. P. 3. p. 631 sq. & T. 3. p. 240. Conf.
superius notata ad 5 apb. 31.

Si Hippocrates inspexisset uterum fœmi-
num, non dixisset *Cotyledones*, sed dixisset
uteri cavitatem, quoniam quadrupedes Coty-
ledones habent; sed foeminarum uterus intus
unica cavitate donatus satis demonstrat Hippo-
cratem non inspexisse uterum hujusmodi fœminarum,
num mucus fuisset abortus causa. Er-
go hoc ex aliis signis conjicere debuit, si nem-
pe fœmina multum muci continuo fundat per
pudenda, si post menstruationem etiam multum
muci effundatur, & quando una cum abortu
multum muci exit. Ex quibus conspectis for-
san judicavit, habita ratione analogiæ quadru-
pedum, mucum illum cotyledones nimis im-
plere. Tenax mucus latera uteri obseffa te-
nens intercipit ingressum vasculorum placentæ
in oscula uteri hiantia: quare fœtus ampliore
nutrimento egens, non potentia vascula pla-
centæ intrare oscula interna uteri, debita copia

nutrimenti fraudatus moritur, & quia os uteri laxius est constrictum, facile excluditur. Ita concipimus ex muci abundantia generari posse abortum in foeminis mediocriter crassis. Sed inferre velle hanc unicam in his esse causam, nimis arduum videtur: quum non semper ex matris culpa nascatur abortus: potest enim semen virile non satis valens debiliorem præbere embryonem, qui primis mensibus moriens, vel facit abortire ovum vacuum, vel, si placenta tunc maneat vivens, producit molam: potest etiam vita partium auxiliaticum extingui primis mensibus, quando mulier abortiens excludit parvum admodum fœtum. Quare causa abortus primis mensibus tam in patre & partibus auxiliaticibus est quærenda, quam in matre, cuius uterus muco esset plenus. Gorter.

APHOR. 46.

Oκόσαν παρεὶ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλαμβάνεται ἐν τῇ γαστρί, πάτησι τὸ ἐπιτλοον τὸ σόρα τῶν υερέων αποπίεῖσι, καὶ, πρὶν ἡ λεπτονθεῖσαι, ἐκκύσοι.

Quae præter naturam crassæ non cipiunt, iis omentum os uteri comprimit, neque prius quam extenuentur, prægnantes efficiuntur.

Galenus illius vocis, *præter naturam*, duplarem Antiquorum expositionem adducit, eamque probat, ut *præter modum communem*, & *immodice*

modice significet; Hippocrates tamen *præter habitum naturalem ipsius patientis* id esse intelligendum aperte indicavit lib. de *superfæt.* n. 9. ubi eadem sententia registrata est his verbis: *Mulier, quæ præter naturam crassa & pinguis evasit, & pituita repleta, eo tempore non concipit. Quæ vero sua natura talis est, borum gratia concipiet, nisi aliud quid impedit.* Et ratio est evidentissima; nam quæ ex natura pinguis est, illius omentum propriam sedem retinet, nec ad osculum uteri comprimentum descendit, ut evenit illi, quæ, cum naturali temperamento tenuis esset, pinguior effecta ejus omentum gravius redditum est, adeo, ut gravitate distentum ad os uteri comprimentum descendere possit, & ex consequenti sterilitatem inducere. *Martian.* p. 460. Omentum, *περιλογή*, operimentum intestinorum membranaceum, tenue & tenerum, a peritonæo veluti, juxta illam diaphragmatis partem, quæ undecimæ thoracis vertebræ accumbit, enascitur, adhærens anterius cavo lienis, toti fundo ventriculi convexo, duodeno fere toti, jejunio & colo intestinis, venæ portarum, ductui choledochi, pancreati, arteriæ mensentericæ superiori, tandem superiori lienis parti, & quandoque hepati; constat ex duplice lamella, marsupium quasi venatorium formante, & cavitate, *Bursa dicta*, instruitur: anteriore lamella recta deorsum protenditur, supra ventriculum, supra colon (quæ hoc secundum ventriculum pergit), cui etiam leviter cohæret, dein supra tenuia intestina, liberum, pendulum, fit applicatum peritonæo: posterior lamella, cui pancreas innatum est, interserit se strato intestinali, pone ventriculum, antrorum descendens, per super-

inductam peritonæi lamellam roborata, postquam ad inferiora ventriculi pervenit, colo intestino connascitur, eique est loco mesenterii; ea regione, quæ juxta fundum ventriculi pergit, deinde a sede infima coli (quæ hoc sub ventriculo fertur) novum quasi omentum productum, supra intestina tenuia sub priori, anteriori, lamella fertur & ei continuatur. Quia saepe foraminula in omento apparent, quando elevatur (quæ vero non sunt naturalia) dictum inde est *Rete vel Reticulum*. Pinguedinem continet in cellulis adiposis, ductus quasi formantibus, & vasa sanguifera ambientes: inter quos sunt *areolæ* seu spatia membranacea. Pondus Omenti in homine adulto, nec pingui nec macilento, est circiter dimidiæ libræ. Sed in quiescentibus ejus moles augetur quandoque in immensum. Hinc, quisquis pondus ac mollem saepe incredibilem & omenti & mesenterii secum pensitat, uterum vix elevandis iisdem parem judicabit, sique ad mensem unum aut alterum eum gerant, in abortum tamen admodum proclives existunt. Vid. *Sqm. Theod. Quelmalz. Diff. de pinguedine, ejusque sede tam secundum quam præter naturam constitutis.* Lips. 1738. 4°. §. 10. In quibusdam omentum descendit inter vesicam & uterum, ibique spissius fit. *Forst. Obj. Med. l. 28. obj. 71. Schol. p. 492.* Quod si mulier præter naturam crassa evaserit, non coacipit. Omentum enim crassum & copiosum superincumbens, os uterorum comprimit, neque genitaram recipiunt. Huius extenuatæ medicamentum deorsum purgans propinare oportet, & ad uteros quod purgat & flatum inducit in subdititio apponere. *Hippocr. de steril. n. 15. & de nat. mal. n. 19.*

Si

Si perpendimus ea, quæ Hippocrates protulit de uteri structura & cotyledonibus (vid. apb. 45. præced.), facile constare potest, eum non inspexisse cadavera humana; ac propterea nunquam vidit in denatis sterilibus, num omentum usque ad uterum sit protensum. Igitur per certam quandam conjecturam in præter naturam crassis, judicavit os uteri ab omento compressum sterilitatem induxisse, ut inde istud non potuisset se satis dilatare ad recipiendum semen virile. In valde obesis invenimus quidem hodie omentum usque ad pudenda pendulum, & attingere posse externam uteri substantiam, inde vero argumentari velle, os uteri comprimi ita, ut semen accipere non possit, non erit conveniens: nam in aqualiculo seu in pelvi hæret intestinum rectum laxum & compressile; atque uterus durus, crassus & firmus, ad anteriorem partem sub osse pubis hæret vesica urinaria, peritonæo testa: reliquum spatum impletur intestinis tenuibus & magna copia pinguedinis. Si increscat ita omentum, ut etiam in pelvi pendeat, recedent intestina tenuia, sed vesica, intestinum rectum & uterus comprimentur a molli omento. Quæ partes hoc in loco sunt molles & compressiles, eæ facilius comprimentur, quam duriores & firmæ. Si ergo quædam fieret alicujus partis compressio, vesica urinaria, vel intestinum rectum, vel intestina tenuia potius comprimentur, quam uterus, qui ita firmus est in non gravidis, ut vix cultro percindi possit. Quia vero neque in urinæ, neque in alvi egestione nullam experimur difficultatem, etiamsi mulier sit præter naturam crassa, quæ tamen fieret, si ab omento premente hæ partes nimis com-

primerentur; optimo jure concludere possumus, Omentum premens uterum sterilitatis causam esse non posse; præprimis quia uteri os coitus tempore ab omento comprimi non possit, nam vagina membro virili distenta favet dilatationi orificii uteri. Neque ad recipiendum semen magna orificii uteri dilatatio requiritur, modo enim paulo magis hians fiat, quam est amplitudo urethræ virilis, ad recipiendum semen satis capax erit. Interim tamen præter naturam crassæ mulieres ob pinguedinis abundantiam sæpe non concipiunt: cuius ratio mihi videtur, quod tanta pinguedinis copia in pelvi formetur, ut inde ova in ovario nata venire nequeant in Tuba Falloppianam, sine quibus fœmina manet sterilis, etiamsi semen masculinum in utero recipiat. Sive nunc receptio ovulorum in Tuba Falloppiana intercipiatur ab omento interposito, sive a reliquæ adjacentis pinguedinis incremento, æqualis nascitur sterilitas, & eadem est causa; nam dum in præter naturam crassis increscit omentum, reliqua quoque pinguedo augetur. Igitur conductit ad hanc tollendam seu curandam sterilitatem, corpus extenuare parciore diæta, laboribus & exercitiis validioribus, medicamentis evacuantibus, atque frequentiore venæ sectione. *Gorter.*

Quibus videtur in præsente aphorismo Omenti nomine non ipsissimum omentum, sed pinguedinem exsuperantem indigitari, habent pro sua sententia textus Hippocraticos in adducto loco ex lib. de superfæt. n. 9. & lib. de aër. aq. & loc. n. 48. de superfæt. n. 18. de steril. n. 10. quibus in locis nulla omenti, sed simpli-citer pinguedinis tantum fit mentio. Etenim frequens

frequens autopsia ostendit, omentum perraro infra umbilicum extendi, ita ut sterilitas ab alia causa ortum habeat, a nimia scilicet pinguedine, quæ uteri membranis adhæreat, ac impedimento sit ne aura seminalis masculina ovarium subeat, ad illud fœcundandum. *Ramaz. Oper. p. 771.* Peccare vero interdum omentum duritie posse, ut sterilitatem inducat, premendo uterum, quo distendi non possit, legere est in *Panarol. Fætrol. Pent. 3. obf. 10.*

APHOR. 47.

H'ν ὑστέρη ἐν τῷ ἴσχιῳ ἵγκεμένη διαπυνίσῃ,
ἀνάγκη ἔμμοτου γενέσθαι.

Si uterus, qua parte ad coxam incumbit, suppuratus fuerit, eum per linamenta medicamento convenienti illita curari est necesse. (*ulcus cavum fieri necesse est*).

Nonnulli interpretum volunt Hippocratem hic indicare voluisse medicamenti genus seu curationis methodum in ulcere suppurati uteri; alii potius tantum tradere voluisse autu-mant, cujusmodi sit ex uteri suppuratione futurum *ulcus*. *Tozzi.* Hinc est, quod posteriores interpretentur hunc aphorismum ita : *Si uterus in coxam vergens suppurretur, necesse est ulcus cavum fieri*; h. e. si uterus suppurationem patitur ea parte, qua ad coxam protenditur, necesse est inde fiat *ulcus cavum & sinuosum*, ad interiorem nempe cavitatem penetrans. hoc
G 5 enim

enim significat ἕμμοτον, a μοτὸς *linamentum* seu *linteum carptum*; unde etiam ἕμμοτον (scilicet Φαμαχόν) dicitur medicamentum liquidum, quod linteolis concerptis (seu penicillis) exceptum intra ulcus ejusque sinus reconditur, & ἕμμοτοι qui cavo ulcerare laborant ad interiora coporis penetrante, quod linamento seu penicillo indiget. *Hecquet.* Favent huic expositio-
ni textus in *lib. de nat. mul. n. 6. lib. 2. de morb. mul. n. 29.* ubi casus in h. m. describitur: *Ute-
ri si adhæserint, innituntur, & si attigeris, duri-
tiem sub lateris inanitate deprehendes, dolor imum
ventrem invadit, &c.* & inde subjungitur: *Ple-
rumque vero pus colligunt, & ἕμμοτοι fūnt, & fluo-
re pereunt, nisi (ante quam per se rumpantur)
uras, aut feces.* Ἐμμοτον vero intelligit Hippo-
crates non quodcunque ulcus cavum, cuius cu-
ratio per μοτὺς, hoc est, per penicilla facienda
sit, sed ulcus tantummodo, quod ad internas
cavitates penetrat; quod quidem manifestum
unicuique patebit consideranti loca omnia, in
quibus de ἕμμοτῷ fit mentio. His itaque stan-
tibus, dum inquit Hippocrates, si uterus in-
cumbens coxae suppuratus fiat, necesse est ἕμ-
μοτον fieri, non intendit docere curationem
suppurationis per ἕμμοτον faciendam esse, sed
admonere, quid ex hac suppuratione eveniat,
ulcus scilicet, ad interiorem cavitatem pene-
trans. *Martian. p. 460.*

Uterus pelvi & inguinibus nexus ligamentis
latis & rotundis satis valide in suo situ firma-
tur; sed quoniam ligamenta hæc multis etiam
ſcatent arteriis, hæc æque ac partes reliqua
inflammatione, quæ commutatur in suppura-
tionem, corripi possunt. Ita tumida & inflam-
mata ligamenta coxae cohærentia si ab uno la-
tere

tere inflammantur, uterum versus istud latus trahunt, & coxae dolorem inferunt. Quia vero Veteres nesciebant haec ligamenta inflammari posse & dein suppurari, ex apparentibus signis & conversione uteri ad latus dolens, judicabant uteri conversione hunc dolorem generari, qui tandem in suppurationem abierit. Si vero ligamentum uteri, hujus vel istius lateris, inflammatum abeat in suppurationem, pus suppuratione confectum sub multa pinguedine ibidem haerente latens sensim fit acrius, formatque sinum sua gravitate sensim magis deorsum, donec ad latera pudendorum, vel in inguibus, vel circa interfoemineum, aperturam fistulosam faciat. Quod ulcus cum longe remotum habeat fomitem instar fistulæ ani in viris, difficulter sanabitur, & perpetuo vel pus vel ichorem fundet. Si vero uterus ipse suppuraretur potius, pus vel ichor per pudenda exstillaret. Quia autem ἕμμοτος notat eum, qui ulcerare cavo laborat; atque ἕμμοτος, si subinteligitur φάρμακον, designat aliquod medicamentum molle & liquidum, quod linteo carpto receptum, ut hodie habentur digestiva a Chirurgis, ulceribus cavis inditur; magis conveniens est sensui hujus aphorismi, intelligere ulcus cavum, quam medicamentum ἕμμοτον applicatum. Quum secando ad principium hujus ulceris cavi & fistulosi pertingere non possimus, atque pinguedo adjacens a stagnante pure corruptatur, curatio non solum est difficillima, sed & debet artificiose retractari. Si enim externe applicetur medicamentum aptum, ejus virtus ad originem mali pertingere nequit; liquor injectus nimis cito effluit; turunda indita claudens aperturam nimis diu intus retinet pus aut

aut ichorem. Præstantissima, quæ mihi successit, curatio constabat ex injectione quadam confecta ex melle rosarum, vel quadam digestivo ex terebinthina cum vitello ovi soluta, quæ medicamina postea diluta decocto agrimoniae, vel scordii, injecta intus depurabant ulcus istud cavum; dein immittebam turundam ex terebinthina cocta confectam, cui admiscebam myrrham, aloën, olibanum, pulverem sabinæ, vel mitigabam virtutem turundæ addito gummi tragacanthi, mucilagine radicis althææ vel symphyti. Dein tegebam aperturam plumaceola cum aliquo digestivo oblinita. Interna autem medicamenta nihil speciale continebant, talia enim erant, quæ ulceribus internis adhiberi solent. Gorter.

APHOR. 48.

Eμέρυα, τὰ μὲν ἄρσενα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὰ δὲ θῆλεα ἐν τοῖσιν αριστεροῖσι μᾶλλον.

Fœtus mares quidem uteri dextra parte, foeminæ sinistra magis gestantur.

Effatum hoc nec rationi, nec experientiæ congruere, ostenditur in *Laur. Exerc.* p. 283 *sq* & apud *Bartbol. Cent.* 4. *Epist.* 30. p. 126 *sq*. Vid. etiam *Eph. N. C. Cent.* 1. p. 115. Transeat ergo aphorismus hicce cum aliis ad credulam Antiquitatem referendis. Hoc solummodo notamus, constare vel ex præsente aphorismo, naturalem structuram & uteri situm
Veteribus

Veteribus parum cognitum fuisse, atque rationem istos deduxisse ex uteri fabrica in animalibus. Quippe uterus foemineus non habet cavitatem dextram vel sinistram, sed unicam in medio, ut mares & foeminæ in eodem loco contineantur. Si autem foetus hoc vel istud latutus magis occupat, id dependet ab uteri obliquo situ, & talis positura non promittit marem aut foeminam, sed ut plurimum difficiliorem partum. *Gorter.*

A P H O R. 49.

Es ὑσερέων ἀπλώσιας πλαρμικὸν ἐπίγειον,
ἐπλαρμάνειν τὰς μυκτῆρας καὶ τὸ σόμα.

Ut secundæ excidant, sternutatorio naribus apposito, eas, & os comprimito.

Aphorismus hic desumtus est ex lib. 2. *Epi-*
dem. sect. 5. n. 42. 43.

Explicatio peti potest ex dictis ad 5 apb. 35. Nares & os ut comprimantur vel claudantur, applicato sternutatorio, in nostro aphorismo requiritur; quo nempe simul majore nisu deorsum trudantur viscera ventris, & eo validius extrudatur id, quod post partum in utero restitat. Ne autem ex hac medendi methodo pejora sequantur mala, quam ex Secundis relictis, causæ retinentes Secundas primo sunt perpendendæ. Quod si remaneant post partum, quia os uteri nimis constrictum est, maxime

xime conducere, ut sternutatorium adhibeatur, videre est supra ad apb. 35. Si vero remanserint secundinæ cum orificio uteri aperto, quia placenta tenacius adhæret utero, quam ut statim expelli possit, non esset tutum adhibere sternutatorium; validior enim illa protrusio simul forsan extruderet uterus nunc suo sustentaculo orbatum, quod aliquoties observavi factum per violentiorem funis umbilicalis tractionem. Quæ uteri inversio si non protinus reponatur, majus periculum est exspectandum, quam a retentis secundinis. Majus malum est exspectandum, si portio placentæ separata fundat sanguinem, dum altera pars magis adhærens deneget exitum; nam non solum periculum est ut invertatur uterus, sed etiam nimia sanguinis profusione puerpera non raro in animi deliquium incidit, & convellitur, atque deinceps pallescens diu vitam debilem & valedicinariam agit, bono sanguine privata. Hanc tenaciorem placentæ adhæsionem saepe observavi in partu præmaturo, dum placenta, ante quam ejus propria extincta sit vita, ab utero separari debet. Atque hoc etiam aliquo modo culpæ obstetricum est adscribendum, quæ post partum non ligant portionem funiculi versus placentam, ut per funiculi vasa aperta effluere possit sanguis, qui, hac via intercepta, magis detrusisset adhærentem placentam ab utero. In utroque igitur casu cum orificio uteri aperto, quoniam non caret periculo indere sternutatorium, ego soleo cingere & sustentare totum abdomen, cuius adminiculo ferre semper brevi post partum extrudetur placenta cum membranis: si autem non procedat, obstetricem moneo, ut secundum ductum funiculi

culi umbilicalis immittat manum, qua artificiose, & prudenter adhærentem placentam separat ab utero, & dein unà cum manu sua, adjuvante conatu matris, placentam educat.
Gorter.

APHOR. 50.

Γυναικὶ τὰ καταμελώια ἦν Βέλη ἐποχῆν, σκύλων ὡς μεγίστου πρὸς τὰς πλευρὰς πρόσεσταλλε.

Mulieri si voles menstrua sistere, cū curbitulam quam maximam ad mammae appone.

Extat hæc sententia in lib. 2. *Epidem. sect. 6.*
n. 33.

In immoderatis menstruis cucurbitulæ mammis affixæ, revulsionem faciunt sanguinis ab utero sursum, si nempe ille sola copia & quantitate peccat. Nam dilatatis per attractionem vasculorum diametris, sanguis eo versus abripiatur. Maximam vult cucurbitam Hippocrates, ut & magis & vehementius per venas communes sursum attrahat atque revellat. *Holler.*
Hecquet. Sed cautela sit, ut cucurbitulæ infra potius, quam supra mammae admoveantur, ne subinde mammæ ipsæ tumefiant, aut inflamentur, non sine graviori periculo: neque insuper scarifcentur, ne ulcera exinde oriāntur. *Tozzi.* Præterea vero consilium Hippocratis cautius,

cautius, & non nisi præmissa venæ sectione, adsumendum esse, monemur in *Funckeri Med. Præf.* p. 112. Si purgatio nimia mulieri nocet, remedio sint cucurbitulæ, cute incisa, inguinibus vel etiam sub mammis admotæ. *Cels. l. 4. c. 20. p. 233.* De vasorum mammariorum cum uterinis commercio, consuli possunt notata ad *5 apb. 39.* *Heurnius* maximo cum successu semper in immoderatori uteri fluxu se adhibuisse refert pulverem, cujus compositio hæc est: Accipe semenis hyoscyami, papaveris albi ana drachmam unam, hæmatitæ, corallior. rubr. ana drachmam semis, camphoræ scrupulum dimidium. M. de quo mane & vesperi dimidia drachma pro dosi sumenda. Nos quoque ab ejus usu olim laudabilem effectum vidiimus, sed convenit eum exhibere ubi omnia in actuofo sunt motu arteriarum pulsu celeri & vehementi, cum assidua vigilia, atque tum etiam secundius ut ipsi addatur nitrum ad dimidiad drachmam; minime vero ubi vires cum sanguine exhaustæ sunt, & pulsus vix digito tangi potest. Nam a semenis hyoscyami usu paulo largiori, in dementiam conjectas fuisse quasdam personas novimus. *Hoffm. med. rat. T. 4. P. 2. p. 119.* Ex solo semine hyoscyami & papaveris albi, æquali pondere, cum conserva rosarum rubrarum factum electuarium, ab experientia laudatur in *Boyle Util. Phil. nat. p. 230.*

APHOR.

APHOR. 51.

Oκισμαὶ νοσηρὶ ἔχεται, ταπίων τὸ σόμα τῶν
ὑστέρων ξυμμέμυκεν.

Quae utero gerunt, iis uteri os con-
nivet.

Signum hīc facti conceptus docetur, uterus clausus: nam ovum imprægnatum clauso strictura suorum muscularum utero continetur. *Boerb. J. M. §. 675.* Ast non semper a clauso utero posse concludi ad conceptum factum, indicat sequens aphorismus 54. Non satis expertæ in anatomicis obstetricices credunt os uteri esse eam angustiam, quam statim in pudendis offendunt, quæ pars connivens perperam a multis vocatur os uteri, dum vero sit externa coarctatio vaginæ, quum uteri os adhuc satis distet ab hac parte, nempe hærens in altera interna extremitate vaginæ. Qui igitur ex hujus vaginæ orificio clauso vellent judicare num. fœmina sit gravida, omnino deciperentur. Os uteri toto gestationis tempore manet clausum, tam diu, donec vel partus vel abortus instans oris delatationem exigat. Sunt quædam fœminæ, quæ toto gestationis tempore menses fundunt ordinate, ac si non essent gravidæ. At inde non sequitur, uteri os ipsis esse apertum; nam verisimile potius est, his mulieribus menses fluere non ex utero, sed ex vagina, si-

quidem in hac similia sunt vasa suis ostiolis donata, uti in utero. Neque os uteri apertum fuisse concludi potest ex eo, quod fœminæ quædam passæ fuerint superfoetationem. Nam si animadvertis, quam parva requiratur apertura, ut ingrediatur semen, dum interim glans penis huic orificio applicata exitum intercipiat, vix verendum est, hoc tempore expelli posse ex utero contenta. Sed ut sit signum graviditatis hæc duo adesse debent: primo istud os clausum duntaxat esse debebat solo tempore gestationis; verum ut plurimum omni tempore clausum est, quare deciperet eum, qui tangeret os uteri clausum, indeque semper judicaret fœminam esse gravidam. Si vero inveniret uteri os apertum, tunc tuto judicium ferre posset fœminam non esse gravidam; aut si offenderet gravidam, instare abortum vel partum. Altera est difficultas, quod in non gravidis os uteri ita habeatur à pudendis remotum in quibusdam, ut digito attingi non possit: in gravidis vero, maxime instantे partu, magis ad pudenda descendens tactu explorari potest, quando non requiritur hoc signo uti ad investigandum, num grida sit, nec ne. Propterea hoc signum & quoniam est incertum, atque etiam impudicum, puto nunquam adhibendum esse, ad investigandum num fœmina sit grida; sed ut cognoscamus, num partus instet, obstetrix eo signo carere nequit; quam diu enim sentiet suis digitis, os uteri firmiter esse contractum, licet dolores parturientium adsint, non potest expectare fœtus exclusionem. Gorter.

APHR.

APHOR. 52.

Hγυναικὶ ἐν γαστρὶ ἔχόσῃ γάλα πλὸς ἐλ^τ
τὸν μαζῶν ῥῦη, αὐτεῖν τὸ ἐμβρύου ομμαίν-
νει. ἣν δὲ στρεοὶ οἱ μαστοὶ ἔωσιν, υγεινότερον τὸ
ἐμβρύου ομμαίνει.

Mulieri uterus gerenti si lac copio-
sum e mammis effluat, foetum
imbecillum indicat: quod si solidæ
mammæ fuerint, valentiores foetum
significat.

Eadem sententia legitur in lib. 2. Epidem.
scit. 6. n. 35. 36. & apud Cels. l. 2. c. 7;
p. 62.

*Si gravidæ molles, stilettque subinde papillæ;
Oret Lucinam, se male fœtus habet.*

Heerkens de valet. Litter. p. 241

E gravidæ mammis lac copiosum effluens
mammarum attestatur laxitatem. Quid vero
laxitas agit mammarum aliud, quam quod ali-
mentum ab utero derivet, cuius carnea solidi-
tas, i. e. robur & contractilitas impedit adflu-
xum? Unde foetus debilitas, quemadmodum
solidæ mammæ notant valorem & sanitatem
ejus. Ström Theor. mot. recipr. p. 81. Conf. 5 apb.
37. & Epb. N. C. Vol. 4. obs. 66. Nam sanguis
pro foetus alimento destinatus excludit lactis
proventum, quam diu foetus bene habet. Quan-
do-

docunque igitur debitum fœtui alimentum non impenditur, natura aberrans ad mammae idem facile amandat. *Wedel.*

Circa finem graviditatis, sexto, septimo & octavo mense, quando sensim debilitari incipit actio vitalis in placenta & funiculo umbilicali, mammae sensim cum decremente hujus actionis, disponuntur ad lactis præparationem, ut tandem, quando requiritur lac pro infantis nutritione, mammae satis validam possideant præparandi & evacuandi lactis potentiam. Si vero contingat, quod mammae, quæ debebant sensim magis turgere & solidiores fieri, se accingentes ad lactis generationem, fiant flaccescentes, & fundentes multum lactis, ut signum & causa fœtum infirmum esse declarant. Ex eadem translatione actionis ab utero ad mammae intelligitur, mammae turgentes & solidas indicare fœtum & uterum valere: tument enim tunc & solidiores fiunt mammae etiam in pueris, quando uterus ad concipiendum fit aptus, ut ex sororiantibus mammis, etiamsi talis puella non fundat menstrua, conjiciamus eam esse maturam: eo magis si circa finem gestationis fieri debeant lactis promptuaria, tunc enim sensim copia colostri magis turgent, ut non fiant duræ, sed solidæ & tumentes, promptæ ad fundendum lac pro infante. *Gorter.*

AP HOR.

A P H O R. 53.

O'κόσαν διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταῦτησιν οἱ πῆγοι ἰσχὺοι γίγνονται. ήν δὲ πάλιν σκληροὶ γένωνται, ὁδύνη ἔται τὸν στοματικὸν, η̄ στοματικὸν ἰσχίοισιν, η̄ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, η̄ ἐν τοῖσι γάνασι, καὶ ό διαφθείρουσιν.

Quae foetus perdituræ sunt, iis mammæ extenuantur. Quod si rursus duræ evadant, dolor erit vel in mammis, vel in coxis, vel in oculis, vel in genibus, neque foetum perdunt.

Prius hujus aphorismi membrum, imminente abortu mammae gracilescere, expositum est ad 5 apb. 37. Secunda parte monemur non semper sequi abortum gracilescentes mammae, sed has iterum quandoque duras fieri seu solidas & tensas ex flaccidis; hoc tamen casu succedere alicubi dolorem, aut in mammis, aut &c. qui dolor est a spaistica diathesi, dum fatigentem in mammis elaterem natura erigere fatagit, inducta mutatione diametrorum in vasis, quo conatu (mechanismo) in consensum trahuntur aliæ corporis partes. Facta hac mutatione mulier jam non periclitatur abortu. *Hecquet.*

Durities mammarum distinguenda est a mammis solidioribus (apb. præced. 52.), quæ firmum foetum indicabant, & nihil mali portentabant. Neque durities scirrhosa vel inflammatoria, aut scrophulosa est accipienda, quæ

æque in non gravidis , quam gravidis accidit. Ita etiam lactantibus abundantia vel concretione lactis mammæ indurescunt. Verum hæ omnes species non præfagiunt recensita mala. Quare talis durities est concipienda , quæ provenit ab eadem , sed majore causa , ex qua proveniebant mammæ solidiores & tumentes. Qui impetus major ita implet mammarum vasa sine emissione lactis , ut ad attactum non sint solidiores & firmæ , verum duræ & ita renitentes , ut ad digitos prementes non admittant foveas ; & propter turgescentiam illam nimium dolorem inferant. Signum ergo est , uteri actionem validissimam esse , unde ad abortum facendum nullum erit periculum , qui non fit valente uteri actione , sed ex ea debilitata vel perturbata. Quoniam adjacentes partes hac prævalente uteri actione simul agitantur & sanguine impletur , inde in coxis & genibus quoque dolor. An vero oculi inde doleant , dubitare possumus : sed quoniam in lactantibus observavi , quoties mammæ nimia copia lactis turbabant & dolebant , oculos quoque dolore , verisimile videtur mihi , hos oculorum dolores magis ex duris & nimis impletis mammis oriri , quam ex actione uteri validiore. Garter.

APHOR.

A P H O R. 54.

Oκόσυσ τὸ σόμα τῶν ὑετρέων σκληρόν ἐσι,
παύτησιν ἀνάγκη τὸ σόμα τῶν ὑετρέων
ξυμμένειν.

Quibus os uteri durum est, iis con-
nivere os uteri necesse est.

Videtur hæc sententia appendix esse ad
5 apb. 51. ubi ex clauso utero arguebatur
conceptus factus & mulier gravida esse. Nunc
docetur, non semper conceptum factum indi-
cari ab utero clauso, quin potius impediri il-
lum, ne fiat, si nempe os uteri fuerit durum,
callosum. Si uteri tumorem durum senserint, men-
ses absconduntur, & eorum osculum clauditur, neque
prægnans fit. Cum sic babuerit, si digito contracta-
ris, os asperum deprehendes, neque digitum intromit-
tit, febris & dentium fremitus eam prebendit, dolor
imum ventrem detinet, laterum inanitatem & lum-
bos. Hippocr. de nat. mul. n. 31. lib. 2. de morb.
mul. n. 45. 46. 50. de steril. n. 15.

Quia attactu constat, quoties os uteri est
contractum, simul esse durum, licet nullus adsit
tumor inflammatorius vel scirrhosus, inde patet,
quod hæc constrictio dependeat a contractio-
ne fibrarum orbicularium, qua contractione, uti
omnes reliqui musculi, hæ fibræ induratæ sen-
tiuntur: sed orificii uteri dilatatio videtur præ-
cipue oriri relaxatis fibris orbicularibus. Hinc
tempore conceptus, partus, & menstruationis,

H 4

hæ

hæ fibræ orbiculares videntur relaxari, ut transitum præbeant per hoc orificium. Si vero os apertum æque esset durum, quam dum est clausum, signum esset, orificium uteri æque suis fibris distrahi quam contrahi, quod nunc contrarium patet. Ergo quoties invenitur os uteri durum, signum quoque est istud contractum esse. Ut igitur obstetrix sciat in parturientium doloribus, num exspectandus sit partus, tangens uteri orificium, si istud inventiat durum, pronunciare potest uteri os esse clausum & propterea partum fieri non posse, & expectandum esse monet, donec uteri os mollescat. Hoc signum quoque valet in lochiis vel menstruis retentis, & in uteri hydrope: nam si detegat os uteri durum, novit os esse contractum & ita intus continere humores; si vero molle inveniat, judicare potest istorum retentionem non oriri ab ore uteri contracto. Sic valet medicus opportuna adhibere auxilia, vel laxantia vel instigantia, ut evacuet id, quod in utero retinetur. *Gorter.*

APHOR.

ΑΡΗΟΣ. 55.

Οχόσαι ἵν ταῖς ἔχεσσαι ὑπὸ πυρεῶν λαμβάνεται, καὶ ισχυρῶς ισχυαινοῦται ἀνευ προφάσιοῦ Φανερῆς, πίκλας χαλεπῶς καὶ ἐπικινδύνως, ἡ ἐκτερνόσκεσσαι κινδυνεύεσσι.

Quæcunque utero gerentes febris detinentur, & vehementer extenuantur citra manifestam causam, eæ difficulter & cum periculo pariunt, aut abortientes periclitantur.

In Coac. sect. 3. n. 408. ita scriptum est: *Citra rationem facta colliquatio in uterum gerentibus abortiones indicat.*

In febris absque manifesta causa extenuari, intelligimus, quando nec dolor, nec vigiliae, neque insignis evacuatio intercedit, aut aliud quid eorum, a quibus corpora extenuari magnopere solent, de quibus mentionem fecit Hippocrates in Prognost. n. 2. Idque virium imbecillitatem significare docuit superius 2 apb. 28. Stante igitur imbecillitate uterum gerentis, si tunc fœtum corrumpi contingat, mulierem periclitari, est rationabile. Verum si fœtus usque ad exactum gestationis tempus conservetur; difficulter tamen, propter virium imbecillitatem, parit, & periculose: quia, etiam si ab ægritudine ad tempus partus intervallum aliquod temporis intercedat, non possunt tamen, aut fœtus, aut mater pristinum

recuperasse robur, ut labores partus absque periculo ferre possint; difficilis ergo, & laboriosus partus exspectandus est. *Martian.* p. 461. *Conf. Forest. Obs. Med. l. 28. obs. 72. schol. p. 499.* Extenuatio illa non leve vitium in sanguine, & robur destructum indicat; ubi enim cacochymia est, ibi non potest consistere virium robur: quandounque autem corpus matris vitiosis humoribus abundat, vel intestinus calidus depascens humidum motus in sanguine custoditur, fieri non poterit quin mater & fetus sit imbecillior. Quandoque autem accidit, quod mulieres gravidæ extenuentur, quia fetus nimium consumit alimoniam matris; unde etiam non sine ratione scribit Hippocrates, quod tales fœminæ cum periculo pariant, quia causæ necessariæ ad partum facile tolluntur, ut sunt robur matris, viæ apertæ molles ac lubricæ. *Fr. Hoffmanni Diff. de morbis fœtuum in utero. Halæ 1702. 4°. l. 2. 5.*

Causa non manifesta extenuationem inducens est febris remittens colliquativa, quæ eo fit major, quo magis evacuamus. Igitur dum post partum emittitur magna copia sanguinis, partim sanguinis defectu, partim augmentatione febris colliquativa moritur puerpera. Ab eadem hac extenuatione & febribus partus fit difficilior, quia virtus matris excluditur febris; quia vero vita placentæ extincta fœtus non conatur in lucem prodire, inde sæpe fit, quod post fœtus exclusionem placenta tenaciter utero adhærens, quia non satis exaruit, post partum non statim sequatur, sed remanens partum difficiliorem faciat & periculosem, cum stagnans, corruptionem suscipiens, febrem colliquativam augeat. *Sive circa principium, sive medium, sive finem*

nem gestationis gravida foemina febribus colliquatis vexata, & vehementer extenuata excludat fœtum, idem patitur periculum. Nam & in abortu & in partu naturali, effundit maiorem sanguinis copiam, & placenta tenacius adhærere solet utero, quam ut perfectum abortum facere possit. Ergo per easdem assignatas causas in abortu foemina ita extenuata periclitatur. *Corter.*

APHOR. 56.

Eπὶ ρόῳ γυναικείῳ σωστοῖς καὶ λεπτοῖς οὐ επιχένηται, κακίν.

In fluore muliebri si convulsio accedit & animi defectio, malum.

Post nimiam sanguinis jacturam, ab inanitione spasmos & animi deliquia fieri, supra aph. 3. dictum est. At vero præsens textus non indicat immodicum vel diu durantem menstruum fluxum; neque dicitur ex fluxu muliebri si fiat convulsio vel lipothymia, verum dicit huic fluxui si superveniat, id est, si talia symptomata fiant in fluxu muliebri, malum signum est. Evidem hodie pronunciamus malum, si foemina versetur in naturali menstruatione, atque tum a convulsione vel lipothymia corripiatur; nam observavi ab his supervenientibus symptomatibus illam menstruationem non solum turbari, sed etiam in medio fluxu sufflaminari, cum multo detimento mulieris. Novi multas foeminas,

fœminas, quæ sœpissime menstruationis tempore hujusmodi symptomatibus corripiuntur, quæque per triduum vel ultra decumbere debent, donec cessaverit ille fluxus; etiamsi non sit immodicus. Igitur convulsionem & lipothymiam non deduxi ex nimio profluvio, sed ex aliquo morbo latente, qui producit lipothymiam aut convulsionem, dum uterus se accingit emittere sanguinem menstruum. Notum est, homines debiles, mobilitate solidorum laborantes, his morbis sœpe tentari ex levissima causa. Et quoniam in multis fœminis, quibus sanguinis est defectus, observatum est, menstruum sanguinis fluxum nihilo minus statu fieri tempore, colligere possumus, ipsam plethoram per totum corpus non sufficere ad menstruationem, sed causam adesse debere moventem, quæ contentum sanguinem in arteriis magis ducit ad uterum & ibidem evacuat: quoties enim hæc causa dirigens cessat, etiamsi maneat tali in corpore sanguinis abundantia, menses tamen supprimuntur, quod experimur in fœminis menstruantibus si subito aliquo terrore corripiuntur. Hic nunc motus particularis derivans sanguinem ad uterum, & eum evacuans, non raro reliquum corpus in consensum trahit: & si hoc cadat in mulieres mobilitate solidorum laborantes, quarum corpora ex minima causa admodum turbantur, sœpe fit, quod per consensum hunc mulier corripiatur animi deliquio aut convulsione, quæ hodie vocatur *Convulsio hysterica*. Quibus symptomatibus obortis, sœpissime in medio fluxu supprimuntur menses, qui deinceps difficile revocantur. Nam lipothymia, extinguiens omnem motum vitalem, etiam simul extinguit hunc motum particulatum

rem uteri, qui cessante lipothymia non semper reddit. Eodem modo Convulsio hysterica commutat motum alternum constringentem & dilatantem, quo propellebatur sanguis menstruus, in motum tonicum perpetuo contrahentem, quæ tetanica constrictio non solum valet cohibere menstruum sanguinem, verum etiam lochiorum fluxum, imo si parturienti superveniat, inhibet foetus exclusionem. Igitur lipothymia vel convulsio superveniens valet suppressare naturalem mensium fluxum: quod merito dicitur *malum*. Hoc autem malum si ex spasmo fiat, menses revocari & molestiae ex spasmo natæ minui possunt anxiliis antispasmodicis anodynais. Si vero lipothymia fuerit causa, illis admiscentur quædam spirituosa aromatica & sales volatiles cum optimo successu. *Gorter.*

APHOR. 57.

Kαταμελιών γυνομένων πλεόνων οὔσαις ξυμβαίνουσαι καὶ μὴ γυνομένων, ἀπὸ τῆς υστέρης γίγνονται οὔσαι.

Mensibus copiosioribus profluentibus morbi contingunt; & non prodeuntibus, ab utero morbi eveniunt.

Quo tempore fœmininum corpus ad incrementum suum pervenit, in bene facta temperie plus solet conficere cruoris, quam qui vasis contineatur, unde arteriis ute rinis

rinis fluoris menstrui nomine secernitur. *Boerb.*
apb. 1284. Mulieri igitur tempus menstruum, in quo purgatio ipsa procedet, concedendum, quod ut brevissimum tres dies implet. plerisque autem etiam multo plures. *Hippocr.* de *otim.*
partu n. 5. Tempore gestationis & imprægnationis fluxus ille cessat plerumque, ut & quam diu puerpera lactat. Extra hos casus menstrua evacuatio cum magno sanitatis emolumento foemini contingit: si vero eadem aut modum excedat, aut deficiat, multorum morborum inde originem derivandam esse, quotidiana docet experientia & præfens innuit aphorismus. Nimia sanguinis ex utero effusio, ratione temporis quo impedit multum variat. Nimirum quandoque statu, quo erumpere solent menses tempore, sanguis copiose & cum impetu effertur; quandoque extra illam lunarem periodum, bis vel pluries in mense, redit fluxus; quandoque ipsa menstrua purgatio solito diutius per complures dies liberaliter succedit. Non tamen omnis larga sanguinis per uterum fluxio, quæ in foemini sanguineis subinde ob nimiam redundantiam accidit, ac si nimia & noxia esset, censenda est, sed ea demum, quæ virium imbecillitate stipatur, quam postea aliæ functionum lœsiones conspicuæ, ut inappetentia, cruditas ex mala digestione, gravatus circa ventriculi regionem sensus, foedus faciei color, pulsus languidus & frequens cum lento æstu, pedum œdematosus tumor, turbatus & minus reficiens somnus, insequuntur. *Hoffm.*
Med. rat. T. 4. P. 2. p. 207. Verbo: *mensibus copiosioribus profluentibus morbi contingunt*, quales ab inanitione aut nimia hæmorrhagia quacunque provenire solent. Vid. 5 *aph. 3.* *Galen.* l. 6.
de

*de loc. affect. cap. 5. Forest. Obs. Med. l. 28. obs.
12. scbol. Boerb. J. M. J. 775.*

Si non prodeunt, quæ prodire debent, menstruae sanguinis evacuationes, oritur plethora: tarditas; gravitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; depravatae functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quæ facile deducuntur a vasis nimis pressis, liquido copioso-re, stagnante, suffocato. Ab eodem autem sic accumulato sæpe parantur viæ, raris secretionibus menstruis notæ; dum per oculos, au- res, nares, gingivas, vias salivæ, œsophagum, alvum, vesicam, mammae, cutim, vulnera, ulcera, exire viderint Medici. Vel & sæpe labefactantur inde omnia viscera, oriturque partim a putredine concepta, partim a vasis læsis, infinitum morborum genus. Boerb. apb. 1285 sqv. Eveniunt autem morbi, non modo si suppressantur evacuationes istæ, sed etiam si minuantur plurimum. Ac primum quidem foemina destituitur conceptione: hæc enim una est e causis sterilitatis maxima. Unde quibus, per ætatem, aut non adhuc accedunt, aut de-siere, non concipiunt. Dum autem fluunt menstrua, quantum ex hac parte, semper possunt concipere; quanquam constet, multas concepisse ante quam passæ essent menstrua. Præterea uteri strangulatione vexantur, & scirrhoso tu-more, & cancro, & erysipelite; & aquositate repletur, & flatibus, & ulceribus pravis gracilescunt; &c. Vid. Forest. Obs. Med. l. 28. obs. r. scbol. Quæ mala impeditiori sanguinis per abdomenviscera cursui debentur. Quia enim in muliebri corpore laxior fibrarum est compages, & major semper sanguinis copia generatur; suppressa consueta superficiali evacua-tione,

tione, vel fluxu parcius justo succedente, aut post quinquagesimum annum plane subsistente, exundans moles languidius cursum perficit per imi ventris viscera, & in nervosis eorum partibus hærens, sæva inducit symptomata, spasmis & impetuosis humorum ad certa loca congestionibus infestantia. Hinc cardialgicæ illæ præcordiorum oppressiones, fauciū strangułationes, tēnsivæ hypochondriorum inflatio-nes, phlogoses, artuum dolores, universi corporis languores, & hujus generis plura. *Hoffm. morb. ex bep. vit. §. 20.* Virgini si menses suo tempore non apparent, multum & febricitat, & dolet, sitit, esurit, vomit, insania vexatur, ac rursus ad mentem redit. Uteri mo-ventur, & cum ad viscera vertuntur, vomitus & febris, ac delirium accedunt. At ubi cessant, esurit & sitit, & febris mitis ac lenta Epialos dicta detinet. *Hippocr. de superfæt. n. 24.* Cum menses in occulto latent, dolor infimum ven-trem infestabit, & pondus quoddam incumbe-re videtur, lumbi & laterum inanitates stupen-dum in modum dolent. Si vero menses nullo modo prodeunt, ex morbo crassi, lenti & glutinosi redduntur. *lib. i. de morb. mul. n. 10.* Cum igitur exitui via minime pateat, copio-fior autem sanguis per cibos & corporis incre-mentum affluat, tunc sanguis effluvio carens, propter copiam ad cor & septum transversum re-silit. Ubi igitur hæc oppleta fuerint, cor ob-stupescit, indeque torpor, & ex torpore de-mentia invadit: tum etiam horror cum febre irruit, febres inerrantes appellant. Quæ cum ita se habeant, ob acutam quidem inflam-mationem insanit, ob putredinem clamat, ob caliginem terretur & timet, ob oppressionem vero

vero quæ circa cor est, suffocationem sibi patat, ob sanguinis autem vitium animus anxietudine & impotentia conflictatur & malum contrahit. &c. lib. de virgin. morb. n. 2. Quibus foeminis menstrua non proveniunt, necesse est capitum acerbissimi dolores sint, vel quælibet alia pars morbo infestetur. Cels. l. 2. c. 7. p. 59. Eleganti expressa carmine sunt, quæ suppressionem menstruorum excipiunt mala, apud Coulej. p. 85:

Succedunt gravitas membrorum uidique tumores,
Fertque Iuum corpus non patienter onus;
Succedunt placitarum olim fastidia rerum,
Ipsius & vitæ nausea tetra subit;
Ulceraque, & putres ruptis fornacibus ignes,
Et vomitus mixto sanguine terribiles.
Nunc labor, atque uteri nequicquam pugna furentis,
Et mortes anima mox titubante breves.
Pectore tardus nunc domito vix spiritus exit,
Mox omnes artus Tussis anhela quatit.
Ipsa etiam victor scandit Capitolia mentis,
Et cerebri gyros occupat hostis atrocis.
Hinc vigiles noctes, vigiles sed somnia terrent;
Veraque Mens patitur dum mala, falsa creat.
Factatamque diu ferus vitam obruit hydrops,
Atque anima e mersa naufraga puppe natat.
Ab quoies verno gemmantes flore puellas
(Multa sagittifero jam meditante Deo)
Hic ferus exurit subita rubigine morbus!
Flet deceptus amor, tristis amator abit.

APHOR. 58.

Eπί αρχῆς φλεγμαίνονται, καὶ οὐκέτη φλεγμαίνουσι, καὶ ἐπὶ τεφροστοῖς ἵπταισι τραυγούσι, ἀπήνεται. ἐπὶ δὲ ἄποι φλεγμαίνονται λόγῳ ἀπήνεται.

Ad recti intestini, & uteri inflammationem, renesque purulentos stranguria succedit. At jecoris inflammationi supervenit singultus.

Stranguriæ hic indicantur tres cause. Dicitur Stranguria seu urinæ stillicidium, quando lotium guttatum cum ardoris sensu emititur, & pro causa agnoscit vel acrimoniam irritantem, vel excoriationem partium vesicæ, vel calculum obocludentem, aut, tumorem, in vesicæ collo, ejusve urethra. vid. Boerh. J. M. §. 822. Est urinæ incontinentia species, præcepit nempe & crebra destillatio, quæ redditur ægro invito, sine periodico vesicæ conatu, qui esse solet cum urinæ copia vesicam distendit, ipsamque excitat ad liberalem & liberam vacuatiōhem rei molestæ. Talis invita urinæ destillatio quæ stranguria est, proportione respondet ei lienteriæ cujus præceps egestio est ab impotentia continendi ea quæ assumuntur, quam edit vel alvus aphthosa, vel proritata morsu potionis aut cibi. Omnis enim stranguria fit, aut morbo vesicæ, aut ejus symptomate. Morbus quidem est; exulceratio, vel coagmen-

coagmentatio lapidosa; vid. 4 apb. 75. 79. 81. Symptoma autem, proritatio quam facit triplex urinæ materia in vesicam confluens. Triclicem urinæ materiam, unde proritatio est vesicæ, Hippocrates lib. 6. Epidem. sect. 5. n. 30. docet in hac sententia: *Urina tum cibo & potionis est concolor, tum qualis esse consuevit, tum ubi est humidi colliquatio.* Ac prima quidem materia est potionis præcipitis, ut vini albi Germanici calce infecti; aquæ vini; tum vini albi, cantharidibus medicati; præterea fontium Chalcantho medicatorum, atque diureticorum omnium fortiorum. Altera urinæ materia stranguriosa, est serum biliosius eorum qui sunt in venis humorum. Atque hæc stranguria non raro est critica & salutaris, de qua illud scriptum est l. 1. Epid. sect. 2. n. 76: *Utile fuit unum maximumque omnium quæ apparebant signorum, ac plurimos liberavit qui erant in maximis vitæ periculis, quibus conversio facta est ad stranguriosam urinam.* De tertia urinæ materia stranguriosa, humoris liquamine, sic legitur lib. 2. de morb. n. 1: *Crebro urina redditur cum incaluerit multum caput.* Siquidem in eo liquatur pituita, quæ liquata, partim quidem ad nares, partim ad os, partim etiam per venas quæ ad pudendum tendunt, secedit. Quo cum pervenerit, tum is qui mingit, patitur quemadmodum a stranguria. Ad symptoma etiam spectat stranguriosa prostatæ glandulæ inflammatio & ulcus, unde colluvies illa foeda quæ vulgo est pisto calida (*gonorrhœa*). Duret. in Coac. p. 347. In præsente aphorismo nostro *inflammatum intestinum reditum, aut uteri os, comprimendo vesicæ collum, urinam libere effluere impedit, unde stranguria.* Valles. Conf. Hippocr. de fistul. n. 3. 4. *Pus e renibus suppuratis in vesicam*

cam delatum, acre cum sit, irritando facit fillicidium. Quod ultimo loco adfertur de singultu, id *Celsus l. 2. c. 7. p. 62.* ita expressit: *Frequens singultus, & præter consuetudinem continuus, jecur inflammatum esse, significat.* Est convulsionis species singultus in orificio ventriculi superiori, quæ pars est nervosissima, nervos habens a pari vago, communicantes cum nervis hepaticis. Præterea hepar cum diaphragmate neicitur, quod dicto ventriculi orificio seu stomacho præbet transitum. Ergo ubi est hepar inflammatum, per consensum oritur spasmodica stomachi contractio seu irritatio, singultus. Conf. 6 aph. 13. Qui *singultus ex jecoris inflammatione, malum,* uti habet 7 aph. 17. quia notat magnitudinem causæ.

In fœminis raro fit *ex intestino recto inflammato stranguria*, quia vagina interposita facit, ut inter intestinum rectum & urethram minor sit communitas quam in viris, in quibus hæ partes juxta locatae sunt. Dein non semper ex inflammato intestino recto ita consentit vesica vel urethra ut stranguriam faciat. Tamen propter vicinitatem harum partium, & quia ex intestino recto inflammato etiam interdum afficitur vesica vel urethra, fieri potest stranguria. Propterea non debemus semper in inflammatione intestini recti querere aliam causam stranguriam inducentem, quamvis videatur morbus novus, quum inflammatio latius dispersa, vel vesicam vel urethram in consensum trahens, stranguriam inducere possit. Hoc boni ex hac observatione habemus, ut solummodo tentemus curare intestinum rectum inflammatum, post cuius mitigationem & curationem curabitur quoque sponte stranguria. *Per uterum in aphorismo non*

non solum intelligenda videtur illa pars, quam
hodie uterum vocamus, verum etiam vagina,
quoniam vagina magis consentit urethræ & ve-
sicæ, quam uterus ipse. Quando igitur in fœ-
mina uterus aut ejus vagina ab inflammatione
tentatur, eodem modo, ut statim dictum est
de intestino recto in viris, stranguriam indu-
cere potest, & curari debet. Quomodo in-
flammatio ab erysipelate harum partium distin-
guatur, supra (aph. 43.) traditum est; interim
credibile est, erysipelas æque ac inflammatio-
nem producere posse stranguriam. *Renes*, sive
ex prægressa inflammatione formaverint pus,
sive corrodendo vel detritu calculi contraxerint
ulcus pus fundens, quamdiu istud pus est blan-
dum, redditur per urethram sine ulla rosione;
unde sæpe in empyematicis, phthisicis, & cri-
tica evacuatione morborum acutorum redditur
cum urina pus, sine ulla inducta stranguria,
quoniam interna urethræ latera muco naturali
obducta non afficiuntur a puris transitu. Si
vero istud pus redditur aere, corruptum &
ichorosum, non solum simul in transitu suo au-
fert mucum naturale, verum etiam tangens
nuda latera vesicæ & urethræ, irritando facit
ut involuntarie contrahantur. Hinc in princi-
pio, dum fluere urina incipit, urethra se dila-
tari permittit, sed in transitu irritata se con-
trahens iterum exitum urinæ & puris interci-
pit, qualis morbus vocatur stranguria. Quo-
niam non omni in casu pus ita est acre & cor-
ruptum, non semper adest stranguria. Sed si
superveniat, signum est majoris acrimoniæ &
corruptionis in pure transeunte, quod malum
est, & difficiliorem curationem arguit. Quan-
do *hepatis inflammationi* supervenit singultus, hoc
pendere

pendere debet vel ex natura aut magnitudine inflammatis, vel ex diverso loco inflammatio provenire debet. Quum vero experimur interdum in graviori hepatis inflammatione non fieri singultum, qui autem supervenit quandoque leviori inflammationi, verisimile est ex parte hepatis diversa inflammata singultum nasci: nimirum quando hepatis quædam pars inflammata diaphragmati consentit, ut ita convulsive deorsum tracto subito diaphragmate, cum simul clauditur larynx, in nobis generetur singultus. Nam statuere velle ab œsophago convulso singultum fieri, id non responderet phænomenis, quia œsophagi convulsio, elevando diaphragma, extruderet aërem, dum in singultu attrahitur aës, cuius introitus simul intercipitur. Credibile ergo, ligamenta hepatis, nectentia hepar diaphragmati, esse inflammata, quando singultus supervenit. Facile ergo ex his colligitur, omnia spirituosa & arcana contra singultum hunc nihil valere, sed eum curandum esse, uti curantur omnes morbi inflammatorii. *Cortes.*

APHOR.

A P H O R. 59.

Γυνὴ ἡ μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βύλη δὲ εἰδέναι εἰ λήψεται, περικαλύψας ἵματίοις θυμία κάτω· καὶ μὲν πρενεσθαῖ τοι δοκίη η ὁδμῆ διὰ τὸ σώμα^{θρόνος} ἐς τὰς ρίγας, καὶ εἰς τὸ σώμα; γίνωσκε ἐπὶ αὐτῇ καὶ διὰ ἑωτίῳ ἀγονος ἐστιν.

Si mulier non concipiat, scire autem expetit num conceptura sit, vestibus undique obvoluta per inferna suffitum apponito; & si odor quidem ad nares, & os usque per corpus tibi pervadere videatur, ipsam non ex fese infœcundam esse scito.

Fallax & anile experimentum est, & non minus indignum Magno Hippocrate, quam est illud superius 5 apb. 41. Vis autem plura ejusdem farinæ? Consule lib. de steril. n. 6. de superfæt. n. 9. & 10. lib. 1. de morb. mul. n. 107. lib. 2. de morb. mul. n. 40.

APHOR. 60.

Hγενναὶ δὲ γαστὶ ἔχοντι καθάροις πορεύουσαι, αἰδούσας τὸ σφέρον ὑγιαίνειν.

Si mulieri utero gerenti purgationes eant, foetus ut bene valeat fieri non potest.

In lib. de nat. pueri n. 5. hæc leguntur: *Menses non prodeunt mulieri, quæ prægnans est, si puter fatus futurus sit, præterquam quibusdam perpusillum primo mense.* Conf. lib. 1. de morb. mul. n. 99. *Hæc autem nigri videntur enucleato. His, quod habetur 5 aph. 51. Quæ utero gerunt, his os uteri connivet.*

Fætum sanum esse non posse prodeuntibus mensis, intelligendum est de metu futuri abortus? nam lib. 1. de morb. mul. n. 40. pronuntiatur, si mulieri fætum duorū aut trium mensum, aut grandorem utero gerenti, menses confestim singulis mensibus prodant, ea ut iam extenuetur, tum debilis reddatur necesse esse; uteros enim tunc plus æquo debiscere & fætus incrementum dimittere; si autem uteri plus æquo debiscant, sanguinem singulis mensibus, sicut prodire consuevit, effluere, & quod in uteris continetur tenue & debile evadere; verum si diligens cura adhibeatur, tum mulierem, tum fætum melius habere, si vero nulla adhibeatur, fætum corrumphi. Et ibid. n. 44. scribitur: Si uterum gestent, & menses appareant, aut abortus fiunt, si copiosi & graveolentes fuerint, aut morboſi fætus redduntur.

redduntur. Evidem inter signa imminentis abortus est; quando sanguis cum grumis sat larga saepius copia cum summa debilitate, & frequentius animi deliquio, ejicitur, & tertio demum die foetus expellitur. Praecedit utplurimum subitaneus corporis rigor & horror cum lassitudine, inappetentia, nausea, cordis palpitatione, lumborum dolore; circa pubem gravativus dolor atque in partibus genitalibus frigus: quo grandior autem & adultior est embryo, eo acerbiores spasmi, dolores ac majora symptomata non sine periculo obseruantur. Signa abortus futuri Hippocrates lib. 2. de morb. mul. n. 6. ita proponit: *Ruber fluxus fluit talis, qualis recenter jugulatæ victimæ fluit, & per intervalla sanguinis grumi, quandoque vero etiam fluorem rubrum ejicit, venter imus attollitur, extenuatur, inflatur, induratur, ad contactum velut ulceratus indolescit, febris & dentium fremitus detinet, dolor est ad ipsa pudenda, pubem, lateris inanitatem, lumbos, tendinem, ventrem, pectus, & scapulas, reliquaque omnia dolent, impotentia & animi demissio detinet, & color mutatur.* Ab abortiva vero haemorrhagia probe ille cruentus ex utero fluxus, qui multis prægnantibus foemellis citra noxam, & abortus metum contingere solet, distinguendus est. Nam saepissime fit, ut, quæ sanguine abundant foeminæ, secundo & tertio graviditatis mense sanguineum experiantur fluxum, citra dolores & spasmos in regione lumbari & abdomen, citra debilitatem, & præcedentem horrorem & rigorem partium extre-marum. Hoc autem in casu sanguis non ex uteri cavitate, sed potius ex vasculis vaginaliæ uterinæ cum euphoria profluit. Atque nota sunt exempla, ubi a medio gestationis tempore

re usque ad ipsum partum sanguis ex genitalibus effluxit, salvo nihilominus & vivaci fatis prodeunte foetu. Quare fallit aphorismus: Si mulier grava fit menstroalis, non potest sanguis esse foetus. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 3. p. 622. Conf. Epb. N. C. Cent. 1. p. 116. Cent. 6. obs. 75. D. 3. a. 3. o. 35. Corruunt ergo quæ ex adducto textu lib. 1. de morb. mul. n. 40. pretuenda præsentis aphorismi veritate multo molimine disputat Martianus p. 253 sq.

APHOR. 61.

Hη γυναικὶ καθάρσεις μὴ πρεύωνται, μήπε
Φείκης, μήπε πορετῇ ἐπιγενομένῃ, ἀστα
δε αὐτῇ προσπίπτωσι, λογίζεται τάπτων οὐ γενέτ
εχειν.

Si mulieri purgationes non prodeant,
neque horrore, neque febre super-
veniente, ciborum vero fastidia ei acci-
dant, gravidam esse existimato.

Signa conceptus seu imprægnationis factæ
hic traduntur: at quæ non sunt perpetuae
veritatis. Judicium difficile. Nec certe adeo
in genere conceptionis signa, primis potissimum
mensibus, existunt, quin vel falla, vel
fallacia, & aliis morbis communia eadem.
Epb. N. C. Cent. 1. p. 115. Legi merentur re-
lata in Bresl. Samml. Suppl. 2. p. 133. & Hebenst.
Anthrop. for. p. 16 seq. Enim vero est status
aliquis foeminarum, in quo si fuerint, sibi per-
suadere,

suadere, se gravidas haud esse, nequeunt, si quidem, quas uterum gerentes experiuntur mutationes, easdem sibi quoque evenisse, sensu aliquo interno, qualis prægnantibus esse solet, percipiunt; non enim tantum uteri molem sibi succrescere sentiunt, sed & lactis aliquando speciem in mammis alunt, etiam si ea ætate fuerint, qua, foetus concipi, frequens adeo haud est. Attamen maxima graviditatis similitudo illis est, quæ corpus peregrinum, haud animatum, quod mola dicitur, utero gerunt, quando, mox hydatidas, vesiculos scilicet limpida aqua turgidas, easque plurimas, circa ovaria inque uteri cavo gerunt, mox materiem aliquam folliculo inclusam, atheromatis, steatomatis, aut meliceridis specie, ventre alunt, mox aquas utero collectas, quo ille vehementer distenditur, circumferunt. Hi quidem matricum tumores, cum morbus sint, & symptoma, qualia hydropicis esse solent, secum adferant, inducere nullam poterunt, ut credat, se gravidam esse, nec aliis, hac sua specie, facile imponet foemina, nam vitalem hanc uteri plenitudinem haud esse, signa declarant, quæ describuntur ab Hippocrate de nat. mul. n. 2: *Si hydrops in uteris oboriatur, menses pauciores & deteriores contingunt, deinde derepente deficiunt, venter intumescit, mammæ siccæ evadunt, & in reliquis male habet, sibique utero gestare videtur: & alibi: uterus plenus instar gravidæ, nihil autem movetur in utero, nec lac in mammis generatur.* Sed vero est quædam molæ species, quæ carne fungosa, mox uterum replente, mox ejus substantiam vehementer distendente, consistit, & graviditatis imaginem in primis exhibet, quandoquidem illi intercurrunt motus spastici, foetus in utero

utero conversionem imitantes. Ac, ne quid desit naturæ ludibrio, lac etiam in mammis gignitur. Quin & lac sibi generare didicerunt vaferimæ mulieres, dum frequente suetu natum irritant, & sanguinem sibi in mammae convocant; sunt etiam, quæ, urticarum usu mollique frictione, pruriens mammae ad lactis officium invitant. Vid. Hebenstr. l. c. p. 185.

APHOR. 62.

Oκόσαι Ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μῆτρας ἔχουσιν, ἢ κνήσκουσιν, καὶ ὀκόσαι καθύγεταις ἔχουσι τὰς μῆτρας, ἢ κνήσκουσιν, ἀποσβέννυταις ἢ τὸ αὐταῖς ὁ γόνος. καὶ ὀκόσαι Ἐπράσι μᾶλλον καὶ περιπλανεῖς, ἐνδεικταὶ τῆς τροφῆς Φθείρεται τὸ σπέρμα. ὀκόσαι δὲ ἵξει αἰμοφόρων τὸν κράσιν ἔχουσι σύμμετρου, αἱ πιλαῦται επίτεκνοι γίγνονται.

Quae frigidos, & densos habent uteros, non concipiunt, neque quæ præhumidos habent, siquidem in ipsis genitura extinguitur: & quæ plus æquo siccios, & adurentes, alimenti namque inopia semen corruptitur. At quæ ex utrisque moderatam nactæ sunt temperiem, eæ foecundæ evadunt.

Sedes hujus aphorismi esse videtur in lib. I. de morb. mul. n. 33. *Concipit autem neque ea que humiditate redundat, neque que resiccata est, nisi horum aliquid ex præsca natura insit.*

Steri-

Sterilitatis foeminarum causæ traduntur, quas omnes fere precarias, & fabulas pronunciat *Lijster*. Ad tres illæ uteri intemperantias reducuntur. Nam uterus vel frigidior est, quam par sit, vel humidior, vel denique cum caloris excessu siccior. Hujusmodi vero intemperantiae non simpliciter accipiendæ sunt, sed totius corporis respectu. Quandoquidem plures mulieres concipere observantur, quarum uterus longe intemperantior erat, quam alterius cuiusdam, quæ sterilis ob eandem intemperantiam fuerit; e. g. sit mulier toto temperamento biliosa, cuius singulæ partes totius temperamentum respondeant; altera vero naturali totius temperamentum frigida sit, uterus vero cæteris paribus calidiorem habeat. Harum quidem prior concipiет, quia ejus uterus a totius temperie non recedit. Posterior vero nequaquam, ob calidam uteri temperiem totius respectu consideratam. Et tamen quæ concipiет, calidiorem habebit uterus, quam quæ sterilis supponitur. In hunc igitur sensum præsens sententia recipienda est, alioqui in regionibus, & in temperaturis a mediocritate recedentibus mulieres pro majori parte steriles essent. *Martian.* p. 462. In uteri densi, frigidi & humidi, causam sterilitatis constituentis explicatione, non ad tardiorum modo succorum motum, viscosæ & serosæ abundantiam materiæ, atque ab his proveniens frigas, sed ad elasticæ etiam defectum virtutis & fibrarum vasorumque uterinorum atoniam respiciendum, quæ efficiunt, ut liquor maris genitalis in arvum muliebre projectus, tenacis copia pituitæ obrutus nibil præstare queat partim, partim ex utero nimis laxo & flaccido denuo quasi per lubricum

lubricum profundatur, aut etiam, si uteri orificium nimia pinguedine aut moco obsitum est, ne admittatur quidem. Vicissim etiam a nimia uteri siccitate, nimioque calore, e succi nutritii defectu, propter salis acris fero minus temperati prædominium, adeoque a majore, quam decet, fibrarum uteri vi elastica, altera sterilitatis causa. *Sientzel de Ven.* l. 3. §. 18. Quando vero laudatur uteri temperatus & moderatus status, eo nihil aliud, quam tonus & robur ejus æquabile, moderatum, & ad liberum sanguinis circulum aptissimum intelligitur. *Hoffm. Med. rat.* T. 4. P. 3. p. 632. Si non conceperit, sed postero aut tertio die quæ viri sunt nimio humore diffluentia foras prodeant, uteros humidiores esse constat. *Hippocr. lib. I. de morb. mul.* n. 26. Si vero humidius uterorum os fuerit, attrahere genituram non possunt. *ibid.* n. 34. At mulieres quænam magis aut minus uterum gestare sint idoneæ, hunc in modum æstimare licet, in primis quidem in formas intuendo. Parvæ namque grandioribus ad conceptum præstant, tenues crassis, candidæ rubris, nigrae liventibus. Præstant item quibus venæ existant, ita quibus minime apparent. Quin etiam grandiori natu exuberans carnis moles, malo est: mammæ autem turgidæ & magnæ probantur. Atque ista quidem visui sunt exposita. At seistitari oportet, num menstrua singulis mensibus appareant, & num satis idonea copia, & a boni sint coloris, æquali copia in singulis temporibus, & ratis mensium diebus effluant, quod quidem optimum est. Locus vero conceptui idoneus, quem sane uterum nominamus, sanguis esse, & siccus, & mollis debet, ac neque contractus, neque proclivis, neque ore distor-

to

to est compresso, aut diducto. Etenim quicquid horum contigerit, conceptum fieri impedit. lib. 2. *Prædict.* n. 33.

APHOR. 63.

Παραπλησίως δέ καὶ ἐπὶ τὸν αἴρετον. οὐ γάρ διὰ φαινότων τοῦ σύμβατον τὸ πνεῦμα εξεῖται, τῷ μὴ παραπλησίων τὸ σπέρμα. ή διὰ τοῦ πυκνότητος τὸ υγρὸν καὶ διαχωρεῖ εὖτε. ή διὰ τοῦ φύσικότητος εἰκὸν σκηνεράται. οὐτέ αἴθροιζεται τῷρος τὸν τόπον τύπον. ή διὰ τῶν θερμασίων τὸ αὐτὸν τύπον γίνεται.

Eadem vero ratio est in maribus. Aut enim propter corporis raritatem spiritus foras dissipatur, ita ut ne semen transmittatur, aut propter densitatem humor foras non excernitur: aut ob frigiditatem non accenditur, ut ad eum lócum cogatur: aut ob caliditatem hoc idem contingit,

Cause sterilitatis in viris expoantur; de quibus idem sentit *Lister*, quod de illis in præcedente *aph. 62.* Galenos præsentem sententiam rejicit pluribus capitibus, variisque rationibus contra eam adductis: quibus non obstantibus, sententiam verissimam, Hippocrate dignam censeo, si recte sensu acclipiatur, qui talis est. Sterilitatis multorum causas ad tres in præcedenti aphorismo reducerem ad frigi-

frigiditatem uteri, ob quam densior effactus non concipit; secundo ad humiditatem genituram suffocantem, & tertio denique ad siccitatem urentem, genituramque corruptentem. In hoc autem aphorismo easdem repetit causas tanquam sterilitatem virorum producentes, non tamen eodem modo, verum, ut indicaret easdem causas concurrere, dixit; *similiter autem in maribus.* Quia tamen modus, & ratio diversa est, eas subsequenter explicat; & certe si causas sterilitatis virorum diligenter consideraverimus, inveniemus omnes ad tria capita reduci. Eorum enim alii erigunt quidem, verum coire volentes, spiritus erectionem facientes statim evanescunt, subsidetque & condidit penis, ideoque semen in uterum ejaculari non possunt, quod si aliqui emittunt in foribus pudendi muliebris illud perdunt; & de his intelligit Hippocrates dum dixit, *aut propter corporis raritatem spiritus foras dissipatur, ita ut ne semen transmittat.* Namque rationi consentaneum est, taliter affectos ob caliditatem, & siccitatem temperamenti, & potissimum genitalium, unde spiritus tenuiores generantur, quam par sit, steriles esse. Hi respondent mulieribus, quas ob sicos, & exustos uteros non concipere, sed genituram corrumpere dixerat in praecedenti. Alii secundo loco sunt, qui & erigunt, & coēunt quidem, verū nunquam semen effundunt; & hos significavit Hippocrates dum dixit, *aut propter densitatem humor foras non excernitur.* Tales sunt, qui frigido, & siccō sunt temperamento: in quo cum spiritus sint frigidiores, non ita incalescunt, ut semen decūducere, & impellere possint, Hippocrates causam reduxit in habitus densitatem, eo quod genituram

genituram a toto corpore succedere existimavit. Verum utcunque sit, certum est, primariam causam esse frigiditatem, & siccitatem temperamenti totius corporis, & potissimum testium, aliarumque partium generationi inservientium: respondetque sterilitatis mulierum causæ, de qua in præcedenti dixerat: *que frigidos, & densos habent uteros, non concipiunt.* Tertio denique loco sunt quidam, qui nec erigere, nec coïre possunt, quos vulgus *ligatos* vocat: quandoquidem impotentiam a frigiditate humiditati adjuncta provenire rationabile est: hosque intellexit Hippocrates dum dixit, *aut ob frigiditatem non concalscit, ut ad hunc locum congregetur;* nam cum opinio esset Hippocrati, semen, sive genituram in actu coitus a toto corpore excerni, dixit frigiditatem esse causam, cur semen ad genitalia, unâ cum spirituum convenienti copia (ex his enim genitura constat) non congregetur. Nam taliter affecti, non solum non erigunt, sed neque titillationem illam percipiunt, quam spirituum facit affluxus, quod si horum nonnulli aliquando semen emittunt, id sine erekctione efficiunt, & absque spirituum concursu, ut genitrix nomen non mereatur, sed inutilis excrementi, ex quo adnotare est, summo artificio dixisse Hippocratem, *non congregatur,* quasi illud, quod modo dicto excernitur, non sit semen a toto ad pudenda congregatum, quale debet esse vera genitura. Subjungit inde: *aut ob caliditatem hoc idem contingit,* eo quod cognovit multos calido, & humido temperamento præditos, nec erigere, nec coïre posse, quod experientia ipsa saepius nobis significavit. *Martian.* p. 462. Itaque alii sunt qui non erigunt; alii, qui erigunt

gunt quidem, sed non perdurant; aliqui perdurant aliquamdiu, sed semen emittere non possunt. *Mercur. Med. Pract.* l. 3. c. 39.

Quando sine voluptatis sensu, vel saltent cum sensu paucō, solitoque celerius semen de stillat; affecta tantum nec dum perfecta erekctione, unde praecipis & involuntaria resolutio; malum hoc videtur oriri a nimia ductuum emissariorum amplitudine, per quae semen e conceptaculis exprimitur facilius promptiusque, atque adeo ante quam omnia ad opus comparata sint. Solet gonorrhœis diuturnis succedere, si morbi natura aut ægrotorum negligentia, contumaciores fuerint. Tentetur usus remediiorum omnium, cum internorum, tum exterorum, quæ adversus gonorrhœas valent. Sed ne qua noxa possit inferri, a blandioribus fiat progressus ad fortiora, & hæc caute & interjecto spatio repeatantur. Quando arrigitur quidem penis, nec invalide, sed nullum, vel paucum & serostum semen emititur; vitium tunc pendere videtur ab omnimoda constipatione ductuum emissariorum, quibus vesiculae seminariae & prostatæ cum urethra communicaunt, ideoque præposteriorum nimiumque usum injectionum fortius adstringentium sequi, quo nonnulli ad gonorrhœæ curationem abuti solent. Nullam curationem videtur admittere. Quando penis flaccidus & vetus jacet, neque potest arte ulla exfuscati; malum est, quod multa variaque vicia supponit latentia: 1. vel in ipsis seminis conceptaculis, ubi potissimum viget rei Venerea sensus, nempe in prostatis vesiculisque seminariais, ut si callis induruerint, aut fungosicarnibus oppleantur, ex quo efficiatur, ut a collecto semine nullatenus, aut segniter titillentur:

tur: 2. vel in musculis erectoribus, aut acceleratoribus, quorum ministerio virga rigescit & tenditur, ut si laxi & inertes ad erectionis negotium sint: quibus singulis noxis haud rarum est semenis conceptacula, musculosque erectioni famulantes, a causa Venerea patere. Hoc malum nullam videtur curationem admittere, præsertim si contra hydrargyrosin jam tenax fuerit. Tententur remedia, quæ ad callos resolvendos efficacia sunt. Imo supra perinæum fiant aquarum thermalium embrochæ, quæ adversus muscularum erectorum & acceleratorum inertiam remedio esse possunt. *As-truc morb. Vener. p. 514.*

Præter recensitas jamjam ex morbis Venereis propullulantes impotentiae virilis causas, sunt multæ aliæ, quæ videri possunt in *Fritsch. Gesch. P. I. p. 354 sqv.* Adde impotentiam ex frigore, pene paralytico facto, annotatam in *Eph. N. C. D. I. a. 3. o. 41.* & ab inopinato terrore, in *Select. Med. Francof. T. I. p. 119.* Ut plurimum potentia Veneris pendet ab impotentia, & debilitate imaginationis, quacunque id de causa succedat, metu, pudore, iudicii defectu, nimia applicatione ad studia, aut ad negotia, & nativa stoliditate mentis, & reliquis id generis. Et qui forti imaginatione prædicti sunt, uti sunt, qui in arte sua supra cæteros excellunt, & præstant, ut plurimum luxuriosi, & ad Venerem potentes observantur; eadem enim spirituum vis, & judicium acre reddit, & Venerem potentiores; nisi tamen vis corporis studio, & applicatione frangatur, quo in casu judicium acre cum Veteris jungitur potentia. *Baglio. p. 95.*

Consentaneum est, ut adhuc aliquid adferam

de *ligatis* paulo ante apud Martianum vulgo dicitis, qui aliis *maleficiati* audiunt, & apud *Tibulum l. i. eleg. 5. devoti* vocantur. Significantur impotentes ad coitum per maleficium, per beneficia vel incantamenta. Beneficii seu incantationis hoc genus, *ligatura* appellatur, item *nodatio*, *ligatio ligulae*, *maleficium ligaminis*. Distinguitur ligatura, 1. in temporariam, & perpetuam; 2. in universalem, & respectivam, quarum illa notat impotentiam coëundi cum quacunque foemina, hujus autem efficacia se exerit tantum respectu certæ alicujus foeminae. Maleficium factum arguitur, ubi homo juvenis, vegetus, & cætera sanus, nullum vitium corporeum præferens quod obstaculo esse queat coitui, paratus ad exercitium Veneris, hoc perficere nequit, sed membrum virile antea validum & rigidum, dum ad actum progredi patrat,

- - - - non magis movetur
Quam lenta jalices, lajove papavera collo.

Artes ad ligaturam patrandam sunt variæ; easque non nuper natas esse patet ex Virgilii ecloga 8. quæ elumbem hanc artem sic docet:

Nec te tribus nodis ternos, Amarylli, colores.

Nec te, Amarylli, modo: ♂, Veneris, dic, vincula necro.

Quæcunque autem apud auctores memorata reperiuntur ligaturas inducendi artificia, v. g. per seram clausam, ligulam constrictam, cultrum parieti infixum, &c. non produnt aliquid cui nexus tribui possit causalis cum corpore ejus, cuius virilitas enervari debet. Hinc effectus

effectus maleficii adscribitur soli imaginationi, seriaeque intentioni ac impressione incantatoris, putaturque posse animam humanam per formam imaginationem, non solum in proprium, sed etiam in aliud, externum, corpus agere. Sunt etiam, qui, imaginationem extra corpus proprium tanta agere non posse perspicentes, cacadæmonem socium ei addunt, cujus ope ajunt fieri, permittente Deo, maleficium ligaminis. Ad quod declinandum inhibendumve, & jam factum tollendum, jaætata auxilia, non minus vana, ridicula & superstitionis sunt, quam illa, ut vidimus, quibus inducitur; v. g. mitio per annulum sponsionis, vel per ansam lapidis sepulchralis, &c. Tempore in multis, in aliis usu congruorum medicamentorum naturæ ignavæ excitandæ accommodatorum, in quibusdam pulso pudore, emendata propria imaginatione, ligaturam incantamento, si diis placet, inductam, sublatam fuisse, docent historiæ. Vid. Fritsch. l. c. p. 205 sq. Lang. lib. 2. epist. 9. Kæmpf. Amæn. 656 sqv. Apertum effevidetur, quod, qui referunt id genus nærias, eo ipso illas refutare censeri possint. Ubi nulla causa apparet, vel in suspicionem venit, physica corpori ipsi vel partibus genitalibus inhaerens, tuto posse, arbitror, recurri ad mentem ipsius patientis, præconceptum metum, odium &c. vel ad deficientem imaginationis vigorem, ex sententia Baglivi superius adducta.

Observavit Hippocrates, uti & hodie observatur, quod viri interdum ex matrimonio non accipiunt liberos, in quibus viris vel foemini nullum apparet vitium sterilitatis, foemina tamen illa in secundis nuptiis invenitur proliæra. Propterea judicavit vitium sterilitatis

in semine virili latitare, quod quadam intemperie laborat. Galenus acriter hic insurgit credens hunc aphorismum esse spurium & Hippocrate indignum, quasi ex intemperie non potuisse in masculis fieri sterilitas. Ego vero puto hanc causam æque valere inferre sterilitatem masculis quam fœminis. Uterus enim non est organum ova fœminea formans, sed ea generantur in ovario, ex humore suis vasis allato, per actionem specialem: sine ovis his maturis & bene formatis nullus fit conceptus in utero, etiamsi uteri cavitas semine virili optimo esset plena. Itidem in viris per actionem testium ex allato humore præparatur semen prolificum: si vero illa actio testium vel sit debilior vel aliena, conficitur quidem in testibus liquor & ducitur ad vésiculas semifinales, sed quia non continet illa animalcula viventia, quæ in semine bono deteguntur microscopiis, ille liquor seminalis, ad ovula fœminarum applicatus, ovulum imprægnare nequit. Non enim sufficit, ut ovum maturum fœmineum in utero irroretur liquore quadam ex viro proveniente, ut impræagnetur, sed requiritur semen maturum his viventibus animalculis præditum. Quia vero per intemperiem ita mutari potest actio, quæ facit ovula in ovario, ut nullum inde perfectum & maturum ovulum prodeat, nulla videtur restare ratio, cur non æque in viris per intemperiem prædominantem potuisse produci liquor seminalis generationi ineptius. Imo verisimile videtur, hanc causam frequentissimam esse causam sterilitatis in viris. Sed quoniam in fœminis hæ causæ non solum inferunt sterilitatem ex imperfectis nativis ovis, verum etiam si uteri quoque corpus ea-

dem

eadem laborat, ratione incrementi foetus, verisimile videtur hanc intemperiem frequentius in foeminis quam viris inducere sterilitatem. Gorser.

A P H O R. 64.

Γάλα διδόναι κεφαλαλγίας, κακὸν. κακὸν δὲ καὶ πυρεταίνωσι, καὶ οἵσιν ὑποχόνδρια μετίηρα διαβορβορίζονται, καὶ τῶι διψώδεσι. κακὸν δὲ καὶ οἵσι χολώδεις αἱ ὑποχωρίσιες, καὶ ἐν τοῖσιν ἔξεστι πυρετοῖσιν εἴσοι, καὶ οἵσιν ἄιματος πλλὰ διαχώρησις γέγονε. ἀρμόζει δὲ τῶι φθινάδεσι, μὴ λίθια πλλὰ πυρετοῖσι διδόναι γάλα, καὶ σὸ πυρετοῖσι μακρῶις, καὶ βλαγχεῖσι, μηδενὸς τῶι προσειρημένων ομιλίων παρεῖσθαι παρεῖ λόγον δὲ ἐκπιτηκόσι.

Lac exhibere capite dolentibus, malum. Malum item & febricitantibus, & quibus praecordia sublata murmurant, & sisticulosis. Malum quoque & quibus biliosa sunt dejectiones, qui- que febribus acutis laborant, & quibus copiosa sanguinis dejectio facta est. At tabidis lac dare convenit, non valde admodum febricitantibus, & in febribus longis, & languidis, dum nullum ex supra commemoratis signis adfuerit; & præter rationem extenuatis.

Apud Celsum l. 3. c. 22. p. 170. aphorismus hicco ita legitur: *Lac. quod in capitibz dolentibus, & in acutis febribz, & per eas facta nimia fuit,*

sati, ac, sive præcordia tument, sive biliosa urina est, sive sanguis fluxit, pro veneno est; in phthisi tamen, sicut in omnibus longis difficultibusque febriculis, recte dari potest.

Lactis usus apud Antiquos frequentissimus fuit. Sæpe enim ad leviter purgandum: non raro ad abluendum, & attemperandum post purgationem, sæpiissime ad humorum acriorniam corrigendam: & denique ad crassificiendum seu nutriendum laetè utebantur, & sicuti ad purgationem omnium tenuissimum eligebatur, quale est asinimum, & in satis notabili quantitate exhiberi consuetum fuit; ita ad crassificiendum, crassius præferebatur. His enim intentionibus potissimum lac ab Hippocrate usurpatum fuisse in illius doctrina colligere licet; idque ipsem et confirmavit lib. 2. de morb. mul. n. 14. ubi haec habet: *optimum est hoc, nam & purgatur, & nutritur, & fluxus obvianditur ab bujusmodi latte (nempe bubulo).* Et quia illud copiosum dare aliquando opus erat, ne merum potatum laederet, (ut homini illi contigisse narratur, cujus historia lib. 4. Epidem. n. 23. registrata est) variis admixtis illud temperabant. Quod Hippocratem quoque fecisse legimus ubique, modo ut lactis facultates augerentur, modo, ut corrigerentur; namque sæpe mulsam, aliquando muriam addidit, ut abstergoriam illius facultatem augeret; non semel vinum, ne ventriculum laxando laederet, aut humectando nimis intentæ exsiccationi non reluctaret; sæpiissime aquam, ut febrienti convenire posset, & refrigerandi, vel humectandi virtus major esset. Utebantur autem & bubulo, & ovillo, & caprillo, pro rei exigentia. Hac tamen distinctione, ut, cum-intentio erat pur-

purgandi; aut subluendi alvum, in maxima quantitate exhiberetur; nam aliquando ad con-gii mensuram dedit Hippocrates, in aliis vero casibus raro duas cotylas excessit, ut in ventri-culo detineri, & concoqui posset. Ac ad purgandum quidem, & ad subluendum, fero laetis frequenter in primis uti consuevit Hip-pocrates; nunquam tamen illud in febre ar-dente usurpavit; etiamsi omnibus intentioni-bus satisfacere posse videatur, quæ in hujus morbi curatione occurrunt, ita ut Galenus hoc laeti præferendum pro febris ardantis cu-ratione existimaverit. Sed sciendum est, Hip-pocratem non consueuisse in febribus ardentibus medicamento purgante uti admodum fre-quenter. Nam cum purgatio non conveniat (ut ipsem testatur lib. 3. de morb. n. 3.) quan-do jam febris ardantis signa in lingua apparent, quæ sunt ejusdem siccitas, & ariditas, ante harum apparitionem febris essentia nondum aperta est, & si tandem cognoscitur, eo tem-pore ad eum fervorem non pervenit, ut pro purgatione serum, aut lac dari debeat in ea quantitate, quæ intentioni satisfaciat, cum sa-tius sit eo tempore medicamentum dare, quod humorem peccantem promptius purgare possit. Hac igitur ratione pro curatione ardantis fe-bris, nec fero, nec laete quidem purgavit Hip-pocrates, nisi ubi supposuit ichores biliosos in ventrem decumbentes peccare, uti in lib. de vid. acut. n. 34. ubi lac asinimum subducendi gratia probat; nam eo casu nullum videtur ex-cogitari posse remedium convenientius asinino laete, hoc enim purganti facultate humores dictos ad motum jam concitatos facillime educere potest, universumque corpus æstuans re-fri-

frigerare, & succos omnes mitigare, & attemperare; & quoniam expedit post purgationem, alvum laxatam firmorem permanere, lac præcoquendum jubet, quod in omnibus fluxionum generibus Hippocrati usitatum fuit. Nec ex lacte læsionem ullam propter febrem timet, quia, cum ratione copiæ cito descendat, potredinem a febrili calore contrahere non potest, quæ ægrotanti noxam inferat. Quia igitur in hoc casu humores ventrem obsident, & ad motum sunt dispositi, clystere subducere eos tentandum est prius, cui si non cedant, ad purgationem ex lacte confugiendum est. Lac autem potius, quam serum lactis præbet: 1º. quia serum fortasse haud ita biliosos humores educit, quemadmodum pituitosos, nam etiam si sero potissimum ad abluendum, & contemptrandum utatur Hippocrates, in pituitosis tamen morbis longe frequentius eo usus est, quam in biliosis, quamvis id novum quam plurimis futurum sit; qui tamen si loca percurrant, in quibus de sero lactis exhibendo fit mentio, id verissimum esse invenient. Imo idem Hippocrates lib. 1. de morb. mul. n. 45. inter medicamenta pituitam subducentia serum lactis adnumeravit. 2º. Quia, cum serum admodum familiare sit humoris peccanti, quem ichorem biliosum vocat Hippocrates, timet ne assumptum serum in eum convertatur; hac enim ratione succorum cognationes considerandas esse admonet lib. de Vet. Med. n. 42. ut cavere possimus non ea tantum, quæ ex propria natura nobis suat incommoda, sed etiam quæ talia sunt ob cognationem, propter quam in cognatum succum facile transmutantur. Ne igitur serum ob cognationem, quam habet cum humoris peccante,

cante, in eum forte transmutaretur, in ipsius morbi augmentum, & ægrotantis perniciem, sero dimisso lac ipse præbet. 3º. Fortè etiam serum non proponitur in hoc casu, quia supponitur esse tempus, in quo serum majorem habet acrimoniam, quam conveniat. Certum est enim, non in omni tempore serum dare antiquos consuevisse. Nam Hippocrates de eo exhibendo nunquam verba fecit, quin conditionem apposuerit, quæ peculiare aliquod, & idoneum tempus respiciat, libro enim 2. *de morb. n. 13.* de curatione ulcerum capititis tractans ait, *si vero tempus anni ferat, etiam serum postea bibat, si minus, lac asinum.* Sed & lib. 1. *de morb. mul. n. 88.* pariter, nec non lib. 2. *n. 11.* aliisque quamplurimis locis, eandem conditionem apposuit, etsi diversis vocibus, cum aliquando dicere solitus sit, *si adsit anni tempus, aliquando pro tempore, & similibus, quæ idem important.* Verum non Hippocrates modo in eo exhibendo certum anni tempus consideravit, sed etiam Medici Gnidii, quos de sero, & lacte pro tempore exhibendo scripsit tradidisse adnotavit Hippocrates in principio libri *de viat. acut.* Quamvis re vera nullibi ab Hippocrate definitum sit, quo tempore dari expediret, & quo ab eo abstinere, adeo cunctis id perspicuum erat, cavisse autem tempus æstivum ob assignatam rationem probabili conjectura ex Hippocrate elici potest. Nam de vere non potest dubitari, quin eo tempore conveniat, cum serum eo tempore sit optimum; unde curationem tabis dorsalis, quam sero, ac asinino lacte absolvit Hippocrates, in vere aggrediendam optabat lib. 2. *de morb. n. 49.* neque pariter de autumno, cum lib. 7.

Epidem.

Epidem. n. 3. serum circa autumnale æquinoctium Erotolai filio datum memoretur: cur vero in hyeme dari non debeat, nulla ratio persuadere potest, imo quia illud exhibere in morbis consuevit Hippocrates, in quibus pituita prævaleret, quæ in hieme viget plurimum, hoc tempus pro sero exhibendo aptissimum erit, cum enim ejus usus probatur in utero gerentibus, quæ ob pituitæ copiam periclitantur, lib. 1. de *morb. mul.* n. 45. cui in morbo pituitoso ab eo vocato lib. 2. de *morb.* n. 68. nec non in morbo crassfo, lib. de *intern. affect.* n. 51. aliisque morbis a pituita, qui hyeme potissimum vigent, si eo tempore suspectum esset? Quare tempus æstivum solum erit, in quo sero non utebantur antiqui: unde non erit mirum, si pro dicta febre ardente curanda, quam æstate fieri ait Hippocrates, serum non proposuerit, sed lac asinimum ejus succedaneum, quippe quod omnia subterfugiat incommoda, quæ in sero adnotavimus. Neque serum præscribit Hippocrates lib. de *steril.* n. 22. febrienti & dolenti ex puerperio, sed lac cum tertia mulsæ parte exhibet, ut eo mediante, & purgationis acrimonia ex corruptione contracta, quæ mulierem dolore vexet, attemperetur, & simul alvus adstricta emolliatur. Eligit autem caprillum, quod in substantia mediocritatem inter tenuitatem, & crassitudinem tenet. Nam asinimum, alioqui febrienti minus noxiun, fortasse timuit, quippe quod alvum vehementius moveare posset, quam in puerperis conveniat, qua suspitione permotus illud decoquendum jubet, ita enim immodicæ evacuationis omnis suspicio tollitur. Pinguedinem vero detrahit, tum quia hæc pariter ad alvi fluxum disponere possit,

set, tum maxime, ut febri minus officiat, cu-
jus gratia illud frigidum actu præbet, & tertiam
mulfæ partem ei admiscet; quantitas vero,
quam præscribit duarum heminarum, animad-
vertenda est, quæ pro ducenda alvo minima
est, cuius gratia ad semicongii mensuram illud
exhibere consuevit; maxima tamen propter
mulfæ permixtionem, si nutritionis gratia ex-
hibeatur, quo consilio nunquam duas heminas
in totum excedere consuevit. Quare dicendum
est, in præsenti casu lac dari, nec nutritionis
gratia simpliciter, nec sola intentione purgan-
di: quod etiam ex eo confirmatur, quia, si
pro nutritione tantum illud exhiberet, longiori
tempore ejus usum perscripsisset, etsi in
gratiam purgationis, unica vice contentus fuisse-
set, nec subjunxisset, *si neque venter subeat*, sed
ut eodem tempore alvus mediocriter laxetur,
humorumque acrimonia corrigatur. Neque
vero purgationem aut ex lacte asinino, aut ferro
convenire docet Hippocrates *lib. 2. de morb.
mul. n. 17.* ubi de purgandis, quæ uteri patiuntur
strangulationem, tractat; quandocunque
patientes natura sunt lienosæ, aut exsangues,
aut doloribus, aut aurium tinnitus vexantur;
quo in loco & pluribus aliis lienosas natura ab
hujusmodi purgatione rejicit, eas intelligens,
quæ ab ineunte ætate lienis tumoribus sunt sub-
jectæ, ita ut facile iis lien intumescat magis.
Hujus vero ea est ratio, quia, cum lac, & fer-
rum ad purgandum in magna copia assumi de-
beat, ab his lien naturali constitutione debilis
existens facile intumescit: quod tamen pericu-
lum non incurruunt illi, quibus lien alioqui ro-
bustus aliqua occasione intumescit. Et ideo
non sunt reprehendendi Medici antiquiores, si
ali-

aliquando llenis tumores purgatione ex sero, & lacte curare tentarunt, ut videre est apud Hippocratem *lib. de intern. affect. n. 28. & 29. & 56.* ubi de llenosis tractatur. Exsanguibus vero, & pallidis alia ratione lactis, & seri purgationem prohibet, quia scilicet calor in his exiguis existens a copiosa potionē obrueretur. Eundem seri, & lactis usum prohibet iis, quibus aures sonant, quia, cum hoc symptomā capitis repletionem ex imbecillitate arguat, infernum ventrem tanto humore perfundere, non est tutum: quando caput inde nimis repleti posset. Quando vero in aphorismo præsentis ait Hippocrates, *lac dare caput dolentibus, malum, &c.* de eo non intelligit, quod purgatio-
nis gratia in notabili quantitate exhibetur; id namque proprie loquendo non est *lac dare*, sed potius *lacte purgare*, & hic dicendi modus Hippocrati usitus fuit, ut in ejus doctrina mani-
festē appareat. Nec lac hoc modo exhibitum ea incommoda adfert, quæ lacti alio modo ex-
hibito imputantur, & ratio est, quia non diu mo-
ratur in ventriculo, ut in caput vaporess di-
mittere, & flatus inducere valeat, & quia co-
piosum assumitur, corruptionis periculo non
subjicitur (ab his enim lactis noxæ pendent). Hocque fuisse Hippocratis consilium, ex ipsius-
met doctrina demonstrari potest, quando lacte
asinino, aut caprillo diluto ad purgandum utitur
in omnibus casibus, in quibus a præsenti apho-
rismo prohibetur; eo enim in capitis ulceribus
utitur *lib. 2. de morb. n. 13.* & in comitialibus
lib. de vict. acut. n. 38. nec non in comitalibus
eodem in loco, in quibus cum caput afficiatur.
Inconveniens esset, quatenus lac dare caput
dolentibus, prohibetur. Præterea in febribus
lacte

laete asinino purgationem inficit s̄epissime. Nam & in quotidiana ex bite, & in febre interficiente appellata lib. 2. de morb. n. 36. & 65. eo utitur, & in febre ardente lib. de vīd. acut. n. 34. lacte asinino purgandum esse corpus jubet. Taceo alios morbos, quae febrem acutam conjunctam habent, in quibus eodem laete purgari jubet, v. g. in erysipelate lib. 2. de morbis n. 53. & alia quam plurima, quae singula referre nimis tædiosum esset. Quare & in secundum casum peccasset, qua lac dare febribus prohibet. Similiter contra tertium errasset, quod malum esse lac dare inquit iis, quibus elevata murmurant hypochondria, quando & in hepaticis, & lienosis etiam ad hydropem tendentibus, asinimum lac ad purgandum præbet, lib. de intern. affect. n. 26. & 28. Ulterius lac improbat iis, quibus larga sanguinis evacuatio facta est, & tamen lib. de vīd. acut. n. 66. laete asinino eos purgandos esse jubet, quibus sanguinis copia effluxit. Cum igitur laete purgationis gratia utatur Hippocrates in omnibus casibus, in quibus per præsentem aphorismum damnatur, asserendum est, lac dare, non significare purgatorium, sed quod refectionis, aut alterationis gratia exhibetur: quod ex eo confirmatur, quia referens casus, in quibus utiliter exhibetur, eos tantum meminisse, qui refectione egent, tabidos inquam, a febribus longis vexatos, & præter rationem extenuatos; quos laete purgare nullo modo licet, aut saltem raro. Vid. Martian. p. 463. 338. 383. 298. 287.

Lustrandi sunt singuli memorati in aphorismo casus:

Lac exhibere capite dolentibus, matum. Cephalalgia intelligenda venit præsertim a repletione, seu sanguine, in quo lac nocet, quia virtute nutritiva

nutritiva sanguinis quantitatem auget. Tum vero infestum etiam est lac capite dolentibus ex vicio ventriculi, dum cruditates acres, acidæ, biliosæ, in ventriculo latitantes irritant fibrillas nervosas, quæ per consensum afficiunt meninges cerebri. Quia itaque lac ingestum ab hærentibus in ventriculo inficitur, ut acefcat, vel rancefcat biliosumve evadat; patet, quod, acrimonia aucta, causa mali incrementum sumat. Augetur etiam a lactis usu cephalalgia Venerea, quia Venereum miasma corruptit ingestum lac, unde, increcente acrimonia, augetur causa cephalalgiae. In quacunque alia denique cephalalgia, a laudabilis sanguinis atque lymphæ defectu, v.g. ex vigiliis nimiis, morbis diuturnis, laboribus gravioribus & hæmorrhagiis copiosioribus originem ducente, lac nocet, tum quia sufficienes desunt vires ad subigendum tempestive lac, (quare hærens in primis viis corruptionem subit) tum quia saepe peccans acrimonia in humoribus lac inficit suo vitio, unde ab irritatis nervis malum. Quid? quod ab lacte acido, corrupto, corrosivo reddito, orientur ex affectis nervis convulsiones epilepticæ, exemplo suo confirmingant infantes. Nonnulli ab ulceratis uteris, capite dolentibus lac propinant, quod capitis dolore vexentur, quidam vero aquam quod animo linquuntur. Ego contra, si capite doleant, & mentis laesio adsit, convenire aquam existimo, cum vero morsus & acrimonia inest, bis lac bene facit. Hippocr. lib. I. de morb. mul. n. 88.

Malum febricitantibus lac: quatenus febres fovet, augendo quantitatem humorum, visciditatem, acrimoniam. Nutrit enim lac abundanter; obstructionibus favet per substantiam caseosam; & rancefcat in calore febrili, intuitu nempe partium suarum tremoracearum, pinguium.

Hypo-

Hypochondriacis, seu præcordia elevata & murmurantia habentibus non convenit lac. Hippocrates hic duo symptomata simul copulavit, ut indicaret lac dari posse etiam illis, quibus suspensa (elevata) tantummodo sunt hyponchondria, & quibus murmurant solum. Nam si a bile intumescat hepar, lac convenit, unde ipsemet Hippocrates *lib. de intern. affect. n. 31.* in hepaticite secunda, a bile in hepar confluente, a qua durum, & dolorosum fit, non lac asinum modo, aut caprillum ad purgandum præbet, sed etiam bubulum ad bilem attemperandam per plures continuos dies exhibit. Similiter murmurante absque tumore ventre, lac non prohibetur, quia, si a bilioso succo per ventrem discurrente murmur fiat, lac datum utile esse potest, uti videre est in *lib. de vift. acut. n. 63.* Quare lac dari vetat Hippocrates, quando elata hypochondria simul murmurant. Hæc enim a flatuum copia generationem in hypochondriis habentium dependent, cui affectio ni lac noxium est, non solum, quia flatuosum est, sed etiam quia, cum taliter affecti acidæ corruptioni subjiciantur, lac in ventriculo ob analogiam facillime iis acescit. *Martian. p. 464.* Si enim hypochondria flatibus infestata & elata fuerint ab acido viscoso, crasso & crudo, obstruente, spasmodico & flatulento, lac ingestum vel coagulationem subeundo, vel corruptionem, obstructionibus & flatuum generationi copiosiori pabulum subministrat. Si ventriculus debilis est, inque eo largus acidi proventus gignitur, lac miras turbas, anxietates, flatulentias, borborygmos, tormina, excitat. quare infensus est ejus usus hypochondriacis. *Hoffm. Rem. benign. §. 10.* Apollonius, cui elata erant

Vol. II.

L

viscera,

viscera , & qui flatibus abundabat , cum lacte usus esset copioso , crudo , caprillo & ovillo , vitiosaque victus ratione , insignes omnium offensiones factæ sunt . Nam & febres exasperatae sunt , neque memorabile aliquid ex ingestis alvus reddidit , &c. vid. *Hippocr. lib. 3. Epidem. agr. 13.* Alius quidam a flatibus distentus , latenter inanitatem cum quodam dolore in tumorem sublatam habuit , & per excretionem materiæ puri similis sanatus est . Excretionis autem causa fuit error insignis , potus nempe multi lactis meracioris , quod in ventriculo corruptum vomitum excitavit . Adnotavit autem Hippocrates conditionem , quod meracius fuit , quia , si alicui liquori admixtum bibisset , citius a ventre descendisset , nec in eo corruptum esset . Eodem tempore febris supervenit , cujus causa Medicus adhibitus fuit , qui curationem ex arte instituit . Nam ratione doloris calefactoria adhibenda jussit , quod per vocem ~~απτωτη~~ significavit , & ad vomitum compescendum , acrimoniamque corrupti lactis , pulticulam ex farina crassiori in cibis dedit , & ita ventriculus substitut , sublato vomitu , egesseque alvus quid puri simile , quod nihil aliud fuisse videtur , quam reliquæ lactis corrupti : quod a ventriculo descenderat , & in intestinis corruptionem , & acrimoniam majorem contrahens febrem accendere & in transitu sedem inflammare potuit ; ex ciborum enim corruptione in ventriculo febris supervenire non admodum solet . Hujus igitur materiæ excretione facta , & flatus dissipati sunt , illiisque affectio sedata est . Vid. *Hippocr. l. 4. Epidem. n. 23. Martian. p. 329.*

Malum lac sciculosis , & quibus biliosæ dejectiones :

nes: quia sitis a siccitate, quæ a viscido præ-dominante, seu humoris diluentis seu lymphæ defectu, vel ab humorum acrimonia; in utro-que autem casu lac materiam præbet augmento mali, dum viscidum auget per caseofam sub-stantiam, & acrimoniam suscipit ab admixtis humoribus acidis, sive biliosis alcalescentibus.

Ubi copio/a sanguinis evacuatio facta est, nocet lac ingestum: quoniam post nimiam sanguinis jacturam, visceribus laxis, debilitatis, vires corpori non sunt sufficietes coquendis assum-tis; unde lac ingestum corrumpitur.

*Conducit lac tabescentibus, non magna febre de-tentis &c. Notandum tamen est, quod si jux-ta propositos ab Hippocrate canones, lac æ-grotantibus exhibere velimus, nullus fere loc-us erit illud exhibendi; nam nullum fere tabidum lacte egentem inveniemus, qui vel capite non doleat, vel hypochondria non habeat sus-pensa & obmurmurantia, vel sitim non patia-tur, vel biliosis quandoque non exerceatur de-jectionibus, vel denique cui non nunquam san-guinis fluxus non acciderit. Quapropter nisi omnia simul hæc contra-indicantia vim faciant, aliiquid pro tabidis sublevandis est audendum, adeoque lac propinandum, etiam si unum vel alterum ex recensitis ab Hippocrate signis ob-sistat. Etenim nullum pro tabidis nutriendis præstantius habemus præsidium, quam lac, primum, & primis corporis nostri staminibus maxime analogum, nutrimentum, exhibere. Cyrilli in Etym. Oper. T. 2. p. 597. Evidem si tabes (*μαρασμός*) revera humiditatis, quæ in solidis partibus subsistit, absolutus existit inte-ritus, nullam medicinam recipit. Propter hoc igitur nonnulli Medicorum merito decepti in*

discernendo, putarunt, se verum marasnum curasse. Etenim fieri potest, ut tenuitas carniū, maciesque, & veluti colliquatio earum resarciantur: primariam vero humiditatem, & quæ solida ipsa nutrire potest, prorsus absumtam perditamque non licet restituere. Sic enim senium quoque sanari nequit, ut quod naturalis sit tabes. Quemadmodum igitur senium nulla medicina tolli potest, sic neque ea quæ revera tabes. Attamen propter humanum benignumque artis auxilium, contendere cum morbis oportet, & non ceu deploratos omnino relinquere. Interdum enim, ubi quis naturam dextram nactus fuerit, & tabes incipiat, nondumque solidas partes torruerit, speratum successum consequi poterit. *Alex. Trall. l. 12. c. 5. p. 729.* Lac igitur omnibus hæticis, præsertim in marasnum desinentibus, si quid aliud, idoneum est. Quapropter etiam iis valde conveniens est, qui vires habent imbecilles, neque alimentum possunt attrahere: & hoc solum in corpus distribui, trahique non parum accommodate potest. Itaque lac muliebre primum locum obtinet, secundum vero asinum. Verum quoniam ægre nonnulli hoc assumunt, caprillum ipsis dandum est, quod medium fere existit, & magis potest nutrire. Constat autem, etiam curam animalis habendam esse, ut nutriatur domi hordeo, myrti, lentisci, & quercus foliis. ita enim lac non amplius corruptitur. Nam hujus sollicitudo habenda est, ut ne hæticorum alvus subducatur, præcipue eorum qui ex frequenti syncope, & diurna vacuatione alvi in marasmodem febrim inciderunt. Quam ob rem quibus venter imbecillus est, & facile subducitur, in his etiam lac

lac bis coquere , vel etiam fluviales lapillos in id conjicere oportet. Redduntur autem igne carentes , ut ferosum a lacte per ipsos dissolvatur. At qui lac solum nolint assumere , aut cum ptisana , aut alica , aut chytrio ipsum decoctum exhibeto : ad haec cum itrio , hoc est libo suminali , & similagine pari modo bis coctum offerto : præterea magis adhuc illis lac exhiberi debet , quibus etiam venter copiosiora & biliosiora dejicere videtur. Procedente autem tempore , ubi febres mitigatae fuerint , & vires aliquo modo instauratae , mollissimum & recentem caseum ex eo coagulatum dare ipsis non alienum est. Quatenus enim vires augeri cernimus , eatenus nos quoque cibis adjicemus. *Ibid. c. 4. p. 725.* Sanguinem ex pulmone rejicientes omnes lacte utantur , mollique & recenti caseo , præsertim caprillo , aut bubulo. Neque enim medicamentum , aut cibus , aut aliud quidpiam adeo accommodum ipsis est , aut utile , atque lac. Et qui per initia solo ipso constanter longiori tempore usi sunt , omnes in totum consanuerunt. Novi autem quendam , qui cum toto anno ipsum & bibisset , & comedisset , interim cum frumentaceo aliquo , aut similagine , aut libo suminali , aut alica , aut lente , aut panico incoquens : cumque ita agendo a vino abstinuisse , liberatus fuerit , & puris sputo , & ne postea in phthisin inciderit. *Ibid. l. 7. c. 1. p. 304.* Quod si post sanguinis rejectionem puris sputum prodeat , & diuturnior affectus fuerit , & corpus totum alimentum non sentiens , contabescere manifesto incepit , neque thorax multum puris contineat , etiam solum ipsis lac dari debet , si non vehementer febricitent : si enim multo infestante calore

calore exhibeat, non item nutritre, aut humectare poterit. Nam ab eo quod contra naturam est, vincitur, & in alienam, corruptricemque qualitatem mutatur. Ubi calor febrilis moderatior evaserit, lac ipsis exhiberi debet. Sin id quod rejicitur, expurgatione adhuc indigere tibi videatur, & non modo sordidum, sed & foedi odoris existat, asinum omnibus aliis antecellit: quippe etiam eo quod probe purgat, omnia vincit. Item equinum ipsis propinandum est, quod asinino ad omnia sit perlimile. Quare etiam ægre spirantes eo adjutos subinde conspexi, cum opportune esset datum. Omnia enim, quæ pulmonum cavernis infixa sunt, rejectioni reddit morigera. Adiectum autem est opportune, ut cum hos febris non infestat, neque accessionis tempore exhibeat. Quod si æ gri horum animantium lac nolint assumere, dabitur ipsis secundo loco bubulum, aut caprillum. Et si enim lac horum non adeo purgantem vim obtineat, tamen nutritendo amplius quiddam aliis præstare potest. Porro ne lactis potio æ gri ventriculum corruptat, satius est ipsum supra carbones incoquere. Sic enim decoctio bonam ferosi partem auferet, ut etiam ipsum ad ventrem retinendum magis quam alia efficax evadat. Sin autem calculos fluviales carentes, excussoque ut pulverem non contineant, injicias, aut ferramenta eodem modo ignita, commodius adhuc, & utile efficies. Cæterum variis modis lac ipsum comedant, interim cum similagine, alias cum libo suminali, aut oryza, aut alica cum ovorum luteis. Sic enim appetitus quoque conservabitur, & usus lactis, qui omnia potest, fastidiosus non erit. Etenim ulcus purgare,

gare, carne obducere, & totum corpus plus quam universa, nutrire poterit. *l. c. cap. 2. p. 309.* Tabis lac medela est & nutritio, & ventris calefactio, & vesicæ lenitio. *Aret. Curat. acut. l. 1. c. 3.* Propinandum vero est lac maxime mulieris, quæ proxime peperit puerumque nutrit. Si lactis humani copia non datur, asinæ quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue est enim ac fluxile hujusmodi lac. *ibid. l. 2. c. 3.* Lac vero assumtu suave, potu facillimum, nutritu solidum, & qualibet esca a pueritia familiarius est: præterea visui colore delectabile, medicamen arteriam non asperans, guttur lævigans, ad ejiciendam pituitam facilem spiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens, ulceribus dulce subsidium, & quolibet alio benignius. Si quis multum lactis potat, nullo alio eget alimento. *Idem Curat. diut. l. 1. c. 8.* Cum nihil aliud comedendum, vel bibendum, nisi solum lac, ægrotantibus conceditur, *Diæta Laæta* dicitur. Ut autem quod expertus sum dicam: Infantes, vel in prima pueritia constituti, et si jam a laetiæ depulsi fuerint, & cibis solidioribus assuescere cœperint, si in tabem incident, omni denegato cibo commode possunt nutricis iterum mammas exsugere, & Laetæam Diætam cum nutritionis commodo ferre; at qui jam adoleverunt ægre possunt, omni proscripto cibo & potu, solo laetiæ exsueto nutriri: nec unicum vidi ad secundam diem Diæta Laæta absque summo languore utentem. *Cyrilli ubi supra.* Quod ergo attinet Diætam laetæam pro nutrientis phthisicis & tabidis, certe legitimus lactis & quorumlibet laeticiniorum usus in omni casu multum valet, in primis quando malum dependet ab acrimonia sanguinis & lymphæ salsa muriatica, quippe ad

quam lactis usus nobilissimus est, ubi cætera rite præmissa fuerint, & dyscrasias contentorum maximam partem correctæ: e contra parum proderit quoties atrophia est a colluvie aut corruptela cuiusdam visceris, aut quando est a vitio stomachi, nisi hæc impedimenta prius removeantur, & ventriculi digestio plus minus restituatur; alias enim vix fieri potest, quin lac etiam corrumpatur in ventriculo. In atrophia ergo ista in primis lac convenit, quæ est a nimia acrimonia humorum, conjuncta cum eorum caliditate vel quasi a credine massæ sanguineæ, ubi opus est, ut humectetur & temperetur. Sub ejus usu semper aliquid sacchari, vel conservæ rosarum addatur, ne tam facile coagulari possit. Porro in graviori malo, qui lacte utuntur, debent ter in die istud sumere, mane scilicet, a meridie, & vesperi, & vix alium cibum gustare, nisi passulas, aut cibum facile digestibilem: idque per aliquot septimanas, donec denuo corpus iterum proficiat: & sumto latte, moderato exercitio corpus successivè movendum est, ut facilius idem distribuatur; non enim longa in stomacho indiget digestione. In ista etiam tæbe, quæ ex ulceratione pulmonali oritur, lac itidem præprimis confert; nam abstergit parte serosa, nutrit corpus, & temperat parte butyrosa. Convenit præ cæteris lac muliebre; idque, si fieri potest, ex mammis nutricis sanæ ab ægro exsuctum, ne ab aëris attactu alterari possit. Post lac muliebre est bubulum & caprillum, in specie in atrophia scorbutica, præferunt si capra prius appropriatis vegetabilibus, vulnerariis in primis & antiscorbuticis, nutrita fuerit: item lac equinum cum paucō saccharo.

Sane

Sane in scorbutica phthisi optima sunt laeticia, quibus instillari possunt spiritus cochleariae, aut salis ammoniaci, aliave similia. Veteribus in usu fuit lac asininum, optime ulcus detergens, quia serosum. *Ettm. Oper. T. 2. p. 686.* In omni hectica haud postrema eo tendit indicatio, ut roscidum illud humidum, quod calor continuus non modo ex sanguine, sed etiam ex tubulis solidis, & una cum hoc ipsam tandem carnem atque pinguedinem absunit, refaciatur. Huic scopo quam maxime satisficiunt alimenta medicinali simul virtute instruta, inter quae palmam fert lac ipsum. Optimum humanum, quod promptius consumtum restituit humidum & calorem, idque ex mammillis fuctum, ne ab aere vitietur. Asininum minus quidem nutrit, sed magis refrigerat, calorem temperat, abstergit & aperit. Efficacius nutrit caprillum & vaccinum, sed gravius est, multumque caseosae substantiae habet, ideoque, ne ventriculum male afficiat, corrigendum. Mihi præ reliquis placuit Hippocratis lacte utendi methodus, quam *de intern. affect. n. II.* sic tradidit: *Dandum est & lac asininum coctum ad subpurgationem, aut bubulum, aut caprinum. Bibat etiam crudum lac bubulum, tertia aquæ mulæ parte admixta, per dies quadraginta quinque, admixto etiam origano.* Reete enim gravis hic auctor passim ad lenem purgationem commendat lac asininum coctum, quia sal ipsi inest dulce instar sacchari, abstergens leniter & laxans, quod, coctione difflato humido, concentratur magis. Origanum autem adjicere præcepit procul dubio ad roborandum stomachum & genus nervosum debilitatum. Ego, si lac asininum haberi nequit, ita laetis curam

adornare soleo, ut præcipiam primum, per duos, vel tres dies mane potare lac, e vaccis herbis recentibus & appropriatis pastis mulctum, ad libram unam, in qua uncia mannae, aut sacchari rosati, vel conservæ rosarum dissoluta. Dein mensuram solius lactis quotidie bibere præcipio, addendo sacchari unciam dimidiā & nitri drachmam dimidiā. Pro circumstantiarum ratione, præsertim ubi suspicio labis in mesenterio, aut exulcerationis in viscere interno, lacti confundo ad dimidias, vel tertias, aquam, aut puram fontanam, aut longe melius Selteranam mineralem. Hac vero deficiente, aquam communem infundere suadeo cum veronica, soncho, pulmonaria, hepatica, musco pulmonario, tussilagine, hedera terrestri, scolopendrio, capillis Veneris, floribus hyperici & rosarum, & infusum hoc cum tantundem lactis, vel caprilli, vel bubuli calide bibere, adjecto saccharo, & pro meliori abstersione, aliquot guttis olei tartari per deliquium. Cura hæc minimum per sex hebdomades continuanda, ac interea vitanda omnia quæ stomachum gravant, debilitant & lac coagulant. Vinum quoque ex toto circumcidendum, & non aliud, ad stomachum fovendum, concedendum, quam parcum Hungaricum, aut mulsum ex melle Borussico confectum. Ante quam tamen cura lactis instituatur, videndum est, an ventriculus illud ferre posic. Sunt enim nonnulli, qui lac natura penitus aversantur. Notavi etiam, quod, qui diætæ vinose dediti cerevisiam largius potant, lac commode ferre nequeant. Tuttissimum autem lac asininum, sero plus redundans, minusque caseofæ substantiæ habens. Quodsi tamen asinini lactis copia non est, substitui potest

test serum lactis dulce. Sunt etiam qui lactis serum in B. M. destillant & prolectam destillatione aquam mirifice dilaudant, tam potam, quam loco vehiculi assumendorum medicamentorum. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 1. p. 571.* Novi, solo latte caprillo cum floribus papaveris rhœaðes cocto, admixta dimidia aquæ parte & adjecta portione mellis, quotidie largius assumto, immodicam etiam ex pulmonibus sanguinis profusionem optime conquievisse primum, ac postea usurpatis simul inter cibos confectis ex amylo, ex toto fuisse sanatam. Id tamen de usu lacticiniorum omnium tenendum: ut non modo ventriculi, an ea ferre possit, habeatur ratio, sed & ne simul & semel, sed parcis & repetitis vicibus, ingerantur. *Ibid. P. 2. p. 44.*

Serum coctum & lac asininum fere inter purgantia medicamenta numerarunt Antiqui; nostrique homines eundem effectum ex lacte asinino ad infinitum damnum phthisicorum, & a plurimis morbis convalescentium etiam inviti quotidie in hac urbe (*Londini*) experiuntur. *Lister Exerc. med. p. 117.* Asininum lac apud nos (in Anglia) maxime eligitur. Sed ubi illud non in promptu est, serum lactis vaccini, vel etiam caprini, praesertim si herbis suave orentibus pastæ fuerint capræ, in ejus locum commode substitui potest; ipsum vero lac vaccinum, quantumvis decocto hordei, ut moris est, diluatur, saepissime non convenit. Neque alienum erit, serum illud infusis herbis quibusdam, quæ stomacho gratae sint, & flatus discutiant, morbo accommodatius parare. At infeliciter interdum evenit, ut, cum lactis usum maxime desiderat corpus, tanta sit intestinorum lævitas, ut illud ferre non possint. Cum in

in tali igitur loco res sit, illud hoc modo componendum est: flores rosarum rubrarum siccatarum, balaustia, cortex malorum granatum, cinnamomum, singulorum drachma una, coquuntur in lactis vaccini libra una. Cum ebullire incipit, frigida aqua affunditur parva portione, ut restinguatur & subsidat; finitur iterum ebullire, & eodem modo restinguitur; idque toties faciendum est, donec libra una ablumpta, lactis simul & aquæ quod restat, libræ unius mensuram adæquet. Tum colandus est liquor, quem totum, commisto saccharo, partitis, uti commodum erit, haustribus, ægrotus ebibet quotidie. Hac via nutritur simul corpus, & venter comprimitur; nec quicquam obstat aliorum ciborum, vel medicamentorum, usui hujusmodi diæta. *Mead. Monit.* p. 48. Qui apud Anglos primum mos invaluit, lac cum Caffe conjugere, simulque potare, jam in Italiæ transductus est, ut in quotidianas & populariter consuetas hæc potatio transferit. Re vera decoctum Caffe, lactis promptiori in ventriculo digestioni non parum favet. Solemus & tosti panis buccellam, vel menthæ folia viridia lacti præmittere, aut si mavis juxta Cl. Baconis a Verulamio methodum, illud per sacculum pulvere menthæ & rosarum rubrarum refertum trajicere, deinde calidum propinare. Illud tamen omnino verum in praxi deprehendimus, tunc lac egregie in ventriculo confici adeoque exacte nutritionis negotium procura-re, cum repurgatis quoad fieri potest primis alimentorum officinis, ea adhibetur industria, ut lac in vacuum omnino ventriculum admittatur, nec nisi in vacuum jam a lacte ventriculum cibus quicunque ingératur: eo nempe fine ut nul-

nullam in ventriculo admixtionem lac patiatur, adeoque nullum noxium saporem adipiscens, in sanum dulcemque chylum mutari queat. *Cy-
rilli apud Ettm. Oper. T. 2. p. 597.*

*In febribus longis & languidis, nullo ex dictis si-
gnis seu circumstantis praesente, quae prohibent
laetis usum, dari potest lac, non quodcunque,
sed dilutum, seu serum ejus, quo infarctus vi-
scerum tollantur virtute diluente & abstergente.
Indigitantur febres, quae hodie lentæ &
hecticæ dicuntur, h. e. quae diurnæ sunt &
continuo, licet leniori ac remittente, æstu
præternaturali, succos corporis consumendo,
tabem inferunt viresque debilitant. Hoffm. Med.
rat. T. 4. P. 1. p. 553.*

Uti vero in ulceribus & infarctibus pulmo-
num, lactis serum, seu lac asinimum, egregie
se gerere observatum est: ita etiam in aliis in-
ternarum partium apostematibus & ulceratio-
nibus, exhiberi bona cum spe potest, maxime
si remixtum fuerit cum melle aut sapone Vene-
to. Hippocrates foeminæ ex partu sanguinem
vomitione rejicienti ob læsum hepar, lac asin-
imum bibendum præcipit ad dies quinque,
deinde vero lac bubulum ad dies quadraginta
propinat, sub vesperam autem exhibet sesamum
tritum. vid. lib. de nat. mul. n. 46. & lib. 1. de
morb. mul. n. 113. In curatione ulcerum jecori-
ris dandum est asinimum lac bilem non gene-
rans, bene nutriendis, in caseum non spissescens,
quæ lactis virtus est. Si vero per intestina pus
educere velis, tibi lac eductorium esto, præ-
cipue quidem asinæ: si id non adsit, capræ
aut ovis. Aret. Curat. diut. l. 1. c. 13. In con-
summatis autem hecticis & phthisicis, in pri-
mis si colliquativæ jam accelerint diarrhoeæ,
difo-

dissolutionem universæ humorum massæ indi-
cantes , ab omni prorsus lacte abstinentum est.

Tandem *prater rationem extenuatis* lac conve-
nire Hippocrates monet , quatenus defectum
materiæ nutrientis restituimus usu lactis: vide-
mus enim γελαστοφάγυς communiter & robu-
stiores & carnosiores ac pinguiores aliis depre-
hendi. Vid. A. E. Büchneri *Dissertatio de noxio &*
salutari usu lactis juxta Hippocratis apb. 64. sect. 5.
Erford. 1739. 4°.

Ad summam supponit aphorismus phthisicos
febricitare nonnisi febre hectica; ergo per fe-
bres longas , febres quædam putridæ intelli-
guntur , sed cum nec in omnibus febribus putri-
dis tuto lac conveniat , duæ adduntur condi-
tiones requisitæ: 1. ut cum ejusmodi putridis
non jungatur capitidis dolor , neque iliorum mur-
muratio , neque sitis &c. 2. ut febribus simili-
bus laborant̄es , toti quasi consumti conspician-
tur. Atqui in tali statu fuit vir sexagenarius ,
cum ultra annum febre quartana intermittente
simplici pressus esset , cui omni die , qua a fe-
brili paroxysmo immunis erat , lac caprinum
exhibitum fuit , unde , ubi per aliquot tempus
continuasset , notabiliter incrassari , refici & vi-
ribus restitui cœpit , redeunte appetitu , &
paulo post medicamentis antifebrilibus sumtis
febris desit. Vid. Epb. N. C. D. I. a. I. o. 22.

Lac alimentorum esse optimum & naturæ
amicissimum , vel ex eo colligi poterit , quod
chylus , qui proxima materia sanguinis est , lac
sit , & lacte omnis generis animantia juniora ,
etiam ipsi infantes , quam optime nutritantur
& membra teneriora non modo inde nutri-
mentum , sed & primum robur accipient. Solo
quoque lactis usu corpora firma ac robusta red-
di

di & conservari posse, nonnulli Helvetiæ populi suo exemplo nos docent, qui solo lacte vescuntur. At vero cum non omnium corporum sive naturarum eadem sit ratio, neque ventriculus apud omnes eodem modo constitutus, lac vero facile in coagulum caseosum abire queat: hinc non omnibus etiam æque utile est. Sicuti vero lac iis, qui nimis fluidos & falsos habent humores, macilenti sunt, & vasa aperta habent, motu gaudent & febre carent, amicissimum est: ita omnibus repletis, pituitosis, viscerum obstructioni obnoxiiis, & qui ventriculi sunt imbecillioris & copiosum acidum in eo fovent, inimicissimum est. Et quoniam ex ventriculi vitio, ejusque ab acidis & corruptis humoribus infarctu, facile caput dolet, hinc rectissime Hippocrates, *Lac dare capite dolentibus, &c.* Quare Aëtius l. 2. c. 90. præclare monet, quod ii, qui lacte uti velint, latas debeant habere ac amplas venas & aertos viscerum meatus. Nocet vero lactis usus maxime iis, qui calculo tam renum, quam vesicæ laborant, quia caseosa, quam lac continet, materia ad calculi concretionem non parum contribuere videtur. *Fr. Hoffmanni Diff. de diætae vitio multorum morborum causa. Hal. 1715.*

4°. §. 32.

Ex hoc usque propositis explicari quoque posse putem, quæ scribit Plinius l. 28. c. 9: Lactis usus contrarius capitis doloribus, hepaticis, nervorum vitiis, febres habentibus, vertigini (præterquam purgationis gratia), gravidi, tussientibus, lippis.

A P H O R . 65.

Οχόσοισιν οἰδήματα ἐφ' ἔλκεσ Φαινεται, ό μάλα σκόντας, όδε μαίνονται. τυπίων δε ἀφανιδέντων ἔξαιρυνται, τοισ μὲν ὅποθεν, σπασμοι, πέπενοι τοισ δε ἐμπροσθεν, μανία, ή ὁδίναι τολευρῷ ὁξεῖαι, η ἐμπύησις, η δυσεγγένεια, η ερυθρεψη η τὰ οἰδήματα.

Quibus in ulceribus tumores conspi-
ciuntur, ii fere neque convellun-
tur, neque in furorem aguntur.
At iis dērepente evanescētibus, quibus
quidem id a tergo incidit, convulsio-
nes, & nervorum distentiones fiunt:
quibus vero ab anterioribus, furores,
aut lateris dolores acuti, aut puris col-
lectio, aut intestinorum difficultas, fi-
rubri tumores fuerint.

Legitur hic aphorismus in lib. 2. Epidem.
sect. 3. n. 129 sq his verbis: *Tumores in
ulceribus a convulsione & insania vindicant. Qui si
dērepente disparent, his quidem quibus a tergo fuerant,
convulsionem cum dolore: illis vero quibus a fronte,
insaniam aut acutos laterum dolores, aut sanguineam
intestinorum difficultatem convehunt.* Celsus l. 2.
c. 7. p. 62. ita habet: *Si tumores super ulcera subi-
to esse desierunt, idque a tergo incidit, vel distentio
nervorum, vel rigor timeri potest: at, si a priore
parte*

parte id evenit, vel lateris acutus dolor, vel insania expectanda est. Interdum etiam bujusmodi casum, quæ tutissima inter hæc est, profuso alvi sequitur.

Omne ulcus tumorem adjunctum habet, quia divisa vascula, dum se retrahunt vi elateris naturaliter fibris insiti, humores continent, qui per illa integra & continua libere fluebant, jam vero haerent & stasin faciunt, unde attollitur in tumorem pars ulcerata tam diu donec per rumpentes humores, qui stagnabant, puri materiam præbent. Si jam tumores vasculorum repente evanescunt absque eo, quod suppuratione eveniat, significatur humores aliorum translatos, qui excitatis spasmodicis motibus aliorum, originem præbent enarratis malis. Hujus observationis insignem fidem faciunt aliæ historiæ, quæ scabie & pustulis in cute subortis melancholiæ decrevisse memorant. Ita puellam maniacam per ulceræ in crure orta curatam refert Forestus, sicut e contrario ab occluso ulceræ melancholiæ cœpisse auctor est Amatus. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 4. p. 205.*

Si morbi materia ex uno loco ad alterum feratur, quando vocatur *metastasis*, talis translatio bona esse potest, & mala. Nam ut bona sit, omnis materia est transferenda ex parte magis principe ad minus principem, ex loco ubi exonerari non potuit ad aliquod emunctiorum conveniens: ita enim æger liberari potest ab omni materia morbi. Si vero imperfecta sit translatio, vel ad partem, ubi eadem materia majus periculum inferre potest, augebitur morbus. Ambitus ulceris vel ora ejus vel tument, vel non elevantur, prout fluens humor morbosus in istis colligitur, vel non. Si multa sunt ulceræ dispersa per cutim, ut hic

habetur in plurali, non possumus accusare vitium locale, sed humorem morbosum per totum corpus dispersum, ut in variolis. In tali nunc statu morboso observavit auctor ægros non valde convelli, aut insanire, id est, rarus est, si ora ulcerum turgeant, quod tunc ægri corriplantur convulsione vel insaniam. hoc etiam observamus in variolis; quoniam morbi materia per corpus dispersa tunc colligitur ad ulcera, propterea non fertur ad encephalon, ut irritando nervos inferret convulsionem vel insaniam. Si vero illa intumescentia evanescat, facile fieri potest, ut ad encephalon delata materia morbosa istos morbos inferat. Non tamen illa intumescentia tam certum est signum, ut nunquam inde fieri possit convulsio aut insaniam; nam observavi in ulceribus cum laeso nervo vel tendine intumescentiam magnam præsagiisse convulsionem vel insaniam. Hujus discriminis ratio est, quoniam alia pars in consensu potest trahi, & per metastasis recipere morbi materiem. Quod si vero ex intumescentia laesi nervi vel tendinis generetur convulsio aut insaniam, hi morbi non superveniunt ex metastasi, sed ex consensu, qui non admodum frequens est in ulceribus cutis. Disparència tumorum in ulceribus (materia nempe per apertum ulcus nondum beneficio maturationis evacuata) semper mala est; verum non determinat, qualis morbus sit expectandus; nam prout illa retrogressa materia in hanc vel illam partem deponitur, ita quoque morbus erit varius, & magis minusve periculosus. Si feratur ad nervos motorios, inducit motum involuntarium validum; sed si feratur ad partes acuto sensu donatas, idem tunc acre validos dolores

dolores infert, qui hic dicuntur *dolores lateris*, qui locus solus non est obnoxius huic receptioni. Observavi quoque ex tali disparentia natos fuisse dolores capitis & ventris: sed quoniam ille dolor pectoris observatus fuit ab auctore, eum pronunciat; sed propterea non negat alias quoque partes dolore corripi posse. Si delata fuerit materia ad eum locum cerebri, in quo mens nostra sensus internos exercet, eum locum in suo placido motu ita perturbat, ut mens tali modo afficiatur ex hac commotione interna, ac si agitaretur perturbatis quibusdam sensibus externis, & quoniam tunc anima nostra ex perturbato motu interno ratiocinatur, & operatur, talis actio dicitur *Insania*. Hoc autem mirabile observavit auctor in hac metastasi, quod ex ulcerum detumescentia in partibus posterioribus frequentius generetur convulsio & tetanus; sed ex metastasi partium anteriorum frequentius insanias & laterum dolores. Quomodo autem ex hac detumescentia generari possit suppuratione vel empyema, primo intuitu videtur conceptu difficile. Sed quoniam materia purulenta in marginibus ulcerum confecta, uti alibi in corpore, inde reduci potest, & humoribus circulantibus misceri, ex communi observatione translationis puris satis evincitur, suppurationem alibi in corpore, vel in cavō pectoris, fieri posse. Neque obstat nimia puris crassitudo, & quod nulla patens via sit ex una parte in aliam. Nam stepe experimur in empyematicis pus evacuari per urinas; non quod ex pectorē ad renes sit canalis apertus transmittens pus; sed pus aliquo modo liquatum, venulis absorptum, cum sanguine circulante circumductum, actione renūm iterum

iterum separatur & cum urina exit. Quoniam translatio a peripheria corporis ad interiora semper est mala, facile intelligitur, quod talis suppuratio non solum mala sit, sed & revocationem ad priora loca relicta exigat. Per *dysenteriam* intelligenda est frequens alvi dejectio cum dolore, sive sanguis exeat, sive non: & addita verba illa, *si tumores rubri fuerint*, referenda duntaxat esse videntur ad hanc metastasis ex ulceribus ad intestina; nam si rubedo illa major adsit in oris ulcerum, significatur materialem erysipelatosam vel & aliam acrem irritantem adesse, non vero purulentam, uti in praecedente metastasi; & si illa materia acris rubedinem inducens, quæ Veteribus dicitur biliosa, miscetur sanguini circulant, illa quoque frequentissime deponitur ad intestina, ubi sua irritatione generat dolorem & tortmina, & quoniam ad partem stimulatam magis confluunt humores, intestina irritata magis mota, majorem copiam recipientia, generant dysenteriam humoris acrioris, quæ egestione continuata tandem egeritur etiam ipse cruor. Quamvis vero metastasis fiat ad organum excretorium, non tamen ita bona est censenda, nam id acre obambulavit prius totum corpus, ubi reliquos quoque humores inquinare potuit; ulcus eq fluxu non est sanatum, unde fit imperfecta metastasis, quæ semper mala; evacuatione hac saepe etiam exulcerantur intestina, ut ita augeatur malum; contenta alimenta in intestinis tali corrupto humore perfusa non concoquuntur, & una cum corrupto humore eliminantur, atque ita privatur corpus suo naturali pabulo. *Carter.*

APHOR.

APHOR. 66.

Hγι, τραυμάτων ισχυρῶν ἔοντων καὶ πυηρῶν,
οἰδήματα μὴ φαινηταί, μέχεα κακού.

Si magnis, & pravis existentibus vulneribus tumores non conspiciantur, ingens malum.

Defumta est hæc sententia ex lib. 2. Epid. sect.

3. n. 128.

Facto vulnera vasa divisa a se se mutuo rece-
dunt & tumere incipiunt a stagnante in illis hu-
more, uti modo dictum est ad apb. 65. Tumor
præsens spem futuræ suppurationis: con-
trarium ergo malum, quia absens tumor indi-
cium est, fluxionem divertisse ad partem ali-
quam nobilem. Hinc bene Celsus l. 5. c. 26.
n. 26: *Nimis intumescere vulnus, periculoseum: ni-
bil intumescere, periculosissimum est. illud indicium
magnæ inflammationis: hoc emortui corporis est.*
Hinc tumores mediocres optimi sunt. *Heister
Chir.* p. 49.

AP HOR. 67.

Tā χαῦρα, χενσά· τὰ δὲ ἔρωμα, κανδ.

Molles boni, at crudi mali.

Est pars seu continuatio præcedentis aphorismi, & in lib. 2. Epid. sect. 3. n. 128. ita legitur: Si laxi & molles fuerint bono sunt, si verò sursum serpent damno.

Molles intelliguntur tumores, quū vergunt seu proclives sunt ad suppurationem; crudi sed duri i.e. cocti seu suppurati diffictiles.

AP HOR. 68.

Tῷ τῷ ὄποις τῷ καταληκόνταρχῳ εἰς τὸ μετέπολιν οὐθὲ φλέψ. Πυρθίην τῷ φελέει.

Ei, qui parte capitīs posteriore dolet, recta in fronte incisa vena prodest.

Totidem verbis habetur hæc sententia in lib. 6. Epid. sect. 2. n. 48.

In omni, a quacunque etiam causa profici- scatur, dolore cephalico, initium curationis ab injectione enematis, item a venæ sectione, si plethora id exigit, faciendum est, ita tamen ut alvi apertio huic præcedat. Sæpius pletho- ra

ra soluta , ad meliorem derivationem causæ peccantis a parte affecta, frontis venam aperire expedit. Et tunc *Heurnii* monitum dignum utique observatione est. Suadet nempe , *ante sectionem* , ut *vinculum collo injiciatur* , quo *intumescat frontis vena* , quæ oblique erit secanda , *cavendo diligenter ne laceratur tunica pericranii*. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 2. p. 202.* Licet vero venæ sectio in fronte , in morbis qui caput gravius offendunt , experientia teste , eximiam conferat opem ; id tamen non universale est, neque omnibus omni tempore convenit , sed simul consideranda est ipsius corporis constitutio. Nam si ejusmodi capititis morbis magna vasorum plenitudo juncta , vel etiam spasmi vehementiores in inferioribus , sanguinem ἀθρόως (confertim) & cum impetu ad caput urgent , verendum est , ne dato per apertam ibi venam vacuo spatio , major cruris copia eo invitetur. Quapropter Veterum peritissimi unanimi suffragio , ut vena simul in brachio vel pede solvatur , suadent. Sic *Alex. Trallianus l. 1. cap. 16.* Si , præcipit , circa caput aliquid moliri cogites prius quam totum corpus recrementis liberum reddideris , offendes magis quam juvabis , copiosorem materiam ad locum affectum attrabens. Hinc neque in hemicrania , seu capititis dolore contumaci , vertigine chronica , melancholia , venæ sectio in fronte quippiam adjumenti afferre potest , quia major inde sanguinis ad caput afflatus prioritatur & vasa membranarum cerebri obstructa magis infaciuntur , sed præstat tunc sanguinem ex inferioribus ducere. Vid. *Hoffm. l. c. T. 3. p. 608. 612.*

APHOR. 69.

Pίγεα ἀρχέται γυναιξὶ μὲν ἵξεσθαι μᾶλλον, καὶ διὰ τότε ἐστιν οὐκέτιος ἀνδρίστης μᾶλλον ὄποδεν, οὐκέτιος τῷ σώματι, οἷον ἀπὸ τῆς πυγής, καὶ μηρῶν. αἰτάρει καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν, δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ Θρίζ.

Rigores mulieribus quidem initium ducunt ex lumbis magis, & per dorsum ad caput perveniunt. Quin etiam viris parte corporis posteriore magis, quam anteriore, veluti ex cubitis, & femoribus. Quod & indicat cutis rarus, quam etiam pilus ostendit.

Exstat aphorismus hic in lib. 2. Epidem. sect. 3. n. 111 sq. & l. 6. sect. 3. n. 50 sq.

Quo molimine, & qua intentione Naturae fiant rigores, & quotuplices sint, dictum est ad 4 apb. 29. ubi etiam videre est, quod praesens aphorismus intelligendus sit de rigoribus criticis & periodicis. Galenus exponens primam ejus partem, inquit: propterea rigores incipere a lumbis, quia partes illae sunt frigidiores & magis sensiles; sunt debiliores, ut propter hoc citius sentiant laesionem humorum acrionis: addit Galenus, potissimum hoc contingere mulieribus, quia ipsae sunt natura debiliores & frigidiores viris. Quod autem communicetur hic rigor per dorsum capiti, causa
hic

hæc est, quia lumbi sunt admodum connexi ipsi medullæ, ita ut communicatus rigor medullæ communicetur capiti, cui connexa est medulla. De secunda particula dicit Galenus, propterea viris a partibus posterioribus incipere rigorem, quod illæ partes sunt debiliores, & frigidiores. Atque cum cubiti coxæque sunt membra frigidiora & debiliora, utpote remota maxime a corde; in his rigor prius incipit. De tertia parte; Hippocrates cum vidisset dubium esse posse, an partes anteriores sint calidiores, & posteriores frigidiores, dicit hoc significari ex raritate: quæ fit a caliditate. Si itaque sunt rariova, sunt sene calidiora. Quod autem hoc verum sit, inquit Galenus, probare Hippocratem ex pilis animalium, quia ubi sunt plures pili, partes sunt rariores & calidiores. Sed non caret hæc Galeni interpretatione nobilissimis dubitationibus. Primum dubium est, an rigores in mulieribus & viris semper inchoant a partibus posterioribus & a lumbis, quia *Aristoteles* *sect. 1. problem. 26.* scribit: Medicos consueuisse præcipere ægris, ut ante febres contegerent pedes, eo quod rigores incipient a pedibus: & huic sententiæ experientia adstipulatur, quandoquidem nullus est, qui in actu practico non experiatur semper prius frigere nares & pedes. Sed quod magis est, idem Hippocrates *lib. 6. Epid. sect. 5. n. 47.* rigores ait magis fieri circa ventrem superiorem, febrem in inferiore: superior venter qui stomachus est, in parte anteriori magis est collatus; ea propter videtur inferre rigores magis incipere a partibus anterioribus. Dupliciter mihi videtur responderi posse: uno modo, Hippocratem non dicere quod a lumbis semper fiant

fiant rigores, sed quod magis ab his. Sed alia responsio accommodatior est, rigorem dupli-
ter considerari posse, vel prout a refrigeratione
primo perdurat usque ad calefactionem; vel
considerari potest secundum impetum illum &
vehementem concussionem. Si consideretur
primo modo, vere rigor semper inchoat a na-
ribus, & pedibus. & hoc pacto loquitur Ari-
ristoteles quando dicit rigorem incipere a pedi-
bus, intelligens totam illam refrigerationem a
principio usque ad finem, & hoc verissimum
est. Si alio modo consideremus, rigor a par-
tibus posterioribus semper incipit, quia vere
illa percussio oritur a partibus posterioribus, a
medulla. Ad Hippocratem vero dicendum,
comparare ventriculum, & intestina quoad ri-
gorem & febrem, ac dicere, ventriculum ob-
sui sensum exquisitum ab humoribus acribus
magis excitare rigorem, h. e. agitationem to-
tius corporis pro depellendis succis mordaci-
bus; intestina vero, cum sint putredinis loca,
magis febrem facere: non propter hoc tamen
negat, quin in febribus, ubi locus putredinis
non sit in aliqua parte, inchoet a lumbis. Sed
hic quoque aliquod dubium oritur, quomodo
dicat mulieribus rigorem oriri a lumbis; viris
non ab his incipere afferat, sed a partibus po-
sterioribus; præterea, quæ est ratio, quod a
pedibus non incipiatur? Primum responderi
potest, hoc maximo judicio dixisse Hippocra-
tem, quia viris vere incipiunt rigores a dorso,
a parte posteriori; mulieribus a lumbis, quia
uterus subitus lumbos est, unde sit, ut ratione
uteri partes lumbi sint debiliores & frigidiores,
& lucta potissimum sit circa has partes. Se-
cunda dubitationi respondendum, pedes non
percipere

percipere rigorem, quia in ipsis non sit lucta, cum partes illae non ita offenduntur. Sed quae est hujus rei causa? Natura cum animadverteret pedes debere continuo calcare terram, & consequenter impingere rebus duris, ne laederentur fabricavit eos ligamentis, nervis durissimis: ut propter hoc nequaquam vellicentur ab humoribus acribus. Circa postremam partem est non levis, nec inutilis dubitatio; scilicet, utrum verum sit, pilos animalium magis abundare in partibus anterioribus quam posterioribus: nam si diligenter videamus bruta animalia, sive in ipsis faciamus partem posteriorem dorsum, sive caudam, qualibet harum pilosior est, quam anteriora sunt, excepta tamen simia: imo *Aristoteles* *sett. I. probl. 52.* quærens rationem, propter quam animalia bruta habent partes posteriores pilosiores, homo autem anteriores, idcirco esse inquit, quia natura semper tegit partes debiliores magis, ut cum in homine sint partes anteriores debiliores, in brutis posteriores, jure magis sint pilis tectæ. Itaque non est verum, ut inquit Hippocrates, pilos ostendere raritatem cutis, quia, ut inquit Galenus, pili sunt plures in anterioribus partibus quam posterioribus. Pro solutione dupliciter responderi potest; partes, quæ statim se offerunt obtutui, & oculis nostris, ac proinde injuriis externis, & praesertim aëris, anteriores esse, scilicet partes pectoris; quod si verum est, necessarium est anteriora esse pilosiora. Sed si hoc non placet, est alia ratio solvendi hunc nodum, scilicet delendam esse vocem *animalium* in *textu l. 2. Epid. sett. 3. n. 112.* ut intelligatur de pilo humano; unde si deleatur hæc dictio, necesse pilosiores, quia revera

revera calidores: quod sit delenda, ex eo coligo, quod in l. 6. *Epid. sect. 3. n. 30 sq.* nequaquam est. Ut jure existimet Hippocrates, partes anteriores esse rariores, quia sunt piloflores. *Mercur. Præl. in l. 2. Epid. Hipp. p. 202 sq.*

Ex tota theca vertebrarum nullibi plures emergunt nervi, quam ex vertebris lumborum, inde enim remergunt nervi, qui ad omnia viscera ventris tendunt & ad pedes. Lumbi etiam constituunt partem infimam medullæ spinalis, ubi illa medulla in caudam veluti compactam, non amplius mollem medullosam, abit. Hoc etiam in loco infantes frequentissime patiuntur spinam bifidam. Humor roridus nutriendis, vagina medullæ spinalis coercitus, hic satis magna copia colligitur, & nudis nervis accumbit. Ideoque nervi in hoc loco maxime sunt expositi rebus acribus applicandis: quoties enim aliquod acre in illo succo hæret, ob locum decliviorem & ampliorem ad nervos hic nascendos applicatum, horrorem & rigorem inducit. Quia omnes hæ concurrentes causæ minus inveniuntur in locis reliquis, magis hoc in loco habetur rigoris origo in lumbis, quam in partibus cæteris. Si jam perpendimus, capsulam nervi ruditer taftam concitare rigorem, & capsulam nervi continuatam esse vaginæ medullæ spinalis, plane constare potest, per irritatam capsulam medullæ spinalis in lumbis, irritamenti propagationem fieri posse usque ad meninges, quum meninges cum vagina hac unam continuatam membranam constituant, quæ omnibus nervis per totum corpus dispersis largitur capsulam. Quod autem in mulieribus frequentius in lumbis quam in viris incipient

cipient rigores, inde forsan est, quod foemina major concessa sit pelvis ossea, & in ea uterus locatus, plures nervi hic oriuntur quam in viris, & ita major proventus hujus succi, qui acrimoniam illam irritantem continere potest. Pilos copiosiores nasci in viris quam foeminis constans est observatio, præprimis quando ad maturam ætatem pervenerint. An vero inde major vel minor cutis raritas possit probari, non caret dubio: nam pili per cutis poros transeuntes, istosque implentes, minorum raritatem relinquerent, quum spatiola raritatem facientia impleantur. Nec video, ex qua ratione illa raritas probaret frequentiores horrores fieri ex dorso, sed absentia pilorum, uti in foeminis, indicaret horrores fieri debere ex lumbis. *Gorter.*

APHOR. 70.

Oι υπὸ πεπερταίων ἀλισκόμενοι, υπὸ σπασθοῦ γέγνανται ἀλίσκονται· λεῖ δὲ ἀλίσκωνται τρόπον, εἰπε ἐπιγένηται τεταρταις, πούουται.

Qui quartanis corripiuntur, fere convulsione non tentantur: quod si prius corripiantur, deinde quartana superveniat, liberantur.

Hic aphorismus in l. 6. Epidem. sect. 6. n. 16. Ita legitur: *Qui Quartana vexantur, non ullo magno aliquo morbo corripiuntur: quod si antea corripiantur, Quartana succedente liberantur.*

Qui

Qui febres serviant solvendis morbis, & quibus, notatum est ad 2 *typ.* 26. Intermittentes quidem, quando rite tractantur, corpus a colluvie vitiosorum humorum liberant & expurgant, & purius ac siccus efficiunt. *Hoffm.* *Med. rat.* T. 4. P. 3. p. 16. At omnium est tutissima Quartana, placidissima, & longissima. *Hippocr.* l. 1. *Epid. sect.* 3. n. 17. Secundum *River.* p. 177. „Quartana febris, epilepsiae „superveniens, & diu perseverans, eam sol- „vit: quandoquidem a calore febrili materia „morbifica sensim absumitur, si pituitosa sit; „vel si melancholica fuerit, a parte affecta trans- „mittitur in locum, ubi minera morbi resi- „det, ut novis paroxysmis materiam suppe- „ditet“. Ex nullis siquidem febribus illa magis saluti hominibus est, quam tertiana & quartana, quod etiam vulgo notum est. Hæ si recte percurrent tempora, neque nimis diu perseverent, nec in ætate plane decrepita & viribus consumatis fiant, sanguinem egregie depurant & obstructiones circa mesenterii venas potenter tollunt, nec non humores concretos, congelatos, crassos & viscidos, qui variorum spasmodorum causæ sunt, resolvendo, auferunt, & nervos præhumidos exsiccant, nimis resolutos ac laxos firmant & roborant, unde vulgi persuasio, quod quartanæ magnum robur ingenerent corpori, ut is, qui tertiana vel quartana fuerit correptus, intra aliquot annos degat liber & immunis ab omnibus morbis. *Hoffm.* *de sal. febr.* §. 30. Oportet autem, ut quartana sit genita, absque lienis aut alterius visceris affectu. Quandoquidem ex liene sæpenumero graviter vidi mus, inquit Galenus, homines febre laborasse quartana, ac deinde collecta aqua

aqua inter cutem esse defunctos. Verum ipsa sua sponte quartana absque aliquo visceris affectu, præsertim magno, periculo vacat, neminemque jugulat, ut inquit *Celsus l. 3. c. 15. p. 146.* & ab aliis etiam morbis liberat. Quamvis autem dictum sit ab antiquis, quod quartana sit salubris, neminemque jugulet; id quidem intelligi debet non simpliciter; senes enim magna ex parte interficit, juxta parœmiam vulgarem Italicam, *Quartana el jovane sana, el sene amassa*: nam juxta Hippocratem, senibus si ægritudines diuturnæ fiunt, commoriuntur: inde credo natum proverbium, *Quartana juvenem sanat, senem interficit*. Licet hæc regula non semper sit vera: nam & seniores aliquos curavimus; nisi de decrepitis intelligatur & valde senibus, qui rarius curantur, ob virtutis debilitatem & defectum. Est & apud Italos aliud proverbium, *La quartana non fa sonare la campana*: quod quoque intelligitur de juvenibus & non de senibus; cum senes magna ex parte moriantur, & juvenes curentur. *Forst. Obs. Med. l. 3. obs. 32. schol.*

Quum Convulsio sit morbus ex variis causis natus, atque hinc non habeat antidotum constans, cui omnes ejus species auscultent, ideo incertum quoque est præsagium, an Quartanis corrupti non admodum corripiantur convulsione; cum quædam causæ convulsionem inducentes & que generari possint, sive Quartana sit præsens, vel absens. Imo observavi levissimas convulsiones hystericas frequentius fieri in iis, quæ quartana febre laborant, quam in perfecte sanis. Nisi ergo addatur certa convulsionis species ex sua latente causa, non possumus pronunciar, an quartanarius liber mansurus sit a convulsione, vel

vel non. Possunt quædam esse causæ convulsionem induentes, quæ a superveniente febre quartana subigi possunt, & cum sudore subsequente expelli: sed & sunt plures aliæ causæ convulsionem induentes, quæ potius per quartanam intenduntur. Quapropter, nisi per multiplicem experientiam constet, quænam species convulsionis a Quartana subigatur, tam diu incerta manebit & hæc prædictio. Gorter.

APHOR. 71.

Ο'κόσοις δέρματα περιπίνεται καρφαλέα, καὶ σκληρὰ, ἀνεύ ιδρώτων πλευτῶσιν ὁκόσοις δὲ Χαλαρά, καὶ ἀραῖα, σύν ιδρῷ πλευτῶσιν.

Quibus cutis obtenditur arida, & dura, ii sine sudore moriuntur: at quibus laxa, & rara, cum sudore vitam finiunt.

Desumta est sententia ex lib. 6. *Epidem. sett.*
6. n. 29.

Inter pessima signa, qua mortem indicant in febribus acutis, est ubi, qui antea molli erat cœte, jam est scabra & arida; indicium enim est consumtæ humiditatis. Holler. Utplurimum experimur, instantे morte, ex tota facie sudorem guttatum exprimi: ne autem hoc phœnomenon expectemus ante quam quis moriatur, hoc aphorismo addisci potest, interdum sine apparente sudore homines mori. Sed ut prædicamus, num prius sudor

dor sit expectandus, vel nullus, indicia ex cu-te desumenda: nam quibus tota *cutis* est *arida* & *dura*, hi sine sudore moriuntur. Talis est *cutis* in iis, qui ex marasmo moriuntur consum-tis omnibus humoribus; vel & etiam in vali-dissima febre ardente, dum omnes humores in lentorem fuerint compacti, & tamen vehe-mente tali motu vitali instigato, ita destruuntur solida & consumuntur spiritus, ut æger in vi-gore febris moriatur. Frequentius autem di-minutis viribus & colliquatis humoribus homo moritur; in quali statu ante mortem *cutis* de-fectu contractilitatis *laxa* est, & tenuitate cor-supti humoris undique fit uliginosa. *Corter.*

APHOR. 72.

Oi ικτηρώδεες & πάνυ ή πνευματώδεες εἰσιν.

Qui morbo regio laborant, non ad-modum flatulenti sunt.

Hoc est, non infestantur ruftibus, tormini-bus, vel flatibus. Intelligendus est apho-rismus de ictericis natura, h. e. de hominibus biliosis, quibus non symptomatice sed natura-li habitu bilis diffusa est per totum corpus: hu-jusmodi enim homines sunt calidi. *Heurn.* Alias icterus, sive a spasmatica contractione du-ctus choledochi, impeditum in hepate secer-nendi aut secreti liquidi liberum fluorem sup-ponens; sive a viscida, amurcosa & inertii, vel ab acri, fervida & commota bile nascatur;

Vol. II.

N

flatuum

flatuum exortui non obstat, quinimo favet: Nam in primo casu bilis in intestina effusio intercepta permittit ut ingesta alimenta sponte fermentando aërem artificialem seu flatum producant; hinc icterus a calculo obstipante existum bilis in duodenum, atque hepatis scirrhosa induratio irritando flatum producit: in secundo casu fervidior æstus prædicto effectui edendo magis adhuc congrua existit causa. Ictero affectos persæpe flatuosos esse, exemplum adfert ipse Hippocrates *l. 3. Epid. sect. 3.* in historia Apollonii, qui mortuus est ictericus, & tamen, ut ait, *flatibus abundabat*. Præterea icterio tympanitem supervenire non infrequens. Hippocrates igitur minus recte aphorismum hunc protulisse videtur; cujus tamen hic est sensus, ictericos non ita valde flatibus obnoxios esse, quia, juxta divinum senem, flatus a debili calore flunt, & e contra in ictericis biliosus humor, morbi parens, acrem & mordacem movet æstum. Notandum denique, Hippocratem sermoni suo adjecisse, *non admodum*, perpetuitatem quidem negationi sic adimentem, ut observavit Galenus, flatum cum icterio occurrere posse. *Gorter. Combalus. Pneumat. §. 187.*

HIPPOCRATIS

HIPPOCRATIS
APHORISMORUM
SECTIO SEXTA,

N 2

HIPPOCRATIS

APHORISMORUM

SECTIO SEXTA.

APHOR I.

Eν τῷσι χρονίσι λαενπερίσσον ὁξυρεγμή ἐπιγενομένη, μὲν γενομένη πρόπερον, σφρίξιον αἴγαθόν.

In diuturnis intestinorum lœvitatibus,
si ructus acidus, qui antea non ex-
titit, superveniat, bonum est signum.

Lib. 2. *Epidem. Jecl. 2. n. 49 sq.* unde absque dubio desumtus est aphorismus, hæc sententia legitur hoc modo: *Diuturnis & trabenti- bus intestinorum lœvitatibus, ructus acidus bono est qui prius non adfuit, qualis Demænetæ contigit. Quem & arte parare forte licet. Nam & bujuscemodi per- turbationes, prioris status immutationes afferunt; forte etiam intestinorum lœvitatem acidi ructus sol- vunt; sanatus est veratri potionē. Quo quidem dicendi modo dubitas videtur Hippocrates, an hujusmodi ructus esset bonum signum tan- tummodo, an etiam ut causa prodeesse posset? & an illum provocare expediat?* Quia, si ut causa juvat, certum est, illum esse excitan-

N 3 dum,

dum, si vero ut signum tantummodo, frustra illam provocamus. Veruntamen si eundem Hippocratem diligentius examinabimus, inveniemus, hujusmodi ructum lientericis etiam ut causam prodeesse. Ructus enim acidos facere, & pinguis, & caseosa, & mellita, & ex seismo parata edulia testatur lib. de affect. n. 44. contra eos, qui acidos ructus a frigidis excitari credunt, dum ratiocinationibus nimis intenti, quæ sensibili experimento (quo dictante sua quæque docet Hippocrates) dignoscuntur, neque percipere possunt. Prædicta igitur omnia ructus acidos movent, quæ cum calida sint, & difficilis transitus, totis viribus diuturnam lienteriam sanare possunt, nam quatenus calida concoctrice facultatis debilitatem, quæ a frigiditate ortum dicit, corrugunt, quatenus vero tarde descendunt, ipsi symptomati occurunt, quod in celeriori ciborum descensu consistit. Quibus si turbatio addatur, quam eadem inducunt, hac mediante, fluxioni valde conferunt. Turbatio enim humores ad superiora conturbat, ut navigationis exemplo demonstrat Hippocrates, unde motus ad inferiora retrahitur. Verum si acidi ructus (objiciet aliquis) pro curatione lienteriae adeo rationabiles sunt, cur dubitanter hanc sententiam protulit, dum dixit: *fortassis autem licet usq[ue]m arte parare?* Quia rationibus nunquam adeo creditit Hippocrates, ut absque experientia aliquod remedium nobis tradere ausus fuerit, & fortasse etiam, quia observaverat, aliquando ructum acidum arte inductum lientericos minime curasse, quippe qui eo casu majori auxilio egrent, quod observaverat in Demæneta, cui ructus hujusmodi supervenientes morbum ex parte

parte leviorem fecerunt quidem, veruntamen ad perfectam curationem helleboro opus habuit. Quod etiam ulterius dubitandi occasionem ipsi præbuit, an, sicuti ructus acidi in longis intestinorum lœvitatibus supervenientes semper juvant, ita aliquando integrum sanitatem afferre possint, & causa dubitandi ex eo provenit; quia hujusmodi ructus lienteriam sanant, aliquando non, sanant, quando neque in ventriculo, neque in reliquis corporis partibus humoris copia viget, quæ morbum foveat, nequam vero ubi prædicti humores abundant: quo casu helleboro, aut aliquo alio medicamento sursum purgante pro integra curatione egent, sursum enim in hoc morbo purgandum esse, non deorsum, præter evidentem rationem, quæ id suadet, ut revulsio fiat in contrarium; ex ipsomet Hippocrate colligitur, non solum, quia Demænetam helleboro curavit, qui sursum purgat, sed etiam ex 4 aph. 12. ubi monet in hoc morbo sursum non esse purgandum in hieme: quasi id cæteris anni temporibus communiter faciendum sit. Humores enim ad contrariam partem sunt ducendi, ei scilicet, ad quam symptomatice fluunt, juxta illud 6. Epidem. sect. 2. n. 9. *Dissimilia*, si sursum sublata tendant, per inferiora solvere convenit, atque his contraria facere. Hac eadem ratione in cholera morbo, in qua majus est quod infra dejicitur, quam quod evomitur, helleboro utitur Hippocrates 5 Epidem. n. 4. & in fluxu ventris diurno, lib. de affect. n. 26. Vid. Martian. p. 464 & 306. Ructus acidus lientericis superveniens signum bonum, non propter aciditatem ructuum, sed propter contraritatem ventriculi auctam, ad ructus expellendos.

lendos. *Stræm theor. mot. recipr. p. 29.* Nam a labefactata contractilitate ventriculi & intestinorum est lienteria.

Tenax gluten corruptum lateribus intestinorum adhærens suo speciali stimulo in intestinis producit motum ad exonerandum disponentem, & quia simul obstipata a visco sūt oscula absorbentia, & tunc simul non fit ille motus vermicularis, qui requiritur ad pellendum chylum in lactea vasa, cuncta quæ tunc egeruntur, non mutata per intestina trajiciunt & egeruntur. Quia vero talis spontanea corruptio diu perseverare potest, & corruptum tenaciter adhærens lateribus intestinorum, expelli nequit, necesse est, ut talis lienteria interdum duret per multos annos. Constat ita, putredinem chronicam permanentem esse causam lienteriae diurnæ. Ergo ex ructu acido superveniente constare debet, causam hanc ructum producentem tollere posse antecedentem putredinem. In ructu acido duo sunt observanda, primo ructum fieri motu ventriculi inverso, quo truditur aër in ventriculo contentus per œsophagum; & secundo, ut ille aër imprægnatus sit vapore acido. In vetusta lienteria continuus motus erat deorsum, sed quoniam nunc sit ructus, signum est, eum motum deorsum non ita constantem esse, sed quoque incipere sursum; hinc spes est, fieri posse, ut restituatur motus peristalticus, qui vicissim operatur sursum & deorsum in intestinis, quali modo agit in sua actione naturali, qua præparantur alimenta; & quia in ordinem redire incipit, signum est, causam priorem, eam propulsionem facientem, incipere minui. Hinc solus ructus, si prius non adfuit, bonum signum præbet.

Sed

Sed si ructus fiat acidus, eo signum est melius; quia ex ructu acido scio, eum nunc hominem, qui tam diu laboravit putredine, nunc laborare acido fermentato, quod generatur ex assumptis vegetantibus per fermentationem in acidum commutatis. nam ructus acidus sine fermentatione in nobis nunquam generatur. Si ergo ructus acidus superveniat, signum est, motum peristalticum in ordinem redire; putredinem cessare; sed laborare hominem morbo ex acido, qui cum possit actione nostri corporis subigi, certe tale signum est bonum. Ex istis facile decernere possumus, an succi vegetantium saponacei acidi ita sint vitandi in diurna lienteria; an debeamus adstringentibus talem lienteriam compescere; an jura carnium sint danda ad majorem nutritionem, ut multi præcipiunt. *Gorter.*

APHOR. 2.

Οις ρῖνες ὑγρόπεδαι Φύση, καὶ ἡ γονὴ ὑγρό-
πεδη, ὑγραίνεται νοσηρόπεδον· οἵτις δὲ πάγα-
πια, ὑγραίνεται.

Quibus nares natura sunt humidiores, & genitura humidior, ii morbosiore sunt valetudine; at quibus contraria sunt, salubriore.

Qui plurimum genituræ a capite provenit,
ut ipsem Hippocrates lib. de genitura
n. 3. testatur, hinc fit, ut genitura na-
turale cerebri temperamentum sequatur: ita
N 5 ut,

ut, quibus caput, sive cerebrum natura humidum est (hoc indicant nares saepe fluentes, quas humidiores appellat), iis genitura humidor est, & hi (subjungit statim) morbosius sane degunt, hoc est vitam ducunt non solum morbis obnoxiam, sed in tempore sanitatis valetudinariam; his vero contrarii, firmiori, & stabiliori valetudine utuntur. Quod quidem indicat, quantum ad corporis valetudinem conferat capitis optima dispositio, quod summa cum ratione morborum radix appellatur. Et hic est germanus praesentis aphorismi sensus; alium tamen Hippocratem habuisse indicant ea, quae lib. 6. Epid. sect. 6. n. 37. leguntur, unde forsan aphorismus desumtus est, hunc in modum: *Quibus nares natura bumidiores, & semen genitale bumidius ac copiosus, ii minus salubriter degunt. Plurimi autem, quibus ex morbo istud accidit, contra se babent.* Quorum verborum sensus est. Eos, quibus multa ex naribus ex natura erumpunt, & ex consequenti cerebrum humidius habent, & genitaram pariter humidorem, & copiosiorem emitunt, eos imbecilles esse & valetudinarios. Qui vero tales sunt, non ex natura, sed ex morbo, eos saniores esse, indicant enim haec expulsive facultatis robur, quae humores noxios facile a se excutit. Addidit vero plurimi, quia haec regula non omnibus fortasse competit. *Martian.* p. 464. Debiliore fruuntur ac morbosia sanitatem & morbis sunt obnoxii, qui fibrarum syntaxi donantur laxa; contrarium autem dicendum, si nares post morbum humidæ, quia signum est solutionem fieri salubrem. *Valles.* Ergo humidum, de quo agit Hippocrates hoc loco, est malum sanis, bonum ægris. *Holler.*

Omnes

Omnes fere Commentatores cum Galeno per *genituram* intelligunt semen virile, & inde ex ejus majore humiditate *præfigium* formant. Ego autem puto, *genituram* in h. l. non notare semen, sed partes genitales tam virorum, quam mulierum, quoniam *γόνη* æque notat partes genitales quam semen, & hoc loco agitur de naribus humidioribus, non vero de muco humiliore: itaque conveniens est, ut hic quoque accipientur partes genitales, non vero semen. Propterea concipiendum est, Hippocratem intellexisse humiditatem partium genitalium utriusque sexus. Quæ humiditas in his partibus eodem modo, ut in naribus, oritur ex laxitate & deficiente motu in partibus his. Quamvis vero inde non sequatur, ut inde homo aliquo morbo dicatur laborare, quum tam levis sit partis affectio, ut non mereatur morbi nomen; attamen non est perfecta sanitas, tam ratione signi, quam ratione causæ; saepè enim fit, ut, si quadam in parte conspiciatur debilior actio, etiam in reliquo corpore actio habeatur languidior, maxime si duobus simul in locis talia signa inveniuntur, ut hic in partibus genitalibus & naribus. Atque humores his in locis stagnantes, minus commoti, sensim corrupti & minus preparati traduntur communī circulationi, ubi totam massam inficiunt humore crudo & leviter corrupto, qui quidem actione vitali emendari potest, sed tamen inde non fruitur ille homo perfecta sanitate. Si vero partes, quæ ex natura sunt laxiores & uliginosæ, modice siccæ inveniuntur, signum est, huc confluentes humores ita attenuari, ut per insensibilem perspirationem evolent: nam actio validior in his partibus non solum propter ma-

jorem

jorem concitatum calorem ex hoc motu, & promptiorem expulsionem minuit hujus partis humiditatem, verum etiam reducit per vasa absorbentia & venosa eam humiditatem, quæ alias ibidem subsisteret. Hinc ratione signi & causæ harum partium siccitas modica est bona, quum notet actionem valentem, & non permittit, istos humores stagnando corrumpi.

Gorter.

APHOR. 3.

E'ν τῆσι μακρῆσι δυσεπερέησιν αἱ ἀποτάξαι
κακόν, καὶ σὺν πυρετῷ, κάκιον.

In longis intestinorum difficultatibus cibi fastidia malum denuntiant, & cum febre pejus.

Extat hic aphorismus in *lib. 6. Epid. sect. 8.*
n. 1.

Quando per morbosam aliquam causam deletur famis sensus, etiamsi in corpore habeatur alimenti defectus, qui naturaliter in nobis famem excitat, proprie vocatur inappetentia; sed quando simul capienda alimenta aversionem pariunt, *fastidium*, *ἀνοσία*, dicitur. Experimur fastidium fieri, si motus ventriculi fiat inversus, ut in nausea, vel quando aliquid putrefactum in ventriculo hæret. Si ergo aliquis fastidiosus fiat, signum est, ventriculum consentire & putrefactum quoque in eo hærere. *Dysenteria autem est morbus intestinorum, & fastidium morbus*

morbus ventriculi : ergo causa mali latius est dispersa, quod malum est. præterea per fastidium designatur, dysenteriam abiisse in putredinem, quæ commutatio quoque est mala. Denique corpus per dysenteriam ita exhaustum nunc privatur simul suo naturali nutrimento, quod amissum restaurare debebat. Hoc in longis dysenteriis periculosum est, quarum causa est constans. Si dysenteria *cum febre* incepit, & tamen non cessat dysenteria, signum est, febrem non valere causam dysenteriæ superare & expellere: interim tam longa fuit facta evacuatio, ut vires vitæ per imperfectam crisi fuerint exhaustæ ; quare vix illa spes superest curationis. Si vero in principio non adfuerit febris, sed postea superveniat, talis febris vel acceditur per consensum ex motu perturbato intestinorum, vel ex translatione materiæ ex cavo intestinorum ad organa circulatoria. Utrumque malum est. Nam motus febrilis in organo circulatorio per consensum concitatus non compescet motum turbatum intestinorum, neque emendabit corruptos humores in intestina confluentes, verum utraque hæc potius augebit. Si humor corruptus ex intestinis, ubi est scaturigo in dysenteria diurna, feraatur ad organa circulatoria, tunc simul tota massa sanguinis hoc putrefacto infecta citiorem interitum minabitur. Recte ergo ait Auctor, *cum febre pejus*, quoniam latiorem consensum & translationem indicat, quam quæ observatur a sola apositia superveniente. Gorter.

APHOR. 4.

Tὰ περιμάδηρα ἔλκεα, κακοήθεα.

Ulcera undiquaque glabra, maligna.

Eadem verba leguntur in lib. 6. *Epid. scđt. 8.*
n. 2.

Ulcera circumglabra dicuntur, ex quorum ambitu & circa illorum labia pili decidunt, neque iterum renascuntur. Notantur acres, erodentes, succi. *Tozzi.* Aliæ etiam partes glabræ dicuntur, si squamulæ epidermidis secundant & quasi politam superficiem relinquant. Sed præcipue tunc habentur glabræ partes, si earum superficies obducta sit muco tenaci, ac si esset pinguedo corrupta tenax parti adhærens. Hæc ultima species an sit concipienda ac si solummodo haberet in ambitu glabritiem, an vero etiam in ulceris cavitate, disputari potest; nam si ulcus ipsum & ejus margines sint glabræ, tale ulcus quoque circumglabrum dici potest. Talia nunc ulcera pronunciantur maligna, quia designant, hic colligi corruptos humores, & difficilem curationem admittunt. Si enim pinguedo naturalis circa partem exulceratam hærens corrumpitur, illa vel abit in ichorem tenuem, qui cuncta, quæ tangit, liquefacit, ut inde squamulæ epidermidis secundant & pili defluant; vel abit in tenacem & corruptum mucum, qui omnem consolidationem

nem

nem impedit. Monemur ergo, quam diu vi-
demus ulceræ circumglabra, nos non posse
expectare curationem, sed transitum in majo-
rem malignitatem. Hinc omni ope tentanda
est emendatio & ablatio corrupti per externa
abstergentia antiseptica applicata, & per in-
terna, quæ usus docuit summopere cohibere
progressum putredinis. Gorter.

A P H O R. 5.

Tῶν ὁδυρέων τὴν στολευρῆσιν, τὴν ἐν σήθεσι,
τὴν στολὴν πῖπην ἀλλοιού (μέρεσιν), λὺν μέρα
διαφέρωσι, καταμαζητέον.

Dolores & in lateribus, & in pecto-
re, & in cæteris partibus, num
multum differant, perdiscendum.

Hic aphorismus primo aspectu Hippocraticæ
dignitatis minimum retinere videtur.
Quis enim Medicus adeo negligens est, qui do-
lorum vehementiam, aut majorem, aut mino-
rem non consideret, cum præsertim ægrotan-
tium querelæ ad hujusmodi considerationem
compellere etiam invitum possint? Quare di-
cendum est, præsentem aphorismum idem
naufragium cum aliis multis iacurrisse, ob ne-
gligentiam illius, qui eos collegit. Nam clari-
riori, & veriori sensu ita legitur lib. 6. Epid.
sect. 7. n. 83: *In doloribus laterum, pectoris, alia-
rumque partium, tempora num multum inter se diffe-
rant, animadvertendum est, quando nimirum melius,*
aut

aut rufus pejus babeant, nibil in hoc delinquentes. Sententia quidem aurea, qua admonemur repentinæ doloris sublevationi non esse fidendum, nam sæpe paulo post derepente, nullo errore accedente, sæviiores repetunt: quare ut fida sit allevatio, paulatim, & per sua tempora fieri debet; & quamvis hæc sententia in omnibus verificetur, magis tamen in doloribus laterum, & pectoris contingit, ab hujusmodi enim partibus non cito, & facile infixus humor discutitur, quemadmodum si in alvo, aut ventriculo peccet. *Martian.* p. 464. Quin, ipsa doloris idea, magnitudo, æqualitas vel inæqualitas, tum assiduitas vel intermissio, cujusmodi sit ea partis afflictio plane ostendit, medentemque docet, quomodo se gerere debeat in ejus curatione. Sic e. g. *Dolores lateris in febribus æqualiter ibi & absque signis subsistentes, venæ sectio lædit, quamvis aversum a cibis animum, ac sublatum seu tumidum hypochondrium æger habeat.* Coac. sect. 3. n. 342. In quo textu pro *in febribus* fortasse melius *sine febribus* legitur. Nam lateris dolor cum febre non ita respuit venæ sectionem, quam sine febre. *Duret.* in Coac. p. 371. Sive autem in citata Coaca emendationem Durati optes, sive retineas lectionem communem (quam defendit *Martianus* p. 590. intelligens dolores lateris a materia tenui & biliosa ventriculum obsidente, non admodum fixos & stabiles, sine signis doloris per excellentiam pleuriticæ seu lateralis dicti, quos ut purgatio sive alvi excretio juvat, ita phlebotomia lædit, quia sanguine misso, humor noxius tenuitate pecans adhuc tenuior redditur, & accedente febre, tenuitas augetur, & acrimonia.) illud manet ratum, Medici prudentis esse, distinguere dolores

dolores ab invicem, quo felices muneris sui successus expectare posuit.

APHOR. 6.

Tὰ νεφριπνὰ, καὶ ὁκόπα καπὲ τέλος κύτιν ἀλγήματα, ἐργαδῶς ὑγάζεται οἷος πρεσβύτης.

Renum, & vesicæ vicia in senibus ægre curantur.

In lib. 6. Epid. sect. 8. n. 4. hæc leguntur: *Renum vicia supra quinquagesimum annum sanata non vidi.*

Senes renum & vesicæ morbis obnoxii sunt, juxta 3 aph. 31. Difficulter autem sunt sanabiles, quia ætas senilis excrementis & cruditatis abundat, quibus vicia illa augmentum capiunt; & quia vasa habent angustiora, rigidiora, quæ non favent perficiendis coctionibus.

Omnis morbos nephriticos, ut sunt renum infarctus, inflammations, exulcerationes, dolores ex calculo, difficilius in senioribus sanari experientia confirmat. Nam sicut læsiones & exulcerationes internarum partium, propter humorum intemperiem & exrementorum abundantiam, quæ in provectioni ætate incrementat; ita etiam, quæ renibus & vesicæ inhærescent, propter urinæ ingentem acrimoniam, difficillime ad sanationem perducuntur. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 2. p. 367.

APHOR. 7.

Tὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ τὸν κοιλίων γνόμενα, τὰ μὲν μετίωρα, καθόπερα· τὰ δὲ μὴ μετίωρα, ισχυρόπερα.

Dolores qui ad ventrem fiunt, sublimes quidem, leviores: non sublimes vero, vehementiores.

Sublimes dolores hic dicuntur extimi & superficiem attingentes; non sublimes, intimi. Illi, in abdominis musculis, mitiores; hi, in visceribus, vehementiores. Ita censemt omnes auctores, qui sequuntur expositionem Galeni. Gorterius vero putat, si voluisse Auctor illam doloris differentiam indicare, quod distisset dolores externos & internos. Neque etiam illa sententia ubique vera inveniretur, quia in partibus externis æque vehementes dolores oboriuntur, et si minus periculosi, quam in partibus interioribus. Quare credit per μετάωρα tales dolores intelligi debere, qui ventris (abdominis nimirum) inflationem seu elevationem faciunt, quando nempe per dolores intenditur venter, quasi flatibus distenderetur. Si enim causa dolorem faciens valide agit, eo majorem dolorem facit, quo fibra magis manet renitens, quando talis pars simul non tumet, sed in sua constrictione persistit: si vero fibræ dimittant tensionem, pars ea tumere incipit, & tunc fit doloris lenimen: quod podagrī sæpe

sæpe experiuntur. Hoc omnino verum est in ventris doloribus, si motu inordinato intestinorum producitur aër artificialis, cuius expansio impeditur per validam fibrarum tensionem, immanis fit dolor: si vero relaxatis fibris aër permittitur expandi, statim mitescit dolor. Hinc calida & humida, quæ fibras laxant, applicata cum ventris intumescentia leniunt dolores.

APHOR. 8.

Tοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἐλκεῖται σώματα, καὶ ῥηδίως ὑγιάζεται.

Hydropicis orta in corpore ulcera; non facile sanantur.

Bene Celsus l. 3. c. 21. p. 161. *Communis, inquit, omnium hydropis specierum est humoris nimia abundantia: ob quam ne ulcera quidem in his ægris facile sanescunt.* Quia nempe indesinenter affluens serum prohibet sanationem. Nam in genere & axiomatis instar practici habendum est, omnia ista ulcera, quæ ex causa proveniunt interna, & magna succorum serosorum impuritate sustentantur, nunquam fere non difficilis esse sanationis. Hoffm. *Med. rat.* T. 4. P. 5. p. 258.

APHOR. 9.

Tὰ ἀλαπία ἐξανθέματα τὸ πάνυ πηγησμόν.
δεῖ.

Efflorescentiæ latæ non admodum pru-
riginosæ.

Desumta videtur hæc sententia ex lib. 6. E-
pid. sect. 2. n. 52.

Hujus generis pustulæ seu exanthemata no-
tant succos minus acres, qui acriores magis in
profundo latentes pustulas creant fastigias.

APHOR. 10.

Kεφαλὴ πνέοντι, καὶ περιωδυέσθι, πόνῳ, ὃ
ῦδερ, οὐδὲν κατὰ τὰς ρίνας, οὐ κα-
τὰ τὸ σώμα, οὐ κατὰ τὰ ὄτα, λύει τὸ νόσομα.

Capite dolenti, ac vehementer labo-
ranti, pus, aut aqua, aut sanguis
per nares, vel os, vel aures effluens,
morbum solvit.

In genere omnis doloris cephalici causa, a li-
beriori & æquabili sanguinis per vasa san-
guifera, quibus cutis capit is, pericranium,
ipsaque dura mater instructa sunt, progressivo
&

& circulari motu impedito, tanquam a fonte derivatur. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 2. p. 190.* Ubi itaque fientibus evacuationibus, in aphorismo memoratis, accumulatorum circa caput humorum, reddita libera sanguini circulatio est, doloris cephalici contingit solutio; quæ pluribus apud Hippocratem locis memorata est: *Coac. febr. 2. n. 21. 25 sq. 59. de Judicat. n. 12. de salub. diæt. n. 14. lib. 7. Epid. n. 30. lib. 2. de morb. n. 4. 12. 16. lib. 3. de morb. n. 2. Conf. Cels. l. 2. c. 8. p. 70.*

Capitis dolor ex impetu majore natus optimè liberatur narium hæmorrhagia, quæ minuendo sanguinis copiam majorem, simul compescit illum majorem impetum & inde natum dolorem. Sed circa finem morborum acutorum, si per metastasin ad caput delata est materia purulenta, aut quando in interioribus capitis fuerit exulceratio capitis dolorem inferens, saepè observavi, puris evacuatione per aures homines fuisse liberatos, interdum etiam per os & nares: sed minus frequens per hæc emunctoria eliminatur pus. Humor autem serosus acris, capitis dolorem inferens, sine multo discrimine per tria hæc emunctoria eliminatur.

Corter.

APHOR. II.

Tοῖσι μελαγχολικοῖσι, καὶ τῷ νεφρῷ ἵκοῖσιν
αιμορροῖδες ἐπιγνόμεναι, αἷαθίν.

Melancholicis affectibus, & renum
vitiis supervenientes hæmorrhoides bonum.

Iisdem fere verbis aphorismus hic legitur in
lib. de Judicat. n. 10. ubi interpretes Corna-
rius & Foesius, contra textum græcum, pro
nephriticis posuere phreniticos.

Melancholici sanguine spisso & atro vix meabiliter
donantur, unde stases; nephritici fiunt a stasi vel
congestione sanguinis ad renes. Superveniens
ergo hæmorrhoidum fluxus solvet morbum, quia
tollit causam; derivando sanguinem deorsum,
unde spasmi vasorum oppletotum solvuntur.
Aphorismus non dicit fluentes, sed supervenien-
tes vel succedentes hæmorrhoides: nam sufficit
quandoque, etiam citra evacuationem, mutata di-
rectio peccantis humoris. *Hecquet.* In melanco-
lia attulit saepè curationem superveniens tumen-
tium valde hæmorrhoidum fluxus. *Boerb. apb.*
1110. Nephritis sanatur hæmorrhoidibus ini-
tio morbi large fluentibus. *Ibid. 996.* Hoc ita-
que Naturæ consilium in avertendis his morbis
Medici merito imitari debent, & vel hæmor-
rhoïdes ad fluxum perducere, vel pedum venas
aperire. *Hoffm. Med. rat. T. 3. p. 258.*

APHOR.

APHOR. 12.

Aιμορροΐδας ιηθέντι χρονίας, ἵνα μὴ μία φυλακθή, κίγδυνος ὑδρωπας επιχειρέσθαι, η φθίζειν.

Hæmorrhoidas diuturnas sananti, nisi una servetur, periculum est ne hydrops, aut tabes superveniat.

ACelso l. 2. c. 7. p. 62. hic aphorismus ita scribitur: *Si ora venarum, sanguinem fundere solita, subito suppressa sunt, aut aqua inter cunctem, aut tabes sequitur.*

Ora venarum in ano, αιμορροΐδας Græci vocant, si mediocriter & cum sanitate hominum sanguinem fundant, tantum abest, ut in morbis hæmorrhoides istæ ponendæ, multo minus supprimendæ sint, sed ut salutares potius quam plurimis reputari atque adeo naturæ vigori ac beneficiis accenseri debeant, quæ hac ratione sanguinem abundantem & noxiū per intervalla e corpore expellit. Siquidem tum insigñiter sæpe a variis noxis, cum primis malo hypochondriaco, melancholia, renū morbis, mania, podagra, asthmate, ischiatico malo corpus levatur atque excitatur. Ubi vero nimis magna copia sanguinis ex his venis ex ano profluit, ita ut ægri vires amittant, periculum utique videtur, ne paulatim corpus cum egregio virium detimento exhauriatur, vel hydrops inde sequatur: ita ut opportuna

O 4

tum

tum curatio instituatur, ipsa renum necessitas postulat. Atque Veteres quidem, ubi medicamenta adstringentia parum proficiebant, escharotica imponebant; ferramentis cudentibus urebant; capitula turgentia, si aderant, exigua cum basi tenui, lino adstringebant, atque sic eorum casum procurabant, vel, si essent illa majora cum basi latiori, paululum supra basin incidebant, loco qua capitulum incisum erat, acum immittebant, infraque eam lino id capitulum alligabant. Vid. *Hippocr. lib. de hæmorrhoid.* & *lib. de Viæt. acut. n. 67.* *Cels. l. 6. c. 18. n. 9.* & *l. 7. c. 30. n. 3.* *Paulus l. 6. c. 79.* *Aëtius l. 14. c. 5.* Recentiores autem, vel ipsa experientia magistra, didicerunt, veterem hanc curandi rationem, præsertim quæ igne instituitur, non nimis tantum crudelem esse, sed & plerumque prorsus perniciosa; & rectius plerumque facere, qui aut nullam prorsus ad hæmorrhoides fluentes curationem adhibent, si præcipue mediocriter ipsæ fluunt; aut, si justo largius sanguis effunditur, saltem nonnisi ab internis, eisque non adstringentibus, cumprimis fortioribus, sed temperantibus solum medicamentis sanitatis præficia repetunt: non neglecta sanguinis abundantis per venas detractione. Si nihilo tamen minus operatio requiritur chirurgica ad sistendum largius sanguinis profluvium: tunc ante omnia sanguis multus per venam detrahitur; deinde alvus lenibus ac temperatis remediis ducitur, aliaque idonea remedia a Medico ordinantur, ac denique sex vel quatuor ante operationem horis, ad eluenda atque exhaurienda intestina, clyster sive lotio adhibetur: ac his factis, vene hæmorrhoidales vel filo ligantur, vel forfice

fice rescinduntur, vel erodentibus applicatis exeduntur aut obturantur. Vid. *Heister. Chir.* p. 1111 sq. Quia vero magno beneficio sunt sanitati hæmorrhoides, prospiciendum, ne omnes abscindantur aut obturentur, sed saltem una servetur, quæ purganti se naturæ emissario fit, hoc enim penitus occluso, ad vasa majora remeans sanguis, creabit hydropem, aut tabem. *Hecquet.* Plura alia incommoda creari ab importuna hæmorrhoidum sanatione, memoratum legimus apud Hippocratem *lib. de humor.* n. 11. *lib. 6. Epidem.* sed. 3. n. 65. l. 5. n. 10. & *lib. 4. n. 31.* In præsenti tamen aphorismo duorum tantum meminit tanquam frequentiorum, hydropsis inquam scirrho in hepate, a crasso sanguine ibi concultato, & tabis, sanguinis sputo intercedente. *Martian.* p. 465. Qui evacuabatur per vasa hæmorrhoidalia & excerni ibi locorum cum euphoria debebat sanguis crassus, jam vero non excerni amplius potest, in hepar regurgitat, ibique ob languidorem motum spissior factus, excitat infarctus, indurations, & facile scirrum producit, unde generatur hydrops. Ita Trajanus Imperator, ex retentione hæmorrhoidum asciticus factus & curatus, sed recidivam passus mortuus legitur apud Dion. Cassium. Vid. *Hoffm. Med. rat.* T. 4. P. 4. p. 439. Phthisis autem seu tabes creatur post suppressum hæmorrhoidum fluxum, a redundante sanguine vasa pulmonum infarciente, distendente, rumpente, unde hæmoptoe, & hinc phthisis.

APHOR. 13.

Tοῦτος λυγμὸς ἔχομένω πλαρμὸς ἐπιγενόμενος,
λύγη τὸν λυγμὸν.

Singultu detento si sternutamenta accedant, singultum solvunt.

Celsus l. 2. c. 8. p. 69. ita habet: *Singultus sternutamento finitur.*

Ratio, quia motus singultus est stomachi elevatio, quem sternutatio aliquantum deprimit, alioque motum divertit. Primo enim ex ingeusto nimium cibo oriri singultum videmus (præcipue in pueris) unde stomachi extentio. Acidus quoque cibus & potus vellicando stomachum eundem causatur, cessatque hic motus aut divertendo aut spiritum detinendo. Prius fit in sternutatione, alterum patet ex eo, quod spiritus detentus ex parte singultum tollit. Idem senties converso ad seria animo, ut vulgo fieri solet; & aceto naribus admoto aut gargarifato, qui adstringit motumque spirituum inhibet. *Baco H. N. j. 686.* Videbis etiam *Aristot. Probl. sept. 33. n. 1. & 8.* Sternutatio est convulsio, & motus oppositus singulti. Hinc tollitur etiam cachinnis, terrore, & iracundia, quibus nervi quodammodo in tonum, & tensionem rediguntur. *Brin. de spir. an. p. 348.* Proxima singultus causa est materia lœdens, a qua irritata ventriculi facultas, ut noxiū expellat, motum illum facit, quæ quidem materia,

ria, sternutatione superveniente ventriculum concutiente, ab ejus fibris discutitur, quibus inhærens singultum faciebat: sicque cessat singultus. Quæ quidem ratio omnibus singultus speciebus convenit. Nam & qui ab hepatis, aut ventriculi inflammatione dependet, proximam causam habet materiæ præsentiam, a qua facultas ventriculi irritatur: qua quidem per sternutationem discussa cessat singultus, etiamsi non in totum auferatur, remanet enim affectio, a qua nova materia genita singultum denuo movet. Quare summo artificio dixit Hippocrates *singultum solvunt*, ut indicaret, sternutationem quidem singultum quemlibet sedare, morbum autem, & causam illius non semper in totum auferre. *Martian.* p. 465.

Est singultus convulsio momentanea inter gulam & abdomen, sedem habens in parte ventriculi nervosissima, ubi nempe os ejus superius committitur diaphragmati, sub inspiratione contingens cum sonora aëris per os explosione. Vel: si violenter diaphragma contrahitur, & thorax dilatatur, aër magni vi, nec sine strepitu, in pulmones impellitur, singultus fit; juxta *Hoffm. Med. rat.* T. I. p. 124. Sternutatio fit convulsis musculis abdominalibus & intercostalibus omnibusque partibus exspirationi dicatis, cum forti ac subita aëris inspiratione ejusque paulo post valida ac subita exspiratione vehementer concutiente partes in thorace & abdomine contentas. Ergo ab vehementi concussionis motu in sternutatione fiet discussio materiæ, vel mutatio oscillationis, unde erat natus singultus.

Singultus a leviori causa exortus sine medicamentis sæpius feliciter fistitur, quando vide-
licet

licet sub motu thoracis magis voluntario ipsum diaphragma cogatur, adeo ut fibræ ejus motrices tendantur vel relaxentur. Illud fit fortiori inspiratione, per cursum, per saltum, per vehementem equitationem; hoc vero per expirationem fortiorum, per vociferationem, & si thorax fascia, seu zona constringatur; quod simplex & extemporaneum saepe est remedium. Et hujus generis est sternutatio, quæ uti spontanea singultum tollit, ita Naturæ bene operantis minister, Medicus, arte eam provocare debet; & maxime, quando vel lenta & in flatus abiens materia ventriculi tunicis aut partibus proximis inhærescit, ad eam ipsam per vehementem expirationem, dum viscera abdominis & inprimis ventriculus vehementer conquatitur, dejiciendam: minime vero sternutatio arte producta locum habet, ubi inflammatio vel subtilis caustica virulenta materia, altius nervosis partibus fese insinuaverit Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 3. p. 437.

APHOR

APHOR. 14.

Tηνδὲ ὑδρωπίᾳ ἔχομένῳ, τῷ κατὰ τῆς Φλέ-
γας ἐσ τὸν κοιλίαν ὑδατίᾳ ρύεται,

λύσις.

Ab hydrope detento, ubi aqua se-
cundum venas in ventrem fluxe-
rit, solutio fit.

Hæc sententia legitur iisdem fere verbis in
Coac. sett. 3. n. 289. sed in *lib. de Judicat.*
n. II. h. m. In aqua intercute detentis, si aquosus
umor per venas in alvum aut vesicam effluat, solutio
contingit.

Intelligi debet aphorismus de anasarca & leu-
cophlegmatia seu hydrope ad vasa aut secun-
dum venas apud Hippocratem dici solito, eo
nempe hydropsis genere, ubi suis vasis serofus
latex adhuc continetur; qui secundum venas per
arterias lymphaticas in alvum effluens seu eructa-
tus & per anum evacuatus solvit morbum, jux-
ta 7 *apb. 29.* Oportet autem, uti non longe
a morbi principio id contingat ægroti bono an-
tequam partium tonus labefactatus sit, juxta
monitum Hippocratis *l. 2. de morb. n. 69.* Con-
ferantur annotata ad 7 *apb. 29.*

APHOR.

APHOR. 15.

Tπὸ διάρροιης ἔχομένῳ μακρῆς, ἀπὸ ταυτ-
μάτῳ ἐμετῷ ἐπιγενόμενῷ, λύει τὸ
διάρροιαν.

Longo alvi profluvio detento, spon-
tanea accedens vomitio, alvi pro-
fluvium solvit.

Desuritus videtur aphorismus ex lib. I. de
morb. n. 6. ubi habetur: *Vehementi alvi
profluvio detento, succedens vomitus bono est.* Celsus
l. 2. c. 8. p. 69. ita reddidit: *Longas dejectio-
nes supprimit vomitus.*

Fit revulsio materiæ morbificæ in contrariam
partem; & illa revulsio ostendit naturam refi-
ci, ac vires resumere. Ut enim Medicus eo-
rum, quæ ad partem aliquam fluunt, retractio-
nem molitur; ita natura, cum prævalere incipi-
pit, humoris ad partem affectam confluentis
revulsionem facit, dum illa pars refici ac ro-
borari incipit. River. p. 283. Itaque vomitus
solvit diarrhœam mutato impetu, quo deorsum
irrumpebant succi, non ineunte morbo, sed
cum jam materia prava vacuata est. *Heurn.*
Hinc magnum nomen meruit Ipecacuanha in
inveteratis diarrhoeis. *Hecquet.* Alvum coactam
vomitio solvit, & plus æquo fluidam sistit, il-
lam quidem humectando, hanc vero siccando.
Hippocr. l. 2. de diæta n. 36. Vomitus evacua-
tionem sedat. *de loc. in hom.* n. 45. Hinc in in-
tenso

tenso lumborum dolore & alvi subductione largiore, sumto veratro, spumosorum crebra vomitio prodest. *Coac. sect. 3. n. 7.* Cætero, aphorismi veritas non videtur universalis. Quod si enim alvi profluvium diuturnum nascatur ex humorum colliquatione per totum corpus, qui continuo deponuntur ad intestina, vel ex debilitate intestinorum, qua assumta sponte permittuntur corrumpi in intestinis, vel a vitiata bile, quæ omnis ex vesica fellea evacuari nequit, vel per ductum hepaticum continuo deponitur, his omnibus in casibus & in multis aliis vomitus si accedat, augebit morbum: minuetur quidem quantitas dejectionis, sed totus ille compositus morbus fiet gravior. Si essent signa indicantia hanc vel illam latentem causam proritare diarrhœam diuturnam, aliquid certi ex superveniente vomitu hauriri posset; sed quoniam hæc signa admodum sunt ambigua, nihil certi ex vomitu superveniente deduci potest. *Gorter.*

APHOR. 16.

Tπὸν ταλευρίποδόν, η ὑπὸ περιπνευμονίης
έχομένῳ διάρροια ἐπιγενομένη, κακόν.

Morbo laterali, aut pulmonum inflammatione conflictato, succedens alvi profluviu[m], malum.

In lib. 1. de morb. n. 6. eadem sententia legitur ita: *In morbo laterali aut pulmonis inflammatione detento, aut suppuratum thoracem habenti, alvis perturbata, malo est.*

Pleuritis & peripneumonia sanguinis sunt stases inflammatoriæ, pulmonibus & pleuræ insidentes, sputis solvi solitæ: diarrhoea vero superveniens subtrahit futura sputis pabula, unde pulmones arescunt, & acribus succis depasti, necrosis concipiunt. *Hecquet.* Secedente enim per inferiora humore, superiora siccescunt, neque sputum per superiora repurgatur. *Hippocr. l. 3. de morb. n. 17.* Malum inquit aphorismus, non letale, ut significet aliquos servari eorum, qui non admodum graviter laborent, hæc est enim proprietas vocis malum, ut indicet, ægrotantis conditionem deteriorem reddi, quod quidem in diarrhoea superveniente dupli ratione contingit, primo quia sputum suppressit, quæ sola tuta via his morbis recte terminandis censetur: qua quidem ratione omnis inferna purgatio in hujusmodi affectibus a præ-

præceptore damnatur lib. 3. *de morb. n. 22.* quando morbus jam firmatus est, & sputum procedere incepit (*Item vero biliosa expuenti, medicamentum ne exhibueris. Si enim exhibueris, sputum per superiora prodire minime poterit, &c.*) ; ex quo fit, etiamsi diarrhoea his morbis superveniens semper suspecta sit, eo tempore tamen, quo sputum nondum apparuit, non adeo malam censendam esse, imo aliquando observatum est, prædictis morbis per sputum sufficierter expurgatis, adhuc febrem perseverare, quæ tandem per supervenientem alvi subdictionem in totum ablata sit. Nocet secundo diarrhoea superveniens antequam concoctus sit morbus, communi illa regula : nullam evacuationem a principio factam salutarem esse posse; quia talis evacuatio non a natura recte operante, sed a vi morbi naturam exagitante ortum dicit, unde, cum per eam nec tollatur nec minuatur morbus, de hoc casu dici poterit: Critica non judicantia, partim letalia sunt, partim difficilis judicii. Non prætereundum est lib. 1. *de morb. n. 6.* ubi eadem sententia legitur, additum esse aut *suppuratum thoracem habenti*, & jure merito: quia præter causas relatas, quibus hæc evacuatio mala est, pessima est suppuratis, qui a superveniente alvi fluore frequenter e medio tolluntur. *Martian. p. 466.* Conf. 5 aph. 12. Ergo mala hic diarrhoea ut causa, quia non juvat, symptomatica enim est, vires debilitans; ut signum, quia notat, ventriculum & intestina esse in consensum tracta. *Sebiz. Exerc. Path. T. 1. p. 244.* Etenim, non qualia purgari oportet, purgantur, juxta 1 aph. 2. Cæterum vero ignorari non debet, quod in recenti pleuritide & peripneumonia

Kol. II.

P

ali-

aliquando divertat materia ad intestina, nec tamen lædat hujusmodi alvi profluvium; imo judicet. *Holler.* & *Valles.* Quinimo ipse Hippocrates 3 de morb. n. 17. ita præcipit: Primis quidem quatuor aut quinque diebus, paulo magis alvum subducere oportet, quo febres redundantur, & dolores leniantur; & n. 22: Si æger natura biliosus fuerit, & minime purgatus morbo correptus sit, prius quam biliosum sputum expuat, medicamento etiam bilem probe purgato. Observatum vero quoque est, alvi fluxus etiam tardius evenientes salutarem tulisse opem. Juvenis annorum viginti, affectus pleuritide, summa cum spirandi difficultate, valida pressus tussi, nihil expuebat, febre interim indies augescente, extreme postremo imbecillis, dum moriturus credebatur, oborto citato alvi fluxu sub decimum quartum diem, sanitati restitutus est. Vid. *Valleriol.* Obs. l. 1. obs. 4. Puer octo annorum pleuritide gravi cum febre acutissima laborans, sine sputo ullo procedente, tussi validissima infestante, difficili ac præfocativo spiritu, & cum stertore emissio, tum etiam delirio, & clamoribus horrendis: & convulsione tandem secuta, summaque vi- rium defectione, pro deplorato habitus, prorogato in vigesimum diem morbo, profluvio alvi circa id tempus oborto, eoque copioso, incolmis evasit. *Ibid.* obs. 5.

APHOR.

A P H O R. 17.

O φθαλμιῶντες ὑπὸ διαρροίης ληφθῶσι,
ἀγαθόν.

L ippitudine laborantem alvi proflu-
vio corripi, bonum.

E xcerptus est hic aphorismus ex lib. de Judi-
cat. n. 12. & Coac. sect. 2. n. 133. Celsus
l. 2. c. 8. p. 69. eum ita expressit: *Omnis dejectio
lippienti prodest.*

Ratio est, quia fit revulsio a superntis deorsum
materiae sive humoris ophthalmiam facientis.
Debet ergo Medicus naturam imitari, cum illa
morbum sanat. *Cardan.* p. 622. *Conf. Duret.* in
Coac. p. 120. *Enim vero optime caput ab hu-*
morum affluxu liberant laxantia, vel etiam pro
circumstantiarum ratione purgantia. Et Gale-
nus gravis testis est, nonnullos, quibus oculi
inflammati, sola purgatione per alvum una die
sanatos. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 1. p. 525.
Conf. 6 aph. 31.

APHOR. 18.

Kύσιν διακοπέντε, ή ἐγκέφαλον, ή καρδίων,
ἢ φρένας, ή τῶν συτέρων περὶ τῶν λεπίων, ή
κοιλίων, ή ὑπαρ, Θανατῶδες.

Cui vesica perfecta fuerit, aut cere-
brum, aut cor, aut septum trans-
versum, aut tenuem quoddam intestinum,
aut ventriculus, aut jecur, letale est.

In Coac. sept. 3. n. 387. scriptum est: *Ex vul-
nere autem fere mors contingit, si cui vulneratum
fuerit cerebrum, aut spinalis medulla, aut jecur,
aut septum transversum, vel cor, aut vesica, aut que-
dam grandis vena. Eadem etiam habentur l. i.
de morb. n. 3. & ibid. n. 7. dicitur, quod nervus
præcisis non coalescat, neque vesica, neque aliquod
ex tenuibus intestinis, neque vena multum effundens
sanguinem.*

Letalia pronunciantur vulnera vesicæ, cere-
bri &c. partium organicarum. Sed hoc asser-
tum magna restrictione eget: observatum enim,
homines hisce vulneribus supervixisse. Hippo-
crates ipse lib. 2. Prædict. n. 19 sq. *Vulnera au-
tem, ait, fere quidem mortem afferunt, quæ magnas
venas, quæ sunt in collo & inguinibus, læserunt,
deinde quæ cerebrum & hepar, deinceps quæ in inte-
stina & vesicam pertingunt. Quæ sane omnia ma-
gnam perniciem afferunt, non eam tamen, ut (quod
quidam existimant) nemo ex his servari possit. Nam
& his nominibus prædii loci multum inter se diffe-
runt,*

runt, atque ipsi modi. Nec parum etiam cujusque corporis constitutio differt. Incidit enim interdum, ut neque febre, neque inflammatione tentetur sauciatus, interdum etiam nulla ex causa febricitat, nec aliquam corporis partem inflammatio prorsus occupat.— Ex cujusvis generis vulneribus homines mori contin-
git. Multæ namque in corporibus venæ tum tenues tum crassæ, si eo sponte sua ferri contingat, sanguinis profusione interimunt, quæ si alio tempore pertun-
dantur, utilitatem afferunt. Non pauca autem vul-
nera, quæ in contemnendis locis, ac nulla re formida-
bilia esse videntur, in iis tanto dolore plaga cruciat,
ut ægri respirare nequeant. Quidam vero præ vul-
neris dolore, quod nullo merito terreat, spiritum qui-
dem traxerunt, delirio tamen ac febre perierunt.
Quibus enim aut corpus ad febrem est opportunum,
aut mens prompte perturbatur, iis talia contingunt.
Ex quibus arguere licet: vulnera, quæ in uno
homine mortem adferunt, in alio sanari; &
vulnera letalia evadere posse, quæ ex sua na-
tura talia non sunt, ex constitutione nempe cor-
poris in sauciato, propter funesta symptomata,
quæ superveniunt, & sanguinis profluvium.
quare etiam concludit Hippocrates, quod ex
cujusvis generis vulneribus contingat, ut ho-
mines moriantur. Sic v. g. parvum vulnus,
quod nemo letale dixerit, mortem inferre po-
test in corpore per phthisin exhausto. Si ita-
que letale intelligas pro eo, ex quo moritur
æger, nulla non essent vulnera vocanda letalia.
Distinctionibus uti oportet ad dirigendum circa
letalitatem vulnerum judicium. I. Dicuntur
vulnera *per se*, seu *simpliciter & absolute* letalia,
quæ nulla arte sanari possunt, sed inevitabili
necessitate mortem inferunt. Talia sunt: ubi
læsum est tale vas, vel viscus, quod sine cir-

culatione sanguinis sublata lædi non potest, v. g. si aorta mox ex pericardio egrediens discisa fuerit, aut cor profundius vulneratum, &c. Quæ influxum nervosi liquidi a cerebello in cor intercipiunt; quo pertinent læsio medullæ oblongatæ, & compressio aut corruptio ejusdem a cruro intra cranium effuso, item læsio aut præcisisio nervorum cardiacorum, &c. Quæ respirationem integre tollunt, abscissa arteria aspera, insigniter læsis bronchiis, perforatis thoracis cavitatibus cum admissu aëris, vulneratis item mediastino, atque diaphragmate, maxime in tendinea ejus parte, &c. Quæ chyli ex ventriculo & intestinis transitum ad cor tollunt, vulneratis ventriculo, intestino tenuiori, ductu thoracico, œsophago, &c. Quæ inficta partibus, ex quibus emanans crux, alijsve humor, bilis, urina, chylus &c. derivatur in loca, unde educi nequit.

2. *Vulnera per se & sibi relicta letalia*, arte vero curabilia, si Chirurgus in tempore adveniat: v. g. sunt vulnera encephali terebra levanda, vasorum majorum, ad quæ datur manui chirurgi accessus, &c. 3. *Vulnera casu sive per accidens letalia*; culpa Chirurgi, vel ægri, & temperie hujus seu naturali seu morbosa. Yid. Boerb. apb. 150--153. &c 170--172. Heijster Chir. p. 50 seq. Hebenstr. Antbrap. for. p. 344. 357. Sollet aliquando letalitas vulneris definiri per tempus, intra novem dies, &, si intra hunc terminum vulneratus moriatur, mors tunc fuisse dicitur effectus vulneris. Sed prudentiores in judiciis de ejusmodi rebus ferendis Medici, probe edocti, non semper ad letalitatem constituant sufficere mortis celeritatem, nec ad eam tollendam, tarditatem, arbitrantur; neque

que letalitatis vulnerum rationem a tempore insequutae mortis determinandam, sed ab ipsius partis laesae nobilitate & vulneris conditione, aliarumque circumstantiarum diligentri pensatione petendam esse pronunciant. Vid. *Hebenstr. l. c. p. 362.* Exempla vulnerum absolute letalium post sex septimanas demum mortem inferentium videri possunt in *Eph. N. C. vol. 5. obs. 140. an. 6. obs. 123.* Conf. *Wolf. Obs. p. 8 seq.*

Nunc ostendendum est, cum quibus restrictionibus vulnera in praesenti aphorismo recensita, letalia appellari queant.

Sectio *vesicæ* letalis est, quæ fit in superiori ejus seu membranacea parte, quæ alias vocatur fundus vesicæ; nam tunc non modo intestina statim per vulnus exirent, sed & urina in cavum abdominis influit, putreficit, & hominem sic interficit. Non autem esse letalem, si fundus vesicæ evitatur, inciso tantum vesicæ corpore, super ossibus pubis nimirum, in spatio quod est inter ossa pubis & peritonæum, monstrat lithotomiæ illa species, quæ vocatur methodus Franconica seu apparatus & sectio hypogastrica. Nec est letalis sectio in collo vesicæ, ut fit in lithotomiæ apparatu disto magno, & in methodo lateralí. Neque letalis est vesicæ punctura seu punctio non solum in perinæo sed etiam in hypogastrio instituta ad educendam in ischuria urinam. Vid. *Heister. Chir. p. 914. 925 sq. 942. 957. 984. 1006.* & conf. *Hebenstr. l. c. p. 562.* Miles plumbea glande ictus, cum effracto pubis osse, vesicam habuit summe dilaceratam; cujus tamen vulnus ad cicatricem perductum est. Vid. *Tulp. l. 4. c. 30.*

De *Cerebro* rarissime contingit, ut vel exiguo vulnere tactum mortis causam non adferat, corpore partim resoluto, partim convulso. *Cardan.* p. 625. Notabile tamen est, quod nulla cerebri vulnera, si modo stagnantibus humoribus exitus mature possit concedi, in se sint letalia, quod ingens clavus salva vita per caput & cerebrum canis, modo non sinus cerebri vel medulla oblongata tangatur, transfigi possit. *Hoffm. Med. rat.* T. 1. p. 466 /q. Vulnera quidem Duræ matris haud vacant discrimine: & singulis diebus exempla ante oculos habemus, ubi minima punctio, in parte adeo exquisito sensu praedita, inflammationem, febrem, delirium, mortemque accersiverit. Quamobrem Albucasis magnopere caveri jubet, dum membrana hæc ab osse separatur, quod terebræ ope facile fieri posse inquit; & quo omnis ejus offensa vitetur, marginem quandam instrumento aptari imperat, quæ id nimis alte descendere prohibeat: quod inventum postea, alis instrumento adjectis, Fabricius ab Aquapendente in melius mutavit: neque dubitari potest quin omnis ista circumspectio in operatione perquam necessaria sit. Ut cunque id est, haud modo vulnera in iis membranæ hujus partibus, quæ vasis sanguiferis paulo grandioribus vacant, facta novimus, sed membranæ quoque particulas ab ea separatas, ac materiam, quæ vel sub ea vel in duplicatura ejus jacet, eo pacto effusam, integritate postea ægris reddita. Quodque validius argumentum est, etiam cum aliquid ex ipsa cerebri substantia prodierit, homo aliquando ad sanitatem perductus est. *Freind. H. M.* p. 260. Ruptis meningibus, ut conspectui pateret cerebrum, cuius

cujuſ & deinceps non exigua exemta fuit, cum in putredinem tenderet, puer arte sanatus legitur in *Eph. N. C. Vol. 4. obf. 90.* Alia exempla sanatorum, quibus de ſubſtantia cerebri aliiquid ablatum fuit, vid. apud *Blank. Coll. Cent. 3. obf. 43. & 72. Hildan. Cent. 1. obf. 13. Helw. Obf. p. 63.* Cardanus *l. c.* ex Braſavolo refert de quodam, cui in cerebro vulnerato tanta cerebri ſubſtantiae quantitas exiuit, quantum eſt gallinæ ovum, & tamen evaſit: licet deinceps probe loqui & expedite non potuerit, stupidus quoque & ineptus reliquo vitæ ſpatio, quod tamen triennium non exceſſit, ſuperviuit. Et de milite *ibid.* legitur, cui ferme capitis dimidium cum ſua cerebri portione ablatum fuit, convaluitque: ſed neque recordabatur, nec loqui poterat, ſed stupidus nihil ad proposita repondebat, ſtercus & urinam demittebat in lecto, nec comedebat, niſi quæ in os imponerentur, infantis omnino mores habens. Conferri merentur scripta ab Ill. Ellero. in *Hift. ac. Sc. Berol. 1752. p. 306 sq.* item *J. C. Teubeleri Diff. sub præſidio A. E. Buchneri, de vulneribus cerebri non ſemper letalibus. Halæ 1740.*

4°.

De Corde palam eſt, non plerumque ſolum, ſed ſemper vulnera ejus mortem afferre. *Cardan. p. 624.* Si cordis ſubſtantia, præſertim ad cavitates penetrante vulnere, laſfa ſit, celeri- me mortem inferri neceſſe eſt. *Hoffm. Med. rat. T. 2. p. 48.* Vulnera cordis mortalia ſunt, non quia cor vulneratum eſt uti pars, & mem- brum vitalia principia producens, ſed uti pars, quæ debebat fluida vitalia in gyrum impellere: diſſoluta enim vasorum, cavitatumque cordis textura, quæ recipere, & repellere fluida vita- lia

lia debent, consequenter cessare etiam debet in ipsis fluidis motus, ac proinde vita. *Baglivi.* p. 276. *Conf. Hebenstr. Anthrop. for.* p. 480. Sannatum cordis vulnus, ventriculos ejus non penetrans, vid. in *Wolf. Obf.* p. 90. Miles quidam, vulnere in cavitatem cordis penetrante, ut ex cadaveris dissectione patuit, cum insigni inflammatione dies novem superstes fuit. Alius vulnerato dextro ventriculo ad sextum diem spiravit. de quo Bartholinus *H. A. Cent. 1. bist. 77.* vid. *Rhod. Cent. 2. obf. 39.* De pericardii vulneribus non letalibus legatur idem Rhodius *Cent. 1. obf. 38.*

Septi transversi vulnera absolute letalia statuntur, maxime si ea inflicta fuerint parti ipsius tendineæ; quia ejus actio requiritur ad respirationem, illoque agere cessante viscera abdominalia truduntur in thoracem, & sic expansionem pulmonum impediunt. Interim observatum est, hominem diaphragmate vulnerato, globo sclopetario, per octo annos incolumem vixisse, qui post strenuum in castris Veneris conflictum, dyspnoea laborans, materia purulenta rejecta, mortuus est. In ejus cadavere pulmones sani inventi, nisi quod alterius lobi margo tenerior justo, & carni maceratae similis diaphragmati adhaeserit, & apertis ad sensum tubulis, in foramen diaphragmatis, pugnum fere admittens, hiaverit, per quos materia illa purulenta pulmonibus ab aere incumbente impacta & tussi rejecta fuit. A vulnera diaphragmati olim inficto ulcus hic & vomica generata fuit, quæ foramen diaphragmatis tantisper occlusit, & aëri interno viam intercepit, donec a rupta vomica pureque rejecto foramen redintegratum spirandi effecit difficultatem.

tatem. *Valent. Polycbr. exot. p. 78.* Diaphragma, ob vasorum, arteriarum, nervorum, ac venarum, quibus omnibus phrenicis nomen est, copiam, hinc ob summam suam, in qua semper est, tensionem motumque illum perpetuum, sine quo respiratio atque vita stare nequeunt, vulnera accipit periculosisima, &, prout cadunt, absolute letalia. Posset vulnus inter infimas costas inflictum pulmones præterire, atque in carneo septi limbo subsistere; tali vulnera, si solum est, nisi a causa aliqua interveniente, nemo interit; quamvis enim summa respirandi difficultas tunc sit, & fere suffocatio; attamen, cum vasa ibi disiecta sanguinem copiosum haud fundant, nec tendo ibi sit, majorve nervus, ex symptomate magis, quam ex vulnera, si quis perit, moritur, paraphrenitide scilicet aut septi inflammatione, quam repetita solvere potuisset sectio venæ, cum aliis pharmacis gangrænam cohibentibus. Ast, si vel tendo diaphragmatis, vel, qui illum perforat, œsophagus in os ventriculi superius excurrens, simul læsus est, vel vasa, vena cava, quæ dextra parte per septum adscendit, vel aorta, inter crura diaphragmatis prope vertebrales lumborum descendens, vel nervi majores septo proprii, vulnerantur, si que propinqua viscera, hepar a dextris, lien a sinistris, læsa simul fuerunt, atque etiam, si solus diaphragmatis tendo læsus est, mors evitari haud potuit. Est etiam incruenta aliqua diaphragmatis læsio, quæ, ex tremore & convulsione occidere potuit, si, ob inflictum scrobiculo cordis, veluti dici solet, seu regioni epigastricæ, iustum, mors consecuta est, quæ de necessitate evenisse tunc dicitur. *Hebenstr. l. c. p. 496.*

Intestina

Intestina tenuia vulnerata mortem inferunt, quoniam tunc nec excrementa continere possunt: nec, si non contineant, consolidari, nec si transmittant, perpetuo supervivere homo potest. Ob id si quid horum ita vulnereatur, interit homo ferme semper. *Cardan.* p. 627. De jejuni vulnere latiori, sola pulveris terebinthinæ coctæ adspersione, & strictioni diaeta sanato, est observatio apud *Blegny Zod.* an. 1. p. 6. Ilei intestini insignes portiones ablatæ mulieri superstiti; *ibid. an. 3. p. 57.* De vulnere ilei, cum hiatu per inguen dextrum permanente, non letali, historia est in *Epb. N. C. vol. 3. obs. 71.* De ileo in hernia incarcerateda gangræna affecto, post integumenta cultello chirurgico dissecta, denudato, aperto, fundente interdum assumta per vulneris aperturam, ægra tamen superstite, legi potest *ibid. vol. 9. obs. 3.* Evidem vulnera intestinorum tenuium, licet summe periculosa sint, curam quandoque recipiunt, si vulnus amplum est, ut consui intestinum possit, cum possibile est, vulnus dilatare & intestinum læsum ad oram vulneris externi adducere; inque illo glutinare. Hæc vero opportunitas ægroto non ubique favet, sed, etiamsi vulnus patens est, si intestinum totum præcisum fuit, & tubus ejus in abdomen hiat, atque sua contenta illuc dejicit, nisi Deus, nemo hoc vulnus sanabit. Omnis denique spes evanescit, si, cum intestino, membrana quoque, qua illud vincitur atque colligitur, mesenterium scilicet, vel mesocolon, faucentur. Intestinum duodenum, quod ventriculi continuus tubus est, atque sese ab ejus ostio inferiore ad usque mesocolon exporrigit, a quo principium jejuni ducitur, ita absconditum

tum sub hepatis sinistro lobo ponitur, ipsiusque ventriculi fundo subjacet, ut, nisi his perfos- sis, fauciari nequeat, adeoque absolutam, si læsum est, letalitatem adfert; deinde, in se spectatum, spem curæ aliquam facere propter- ea nequit, quoniam ex ejus vulnere & ven- triculi liquida omnia & utraque bilis, tam, quæ ex hepate ipso, quam, quæ ex vesicula fellea descendit, & liquor ille, qui ex pancrea- te, mediante ductu pancreatico, ad duodenū tubum vehitur, in cavum abdominis effundun- tur, ibidemque putrescant letaliter. *Hebenstr.* l. c. p. 345. 539. Exemplum ilei intestini dis- cissi, auxilio suturæ persanati legi potest in *Phil. Trans.* vol. 50. p. 35. *Conf. Franc. Mery Quæst. An tenuium intestinalium vulnus letale?* *Parisi.* 1734. 4°. *Haen. Rat. Med.* P. 7. p. 174 sqv.

Vulnera ventriculo inficta, alia sunt letalia, alia non; pro loco nempe illius, cui illata fuerint. Leve vulnus orificio ejus sinistro seu superiori infictum solet esse letale, nam ibi est in primis sensibilis ab insigneis nervos circa illud intrantes. Ubi stomachus (summum scilicet ventriculi os) percussus est, singultus & bilis vomitus in sequitur: si quid cibi vel potionis assumptum est, id redditur cito: venarum mo- tus elangescunt: sudores tenues oriuntur; per quos extremæ partes frigescunt. *Cels.* l. 5. c. 26. n. 15. Letalia etiam sunt vulnera magna ventriculi, quæ efficiunt ut humores ejus in cavitatem abdominis effundantur; item si arteriæ ejus lœdantur in forti ejus contractione, quæ tunc multum sanguinis in dictam eructant cavitatem. Sunt vero multæ annotationæ obser- vationes, quæ testantur alia ventriculi vulnera non letalia. Sic de vulnera ventriculi ultra undecim

undecim annos aperto, superstite viro, legi potest in *Epb. N. C. D. 2. a. 5. obs. 1.* Extat Aug. *Wenckeri Dissertatio inaug. sistens observationem rariorem de virginie, ventriculum per viginti tres annos perforatum alente.* Argentor. 1735. 4°. Prodiit postea Pars Dissertationis hujus altera, quæ inscribitur: *Christiani Wencker Diff. inaug. sistens virginis per viginti septem annos ventriculum perforatum alienis historiam & sectionem.* Argentor. 1743. 4°. Nata erat perforatio ex rupto abscessu. De ulcere ventriculi, in regionis epigastricæ latere sinistro patente, per quietem curato, est in *Epb. N. C. vol. 3. obs. 52.* A spica hordei deglutita perforatus ventriculus, illa per formatum in latere abscessum exitum sibi parante, vulnus vero sponte naturæ sanatum est. Vid. *Journ. Sav. 1688. P. 2. p. 343.* Alia exempla foraminum in ventriculo sponte naturæ consolidatorum, ex sectionibus cadaverum relata sunt *ibid. p. 360.* Ligula (instrumentum ferreum exacuendis cultris apud lanios destinatum) deglutita, perforato ventriculo prodiit per excitatum in hypochondrio dextro abscessum, & homo sanationem recepit: qui idem postmodum deglutiit cultrum vaginæ inclusum, quem hiatu facto paulo supra & ad latera vertebrarum lumborum, terram ligone versans, exclusit, sanusque iterum evasit. Vid. *Blegny Zod. an. 1. p. 87.* Jo. Jessenius *Relationem dedit de rustico Bohemo cultrivore,* quæ extat cum *Dunc-Liddelii Arte Medica, Hamb. 1628. 8°. excusa.* Historia ibi describitur de deglutito cultro, qui applicatis ventriculo suppurantibus, post nonum mensem ex inguine egressus est. Dicitur vulgo rusticus ille cultrivorus Pragensis. Anno 1658. Moguntiae in Germania, ancilla qua-

quadraginta circiter annos habens, sub delirio melancholico - hypochondriaco mortem sibi consciscendi animo deglutivit cultrum octo transversos pollices longum, qui per decem hebdomadum & quinque dierum spatium in ventriculo delitescens, in latere sinistro per abscessum sponte naturae factum extractus est, ægra perfectæ sanitati restituta. Vid. *Com. Litt.* 1743. p. 127. Est historia rustici Poloni, a filio D. Ericii Puteani visa. Agrestis homo tentaverat sibi anguinam in gutture aperire, brevi cultro, quem incautus deglutivit, eundemque tandem dextro abdominis latere, cum multo pure, postque multas anxietates reddidit, & incolumnis supervixit. — Ambrosius Paræus refert de quodam, quem latrones coegerant deglutire cultrum, quem dein sospes reddidit per apostema lateris. Vid. *Helmont.* p. 476 *squ.* De cultro deglutito per apostema in abdomine factum protracto, in puero cultrivoro Halensi Saxonico, vid. *Eph. N. C. D.* 2. a. 10. o. 1. & p. 419. & *Wolfg. Christopb. Wefener der Hällische Meffcr-Schlucker.* Hal. 1692. fol. Præterea novimus cultros deglutitos e ventriculo exfectos, patientibus operationi chirurgicæ superstitibus. Duæ nempe extant historiæ, quæ utræque contigerunt in Prussia. Altera est de cultrivoro Prussiaco communiter appellato, quam descriptis Medicus qui operationem direxit, Daniel Beckher, hoc titulo: *De cultrivoro Prussiaco observatio & curatio singularis, decade positionum, variis variarum observationum historiis refertarum, illustrata.* Regiom. 1636. 4°. Recusus est libellus hicce *Lugd. Bat.* 1638. 8°. & iterum 1640. 8°. cui tertiae editioni accesserunt testimonia, similesque aliquot admiri-
randæ

randæ curationes. Relatio de hoc cultrivoro, sine dictis accessionibus, prodit etiam germanico idiomate, auctore eodem, cum hac epigraphæ : *Historische Beschreibung des Preußischen Meffer-Schluckers. Regiomonti 1643. 4°.* & extat in *Cbr. Hartknochii Chronico Prussiae (vernacule Alt und Neues Preussen) Francof. & Lips. excuso 1684. fol. pag. 349--355. Conf. Epb. N. C. D. 2. a. 8. ob. 167.* Altera historia concernit cultrivoram Warmiensem (in Prussia) an. 1720. a Medico Henr. Bernh. Hübnero feliciter curatam, qui de hoc casu edidit *Relation von der Ermländischen Meffer-Schluckerin. Regiom. 1720. 4°.* & de eodem legi possunt *Bibl. German. T. 3. p. 260. Bresl. Samml. 1720. Jul. p. 96.*

Possunt ex vulnere ventriculi convalescere illi maxime, quibus plenus, cum vulnus acciperet, ventriculus fuit; nam vomitu facto, rejectisque contentis, in se contractus crispatusque, suum vulnus ille claudit. Hinc valida muscularis ventriculi tunica glutinari, clauso manente vulnere, atque applicari medicina ore infusa potest, imo vasa sanguinua per planum superius ambulantia, etiam majuscula, si dissecta sunt, contracto in sese ventriculo, contineri possunt, ac vomitus, tanquam ejusmodi vulneris symptoma solemne, valida ventriculi contractione, ipsum vulnus magis claudere posse videtur. Præterea, si vixtus servatur tenuis, si vena aliquoties secatur, si emulsa, cum nitri particula, parvis haustibus, deglutiuntur, si colon ægri enemate repletur, sanari poterit, qui vulnus, intactis partibus aliis, solo accepit ventriculo, potestque, si in cura commissum aliquid est, quod vulnus exasperare potuit, vel ex neglectu, vel ex causa

causa aliqua alia interveniente, defunctus esse perhiberi, qui vulnus tale accepit. Sed, nisi cibo potuque repletus est ventriculus, attingi ille, a vulnere, visceribus aliis simul haud læsis, nequit, cum, si vacuus est, sub hepatis lobo sinistro, atque muscularis abdominis rectis sternum attingentibus, alte sit reconditus. Nemo adeoque vellet excusare ventriculi vulnus, quod simul vel hepar, vel lienem, vel dia phragmatis carneam partem in alterutro latere transfodit. Opus etiam est, quo illi, qui ex vulnere ventriculi sanari potuisse dicitur, ad fuerit euphoria & symptomatum remissio. Quod si autem nullo medicamine vomitus, singultus, cardialgiæ, motusque convulsivi impediri potuerunt, si ista symptomata a vulnere accepto ad mortem usque duraverunt, etiamsi vulnus in funere visum magnum non est, vasa magna dissecta haud sunt, sanguis in cavum abdominis haud confluxit, mortem tamen necessitate absoluta attulisse læsio videbitur, quia causa mortis alia haud adest, symptomata letalia ex vulneris natura fluunt, & quoniam ex vulnere ventriculi, in cavum abdominis atque inter intestinorum circumvolutiones, alimenta ante assumpta effusa fuerunt, quæ sua putredine mortis causam simul attulerunt. *Hebenstr. l. c. p. 534 sq.* Denique allatis hactenus superaddamus calum rarum, qui doceat, vulnera ventriculi non omnia letalia esse, licet consolidatio ni non auscultent. Reperitur in Diom. Cornaril *bistor. admir.* p. 37. (quæ prodiere cum Ejusd. *Conscriptis Medicinalibus. Lips. 1599. 4°.*) his conceptus verbis: „, An. 1566. in Bohemia „, rusticus quidam in venatione ictus est ve „, nabulo lato in stomachum, sub *xapdia*, seu *Vol. II.* Q „, ejus

„ ejus orificio. Vulnus hoc letale & amplum,
 „ nulla arte, vel consilio consolidari potuit,
 „ paulatim vero labia vulneris tractu temporis
 „ occalluere, ita quod vulneratus per annos
 „ plures supervixerit. Hic vero tandem se-
 „ cundum artem instrumentum quoddam vul-
 „ neri applicavit, interdum drupis & pannicu-
 „ lis lineis hiatum vulneris infarsit, & ita af-
 „ fabre obturavit, ut, quum vellet, stoma-
 „ chum per supernas partes elueret, & cibos
 „ ac potus ingurgitatos ex stomacho per vul-
 „ nus emitteret, quando liberet ”.

Fecoris vulnera, etiam magna, teste Galeno, non prorsus mortalia sunt, imo præcisa extre-
 ma parte effatu digna aliqui supervixerunt: quoniam in his neque præ dolore, neque ob
 aliud mors, quam ob sanguinis exitum, con-
 tingit. *Cardan.* p. 626. Vulnera hepatis inflicta
 ægerrime sunt sanabilia, quia non contingere
 possunt sine læsione vasorum sanguiferorum;
 gibba tamen ejus superficies vulnerara consoli-
 dari interdum patitur, si non alte penetrave-
 rit vulnus, & extravasatus sanguis deferatur
 per poros bilarios in ductum choledochum &
 ex hoc in intestinum duodenum, ut per anum
 evacuari queat: ast cava hujus visceris pars,
 utpote majoribus & pluribus donata vasis, ju-
 dicari solet letalis, quia sanguis in abdomen ef-
 fusus putredinem induit; cui malo accedit,
 quod ibidem stagnans ægre educi queat. Vid.
Hebenstr. l. c. p. 546, 550. C. F. Kalschmied Diff.
de vulnera hepatis curato, cum disquisitione in letalita-
tem vulnerum hepatis. Jenæ 1735. 4°.

APHOR.

APHOR. 19.

Eπλει διακοπῇ ὄστεον, ἢ χόνδρῳ, ἢ νεῦρον,
ἢ γνάθᾳ πὸ λεπίου, ἢ ἀκροποδίῃ, ἢ
ἄυξεται, οὐπε ξυμφύεται.

Os cum perfectum fuerit, aut cartilago, aut nervus, aut genae tenuis particula, aut præputium, neque augetur, neque coalescit.

Paulo aliter hæc scribuntur in *Coac. sect. 3.*
n. 381 sq. Præcisus nervus, aut quod in gena est tenue, aut præputium, non coalescit. Neque corporis os quodcumque resectum, neque cartilago augetur. Apud *Celsum l. 5. c. 26. §. 3.* malum dicitur vulnus, quodcumque *musculum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læsit.*

Partes dictæ, quæ sat inconsulte vocari consuerunt spermaticæ seu similares, nec augentur, nec coalescent juxta hunc aphorismum. Vulnera illarum vel sociam habent propriæ substantiæ deperditionem seu jacturam, dum ab illis aliquid abscissum; vel integra manente partium substantia, simplices continui sunt solutiones. Si jactura substantiæ facta fuerit, refarciri nisi cicatrice rudi, vel incomptâ nequit, interposita solum succorum quasi farragine, qui decurtatis vasorum extremitatibus adscititiæ appendices facti, legitimas quæ periere partes non restituunt, at supplent spurias. Si facta

fuerit tantum textū scissura, difficilis fiet coa-
litus, hincque ulcera & fistulæ, nervosarum
partium adeo familiares. *Hecquet.* Si coalitus
disunitarum partium est difficilis, haud eas coa-
lescere, non dici potest. Quam ergo verita-
tem præfens nobis narrat aphorismus? Non-
ne vulnera illis inficta partibus quotidiana fere
experientia consolidari constat, effuso nempe
ex vasis cuique parti propriis, vel ad illam de-
finentibus, humore illi in unitate solutæ rursus
connectendæ apto? *Offa* fissa, fracta, dissecta,
coalescere rursum, docet *Heisterus* in *Chir.* p.
216 sq. Albucasis, scriptor Arabs, in errore
eos versari contendit, qui *cartilaginem* vulnera
divisam coire rursus non posse afferunt. Vid.
Freind. H. M. p. 270. Vid. etiam *Heister Chir.*
p. 216 sq. & *Hebenst. Anthrop. for.* p. 472. De ner-
vis dubitari potest an coalescant. „ Nam quo-
„ ties nervus aliquis præcisus fuit, rigidum pro-
„ tinus, amissaque sensu tabidum redditur illud
„ membrum, in quod nervus ille discissus exten-
„ ditur. Ut adeo mirum non sit, statim exspi-
„ rare illos, quibus nervi ad cor septumque
„ transversum transeuntes disrumpuntur. Pe-
„ riculosum quoque vulnus est, ubi nervus ali-
„ quis nonnisi ex parte fuerit incisus. Quic-
„ quid enim in fibrillis læsum est, retrahitur,
„ contra vero quicquid integrum in illis est,
„ nimium quantum distenditur: unde fieri haud
„ potest, quin acutissimi dolores & spasmi,
„ convulsiones item, inflammations & gan-
„ græna, quin & ipsius quandoque mortis pe-
„ riculum suboriantur”. *Heister ibid.* p. 47.
Suturæ forte beneficio nervi penitus discissi
coalitum promoveri, innuere videtur experi-
mentum in cane captum, quod est in *Scultet.*
Armam.

Armam. p. 494. & aliud in homine, recensitum in *Bresl. Samml.* 1722. *Decemb.* p. 685. *Conf. Eph. N. C. D.* 1. a. 1. obf. 124. De genæ, & præputii ut partium cutanearum vulneribus consolidandis rescire volentem Scriptores Chirurgici non destituent.

A P H O R. 20.

Hνές τεοὶ κοιλίας αἵμα σκυροῦ παρὰ φύγει, ἀνάγκη συπυγήναι.

Si sanguis in ventrem præter naturam effusus fuerit, ut in pus vertatur necesse est.

In lib. 1. de morb. n. 3. sententia hæc legitur in hunc modum: *Quod si sanguis ex vulnere aut vena in superiorem ventrem fluxerit, id in pus verti necesset est:* quæ quidem indicant, quid per ventrem intellexerit aphorismus, & quid hoc verbum *suppurari* significet. Non nego tamen eum, qui aphorismum collegit, longe clariorem & fideliores sententiam transferre potuisse. *Martian.* p. 467. Clarius loquitur Hippocrates lib. de flat. n. 17. *Sanguis in alienum locum effusus, mora computrescens in pus vertitur.* Ita etiam *sanguis in pulmonem effusus, in eo putreficit, eumque putruerit, pus facit;* l. 1. de morb. n. 10. Vid. *ibid.* n. 12. & 15. De sanguine item, qui in utero quinque aut sex mensibus moratus fuerit, scribitur, *quod ibi putrescens in pus vertatur;* in lib. de nat. puer. n. 7. Celsus aphorismum ita redidit

didit l. 2. c. 7. p. 62: *Si in ventrem sanguis confluxit, ibi in pus vertitur.*

Intellige, quod sanguis in ventrem seu cavitatem aliquam corporis ex vulneratis vasis effusus putrefacat; quod suppurare vocat Hippocrates ut videre est l. i. *de morb. n. II.* Hinc præceptum apud Boerb. apb. 236: *Sanguis in cava corporis per vulnus delapsus inde oxyus educendus situ corporis, suctu per fistulam, si recens, vel dilutus primo, apertura vulneris dilatata, vel nova.*

APHOR. 21.

Tοῖσι μανιομένοις, κιρσῶν, ἢ αἱμερροΐδων ἐπιγενομένον, τῆς μανίης λύσις.

Infariantibus si varices, aut hæmorrhoides accederint, infaniæ solutio fit.

Apud Celsum l. 2. c. 8. p. 69. hic aphorismus ita scribitur: *Varix ortus, vel per ora venarum subita profusio sanguinis, vel termina, insaniam tollunt.*

Omnis maniaci a supervenientibus varicibus, aut hæmorrhoidibus liberantur, facta revulsione humoris maniam facientis ad inferiores partes. *Martian. p. 467.* Intellige varices, i. e. venas ultra consuetum dilatatas & in tumorem elevatas, in cruribus. Nam hi varices indicant impetum sanguinis a capite ad crura & pedes conversum fuisse, atque uti adscensus violentus

tus sanguinis ad caput ejus venas distendit, easque varicosas reddit; ita si iidem humores ad inferiores partes se convertunt, itidem varices in iis generant, atque tunc varicibus internis & superiorum partium succedunt externi & inferiorum partium, quod bonum est, & insaniam solvit, translata humorum copia a partibus nobilioribus ad ignobiles. *Fric. Parad. med. p. 114.* Hæmorrhoides tanquam varices quoque sunt. *Lister.* Varices, aut hæmorrhoides, prosunt etiam vacuando nihil; sed sufficit dum vel determinatio fuerit sanguinis facta mutata, & sanguinis stasis a parte nobiliori ad ignobiliorum translata. *Hæcquet.* Phreniticis varices, vel hæmorrhoides fluentes prosunt. *Boerb. aph. 779.* Maniæ frustra tentatæ per omnia remedia, varix, hæmorrhoides &c. accedentes, salutaria fuerunt. *ibid. 1124.* Conf. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 4. p. 205.* Sideratis (apoplecticis) succedentes hæmorrhoides utiles. *Hippocr. Coac. sect. 3. n. 318.*

APHOR. 22.

Oκόπια ρίγματα ὅκ τὰ νάτη εἰς τὰς ἀγκῶνας πατεῖσθαι, Φλεβοποιή λύει.

Rupta, quæ ex dorso ad cubiti articulos descendunt, venæ sectio solvit.

Sive legas *ruptiones* ρίγματα, sive *fluxiones* ρευματα, sive etiam dolores αλγήματα, res eodem reddit. *Ruptiones* hic significabunt toni
Q 4 partium

partium ruptas aut fractas resistentias , unde violatis vasorum diametris , inæqualis fit sanguinis circuitus , hinc Helmontio *inæquabile partium robur* , quod rumpi est partium æquilibrium. Quasi ergo diceret Hippocrates , quando sub rupto partium æquilibrio franguntur resistentiae partium , quæ brachium protegebant ab humorum a dorso irrumpentium affluxu , aut ab oscillationum spasmodice undulantium eò descensu , unde stases humorum , spastici dolores , molestiæ , aut ad motum difficultates , tunc venæ sectio auxilio est ; duplii autem de causa , tum quod ad oppositas partes aversum sanguinis fluentum , materiæ minus sufficiat brachii molestiis , tum quod sic detumendo vasa in se concidant , ad proprios redeant diametros , nativamque recuperent soliti toni modulationem . Sic humorum ad brachium affluxus prohibetur , suaque circulationi restituitur æquabilitas. *Hecquet.* Hæc in clariorem lucem ponuntur per ea , quæ *Hippocrates l. i. de morb. n. 16.* docet : Quibusdam cum imbecilla in carnibus ac venis convulsa facta , non suppurant , sed diurni fiunt dolores , & ruptiones vocantur. Et quæ quidem in carne fiunt , ad hunc modum fiunt. Cum caro aut divulsa , aut ex plaga , aut aliquo modo affecta , dolorem aliquem habuerit , livida evadit , non sincero sanguine , sed tenui & aquoso , eoque paucō. Ubi vero plus solito resiccata fuerit , tum incalescit , tum dolorem exhibit , & ad se ex venis & carnibus propinquis humiditatem trahit , ac ubi supra modum humectata fuerit , eaque humiditas a carne admodum incaluerit , per totum corpus , qualis attracta est dispersitur. Et magis sane in venas quam in carnes spargitur ,

spargitur, cum hæ magis quam carnes trahant, quanquam etiam carnes trahunt. Cum vero ad copiosam corporis humiditatem pauca a carne attracta fuerit, obscura & doloris expers evadit, & pro morbosa temporis tractu sanescit. Quod si caro tum magis incaluerit, tum copiosam humiditatem traxerit, dolorem exhibet, & ad quamcunque corporis partem ab ipsa cum impetu delata fuerit ac incubuerit, dolorem gravem excitat, & quibusdam videtur ruptum transmutatum esse, quod tamen fieri non potest. Sed quæ sunt ejusmodi & alia prope ad ulcus accedunt. Humiditas autem de carne per venas prorumpit, cumque incaluerit, & crassior copiosiorque evaserit, dolorem exhibet, donec reliquo humor tenuitate & frigiditate similis extiterit. Quod autem attinet ad ea, quæ in venis fiunt, ipsa quidem vena in quantum convellitur, loco manet, cum vero convulsa fuerit (quod contentione & vi accidit) similis fit varici. Incalescit autem & ad se vaporem quendam humidum attrahit, qui ex bile & pituita provenit, cumque sanguis & humiditas de carne permixta fuerint, incrassescit sanguis, ipseque multis modis, qua parte venam convelli contingit, se ipso morbosior & longe stabilior evadit, cumque copiosior extiterit, plenitudo quolibet transfertur, ita ut quibusdam ruptum loco migraffe videatur. Quod si ad humerum transfierit, gravitatem in manu & stuporem ac torporem inducit. Et si in venam incubuerit, aut ad humerum & dorsum tendat, confessim plerumque dolor sedatur. Ex hac Hippocratis doctrina elucet, quod duplex ipsi statuaturruptionum genus, alterum in musculis, in ve-

nis alterum, ibi ecchymosis, hic varicosus tumor; utrumque excitatum a plaga, casu, contentione vel alio quopiam violento motu: unde spastici dolores, & in præfente aphorismo a varicosis tumoribus ortæ in brachiis molestiæ venæ sectione solvendæ. Conf. Gorr. defini. voce *μῆγμα*.

Quotiescumque per causam aliquam distendentem solvitur vel membrana, vel fibra, vel caro musculosa, pars talis *rupta* dicitur. Si igitur in palæstra vehementi conatu membrorum quædam fibræ musculi vel tendinis in dorso fuerint ita ruptæ, ut dolor hujus læsionis usque ad cubitum protendatur, signum est, dolorem per consensum etiam partes remotiores afficere: Ut nunc illa doloris propagatio minuatur, qui ex ruptione fuit natus, admodum conductit sanguinem mittere. Qualis vena autem sit aperienda, non indicat auctor; sed quia ad motum majorem compescendum optimum est proximas venas aperire, ut ita eo in loco maxima fiat depletio, non inconveniens videtur, venam istius cubiti esse aperiendam, ad quem dolor descensum fecit. Si vero esset humor tenuis & acris, qui ex dorso descendit ad cubitum, uti in morbis catarrhosis, minus conducere arbitrer venæ sectionem, quum humor acris non latitet in sanguine arterioso, qui reditur est per ejusdem brachii venam, verum potius in succo nervoso, qui humor non facile evacuari potest sanguine evacuato ex aliqua vena. Gorter.

APHOR.

APHOR. 23.

H, φόβος, καὶ δυσθυμίη πολὺν χρόνον διαιτεῖ, μελαγχολικὸν τὸ τοιόπου.

Metus, & tristitia si diu perseverent, melancholicum id ipsum.

Celsus l. 2. c. 7. p. 62. hunc aphorismum ita exponit: *Si longa tristitia cum longo timore & vigilia est, atræ bilis morbus subest.*

Sub metu & tristitia stringuntur vasæ, contractantur diametri, segnescunt oscillationes, tardantur fluida, spissescunt, stagnant, unde melancholicæ diatheses. *Hecquet.* Longa tristitia, animiq[ue] angor solvit partium robur, vites depascit, circulum sanguinis lentiores facit, adeoque obstrukciones vasorum, viscerumque infarctus gignit. Vid. *Haffn. Idea fundi Med. cap. 7. & Med. rat. T. 2. p. 167.* In moerore & tristitia in primis affici videntur ventriculi fibræ membranaceæ tenuissimæ inter diaphragma, ventriculum, hepar & lienem sitæ, quarum magna vis esse potest in comprimentibus, necvis, & mutandis diametris vasorum, hinc depravandis secretionibus. Manifestior effectus deprehenditur in ventriculo, de cuius languore primo conqueruntur moerentes, mox de inappetentia, oris amaricie, & siti circa horas matutinas, cruditatibus acidis & nidorosis, flatibus & tensionibus hypochondriorum, aperpsia. *Albrecht effect.* *Mus. §. 200.* Moerore & timore perspirat levius: ponderosius vero relinquitur.

tur. Hinc timentes & moerentes facile ob-
structiones , partium duritiem , & affectus hy-
pochondriacos patiuntur. *Sanct. Stat. Med. sect.*
7. aph. 2. 3. Sed potest etiam aphorismus no-
ster intelligi , quod indicet , a perseverantia
metus & tristitiae jam præsentem denotari me-
lancholiæ. Evidem , ut ait *Aretæus l. i. de*
caus. diut. c. 5. inter notas melancholicorum
evidentiores sunt , quod quieti aut tristes , ab-
jecti torpentesque sint absque ratione. Adeo
ut dicti magni affectus animi faciant humorem
atrabilarium seu succum melancholicum , tum
vero ab hoc , etiam aliunde nato , vicissim pro-
ducantur , foveantur & veluti pabulum suum
recipient. Vid. *Boerb. aph. 1093 & 1094.* Moe-
stitia & timor impediunt perspirationem crasso-
rum excrementorum perspirabilium : & per-
spiratio impedita a quacunque causa moestitiam
& timorem facit. *Sanct. l. c. aph. 8.* Quibus a
sanguine crasso vasa magna distenduntur , mi-
nima vero in superficie inania coalescunt , cu-
tis est strictior , illi sunt meticulosi. *Albrecht l.*
c. 5. 209. Qui laborant ventriculi debilitate,
diarrhoeis , tensionibus hypochondriorum &
obstructione hepatis & lienis , ad moestitiam ,
levissima , & saepe nulla data occasione , sunt
proclives , ut observatur in hypochondriacis
& melancholicis. *ibid. 5. 207.*

APHOR.

A P H O R. 24.

Eνπέρων ἡδὸν διακοπῆ τῶν λεπτῶν π, οὐξυμφύεται.

Ex tenuioribus intestinis si quod perfectum fuerit, minime coalescit.

Defumus est hic aphorismus ex Coac. sed. 3. n. 379. & explicatus habetur sub 6 aph. 18.

A P H O R. 25.

Eρυσίπελας ἔξωθεν μὲν εἰσω τρέπεσθαι, όπη
ἀγαθόν εσώθει δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Erysipelas foras effusum intro verti,
minime bonum: at ab interioribus
foras, bonum.

Extat hic aphorismus in l. i. de morb. n. 6.

Erysipelas inflammatio est flavo-rubra, superficiaria, in ipsa quasi cute terminata, sedem suam habens in vasis serosis per dilatata oscula sua admissum etiam sanguinem rubrum continentibus, nec illum per fines transmittere potentibus; quæ cum bonis ægri rebus per procuratam auctiorem transpirationem solvitur, juxta notata ad 5 aph. 23. Ut vero retrogradorum

dorum morborum quorumque pessima est ratio atque eventus; ita etiam erysipelatis ab exterioribus ad interiora conversio *minime bonum est*, ex eo, quod materia morbifica ad interiora relegata nervosas maxime partes obsideat, in quibus gravissima pathemata producit, nec tam facile ex iis rursus evelli potest. Quare oportet utique Medicum hos omnes morbos, qui facile ab exterioribus ad interiora revertuntur, cautiissime tractare, & ab omnibus iis, quæ ullo modo repellendi facultate pollent, uti sunt externa constringentia, item purgantia, emeticæ, sanguinis missiones, ab ambitu corporis humores revocant, abstinere. Contra nihil præsentius est, quam ejusmodi in morbis corpora in perpetua leniori & æquabili transpiratione servare, & omni modo a topicis sibi cavere. *Hoffm. Med. rat.* T. 2. p. 145. T. 3. p. 187. T 4. P. 1. p. 307. P. 3. p. 523. Hinc in *Coac. sect. 3. n. 103 & 104. erysipelas foris quidem extare utile, intro autem vergere letale. cuius quidem rei indicium est, cum rubore evanescente pectus gravatur, & ægrius spiritum trabit æger.* *Conf. l. 1. de morb. n. 13. Prænot. n. 23.*

Erysipelas ab interioribus foras verti, bonum, ut signum & causa: ac signo quidem, vietricis naturæ quæ sponte sua deponit ad cutim capacem, materiam quæ sibi negotium facessebat: ut causa autem, vacuitate symptomatum intolerabilium, & restituta libertate spirandi & deglutiendi: quæ duo sunt officia ad vitam tuendam necessaria. Foras vero effusum intro verti, minime bonum, ut signo & causa. Ac signo quidem, superstitis empyreumatis in foco unde prorupit humor, cuius etiam manet vis effera in tenui substantia, & qualitate acri, unde attractio &

& impulsus: causa autem, quoniam humoris feritas, partis ipsius quod cursum inflectit substantiam labefactat. Sed in respirationis cœconomia mortifera est talis palindrome: propter excellentiam præstantiamque partium spirabilium, quarum officio, pene dixerim, ad punctum temporis vita carere non potest. Talis palindrome respirationem adimit. Quicquid autem respirationem adimit, vitam tollit. *Durret. in Coac. p. 222.* Matrona annos nata 67. erysipelate pedis per hiemem totam vexata, vere primo disparente illo tumore convalusse existimabatur: sed supervenit lethargus, obmutuitque illa, ac septimo die placidissime exspiravit. *Act. Hafn. vol. I. obj. 14.*

Causa nimirum materialis Erysipelatis videatur causticæ, acris & putrefacientis indolis esse. vehemens enim ipsius in partes nervosas operatio, totius corporis cœconomiam functionum illico graviter turbans. Longe gravior adhuc, quando expulsa materia retrocedit, quippe quæ tum haud secus ac **venenum**, cito deliria, inflammationem internam, asthma convulsivum & spasticas stricturas ciet sæpe letales. Ne dicam gangrænam & sphacelum, quæ erysipelas in primis male tractatum facile excipiunt, virulentiam materiæ luculenter satis prodere ac indicare; quæ videtur ex bile variis ex causis vitiata & corrupta redditæ, in duodeni flexura stagnante diutius, ibi cum succo pancreatico fermentata quasi & caustica facta, conflari, inde successive ad sanguinem & cerebri spinalisque medullæ membranas ferri, universum nervosarum & vasculosarum partium systema male afficere, febrem efficere, donec demum ad externum corporis ambitum

ambitum pellatur. Elucescit ita veritas alterius in aphorismo effati, quod *bonum* sit, si *ab interioribus foras* vertatur erysipelas; idque eo magis, quod salubritatis plane notam quandoque ferat, quum observatum sit, alias morbos, praesertim asthma convulsivum, nec non colicam convulsivam, erysipelate superveniente, fuisse feliciter sublatos. Vid. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 1. p. 306 308.*

Id quod de erysipelate hic vidimus, idem etiam de omnibus inflammationibus valere observatur in praxi medica. Exemplo anginæ confirmatur doctrina hæc in *aph. 37. huj. sect.* Verum in reliquis etiam omnibus abscessibus, præcipue si in ipsis emunctoriis, aut circa eadem fuerint, idem ut plurimum observare licet. Emunctoria enim cum partes sint rarae, molles, laxæ, spongiosæ ac debiles, materia ab illis facile ad partes nobiles, quæ eis sunt proximæ, repellitur. Vid. *Hildani Cent. 3. obs. 77.* Sed nonne præsens aphorismus pugnat cum illo qui est 23. sect. 5. ubi de aquæ frigidæ usu externo, repellendi fine, dicitur, quod erysipelas quidem lædat exulceratum, juvet vero non ulceratum; ergo repellere licebit erysipelas quamdiu non fuerit ulceratum; juxta præsentem vero aphorismum minime bonum censeri debet, si erysipelas intro vertatur? Conciliationem tentat Vesalius *p. 1067. dicendo*, in præsente aphorismo sermonem esse de jam facto erysipelate, in quo jam putruit materia, & propter putredinem acquisivit quodammodo naturam veneni, & ideo tunc malum esse ipsam intus propellere; in altero autem aphorismo materiam repercutiendam præcipi principio fientis erysipelatis, seu primo insultu

insultu materiæ, ut tumoris generatio impediatur. Attamen neque sic omnino sublata esse videtur dicta textuum oppositio: nam identem observatum est, quod, si nimis mature, ubi in expellendo noxio humore adhuc occupata est natura, tumores erysipelacei repulsi fuerint applicatis camphoratis, res infelicem sæpius habuerit successum; quum tamen eadem remedia conferant, ubi ad exitum proferat effectus, eo videlicet fine, ut partibus per decubitum materiæ debilitatis pristinum reddatur robur. Vid. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 3. p. 523.

APHOR. 26.

Ο'κόσις ἀν πῆγι κα' σοις τρόμοι γένεσται,
παρακοπὴ λύει.

Quibus in febribus ardentibus tremores contingunt, delirium solvit.

In lib. de Judicat. n. 11. legitur: *Tremores in febribus delirium solvit; & in Coac. sect. 1. n. 185. ita: In febribus ardentibus tremores delirio solvuntur.*

Tendinum subsultus in febribus ardentibus, malum; accedens delirium illos solvit, translatâ phlogosi ad cerebrum, sed extrema vitæ simul portendit. *Hecquet.* Febris ardens cum tremore abit in delirium, inde in mortem. *Boerb. aph. 741.* An per delirium ac febrim promptius extenuabuntur, & dissolventur humorum nervorum fibras vellicantes, adeoque

Vol. II.

R

simul

simul ab utrisque æger evadet? Juxta hunc sensum sententiam vertit *Celsus l. 2. c. 8. p. 69:*
Cui calor & tremor est, salvi delirium est.

A P H O R . 27.

Oκόσοι ἔμπνοι, οὐδέωπικοὶ καίονται, οὐ τέμνονται, ἀκριβέντ^θ πὸν πύευ οὐ πὸν ὕδατος αἴθρος, πάντως ἀπίλλυνται.

Qui pus thorace colligunt, aut hydropici sunt, si uruntur, aut se cantur, aut pus, aut aqua confer tim effluxerit, omnino intereunt.

Nam, sive aqua inter cutem quem implet vit, sive in magno abscessu multum puris coit, simul id omne effudisse, æque mortiferum est, ac si quis sani corporis vulnere factus exsanguis est. *Cels. l. 2. c. 8. p. 73.* Quippe simultanea emissio humoris in magna copia aliqui barentis, sive hydropici, sive suppurrati, gangrænam sphacelumque affectæ partis induxisse observatum est. Partes enim vicinæ, ab humore seroso (in hydropicis), vel purulentō (in suppurratis), præternaturaliter collecto admodum pressæ tensæque, subitanea evacuatione vel eductione flaccidæ valde fiunt, magnamque liquidorum continuo allatorum copiam admittunt, quæ autem ob imminutam vasorum resistentiam eorumque elaterem libere avehi, vicinisque sanis tradi nequeunt, ideoque accumulata

mulata & stagnantia tandem corruptionem putridaginosam subeunt, & sic gangrænam sphacelumque succedentem post se trahunt. Ubi tamen effusi humores in tali corporis loco hærent, ubi pro ratione factæ, vel fientis evacuationis partes fasciis inductis firmari iterum possunt, vel copiosæ evacuationes non adeo sunt reformidandæ. Schulz. *de abscess.* §. 26. Hinc & recentiori methodo per paracentes in abdominis in ascite educitur confertim, imo omnis aqua, observando ut abdomen a superioribus ad inferiora manibus fortiter comprimatur, dum aqua profluit, & postquam omnis effluxit, ut fasciis illud satis vehementer adstringatur. Vid. *Mead Monit.* p. 145.

A R H O R. 28.

Eυνούχοι & ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίγνονται.

Eunuchi neque podagra laborant, neque calvi fiunt.

A R H O R. 29.

Γυνὴ & ποδαγρα, λὼ μὴ τὰ καπηκένια ἀντί^η σκλίζει.

Mulier podagra non laborat, nisi cum menstrua ipsi defecerint.

R. 2

παῖς

APHOR. 30.

Puis ἡ ποδαγριὰ πρὸ τοῦ ἀφροδισιασμάτος.

Puer podagra non tentatur ante Venoris usum.

Hos aphorismos Celsus l. 4. c. 23. p. 237. ita reddidit: *Quæ in podagricis chiragricisve esse consuerunt (vitia), ea raro vel castratos, vel pueros ante fæminæ coitum, vel mulieres, nisi quibus menstrua suppressa sunt, tentant.*

Eadem causa, quæ Eunuchos a calvitie tueruntur, eadem a podagra eos præservat, Hanc assignavit Aristoteles lib. 5. de generat. anim. c. 3. *quia in fæminam mutantur.* Eadem igitur censenda est causa, cur podagra non laborant, quia nec mulier podagra laborat, nisi menstrua defecerint. Sed adhuc dubitari potest, cur mulier podagra non laboreat? Non quidem (ut multi credidere) quia in illis materia deficiat, quæ singulo mente per menstruas purgationes educitur; si enim hoc verum esset, sequeretur, mulieres non a podagra modo, sed ab aliis etiam morbis præcaveri, qui a materia dependent, quod experientiae adversatur: præterea etiam pueri non laborant podagra, & tamen humoribus ob ingluviem abundant. Quare, cum nec pueri, nec mulieres, nec Eunuchi podagra laborent, causa indaganda est, his omnibus communis; hancque esse dicerepm humorem quendam tenuem, & acrem, qui san-

sanguini commixtus ad articulos confluit, in quibus sensim accumulatus corruptionem a bile, & pituita contrahit, sanguinemque simul corrumpit. Podagræ enim generationem describens *Hippocrates lib. de affection. sect. 2. n. 32.* *Et est quidem (inquit) hic morbus sanguinis in venulis a bile, & pituita corrupti.* Cum igitur hic humor potissima sit causa generationis podagræ, ideo evenit, ut nullum efficacius remedium excogitari possit pro præservatione ab hoc morbo, quam vini abstinentia, & eorum omnium, quæ acrimoniam in humoribus inducere possunt; sed vini loco, simplicis aquæ potu, cibisque omni acrimonia expertibus uti, quo quidem præsidio nonnullos in totum a podagra liberatos esse novi. Prædictus ergo humor in pueris, & eunuchis non generatur, propter humiditatem temperamenti; in mulieribus vero quibusdam etiamsi generari contingat, quia tamen per menstruas purgationes singulo mense educitur, podagram in illis inducere non potest, nisi menstrua deficiant. Hac igitur ratione stante, perperam ex aphorismo 28. colligunt, coitum maxime ad podagricas affectiones disponere, præterquam quod experientia hanc opinionem evidenter damnat, cum videamus maximam partem eorum, qui in monasteriis degunt, a podagra vexari, cum tamen castitatem obseruent. Hanc igitur istius aphorismi veram rationem esse existimo, cujus veritati non statim detrahendum est, si mulier, aut eunuchus articulorum doloribus vexari conspiciatur. Nam dolor ille non erit podagra, sed arthritis: quorum affectuum non levis est inter eos differentia. Nam, ut lib. cit. Hippocrates testatur, arthritis juvenum peculiaris est, & tam mulieribus, quam viris communis,

nis, uti experientia demonstrat. Podagra vero potius senibus convenit. Quæ non animadvertis Galenus, in hac materia sibi parum constans, arthritidem podagræ consequentiam facit; unde in commento ait, arthriticos fere omnes prius podagricos fieri, cum tamen in subsequenti commentario a rei veritate compulsius, arthritidis naturam a podagra distinctam olficerit. *Martian.* p. 467 sq.

Hippocrates in libro cit. *de affection.* n. 31. 32. arthritidis genesis adscribit bili & pituitæ, cum agitata ad articulos decubuerint; podagram esse vult morbum sanguinis in venis a bile & pituita corrupti, a quo magis tenues venulas corporique plurimum necessarias nervosque & ossa multa ac crebra subeunte morbus fit stabilior & ægerrime profligatur: ab arthritide ait corripi alium atque alium articulum, morbumque eum junioribus magis quam senioribus contingere; ex omnibus autem ejuscemodi circa articulos morbis, podagram existere violentiorem, & maxime diuturnum, ægerrime que solvendum: utrique tamen morbo præscribit remedia eadem. Haud vero solis senibus esse infestam podagram, innuit textus in lib. 2. *Prædict.* n. 15. ubi de podagra hæc docemur: *Qui in senectute topbos aut callos in articulis induratos habent, aut laboriose vitam tolerant, cum alvo sicca, ii sane omnes humana arte sanari nequeunt. — Qui vero juvenis est, necdum circum articulos callos induratos habet, — is sane prudentem naatus Medicum, sanus evadet.* Neque illud prætereundum esse arbitrer, quod ipsem *Martianus* p. 215. ubi secundum Hippocratem dolorum articulare quatuor recenset species (quæ sunt ischias seu coxendicum morbus; arthritis seu articularis morbus per excellentiam dictus;

dictus; podagra, quasi dicas pedum ægritudo; & *xerupta* seu articulorum dolores diurni, non admodum vehementes;) quod, inquam, ad podagram referat non solummodo dolores, qui pedem infestant, sed æque podagram esse censeat dolorem, qui manum, aut cubitum, aut quemlibet alium articulum occupat, dummodo podagræ essentia ei competit; quam ut ab arthritide distinguat, multa satis subtiliter disputat. Sed vereor, ut omnium assensu hæc dicta sint: videntur enim eo pertinere, ut evincatur non esse podagram, sed arthritidem, qui observatur morbus articularis in mulieribus ante quam menstrua defecerint, in eunuchis, & in pueris, atque sic aphorismorum præsentium veritas veniat in lucem.

Hodie communiter Arthritis dicitur articulorum dolor profundus, pungens, vellicans, tensivus, distendens, saepe cum tumore, rubore, itemque ardore & febre, ac interdum cum tophis aut nodis affligens; sedesque ejus statuuntur articulorum ligamenta, & tendines muscularum, qui motibus eorum inserviunt, cum periosteo seu membrana ossa circumvestiente. A parte affecta denominatur, & in quatuor species destinguitur, ita ut in manu vel carpo dicatur *chiragra*, in genu *gonagra*, in coxa *ischias*, in pede *podagra*. Sed habet etiam alia nomina pro parte affecta, qualia sunt v. g. *onagra* in cubito, *omagra* in scapula, *dentagra* in dentibus, &c. Causam mali proximam constituit liquidi nervosas partes alluentis acrimonia & major tenacitas, nimiaque vasculorum minimorum angustia & rigiditas. Supponit illa interdum labem hereditariam, vel & contagium; sed frequentius perversum rerum non naturalium usum, ex quo generatur nervorum labefactatio,

& cruditatum fit accumulatio , unde pullulat indigestio viscerum non attenuantium , assimilantiumque satis assumta in indolem requisitam in liquido nervoso. Referunturque eo ut causæ procatarcticae : ingluvies cum vita sedentaria , otiosa & desidi ; imo & exercitia vehementia ; acidorum acrimumque vinorum usus nimius ; Venus præmature , nimis , culta ; animi affectus ; refrigeratio transpirationem fuffaminans ; consuetarum sanguinis excretiorum retentio , v. g. menstruorum , hæmorrhoidum. vid. Boerb. aph. cap. de Podagra. Hippocratis quidem temporibus (inquit Galenus ad 6. aph. 28.) pauci omnino podagra laborabant , propter honestam vitæ temperantiam ; nostra vero ætate aucto hucusque epularum luxu , ut nihil supra addi posse videatur , infinita est podagra laborantium multitudo ; quum nonnulli nunquam se se exerceant , sed & prave concoquant , seque inebrient , & ante cibum vira fortia potent , ac immoderata Venere utantur. Et vero saep cum peccatum magnum est , in uno eorum , quæ diximus , deliquisse , sat est. H. J. Et Mead (Monit. p. 196.) „ Podagra , ait , illo- „ rum hominum , qui plus satis genio indulse- „ runt , plerumque morbus est ; in quo natura „ ex onusto corpore id , quod sibi inimicum est „ & noxiū , in articulos protrudere nititur ”. Conf. Hotting. de Vino Dis/p. 3. p. 12 sq. Bacmeist. Diæt. aul. c. I. §. 5. Aliam etiam caufam accusari posse , quæ podagram producat in pueris , eunuchis , & mulieribus , verisimile facit locus in Athen. l. 2. c. 10. ubi Hegesander ex Pythermo suis temporibus intra viginti annorum spatium Moros fructum non tulisse affirmat , atque tantam podagræ pestem omnes invasisse ,

ut non homines solum, sed pueri, puellæ, eunuchique, & mulieres eo morbo laborarent; quæ item in caprarum greges ita gravis irrepsit, ut vix tertia earum pars non infestaretur. Annon aëris inclemens, quæ Moris inimica extitit, etiam pedum morbos producere potuit? Vid. *Mercur. Var. Lett. l. i. c. 24.*

Nunc, his præmissis, amplius aphorismi nostri singulatim excutiendi sunt.

AD APHOR. 28.

Eunuchorum alii sunt, qui Castrati dicuntur; alii Spadones; alii Thlasiae, aut etiam Thladiæ; & alii Thlibiae appellati. *Castrati* dicuntur, quibus ante pubertatem non solum testes, sed etiam virile membrum exsectum est, ut apud Turcas fieri consuevit; vel etiam tales sunt, qui sine testibus progeniti, vel ab ipso primo ortu exsecti nil virile habent. Atque hi proprie Eunuchi appellantur. *Thlasia* & *Thladiæ* sunt, quibus testes solummodo in prima ætate fracti fuere (dicti a θλάσσει contundere); *Thlibiae* (a θλίψιν, atterere, elidere), qui attritos habent testes, quemadmodum fit in juvencis, ut in opera campestria facilius ducantur. *Spadones* sunt illi, quibus meatus pudendorum, per quos vel materia seminis, vel semen emittitur; propter impedimentum aliquod, fortasse in ipsa eorundum conformatio-
ne, angusti, vel obstructi sunt, adeoque fit, vel ut semen nullum fiat, vel inefficax, & minime prolificum; vel etiam quod extra vas ejaculari non possit, quam ob rem ex istis non nulli sunt, qui nequeunt generare, non quod
semene

semen foecundum minime gignant, sed quod propter aliquod impedimentum, v. g. propter vinculum, quod ad virgam habent, semen effundere nequeant, eo quod in suis cavitatibus, aut flexuris haereat; unde στάδωνες & υποσταδῖοι dicuntur απὸ τοῦ στάδεως vel στάδης, h. e. convellendo, quod scilicet vinculum, quod ad virgam habent, pudendum sic convellat, ut meatus ejus contortus semen intus retineat, nec extra ferri sinat. Sed & alii licet semen emitant, infœcundum tamen illud est. Spadonibus quoque adnumerantur ex Alciato, qui cum uno tantum teste nati sunt, aut qui altero duntaxat sunt exfecti. Qui dicuntur ab Hippocrate Eunuchi non laborare podagra, illi proprie intelligendi erunt Castrati, & quidem ii, qui in ætate puerili, ante quam pubescere & semen progignere coeperint, testium resectionem passi sunt. Nam Thlasiae, Thlibiae, & Spadones, plane possunt podagra corripi, cum, licet semen non efficiant, bene tamen concubere possunt. *Tozzi.* *Fuchs.* Thlasias & Spadones, Spadones potissimum, Reginis olim, & aliis mulieribus, quæ iniri volebant, non parere, in deliciis erant. Nam pérpetuo fere arrigunt, neque mentula sunt emortua, quod nihil unquam emittant, sed tantum arrigant. *Hinc Juvenalis 6 sat. 365 sq.*

*Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbae,
Et quod abortivo non est opus.*

Conf. *Fritsch. Gesch. P. I. p. 373 sq.* Ictis evirati dicuntur vel Spadones vel Eunuchi; inter quos hanc ponunt differentiam, ut Spado dicatur

catur qui unius est testiculi vir seu monorchis, altero exciso, quique generare potest: ast Eunuchus vel castratus utroque testiculo destituitur, qui illi per vim exemptus fuit. Adeoque Spadonibus, ab evulso testiculorum altero dictis, matrimonium contrahendi libertas Romæ concessa fuit, qua Eunuchi carebant. Ad hos pertinent ἀλαζίας καὶ θλιβίας, a θλάω frango dicti, quibus vel compressi & paulatim elisi, didymi sunt vel confracti aut manibus attriti, ut mulierem imprægnare porro non possint. Vid. *Hebenstr. Anthrop. for. p. 619 seq.*

Castrandi modum duplicum Veteribus usitatum, quorum alter contusione, alter excisione perficitur, Paulus *I. 6. c. 68.* ita describit: „ Prior quidem in hunc modum. Pueri ad- „ huc infantes in aquæ calidæ solium collocan- „ tur: deinde ubi (corpora) eodem folio fue- „ rint relaxata, digitis testiculi premuntur, „ usque dum aboleantur & evanescant, & dis- „ soluti non amplius ad tactum occurrant. Ex- „ cisione hac ratione perficitur. Resupinatur „ in sedili qui eunuchus fieri debet, & scro- „ tum cum testiculis, sinistræ manus digitis „ premitur: quo facto duas lineas rectas (ita „ ut ad singulos testes una fiat) scalpello in- „ cides: ubi exilierint testiculi (a darto sepa- „ rati) exsecabuntur, ita ut tenuissimum so- „ lum naturale vasorum commercium relin- „ quatur: atque hic modus eo qui per contu- „ sionem fit magis probatur. Nam qui contu- „ sionem testiculorum sunt experti, nonnun- „ quam Venerem appetunt, parte aliqua ut „ verisimile est testiculorum inter contunden- „ dum delitescente”.

Cur Eunuchi non calvescant, Hippocrates

lib.

lib. de nat. puer. n. 18. 19. causam hanc adfert: *quod neque vehementius moveantur, neque phlegma in coitu incalescens, pilorum radices exurat:* nam qui calvescunt, *ii sane phlegmate redundant, quod per coitum in eorum capite agitatum & incalescens, in summam cuticulam illapsum, pilorum radices exurit, ita ut pili effuant.* Calvities a siccitate cerebri fit; nec potest adeo exsiccati cerebrum sine Venere, ut calvitiei causa sit: at Eunuchi Veneris expertes: Ergo. Quod vero a siccitate cerebri sit calvities, docuit Hippocrates & Epidem. sect. 3. in princ. *Cerebri consumio, unde & calvitium.* Consumto enim cerebro, ut in senectute, abscedit ab osse & cute, decidunt capilli. hoc ergo cum ob humidum abundans neque mulieribus, neque pueris, nec eunuchis accidat, merito nulli horum calvities continet. *Cardan.* Juxta Aristotelem deficiunt ac defluunt per ætatem maxime primique pili capitatis, non tamen omnes, sed tantum priores: quam lævitatem appellamus: non tamen prius, quam coeptus coitus Venereus sit, id accedit, scilicet iis qui sua natura eo sunt propensiōres; cum enim cerebrum frigidissimum omnium corporis partium sit, tum rei venereæ usus refrigerat: caloris nempe sinceri, naturalisque secretio est: itaque cerebrum sentit merito prius; enim quæ imbecilla, vitiosaque sunt, causa parva, exiguoque momento immutantur: Calvitii mulieres esse immunes, & pueros, & spadones, apertum est: pili post geniti, iis, qui ante pubertatem castrati sunt, non exeunt; & post pubertatem excisis, soli decidunt, præterquam pubis. Vid. Aristot. Hist. Anim. l. 3. c. 11. de generat. anim. l. 5. c. 3. Id dici posse existimem, calvitiem oriri a labascente virtute humorum.

morum per vasa sua motorum , nec sufficiente ad peragendas consuetas excretiones , & ab obstru-
ctis cutis poris. Quare senibus , & in magnis morbis pili defluunt : in cicatricibus non prove-
niunt, quod ibi locorum omnes meatus obcæcan-
tur , uti ait *Aristoteles 9. Probl. 13.* Quum foeminæ humidiiores sint ac frigidiores viris , ideo non so-
lum minus capillatæ , sed etiam minus pilosæ sunt. Quicquid novo pilorum proventui an-
sam dat , id eo reddit , ut pori relaxentur ac si-
mul fibris & tubulis pilorum robur quoddam ad expulsionem necessarium suppeditetur , &
denique sufficiens regeneretur succus , cuius mo-
tus versus caput est determinandus. Hinc ætas juvenilis gaudet pilorum proventu ; & viri pilo-
siores censemur robustiores. Contra , quic-
quid debilitat vires vitæ , oblitterat poros cu-
tis , calvitium inducere potest.

Constat jam , rationi non repugnare , Eunu-
chos posse laborare podagra , posse & calvos fieri , etiam extra Veneris usum ; præter hanc enim , plures alias causas existere , ex quibus generetur causa proxima podagræ , vidimus in antecedentibus. Quid , si ex parentibus poda-
gricis sati & nati fuerint ? Nonne in ultima senectute patientur podagram , a defectu virium & rigiditate texturæ fibrosæ in vasis ultimis , ab imminuta humorum ventilatione per trans-
pirationem , maxime si non rectam servarint victus rationem tam in quantitate , quam in qualitate ? Calvitium etiam experiri poterunt , a quacunque causa , quæ apta nata est sistere motus excretorios per cutim. Ex hæreditate certe paterna possunt obtinuisse calvitium. Quid vero impedit , quo minus calvescant ob senectutem , quemadmodum mulieres ? Ergo haud

haud simpliciter verus dicendus est aphorismus noster? Enimvero probant hoc exempla Eunuchorum & podagricorum & calvorum. Vid. Laur. Exerc. p. 147 seq.

Medicus Veronensis, Bernardinus Plumatius, qui obiit an. 1506. Hippocratem ita excusat: quod illius tempestate, non suâ, homines temperatissime vivebant, atque ita exsecti podagram evitabant. Sobrietatem itaque commendans, inculcavit, hanc unam morborum omnium medicinam esse, nec arte alia Priscos usos cum Romæ Medici deerant, quam hâc ipsâ in proverbio *semel* repetito quater contentâ, nimirum: *semel in die cibum sumere*; *semel bebdomade cum uxore Venere uti*; *semel in mense vomere*; *semel in anno sanguinem mittere*. Vid. Papadop. T. 2. p. 284. Freber p. 1217. Conf. Barthol. Herm. de Moor Diff. in aphorismum Hippocraticum 28. sect. 6. Lugd. Bat. 1736. 4°.

AD APHOR. 29.

Hippocratis observatio est l. 5. Epidem. n. 33. & l. 7. n. 49. Polemarchi uxori articularibus doloribus vexatæ, vehementem quendam coxendicis dolorem contigisse, cuius causa fuere minime profluentes menses. Iterum (*ibid. l. 6. sect. 8. n. 100.*) ait, Phaëthusæ Pythei conjugi diu menses defecisse, ex quo postea dolores & rubores ad articulos exorti sint. In l. 1. de morb. mul. n. 13. docet, quod a retentis mensibus subinde corpus dolor occupet, præcipueque lumbos & spinam, & inguina, manuumque & pedum articulos. Atque ex hisce locis fortasse formatus est præfens apho-

aporfismus ; qui verus fuisse videtur Hippocratis ævo & in Græcia, quod mulieres Græcæ summæ castitatis & temperantiae exempla fuerunt. At apud nos hic aphorismus minus verus est, cum innumeræ instantiæ occurrunt podagricarum mulierum, etiam quibus menstrua bene respondent. Non mutata (inquit Seneca epist. 95.) foeminarum natura, sed vita est. nam cum virorum licentiam æquaverint, corporum quoque vitia æquaverunt. — Quid ergo mirandum est, maximum Medicorum, ac Naturæ peritissimum, in mendacio prehendi, cum tot foeminæ podagricæ calvæque sint ? Beneficium sexus sui vitiis perdiderunt, & quia foeminam exuerunt, damnatae sunt morbis virilibus. H. J. Illud tamen concedendum est, illas multo rarius affici hoc morbo, quam viri, ob menstruorum excretionem, per quæ liberantur a redundantia humorum, unde stagnationes, decubitus, obstructions fierent. Deinde etiam, ex consuetudine vltæque ratione minus replente, causis hujus morbi procatarctis seu antecedentibus minus obnoxiae sunt. Notante Aretæo *de caus. diut. l. 2. c. 12.* „Viri facilius „ in hunc morbum incident, & ex mulieri- „ bus agiliores. Mulieres autem licet rarius „ quam viri, difficilius tamen hoc vitio „ laborant. Quod enim neque usitatum, „ neque familiare est, id si aliqua urgen- „ te causa potentius evaserit, violentum „ cum sit, majorem calamitatem infert “. Menstruorum defectus in textu non simpliciter intelligendus tantummodo est de omnimoda illorum suppressione, sed de quacunque etiam eorundem evacuatione depravata, diminuta, retardata, anticipata, aliave, ut propterea tunc

tunc foeminas liceat existimare a podagrīcīs doloribus immunes, cum non solum menstruē expurgationes debito tempore, debitaque quantitate scatuerint, sed etiam ejus conditionis & qualitatis, ut in omnibus respondeant earundem constitutioni, aetati, habitudini, victui, exercitiis, aliisque, quoniam secus, corpore non debite repurgato, praesto est causa materialis arthritidis, ab humoribus evacuari solitis, nunc intus detentis, in artus decumbentibus. Quare *Galenus lib. de Venae se&t. advers. Erafisstratum*, „ Si mulier (ait) „ per excretionem menstruam probe expurge- „ tur, nec podagrīcīs, nec articulorum dolori- „ bus, nec pleuritide, nec peripneumonia, „ nec aliis denique ex plenitudine affectibus in- „ festabitur ”. Unde patet ratio magni emolumenti, quod confert ad prophylaxin morbi, per evacuationes instituta humorum immunitio. At quæ vetulæ amplius non experuntur menstruas evacuationes, retento in vasis qui antea redundans excerni solebat humor, ab arthriticis affectibus vexantur, eo maxime, quod, aetatis causa, perspirationem Sanctoriam habent quam olim impeditiorem, & cæterum copia victus utantur solita. Interdum etiam bene menstruatis contingit arthritis a parentibus arthriticis, ex vitio hæreditario. vid. *Lister. ad hunc aph. & in Exerc. medic. p. 106.* *Tozzi.*

Exempla foeminarum, tum ob dispositionem hæreditariam, tum ob intemperantiam & luxum a podagra infestatarum videri possunt apud *Laur. Exerc. p. 170 sq.* Nimurum laborant foeminae podagra, etiam ante quam menses deficiunt, quando earum vita ad luxum & libidinem convertitur, quia ita natura mirum debilitatur atque impuritates sanguini & lymphæ nimium in-

ingenerantur. Hoffm. de morb. incongr. §. II.
Equidem constat jam, obnoxias esse mulieres
podagrīcī doloribus citra menstruorum vitium,
suppressam tamen vel vitiā illorū excretionē
causam existere materialem arthritico-
rum affectum, quemadmodum contra iisdem
bene procedentibus avertitur humorū ad ar-
tus decubitus. An licet hinc arguere, quod
defectum menstruorum semper sequantur ar-
thritica mala? Cave id afferas, quum repugnet
quotidiana experientia. Observatum namque
est, præter artuum dolores, esse plura alia
mala, quæ suppressam illam aut diminutam eva-
cuationem excipere solent; v. g. sunt cardial-
gicæ præcordiorum oppressiones, faucium
strangulationes, tensivæ hypochondriorum in-
flationes, phlogosæ, universi corporis lan-
guores; (vid. Hoffm. morb. ex hep. vit. §. 20.)
Apoplexia, apud Boerb. aph. 1017. Catalepsis,
ibid. 1040. Paralysis, *ibid.* 1060. Epilepsia,
1075. Hæmoptoë, 1198. Scirrus, 485. 495.
& alia. vid. Laur. I. c. p. 180 sq. Præterea
vero experientia attestatur, in emaciatis quan-
doque menstrua in totum supprimi, illas tamen
secunda frui valetudine: quemadmodum iis
quoque evenire consuevit, quibus aliqua con-
tinua evacuatio sanguinem coacervari prohi-
bet, quod aliquibus fonticulorum gestatione
contingit; Hippocratesque in filia Præfecti an-
nonæ annotavit 4 Epidem. n. 14. quæ per duos
annos non est purgata, eo quod hæmorrhoides
continuo fluentes habebat. Quid? quod re-
periantur etiam mulieres, quæ absque ullo sa-
nitatis, aut fœcunditatis incommodo nunquam
purgatæ sunt, aliæ per plures annos sine men-
struorum periodo degerunt; & nonnullæ vira-
Vol. II. S gines

gines a natura sine mensibus sunt. Vid. *Martian.*
p. 295. *Laur. l. c. p. 178.*

AD APHOR. 30.

Videtur hic aphorismus desumptus ex *Coac.*
sed. 3. n. 395. ubi inter alios morbos, qui
non fiunt ante pubertatem, recensetur etiam
podagra.

Ratio procul dubio hæc est, quod habeant
pueri, quam ætate proiectiores, vasa magis
laxa; facileque dilatabilia, & minus obnoxia
obstructionibus; & si quid redundat humoris a
repletionibus, id in corporis augmentum im-
penditur. Post Veneris usum vero, seu potius
abusum, labefactati nervi, stômachus non be-
ne concoquens, unde accumulatio cruditatum,
causæ ad morbum prædisponentes censendæ
sunt. Quod si autem puer ante usum Veneris
prolabatur in talem affectum, merito dicitur
incongruus, & indicat magnam acredinem hu-
morum & imbecillitatem nervearum partium,
quæ vel a parentibus vel ab ingenti vitio ob-
errata commissa ipsi fuit ingenerata. *Hoffm. de*
morb. incongr. §. 2. Patet hinc, quod apho-
rismus præsens non sit absolute verus: idque
confirmant exempla puerorum ante Veneris
usum podagra laborantium, quæ videri possunt
apud *Laur. Exere. p. 138 sq. & in Eph. N. C.*
D. 1. a. 8. obs. 12. Enimvero ut jam pridem
fœminæ privilegio adversus arthritidem Hip-
pocratico exciderunt, sic pariter infantes. Pri-
oris generis hominum, si non utriusque, luxu-
ties bonum illum senem Coum fecit falsilo-
quum, per se nihil mentitum. Imo fit, ut in-
fantes,

fantes, etiam vix semestres, arthritide corrifiantur; cuius cruciatibus vexati non solum ita tabefiunt, vix ut ossibus hæreat cutis; sed saepe quoque morti fiunt præda: tunc præsertim, ubi non tam metastasi quadam, quam quodam quasi hæreditatis jure in talem inciderint labem. Prodit enim velut a fato quodam arthritis non-nunquam, ex nativis nempe & inevitabilibus principiis, dum vel ex primæva articulorum molliore, ac laxiore structura, materiam morbi facile excipiente, vel ex ipso parentum semine oritur. Cujus quidem seminis in isthoc propagando morbo vis tam est nonnunquam mirabilis, ut illa diu durare possit saepius, ante quam erumpat in artus. Plusque quam uno compertum est exemplo, filium, ab arthritico suscepimus parente, hæredem mali non esse factum: contra in nepotibus hunc avi demum morbum provenisse. *Heucher p. 2 sq.*

APHOR. 31.

O'δίνας ἡφεστιαλμῶν ἀκρηπτοποσίη, οὐ λυτρέσ,
ἢ τυρί, οὐ Φλεβοτομίη, οὐ Φαρμακείη
λύει.

Oculorum dolores meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum purgans exhibitum solvit.

Remedia ad oculos hic proposita non omnia omnibus prosunt; sed eligenda diversa, pro diversa medendi indicatione: *meri potus*, ubi intendi debet languens vasorum systaltica vis, promovendaque perspiratio: *balneum & fomentum*, ubi crispaturæ & spasmi fibrarum relaxari debent: *venæ sectio* ad sanguinis minuendam vim atque copiam: *purgatio*, quando lympha superabundans evacuanda est. Animadversio, in hunc aphorismum, Celsi l. 6. c. 6. p. 348. est hæc: *Curari oculos sanguinis detractione, medicamento, balneo, fotu, vino, vetustissimus Auctor Hippocrates memoria prodidit. Sed eorum tempora & causas parum explicuit: in quibus Medicina summa est. Neque minus in abstinentia & alvi ductione saepe auxiliū est. Quo in loco Celsus non necesse habuisset monere de alvi ductione, si vocem Φαρμακείη sumisset pro medicina purgante, ceu nostri Interpretes in præsenti textu. Conf. 7 aph. 46. Constantinus jubet dari vi-*

num in ophthalmia pituitosa: tundi venam in san-

fanguinea: & in biliosa balneo uti: atque in melancholia, cacockymiaque, purgatione: licet in aliis opus etiam cathartico sit. *Taranta* p. 140.

A P H O R. 32.

Tραυλοὶ ὑπὸ διαρροίης μάλιστα ἀλίσκονται μακρῆς.

Balbi longo alvi profluvio maxime corripiuntur.

Balbi hic intelliguntur lingua titubantes, qui cunctanter verba proferunt, & laborant nimia humiditate, pituitæ confluxu in ore, propter laxitatem glandularum; quæ si in intestina ruat, diarrhœam faciet longam. *Lister*. Nam quoties e capite seri prolapsus excipitur a ventriculo, inde profluviu alvi cietur. *Duret*. in *Cnac.* p. 113. Inde intelligitur, cur *Hippocrates lib. de Veratr. us.* in iis, quos præcipue in medicamentorum purgantium potionibus vitare oportet, reponat balbos.

APHOR. 33.

Οἱ ὁξυρεγμιώδεις καὶ πάντα τὰ αἰενρικὰ γίγνονται.

Qui acidum eruunt, non admodum pleuritici fiunt.

Qui acidis ructibus obnoxii sunt, in iis arguitur laxitas fibrarum, propter quam in primis viis ingestorum coctio non bene perficitur: tales vero, propter vasa debilia, sanguinem tenuem nec facilem inflammari, minus proclives sunt in morbos inflammatorios, cuiusmodi est pleuritis. Hinc *Cardanus p. 665. Ructus acidus*, ait, *eorum est qui sunt in defectu: lateralis autem morbus eorum, qui sunt in excessu coctionis.* Pueri & foeminæ raro pleuritide afficiuntur; eruunt vero saepe acidum, & sanguinem habent dissolutum, tenuem, adeoque remotum ab inflammatione. Conf. *H. B. Kaecks Dissertatio sistens aphorismum Hippocratis 33. sect. 6. Lugd. Bat. 1738. 4°.*

APHOR.

ΑΡΗΟΔ. 34.

Ο'κόσοι Φαλακροί, τυποίςι κιρσοί μεγάλοι ό
γίγνονται σχόσις δὲ αὖ Φαλακροῖσιν ἐγε
κιρσοὶ ἐπιγένονται, πάλιν δέ γίγνονται δασέες.

Qui calvi sunt, iis varices magni non
fiant: at quibus calvis existentibus
varices succedunt, iis rursum ca
pillitium gignitur.

Unde, quod calvis varices magni non fiant?
An calvities signat, quod humores pravi,
qui creare varices debent, impendantur pro
creando, fovendo, calvitio? Hoc quidem
suadere videtur altera aphorismi pars, quæ,
exponente Hollerio, observatio est, quod qui
busdam calvis seu capillorum defluvio laboran
tibus, quum orti essent varices, repullulave
rint pili; scilicet si orta fuerit calvities ab hu
morum vitio, & ii conversi fuerint ad crura
atque tibias, ut fiant magni varices, poterit
pilus renasci. Oportet utique ut magni sint
varices, quoniam juxta textum l. 2. *Epidem.
se&t. 5. n. 40.* qui in calvis apparent, nisi magni
fuerint, furorem in iis portendunt. Quid au
tem opus erat dicere, *quibus calvis existentibus
varices succedunt, iis rursum capillitium gignitur*, si
calvis varices magni non fiant, qui tamen requi
runtur, si solvere debent capillitium, quia alias
furorem portendunt? *Cardanus p. 667. apho
rismum sua luce radiare existimat, si legatur*

§. 4

cum

cum addita particula *vel*, in hunc modum:
Quicunque calvi sunt, bis magni varices non fiunt:
vel, si calvis magni varices fiunt, capilli renascuntur.

APHOR. 35.

Tαῦτινον ὑδρωπικῶς θῆξις ἐπιγενομένη, κακόν.

Hydropicis tussis accedens, malum.

In lib. 2. Prædict. n. 11. in eo qui aqua inter cutem detentus, neque tussim neque sitem adesse convenit, Apud Celsum l. 2. c. 8. p. 72: *In aqua inter cutem tussis spem tollit.*

Hydropicum tussire dupli modo contingit, vel a principio, idque proprium est hydro-
 pis pulmonum; vel hydrope jam confirmato ad ventrem inferiorem spectante, quæ tussis ea ratione excitatur, quia, cum venter ad sum-
 mum aqua repletus est, per compressionem illius exiguum per septum transversum exudan-
 do ad pulmones pervenit, unde ægrum tussire necesse est, quod symptoma casum desperatum facit. Cæterum etsi verum est semper dicere, tussim supervenientem hydropicis, malam esse, non tamen verum est semper afferere: hydropicos tussire, malum est; eo quod ex pulmone hy-
 dropici semper tussiunt, non tamen moriuntur omnes. Quare Hippocrates l. 2. Epidem. feb.
 5. n. 28. summa cum ratione additum *cum crurum tumoribus*; quod confirmati hydropis indicium est, Nam etsi in hydrope pulmonis statim in principio,

principio, dum etiam vitæ spes adeſt, pedes tumeant; cum tamen tumor ad crura pervenit, casus omnino desperatus redditur, unde universaliter ſemper vera eſt hæc ſententia: Hydropicus ſi tumorem in cruribus habens tuſſiat, malum. *Martian.* p. 316. Tuſſis quando aſciti ſupervenit, nihil boni portendit, quod Hippocrates recte notavit. Non tamen de tuſſi iſta leviori, quæ etiam inter initia plerumque adparet, hoc intellectum volumus. *Hoffm. Med. rat.* T. 4. P. 4. p. 443.

Tuſſis arguit humorem acrem irritantem laryngem. Scimus ergo ex tuſſi ſuperveniente, humorem hydropis jam aliquam fuſcepiffe acrimoniam, qua vix pejus in hydrope expectari potest: adeſt enim humoris abundantia in corpore debilitato, qui nunc fuſcepit acrimoniam; hæc autem acrimonia, a ſpontanea corruptione nata, a debili hac actione emendari non potuit, unde hujus acrimoniae majorem progreſſum expectamus. Tuſſis infuper validissime concutit corpus ita liquore repletum, cujus vafa macerata vix ferunt aliquem impetum: periculum igitur eſt, ne conquaffatione hac aliquid vas rumpatur, & ita latex, hucusque vaſculis coercitus, in corporis cava effundatur, & ita augeat morbi periculum. Neque pulmo eſt organum excretorium, quo eliminari poſſit illa aqua hydropica: nam tuſſiunt ſine memorabili exſcretione, atque edunt ægri fruſtranea conamina, quibus magis debilitantur. Deinde ſignum eſt, pulmones ab eo latice obrui, unde intercipitur istius organi actio, quod præparare debebat humores, & libera in reſpiratione agitari, nunc vero multitudine lati-
cis acrioris obſeffi pulmones, defectu præpara-
tionis,

tionis, majorem generant laticis copiam, & tandem totius pulmonis oppressio & corrosio est expectanda. Propterea meretur tussis superveniens maxime damnari, in primis cum præcipuam curandi indicationem intercipiat: tussis enim laxantia & mucilaginosa exigeret ad leniendum, quæ hydropicis sunt vetita. Gorter.

APHOR. 36.

Δυτερίων φλεβοποιη λύει τάμνειν δὲ τὰς
έσσω.

Urinæ difficultatem venæ sectio solvit: secundæ autem sunt interiores.

Omnis sanguinis missio remedio est spasticis solidorum contractionibus tollendis, & inflammatoriæ diathesi. Ergo, ubi retentio urinæ ei debetur causæ, constrictio nempe fibrosæ compagis in collo vesicæ, venæ sectio juvabit. Internæ autem venæ secari jubentur, h. e. quæ penitus cum vesica respondent, cuiusmodi est saphæna in malleolo. *Hecquet.* Quid per internas venas intelligendum sit, declaratur *lib de offium nat. n. 12. & de nat. hom. §. 20.* quibus in locis venarum distributionem describens Hippocrates, secundum pár a capite juxta aures per cervicem, jugulares appellatæ, quæ parte interiore secundum spinam, ad lumbos utraque ex parte in testes & femora tendunt, & poplites interiores, deinde per tibias ad malleolos & pedes interiore ex parte; sub-jungit:

jungit : *Ad lumborum igitur & testium dolores ex poplitibus & malleolis interioribus venæ sectiones facere oportet.* Quapropter non possum satis mirari Galenum, & plerosque expositorum, qui in tanta claritate caligantes, auctoritatem aphorismo partim detrahunt, partim, ut ejus veritatem tueantur, novas, & impropias vocum significationes sibi ipsis fingunt, cum Hippocrates aperte loquatur, & doctrinam proponat rationabilem, propriisque principiis omnino convenientem. Nec audiendus est idem Galenus, dum contra præceptoris mentem, experientiamque ipsam afferit, nihil referre, an interior vena, an exterior secetur in cruribus, quia omnes ab eadem vena ortum ducunt: hoc enim prætextu, venarum nullus habendus esset in phlebotomia delectus, quando omnes ab eadem vena magna ortum ducunt. Adnotari hic meretur summum Hippocratis artificium, qui cognoscens venas a capite descendentes, dum jugulares venas ingrediuntur, & inde inferius procedentes in novas propagines disperguntur, nihil habere ad invicem, nisi ramifications ab eadem venæ parte procedat, ideo in constituendis quatuor paribus venarum præpostero ordine procedens a capite in partes inferiores, quæ inferne ascenderant in caput, singulas ramifications in proprium par dispersit, prout ab eadem venæ parte exortum habent, quæ singula venarum paria ea ratione consortium habent ad invicem, quia iis fibris constant, quibus mediantibus omnia naturæ opera perficiuntur; ex hacque venarum distributione colligit, quam rationabiles sint morborum curationes per sectionem venarum, quæ juxta allatam venarum distributionem fiunt,

de

de quibus alioqui probabilis ratio afferri non potest. Ex earundem venarum participatione evenit, ut exterior vena cubiti promptius evacuet a capite, quam interior: quia venæ ascendentis in caput ab eadem parte venæ axillaris exoriuntur, a qua vena exterior cubiti, & ex consequenti ex iisdem fibris omnino constat. *Martian.* p. 458 & 21. Quod si ex nimia sanguinis copia, vegetæ naturæ senibus præser-tim, qui vitam diu sine sufficienti corporis motu egerunt, hic morbus vel ingruit vel saltem verendus est; omnino maxima præsidii & auxilii spes, in tempestiva & sufficienti sanguinis missione, erit reponenda. Idque eo magis, quando ex subsistente mensium vel hæmorrhoidum fluxu, aut omessa & diutius affueta venæ sectione vel scarificatione, mali causa suborta creditur. *Hoffm. Med. rat.* T. 4. P. 2. p. 407. Si dysuria sit ab infarctu renum a sanguine, item in inflammatione vesicæ, primum incidenda est vena brachii, deinde etiam statim subjungenda saphæna in malleolo, aut poplite. *Hoffm. ibid.* T. 3. p. 612.

Stranguria, Dysuria, & Ischuria in causis tam parum differunt, ut non mereantur distinctis titulis describi; nam quæ causa urinæ difficultatem inferre potest, si major fiat, integrum suppressionem producere potest; si autem simul guttatum exit urina, Stranguria vocatur. Propterea in his speciebus omnibus videndum erit, num vena sit secunda. Multi dubitant, num hic sit genuinus Hippocratis aphorismus, quia putant, venæ sectionem nunquam conducere posse, quia frequens fit dysuria senibus (3 aph. 31.) catarrhosis, calculosis, quibus non conductit venam secare. His auctoribus omnino

omnino est concedendum, venæ sectionem non conducere; sed observavit etiam noster Auctor ex intestino recto vel utero inflammato (5 aph. 58.) stranguriam seu dysuriam generari. in ictis utique casibus quam maxime conduceret mittere sanguinem. Atque post eum etiam Riverius, Sydenham & nos observavimus, frustra tentatis omnibus auxiliis, urinæ suppressionem & difficultatem curatam fuisse sanguinis missione. Ut nunc sciat junior Medicus, quali in specie dusuriæ mittendus sit sanguis, debet signa inflammationis applicare ad vaginam, intestinum rectum, vel & urethram: ea signa satis definient, sanguinem esse mitten-dum. Quod autem suadeat, internas venas esse secandas, hoc facile condonari potest, quia tunc temporis ex ignorata circulatione, pluris quam par erat fecerunt delectum venarum, quæ aperiendæ erant. Si autem dixisset, *venæ inferiores*, scilicet in pedibus, *sunt aperiendæ*, non ita recederet a communi observatio-ne, neque oppugnaret circulationi inventæ, ex cuius doctrina patet, venas proximas esse aperiendas, quales sunt venæ in pedibus ab iliacis provenientes. *Gorter.*

APHOR. 37.

Tηπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἰδημα τενίσται ὃν
τῷ τραχιλῷ, αἰσθόν· ἔξω γὰρ τρέπεται
τὸ γύπτημα.

Ab angina detento si tumor in collo oriatur, bonum: foras enim morbus vertitur.

Desumtus videtur aphorismus ex Prognost. n. 23. ubi hæc leguntur: *Angina gravissima quidem est & celerrime intermit, quæ neque in faucibus, neque in cervice quicquam conspicuum facit, plurimum vero dolorem exhibet, & difficultatem spirandi, quæ erecta cervice obit, inducit. — At securius est tumorem & ruborem ad externa converti.*

Quando enim suffocatio strangulatoria remittit, tumor, dolor & rubor magis extrorsum vergit sensimque evanescit, felicem solutionem nunciant. Sin secus, in apostema aut mortem fit transitus. Si in apostema, ac pus in bronchia & pulmones effunditur, anceps admodum eventus. Si in mortem, nunciant hanc spuma ante os, lingua valde tumida, purpureo-nigra, extremonrum rigor, summa præcordiorum angustia atque anxietas, cum pulsū duro, convulsivo & intermittente. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 1. p. 395. Si angina cum concidentia occupet (in qua nullus tumor), ab interioribus ex-

extorsum omnia evocanda sunt, & humores, & caliditas, & omnis caro, ut totum foras extumeat. *Aret. Curat. Acut. l. 1. c. 7.* Etenim ii præ cæteris maxime servantur, quorum collum in tumores attollitur, aut exanthemata in eo oborintur. *Attuar. Meth. med. l. 2. c. 10.*

In textu habetur *κυνέα χοντρία* seu ea anginæ species, quæ tunc dicitur præsens, si causa hæreat in interioribus laryngis, sine signis externis, difficilem & suffocatam respirationem inducens. Periculosisimus est morbus; nam si augeatur tumor in membrana interna laryngis, suffocatur homo; si abeat in suppurationem, generatur pulmo purulentus. In hoc morbo observavit auctor, si externe in collo tumor oboritur, bonum esse. Hæc autem observatio non est constans: potest enim tumor membranæ internæ laryngis latius dispergi etiam ad exteriore par-tes, sine diminutione partis interioris; quando designatur morbi augmentum. Sed si interiores partes deponunt ad exteriora colli materiem morbi, valde bonum est, quum partes exteriore tumentes non inferant mortis periculum, satis enim magnum conceditur spatium tumoris. Constat ergo, duo adesse debere requisita, ut talis apparen-s in collo tumor sit bonus. Primo, ut sit talis morbi materia, quæ metastasis facere potest, uti materia catarrhosa, & erysipelatosa; nam inflammatio & œdema harum partium non tam facile locum mutat, sed potius, si partes exteriore simul tumere incipiunt, designant morbi augmentum. Alterum, ut sit perfecta metastasis, quam conjicimus, si una cum intumescientia extera liberior fieri incipiat respiratio: nam nisi respiratio simul fiat liberior, signum est, imper-

perfectam fieri translationem, quæ semper mala est. Neque bonum erit signum, si novus accedat tumor, manente priore. Gorter.

APHOR. 38.

Οκόστοις κρυπτοὶ καρκίνοι γίγνονται, μὴ δε φαπεύειν βέληνον. Θεραπεύομενοι γὰρ ἀπόλλυται ταχέως· μὴ θεραπευόμενοι δὲ πλείω χρόνον διαπλέσονται.

Quibus cancri occulti oriuntur, eos non curare præstat: curati namque cito pereunt; non curati vero diutius perdurant.

Quid per occultos cancros intelligat Hippocrates, ipse lib. 2. Prædict. n. 18. nobis manifestavit. Enumerans enim quosdam morbos singulis ætatibus familiares dicit: *Viris autem id genus tubercula non admodum sunt, verum favi formidabiles & cancri occulti, demersi, quasi unum, & idem sit occultum esse, & intimius in carne submersum; quam quidem significatio-* nem clarius confirmat paulo infra, dum inquit, *at cancri latentes, quique summa corporis infestant, sunt, duas cancrorum differentias proponens: cum alii sint, qui ad corporis superficiem extimam magis vergunt, & hos αἰρόπαθες, h. e. elevatos vocat, alii intimius latitant, quos νήσοβρύχινς, id est, submersos, & κευπήλεις i. e. occulti*

occultos vocat. Quare vanum est, vocis etymologiam respicientes credere, per occultos **cancros** Hippocratem intelligere eos, qui interna viscera occupantes, nec oculis, nec tactui subjiciuntur. Nam in partibus exterioribus fieri cancros occultos ipsemet testatur lib. 2. de *morb. mul.* n. 23. de quorum generatione ita ad verbum loquitur : & in mammis tubercula fiunt dura, partim majora, partim minora ; haec autem minime suppurant, sed semper duriora fiunt, ex his deinde occulti cancri pullulant. Quare, cum mammæ sint partes exteriores, & in iis cancri occulti nascantur, argumentum est evidentissimum occultos non dici illos, qui intimas corporis partes occupant. Dum vero cancrorum occultorum curationem prohibet, intelligendus est de propria & vera cancrorum curatione, quæ & igne, & amputatione fieri consuevit. Nam lib. 7. *Epidem.* n. 53. ipsemet cancrum in faucibus curasse profitetur per inustionem. Cur vero cancros submersos, & ad superficiem parum elevatos curare non expediatur, ratio est, quia, cum ejus curatio in amputatione consistat, haec in submersis fieri non potest, & ideo satius est eos non attingere, quam aut igne, aut ferro exacerbare. Verum, si præfata curatione eos attingere non licet, licebitne aliis curationum modis ipsos tractare ? Certe, quando casus est desperatus, melius est, eos derelinquere, ne impossibilitas curationis arti imputetur ; & ideo loco citato de curatione ne verbum quidem fecit. Quod si provinciam dimittere omnino non liceat, chirurgica curatione dimissa, pharmacia curationem tentare poterit, qua si æger sanari non possit, vitam tamen minus molestam protrahere pos-

Vol. II.

T

fit.

fit. Nam & ipse Hippocrates lib. 2. *de morb. mul.* n. 48. cancrosum uteri affectum pharmacos mulcere tentavit. *Martian.* p. 469. De infausta occulti cancri per amputationem curatione videri possunt *Eph. N. C. D. 1. a. 8. obf. 21.* & *D. 3. a. 3. obf. 163.*

Cancer, Celso l. 5. c. 28. n. 2. *Carcinoma* dictus (cui *cancer* audit morbus quem Græci gangrænam, seu sphacelum appellant) in quacunque fere corporis parte oritur, & est nihil aliud, quam scirrus malignus factus, superficie aspera, scabra, ad cujus margines vasa vicina inflamari incipiunt, & varicosa interdum sunt. Nomen habet a figura, quam, ad $\alpha\kappa\mu\eta\pi$ progressus, adumbrat; exulceratus enim habet cavitatem rotundam, & in ambitu vasa sanguifera turgida: *occultus* vocatur, quamdiu suis continetur pellibus, quibus ulcerare ruptis *manifestus* vel *ulcerosus* seu *apertus* dicitur. *Boerb. aph. 994.* Ita vero oriri & succrescerè solet cancer: Primo nodulus sentitur duriusculus, sati exiguus, vix pisi, aut avellanæ nucis magnitudinem superans, qui ob spasticam fibram adjacentium nervarum stricturam subinde puncturas, ardentes & laciniantes dolores, per intervalla recrudescentes, inferre solet, fatisque diu in hoc statu persistere potest; donec majori humoris viscidii & impuri accessu, factaque ibi collectione, canalliculi obstruuntur, & demum nimium infarcti rumpuntur. Unde tumor non solum in ingentem saepius molem attollit, sed & sanguine in vasis coagulato per cutim transparente, colorem prorsus lividum & plumbeum induit, vasaque circumiacentia in varicosam turgescentiam explicantur. Quæ omnina si ita fiunt certisque signis deprehend-

henduntur, cancer adesse dicitur occultus: qui in eucy whole seu bonos humores habentibus per plures annos tolerari potest, si modo omnia motum sanguinis nimis augentia provide caveantur. Quod si vero, vel propter improvidam emollientium & acrum irritantium applicationem, vel ob majorem massæ sanguineæ orgasmum, major tenuum humorum affluxus proritatur, tunc circumiacentes, & dein etiam profundius sitæ partes, sub atrocium dolorum concursu, putrida corruptione depascuntur, saniesque & ichor subcruentus fœtidissimi ac vere cadaverosi odoris funditur; imo quandoque larga sanguinis sinceri ex vasis erosio contingit emanatio. Atque talia ulcera cancri exulcerati nomine insigniuntur. Hoffm. Med. rat. T. 5. P. 5. p. 249 sq. Conf. Hildan. Cent. 3. obs. 87. Quia vero plurima medicamenta plus irritant cancrum, cum etiam lenissima in hoc sensibili morbo affluxum augent humorum & eo citius corruptionem putredinosam accelerant, hinc ab illis, irritantibus nimis, abstinere utique consultius est, quia per irritantia curatus citius abit ex occulto in apertum. Sed si datur medicamentum, quod affluxum non auget, non irritat, verum potius discutit, resolvit, dolores sedat, corruptioni resistit, acredinem infringit? de talibus non accipiens est aphorismus. Vid. Mich. Alberti Diff. de Belladonna, tanquam specifico in cancro, in primis occulto. Halæ 1739. 4°.

APHOR. 39.

Σ πασμὸς γίνεται ἢ ὑπὸ τληρώσθω, ἢ καὶ
νῶσθω. ὅτῳ δὲ καὶ λυγμός.

Convulsio ex repletione, aut vacuatione oritur. ita vero etiam singultus.

Quid sit *Convulsio*, dictum est ad 5 apb. 17. Oriri eam a repletione, manstant convulsiones foeminarum a menstruis retentis. Ab inanitione convulsionis exemplum extat in 5 apb. 3. Tertia potest addi causa, scilicet omne id, quod irritare valet nervos. vid. 4 apb. 16. & 5 apb. 1. 4. Dum inquit Hippocrates, convulsionem a repletione, aut ab inanitione fieri, intelligit corporis, non nervorum, ut est fere communis opinio. Nam si hos repleri contingat, paralyxin potius excitari, quam convulsionem, est rationabile, quia si concedatur, adeo repleri nervorum corpus, sive id secundum porositates contingat, sive secundum substantiam, ut brevior solito fiat, impossibile est, spirituum transitum non impediiri, aut compressis, aut obstructis nervorum porositatibus. Repletio autem corporis, aut ejusdem inanitio convulsionem facere dicitur, quatenus inde materia producitur, quæ spiritus per nervorum porositates, ad motum naturaliter efficiendum concurrentes, ad eundem præter naturam excitandum irritat. Cum enim in

in convulsione membra continuo moveantur, necesse est causam motus immediatam concurrere, quæ sunt animales spiritus, & instrumenta motus, quæ non sunt alia, quam musculi. Non enim differunt motus hi convulsionis, a motibus voluntariis, & naturalibus, nisi quatenus in his spiritus animales voluntatis imperio moventur: in convulsione autem a re quapiam irritati concitantur ad motum. Quæ quidem causa irritans duplex esse potest, copia scilicet humorum, & eorundem acrimonia, hasque comprehendit fere in præsenti aphorismo, dum inquit, *Convulsio fit ab inanitione, aut a repletione;* repletio enim humorum copiam inducit, inanitio autem eosdem acriores reddit. Dixi *fere*, quia non omnis causa irritans nervorum facultatem a repletione, aut ab inanitione dependet. Nam si nervo sauciato, aut aliqua alia particula, quæ cum nervoso genere consortium habeat, convulsio fiat, hæc neque ad inanitionem, neque ad repletionem reduci potest, fit enim eo casu convulsio, quia in vulnerata parte acris quidam humor producitur, a quo irritata nervi facultas, convulsivum motum facit. Frustra igitur laborant expositi, dum quamlibet convulsionem ad alteram dictarum causarum reducere student, quia hoc non fuit Hippocratis consilium, qui tantummodo causas referre voluit, a quibus frequenter excitatur convulsio, ex quo non universaliter, sed indefinite sententiam protulit, quæ hoc in loco æquipollent particulari. Ab iisdem vero causis, inanitione inquam, & repletione, ea significatione, qua a nobis expositum est, singultum fieri demonstravimus in

explicatione 13 aphorismi præsentis sectionis.
Martian. p. 469. *Conf. Bellin de urin.* p. 539 sq.

Ad tutelam secundæ valetudinis proportio humorum in vasis, quæ nec excedat, nec nimium deficiat, semper necessaria est, alias statim proportio & æquilibrium motuum lœditur; nam ex nimia copia æque ac ex inopia, si est supra modum, oriuntur stagnationes, quæ in locis valde nervosis naturam promte ac expedite ad spasmos solicitant. Et quamvis in infirmioribus & elanguidis nimia humorum & sanguinis copia stagnans viscerum & partium tonum plane resolvat & morbos chronicos potissimum accersat, tamen in vegetioribus, sensibilioris texturæ & juvenilis ætatis hominibus fibras potius ad validissimas & spasticas constrictiones armat, quibus efficitur, ut magnæ in sanguinis circuitu inæqualitates & infensæ ad alia loca humorum translationes & congestiones fiant. *Hoffm. Med. rat.* T. 2. p. 99. 446. Adi etiam Aëtium l. 9. c. 5. & *Tralles de opio sect.* 3. p. 3.

APHOR.

APHOR. 40.

Οχόσσος περὶ τὸ ὑποχόνδριον πάντα γίγνονται
απέρ Φλεγμονῆς, τυπεῖσι πυρετὸς ἐπιγενό-
μεν. **Τ**οῦ λύει τὸν πόνον.

Quibus ad hypocondrium dolores
citra inflammationem oriuntur,
iis febris superveniens dolorem
solvit.

Celsus l. 2. c. 8. p. 70. hunc aphorismum ita
expressit: *Febris præcordiorum dolores, si sine
inflammatione sunt, finit.*

Per hypochondrium (seu subcartilagineum ab ἡτο̄ sub & χόρδης cartilago) denotatur superior abdominis pars, quæ sub mucronata ossis sterni cartilagine & costis spuriis ad ilia usque utrinque protenditur, & quicquid comprehenditur tota ea regione, quæ est inter septum transversum & umbilicum, ac intra cartilagines costarum inferiorum usque ad lumbos. Distinguitur in dextrum & sinistrum. In illo sunt hepar, vesicula fellea, pylorus cum superiore parte intestini duodeni, & pancreas. In sinistro sunt: maxima pars ventriculi, totus fere splen, magna pars superior mesenterii, pars quædam intestini coli, ubi maxime solent contineri flatus. Est hypochondrium idem quod ἡπατικόν. Celsus vocat præcordia, & Hippocrates, quando simpliciter hypochondriū nominat, per prærogativam intelligit dextrum. Hinc verisimile

est, præsentem aphorismum desumptum esse ex Coac. sect. 3. n. 272. ubi hæc leguntur: *Quibus jecur derepente vebementer dolet, iis febris succedens remedio est.* Si dolor ad hypochondria sine inflammatione, sed vel ab obstructione, vel a spiritu flatulento vel ab intemperie inæquali frigida est, febris superveniens dolorem solvit. Perpetuum hoc est apud Hippocratem, quod, quicunque morbi ab obstructionibus & viscida amurca nec non viscerum infarctu proveniunt, commode solvantur sebre, quoniam motus in febre tam intestinus quam progressivus major attenuat, incidit, resolvit materiam immobilem, fixam, stagnantem, ad evacuationem disponit ac præparat. Et si rem paulo accuratius pensitamus, isti insultus spasmodici & febriles, qui hypochondriacis perquam familiares sunt, præsertim autumnali & hiemali tempore, egregie inserviunt sordibus excrementitiis in massa sanguinis & humorum coacervatis per emunctoria ex corporis sphæra eliminandis. *Huffm. de sal febr. l. 33.* Ergo, si sine inflammatione dolor est, nihil imponendum est. hunc enim statim ipsa febris solvet. At, si neque inflammatio, neque febris, sed tantum præcordiorum dolor est; protinus calidis & siccis fomentis uti licet. *Cels. l. 3. c. 10. p. 139.*

APHOR.

APHOR. 41.

O'κόσσι^{τι} διὰ πνόν οὐ εἰν ἐν τῷ σώματι μὴ
διαπεράνει, τατέοιστι διὰ παχύτητος τὸ
πύγ, η τὸ τόπος, όπου ἀποπεράνει.

Quibus suppuratum aliquod in corpore existit, neque de se significacionem edit, iis ob puris, aut loci crassitudinem sui indicium non exhibet.

Suppuratio fere quælibet dolore aut febre deprehenditur, juxta 2 apb. 47. Hic autem dicitur non innotescere aut non apparere, seu non conspicuum fieri suppurationem sive fluctuatione sive tumefactione, sive exitu per vias urinæ, per alvum, aliave emunctoria corporis. quæ intelligenda sunt in primis de suppuratione in imo ventre. *Tozzi.* Puris craftitudinem & loci coarctationem, quæ a repletione provenit, ejus præsentiam obscurare ait Hippocrates; idque verificatur non modo in suppurationibus exterioribus, & quæ tactu judicantur, sed etiam in illis, quæ interius latent, & potissimum, quæ in thorace consistunt, quarum cognitio per concussionem habetur. Fluctuat enim in cavitate pus, ut auribus manifeste persentiatur; cuius concussionis modum nos docuit Hippocrates in lib. 2. *de morb. n. 45.* Admonet tamen ibi Hippocrates in confirmationem præsentis doctrinæ, aliquando ob puris

crassitudinem, aut multitudinem, quæ loci
crassitudinem, coarctationem facit, non posse
persentiri, an in thorace pus existat, nec ne.
Martian. p. 470.

APHOR. 42.

E' τοῖσιν ἵκτερικοῖσι τὸ ἡπαρ συληρέν γενέσθαι,
πυνηρόν.

Morbo regio laborantibus jecur du-
rum fieri, malum.

Apud *Celsum* l. 2. c. 8. p. 74 *in morbo arqua-*
to durum fieri jecur, pernicioſiſſimum eſt. Ra-
tio? Quia durities hepatis eſt ab inflammatio-
ne & scirrho. Conf. Notata ad 4 aph. 64.

APHOR.

APHOR. 43.

Oκόσιοι σωληνώδεις ιπάθη δυσεντέρινος ἀλί-
σκονταί, τυπειζιν, ἐπιγενομένης μαχρῆς τῆς
δυσεντέρινης, ὑδρωψί έπιγίνεται, η λειεντέριν,
καὶ ἀπόλλυται.

Lienosi, qui difficultate intestinorum corripiuntur, iis longa superveniente intestinorum difficultate hydrops, aut lævitas intestinorum accidit, & moriuntur.

Celsus l. 2. c. 8. p. 74. ita habet: *Quos lienes male habent, si tortinae prehenderunt, deinde conversa sunt vel in aquam inter cutem, vel in intestinorum lævitatem, vix ulla medicina periculo subtrahit.*

Lienosi, vel splenetici, dicuntur a lienis tumor & inflatione. Ipsi tumores autem vocantur ab Hippocrate magni splenes. Qui magnum habent liensem, qui quidem biliosi sunt, male colorati evadunt, prava ulcera contrahunt, os graviter olet, graciles sunt, lien durus est, semperque æqualis magnitudinis, neque ciborum reliquiae per alium demittuntur. Qui vero pituitosi sunt, haec iis minus contingunt, & lien alias major, alias minor redditur. His confert, si quidem minime purgati videantur, caput & reliquum corpus purgare, &c. lib. de affect. n. 21. Si itaque hoc morbo laborantibus dysenteria superveniat, neque maxima, neque longissima, bona esse solet, & morbum solvere, evacuata

evacuata causa: id quod confirmatur 6 aph. 48. Lienosi qui sunt ejusmodi lienis duritate quam peperit diuturna humoris melancholici infarctura, dysenteria superveniente sanescunt, secessu, translatione, & vacuatione infarctorum lieni humorum melancholicorum, crassorumque. *Duret. in Coac. p. 37.* Si tamen dysenteria diu protrahatur, exulcerationem intestinorum significat, unde hydrops, aut lienteria. *Valles.* Exulcerata enim ora vasculorum in intestina hiantium, exitum præbent humoris seroso hydrope constituenti: labefactata autem intestina, cum dimittunt ingesta vix vel nihil mutata, lienteriam sistunt. Hinc dysenteria lienosa diu permanens facit hydrope. *Boerb. aph. 1229.* Lienosis difficultas intestinorum non longa, utilis: longa vero mala. Ubi enim desinit, si aquæ inter cutem, aut intestinorum lœvitates oriuntur, mortem afferunt. *Hippocr. Coac. sect. 3. n. 295.* Quoniam nulla redintegratio esse potest in magnis symptomatis quæ a pessimis ortum habent; tum alias, tum si naturæ vires languent effectæ. Hic autem lienteria, ex imbecillitate orta virtutis, ipsam quoque denuo infirmiorem facit. *Duret. in Coac. p. 333.* Hippocrates, ubi lib. de affect. n. 23. de hydrope ex liene verba fecit, ita concludit: *In morbis ubi alter alteri succedit, is plerumque interficit. Corpus enim ex praesente morbo imbecillum redditum, si alter morbus, accesserit, ex imbecillitate prius perit, quam alter qui posterior accessit morbus desinat.*

APHOR.

APHOR. 44.

O'κόσαιςιν ὅπεραγγυγρίης εἰλεὸς ἐπιγίνεται,
ὅπερα γέμερηςιν ἀπόλυται, τοῦ μὴ πω-
ρετού ἐπιχειρούμενος ἄλις τὸ θέρον ρυζῆ.

Quibus ex stranguria volvulus suc-
dit, intra septem dies moriuntur,
nisi febre accedente copiosa urina
effluat.

Hæc eadem sententia extat in Coac. sect. 3.
n. 314. & apud Cels. l. 2. c. 8. p. 74. & 70.
Stranguria seu *stillicidium urinæ* est a collo ve-
sicæ spasmodice affecto. Conf. not. ad 5 aph. 58.
Volvulus seu *iliaca passio* est morbus in intestino
ileo, quando ex ingestis nihil descendit deor-
sum in intestina crassa, sed adeat pertinax alvi
suppressio cum horrendo fæcum alvinarum vo-
mitu vid. not. ad 3 aph. 22. Si spasmi vesicæ
etousque invaluerint, ut volvulum faciant, ob-
servatio docuit Hippocratem, ægrotum intra
septem dies occidi, nisi superveniens febris
referet vias, laxatisque ad inferiora vesicæ spa-
smis urinam acervatim profluere faciat. Conf.
Eph. N C. Cent. 3. abs. 185. Ad veritatem præ-
sentis aphorismi demonstrandum, non est, cur
eos volvulos excipiamus, easque strangurias,
quæ ab inflammatione dependent, quando in
ipsomet contextu satis artificiose excipiuntur,
per illa verba, *nisi febre accedente*. Cum enim
hi morbi ab inflammatione dependere non pos-
sint,

sint, quin febris concomitetur, eamque excludat, dum inquit: *non accidente febre*, signum est, eos morbos intellectissime, qui sine febre & inflammatione frunt. Quare & stranguria, & volvulus, de quibus agitur in aphorismo, necessario a crudis succis dependent, qui in alvo constipati, utrumque symptoma excitare possunt, & mortem etiam tandem inducere suppressa alvo, nisi a calore febrili attenuati ad urinæ vias deriventur. Cæterum cave, ne præsentis aphorismi doctrina febris volvulo succedens te decipiatur, nam lib. 3. de morb. n. 15. adnotavit Hippocrates, si volvulo amoto febris ægrum corripiat, desperatus est; quia, ut febris morbum tollat, necesse est ante quam volvulus removeatur eam accedere, & urinæ copiosam excretionem subsequi, ut in hoc aphorismo specialiter adnotatur. *Martian.* p. 47°. Commentarius ad hunc aphorismum habetur in *Linden Sel. Med.* p. 148 *sq.*

Non ita est absurdum, ut, si acrimonia succi nervorum feratur per nervos in vias urinæ, idem ille humor in eodem plexu nervi formatus etiam feratur per aliud nervi ramum ad mesenterium & intestina, in quibus etiam & ventriculo naturalem motum peristalticum irritando invertat, quo omnia intestinorum contenta truduntur sursum versus ventriculum, qui dein eadem vomitu ejicit. Sed quoniam causa non est levis, quæ valet intestinis non solum inferre vehementes dolores, verum etiam motum inversum; igitur si volvulus supervenit, scimus, magnam copiam humoris acris esse in corpore, qui nunc etiam ruit ad intestina, ubi evacuari non potest, & in viis urinæ, per quas erat evacuandus, parit evacuationis

tionis difficultatem. Igitur retentus ille humor sensim fit acrior, concitans ingentem motum inversum per totum tractum intestinorum & per ventriculum, quo motu valido perturbato, cum ejectione omnium quæ per os ingerruntur, & in intestina atque ventriculum confluunt, summa nascitur debilitas exhaustis spiritibus, & defectus humorum continua violenta illa evacuatione. Igitur mirum non est, si homo sit impar ferendo hæc omnia per septem integros dies, ut prius succumbat violentiæ morbi. Hinc non dicit auctor, septimo die perire, sed *in septem diebus*, id est, raro persistere possunt ultra septem dies. Eum tamen morbum periculosisimum, qui *intra septem dies* mortem minabatur, observavit curatum fuisse a febre superveniente & urina abunde fluente. Illa autem febris accedens, si simul non faciat copiosam urinæ evacuationem, non curaret dirissimum illum morbum, sed tunc effet solummodo signum, Volvulum non fuisse natum ex inflammatione intestinorum, cui ab initio adfuisse febris, sed ex materia alia acri, quæ irritando tandem febrem excitat, Volvulum & Stranguriam producta fuisse. Si igitur motus vitalis instigatus hunc succum nervosum acrem commoveat, eumque ducat ad renes, & sub urinæ copiosæ forma eliminet, certe spes est, talem hominem liberari posse ab illa irritante acrimonia. Si Medicus tali in casu vocaretur ante quam urina fluere incipit, admodum difficile foret veram invenire indicationem curativam. Puto tamen nos imitari debere monstratam a natura viam, nempe dare medicamenta diuretica calefacientia, quibus concitatur febris & promovetur urinæ fluxus.

Id

Id autem observamus, nos non semper idem medicamentis posse præstare, quod natura facit ad conservationem suam; nam quamvis promoveamus urinæ fluxum, non tamen certo sequitur, eum humorem acrem per urinæ vias eliminari, quod tamen fit, si sponte talem evacuationem moliatur. Hoc autem verum est, nos non posse proprius accedere ad veram curationem, etiamsi semper non ex voto bonum effectum sortiatur. *Gorter.*

APHOR. 45.

Eλκεται ὄκόσια ἀνιάνσια γίνεται, η μακρόπερον χρόνον ἰσχυεῖν, ἀνάγκη εἶναι αφίσασθαι, καὶ τὰς ὕλας κοίλας γίνεσθαι.

Ulcera annua quæcunque fuerint, aut longius tempus habuerint, os abscedere est necesse, & cicatrices cavas fieri.

Ab ichore ulcerum inveteratorum subjectæ non solum corrumpuntur carnes, sed labes etiam usque ad ossa ferpit, quæ erosa evadunt atque cariosa: unde sanatio, propter ablattam substantiam osseam, quæ abscessit, non procedit nisi cum cicatrice cava. Quacunque autem ex parte os aut ustum, aut sectum, aut quavis alia ratione secesserit, in hujusmodi ulceribus cicatrices cavæ fiunt. *Hippocr. de ulcer. n. 5.* Sed videmus etiam ulcera multorum annorum, in quibus os incorruptum mansit: quare

quare non ita absolute pronunciare possumus, os adjacens esse corruptum, si ulcus habeatur vetustum. Periculum tamen est, os corrumphi posse ab adjacentे ulcere vetusto. Humor enim ille acris consolidationem impediens facile potest simul corrodere periostium, quo os privatum cariem contrahit: potest etiam ille humor corruptus ossi communicari, & ita inficere ejus medullam, ut os corrumptatur. Sed si os subjacens corruptum sit, tale ulcus tarde ad curationem deducitur, quum os in suis cellulis rigidis humore corrupto impletum, non facile possit eum evacuare humorem; rigiditas enim illarum partium extrusionem & expulsionem materiæ corruptæ impedit, quæ faciliter fieri potest in partibus mollieribus. *Gorter.*

APHOR. 46.

Οκόσοι οὖτε ἐξ ἀθματοῦ, ή βηχὸς γίγνεται
πρὸ τῆς ηλικίας, ἀπόλλυται.

Qui gibbosí ex asthmate, aut tussi fiunt
ante pubertatem, moriuntur.

Gibbosi, *βέβω*, dicuntur, quibus dorsum foras eminet.¹ Quibus adhuc pueris ante perfectum corporis augmentum spina in gibbum attollitur, sive quidem corpus ad spinam augeri non solet. *Hippocr. de artic.* n. 37. In ætate puerilis ex asthmate & tussi gibbi fieri possunt; quia dum vehementer & frequenter tussire co-guntur magni cum thoracis commotione, &
Vol. II. V quidem

quidem variis modis, antrorsum, retrorsum, & in alterum latus contorquendo, articulaciones vertebrarum laxæ & moliores facile luxantur. Ubi vero adolescent pueri, partesque interiores augentur ac ampliantur, thoraci interim, ob vertebrarum luxationem, cedere nesciente, hinc fit, ut cor & pulmones constringantur. *Sebiz. Exerc. Path. T. I. p. 324.* Ego plurimos tales vidi, ut etiam Gradus factetur, nunquam curatos; licet etiam cum magna diligentia tractarentur. *Forest. Obj. Med. I. 16. obj. 9. schol.* Plerumque & fere omnes, quos ego vidi, macie confecti fuerunt. *Barbol. Cent. 3. epist. 78. p. 330.* Pereunt phthisici ut plurimum, a pulmonibus per pressionem labefactatis. *Hecquet.* Ante pubertatem ossa cedere possunt ipsa adhuc minus rigida, & cartilagines articulationum minus duræ; ex asthmate igitur, ac tussi proveniens gibbositas arguit aliquid intra pectus molestum, & valido premens, atque ossa extrorsum movens; duratis igitur ossibus premens illud locum sibifacere extrorsum ulterius non poterit, quare premet introrsum vasa sanguinis & cor, unde subita mors. *Bellin. de urin. &c. p. 663.*

Circa hunc aphorismum multum laborarunt interpretes. Eorum tamen sententia propinquior vero videtur, qui haec Coi verba de iis pronunciata esse existimant, quibus ex metastasi pravi humoris ad interiora thoracis facta, tumores, seu tuberculæ formata fuerunt. Dum enim ejusmodi tumores sub vertebrarum ligamentis, earumque periostio, ipsi ossi inhærescent, illa vincula ea parte attolluntur, & violentius adducuntur, quibus sic spina inclinata in contrariam partem projicitur, & gibba redditur.

redditur. Hæc tubercula, quamdiu adhuc in inflammatione consistunt, narium hæmorrhagia quandoque solvi, Hippocrates animadvertisit in *Coac. sed. 3. n. 8.* Si vero illa magis nocenter adoleſcunt, ad suppurationem ſpectant, tandemque maturèſcunt, per ſe aperiuntur, & pus effundunt. Hujus puris ſi magna vis eſt, pulmo comprimitur, & homo, intercepto ſpiritu, perit. Si vero non multum puris ejeſtum fuit, illud in pulmones, qui tumori non raro inhærefſcunt, deſtillat, hos exēſt, ex qua exulceratione frequens tuffis, purisque exſcreatio, accedit, & vera phthiſis, quæ tandem hominem tollit. Disertis verbis hanc rem alio loco indicare videtur Hippocrates, ubi tubercula, circa pulmones orta, gibberis & diſtentionis nervorum (per τὰ νεῦρα ligamenta intellegit) cauſam eſſe pronunciat *lib. de artic. n. 37.* Vid. *Platner Opusc. T. I. p. 130. 204.*

A P H O R. 47.

Ο'κόσοις φλεβοπομίη, ἡ Φαρμακείη ξυμφέρει, ταπίχει προστικού τῷ ὥρᾳ φλεβοπομῆν, ἡ Φαρμακεύειν.

Quibus venæ ſectio, aut medicamen-
tum purgans confert, iis venam
vere ſecare, aut medicamentum
purgans exhibere convenit.

Vere oriri vel excitari ſolent morbi variii ab
accumulatis in corpore, propter impeditam
hieme perspirationem, cruditatibus. vid. 3 *aph.*

20. Ad eos igitur præcavendos evacuatio institui debet vel venæ sectione, vel catharticis. Venæ sectio enim nimiam sanguinis quantitatem, purgationes vero serí vitiosi copiam corpori detrahunt. *Hoffm. Med. rat. T. 1. p. 653.* Magna autem animadversione particula illa disjunctiva digna est: Practicorum enim non pauci magnum piaculum committere sibi viderentur, si purgationem verno tempore instituentes venam simul non tunderent. Ast quam longe a divini Praeceptoris vestigiis aberrent nemo non videt. Est ubi tantum sanguinem mittere oporteat; est ubi solum purgare liceat, est ubi utrumque remedium conveniat. *Ramaz. Oper. p. 118.* Temperamenta biliosa & sanguine fervida, plethorica, venæ sectione indigebunt magis. Si humorum qualitas est vitiosa, cathartica convenienter. Si vero peccet & plethora & qualitas humorum, fiat primo venæ sectio, tum detur catharticum.

APHOR. 48.

Tοῖς σταλενάδεσι δυσεπιφύη ἐπιγραφέων,
ἀγαθῶν.

Lienosis accedens intestinorum difficultas, bonum.

Celsus l. 2. c. 8. p. 70. sententiam hanc in his expressit: *Lienosis bono tornina sunt. Exlicationem vide ad 6 aph. 43.*

APHOR.

APHOR. 49.

O'κόσι ποδαγρικὰ νυστίματα γίγνονται, ταῦτα ἀποφλεγμήναται ἐν ποδαράκοντα οἵμηροιν, ἀποκαθίσανται.

Podagrici morbi intra quadraginta dies, deposita inflammatione, decedunt.

Hujus sententiae sedes est in lib. de judicat. n. 6. Dolorem & inflammationem se remittere intra triginta dies, nisi vitium hominis accessit, litteris mandavit Celsus l. 4. c. 24. p. 240.

Præsens textus morbi naturam per se desinensis explicat, terminumque ponit ultimum: nam bonis medicamentis sæpe viginti diebus, citiusque multo finitur. At nostri homines podagram frequenter trimestrem, & fere annum exhibent: quod ideo præter naturam morbi accidere videtur, a remediis aliquando perperam & temerarie sumtis. (adde viëtum incongruum, reliquumque regimen, quibus causæ mali redintegrantur). Lister.

APHOR. 50.

O'κόσοις ἀν ὁ ἐγκέφαλος διακοπῆ, τυγχέοντις ἀνάγκη περιπέτειαν, καὶ χολῆς ἔμετον ἐπιγίγνεσθαι.

Quibus perfectum fuerit cerebrum,
iis febrem, & bilis vomitionem
supervenire necesse est.

Vulnerato cerebro & febris, & bilis vomitus supervenire plerumque solet. Verum quia aliquando accedit febris, quæ non ex vulnera dependet, cognoscere expedit, quando haec vulneris accidens sit, & quando non. Hoc autem nos docuit Hippocrates *lib. de loc. in hom. n. 48.* his verbis : *Ex rupto febris non ultra tres aut quatuor dies prebendit. Quod si prebendat, ratus quis ex rupto ea detineri, alia quapiam ex causa corripuit, neque ea veluti ex rupto iracunda.* Haec Hippocrates, ex quibus videtur colligi posse, febrem ex vulnera die tertia, aut quarta, non citius invadere, & ratio est, quia febris excitatur, quando in vulnera oritur inflammatio: de qua re *lib. 4. de morb. n. 22. ulcera die impari inflammati* ait, & dierum imparium primus, est tertia dies. Unde apparet recte dictum fuisse, non ante tertium diem febrem vulneribus supervenire. Ex adverso idem Hippocrates *lib. 7. Epid. n. 19.* inquit: *Quibus ossa fracta fuerint, eos septimo die febris invadit, tempore vero calidiore*

salidiore etiam citius. Quod si magis confracta fuerint, etiam illico. Hæc loca invicem concilian- tur, si dicamus libro de loc. in hom. auctorem intelligere de ruptionibus, quæ in carne fiunt, quæ citius inflammantur ob sanguinis præsen- tiā, & loci caliditatem, quam quæ in osse fiunt. Quod si aliquando in ossium ruptione febris statim superveniat, id non ex inflamma- tione provenit, sed ob læsionis vehementiam, cuius gratia maxima fit in corpore perturbatio, & agitatio in humoribus, ex quibus febris ori- tur, & ideo in ossium fracturis, & ruptionib- minus malum est statim, aut paulo post fe- brem supervenire, quam die quarta, aut septi- ma, unde Hippocrates de capitis vulneribus tractans lib. 2. Prædict. n. 22. habet: Præstat igitur eum qui capitis ulcere laborat, neque febricitare, neque insuper sanguinis profusionem, aut inflamma- tionem, aut simul dolorem aliquem accedere: aut si eorum quippiam appareat, circa initia tuissimum est fieri, paucoque tempore perseverare. Et paulo in- ferius subjungit: At febris in capitis vulnere die quarto, aut septimo, aut undecimo exorta, valde exitialis est. Hic aphorismus ex lib. 1. de morb. n. 3. absque dubio desumtus est, quo in loco legitur hoc modo: Si vero vulneratum fuerit (ce- rebrum scilicet), necesse est febrem, & bilis vo- mitum succedere, corporisque partem aliquam resolu- tam fieri ac perire; quæ quidem postrema verba omisit aphorismorum auctor, ea superflua ra- tus, vel etiam fortasse suspecta, cum verissima sint, & rationabilia. Necesitatem tamen even- tus non videtur recepisse auctor Coacarum Præ- notionum, nam sect. 3. n. 371. hanc referens sententiam, quod hoc in loco legitur, necesse est, febrem & bilis vomitum succedere, ibi inquit,

febris utplurimum, ac bilis vomitus succedit. De qua quidem sententiarum diversitate notandum est: Quotiescumque vulnus cerebri notabilis est magnitudinis, non minimum, & fere imperceptibile, ægerque a communi hominum conditione, & natura non recedat, præfata omnia necessario eveniunt. Aliquando tamen non omnia superveniunt, vel quia mors ea prævenit, vel quia vulnus levissimum, & superficiale est, in eaque cerebri parte, quæ minus periculosa est. Similiter vulneratus peculiari virtute a prædictis malis non facile corripitur. Hæc enim omnia considerans Hippocrates lib. 2. Prædict. n. 19. hæc ait: *Sunt autem hæc pernicioſa valde, non tamen ita, ut nemo ex his evadat, ve-
lut putatur, &c.* Aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur sauciatus. Quod respiciens in Coac. l. c. addidit *utplurimum*, idque universalitatem propositionis non tollit, quia rarissimum est, ut hæc vulneribus cerebri non superveniant, & extra naturalem partis, & hominis dispositionem, ita ut si quis evadat, necesse sit id evenire, quia vulnus in ea parte cerebri inflictum est, in qua minus affligitur, v. g. pars posterior; vulnusque omnino exiguum est. Similiter, si aliquando observatum est, ex vulnera cerebri nullius partis resolutionem subsecutam esse, id evenire potuit, quia per illam cerebri partem vulneratam, particulari structura, nulla arteria disseminata fuerit, ex cuius sectione sensus & motus intercipitur. Si denique aliquando cerebri vulnus non subsecuta est febris, id particulari hominis complexioni imputandum est; sunt enim quidam, qui difficulter ex propria natura febres incurront, quemadmodum alios ex simplicissimo

mo vulnere febrem incurrere observamus: quare cum haec a particulari, individualique hominis proprietate eveniant, & admodum raro, universalitatem propositionis tollere non possunt. Unde summa cum ratione lib. I. de morb. n. 3. necessitas eventus apposita est, *febrem necesse est supervenire, & bilis vomitum, &c.* Martian. p. 471. & 163. Si cerebrum membranave ejus vulnus accepit, sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit; fereque bilis vomitus insequitur: &c. Cels. l. 5. c. 26. §. 14. Febris accedit ab sanguine effuso & in pus converso, tum etiam a meningibus per vulnerationem inflammationem recipientibus. Sed febris non semper statim inter initia vulneris acceditur, sed plerumque tertia demum aut quarta die. At vomitus statim supervenit vulneri cerebri propter vulneratas meninges, nam sunt haec nervosissimae ac cæteros nervos in consensum trahunt, & ob nervum sextæ conjugationis bilis exprimitur. Tozzi. Notum est unicuique Chirurgorum, capitjs ac cerebri, hujusque membranarum, inflammationes, vulnera graviora atque contusiones, vomitum sequi, per consensum, quem ventriculus vi, paris nervorum vagi, cum capite fovet. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 3. p. 498.

APHOR. 51.

Oκέσσιον ὑγιαίνουσιν οδύνας γίγνονται. ἔξαι-
ρουσις δὲ τῇ κεφαλῇ, καὶ παραχρῆμα
ἄφωνος γίγνονται, καὶ ρέγχησιν, ἀπόλλυται ἐν
ἐπίλα ημέρησιν, οὐ μὴ πυρετὸς ἐπιλάθη.

Quibus bene valentibus capitibus dolo-
res derepente contingunt, statim-
que voce deficiunt, & stertunt,
intra dies septem pereunt, nisi febris
eos prehenderit.

Eadem sententia legitur in lib. de *Judicat.*
n. 12. & lib. 2. de *morb. n. 6.* & apud
Celsum l. 2. c. 8. p. 72.

Apoplectica notatur affectio, quæ ex pera-
cutarum est classe. Febris accedens solvere
interdum potest compressum nervorum princi-
pium: quæ si corripuerit, plerumque homo
fanus evadit, juxta Hippocr. lib. 2. de *morb. n.*
21. Conf. 5 apb. 5. Subitus ille insultus doloris
cum vocis suppressione, & stertore indicat co-
piam ingentem materiæ comprimentis cere-
brum, quæ nisi trajiciatur in vasa sanguinis,
ita ipsum premet, ut spirituum influxus impe-
diat, unde mors; traducta autem in vasa san-
guinis febrem excitat, & per eam absumitur, vel
tenuatur, & per excrementa redditur, quare
patet pronunciati ratio. Vid. *Bellin. de urin.*
&c. p. 580.

APHOR.

ΑΡΗΟΣ. 52.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν ὄχθων λιμῶν ἐν ποιον ὕπνοισιν. Λὺς γάρ οὐ ὑπφαινται, (μὴ) ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων, τὰ λευκὰ, μὴ σὺν διαρροίης ἔσην, η σὺν φαρμακοποιίῃς, Φλαῦρον τὸ αγμέον, καὶ θανατῶδες σφοδρα.

Spectare vero oportet quae etiam ex oculis per somnum subapparent. Etenim si quid ex albo, (non) commissis palpebris, subappareat, neque id ex alvi profluvio, aut medicamenti potionem contingat, pravum signum est, & letale admodum.

Mutilatus hic aphorismus etiam est apud Celsum l. 2. c. 6. p. 54. & c. 8. p. 72. Integer habetur in Prognost. n. 3. Ita: *Quin etiam per somnum, an ex oculis aliquid subappareat, spectare oportet. Ubi namque non commissis palpebris ex albo quid subappareat, id si neque alvi profluvium, neque medicamentum purgans expressit, neque ita dormire consueverit æger, pravum est indicium & letale admodum.*

Subapparentia ista in oculis semiclausis notat convulsionem, quae si a vehementi medicatione, aut diarrhoea fiat, ipso sommo levare potest. Sin autem morbi alicujus acuti, apoplexiæ puta, symptoma est, letale. Lister. Observavit

servavit Auctor in ægris, quando propter debilitatem videbantur dormire, si palpebræ non bene commissæ servantur, ut in somno naturali fieri solet, istum somnum non esse somnum naturalem, sed abolitionem sensuum defectu spirituum, & inde ægros plerumque mori: adeo ut palpebræ ita conniventes arguant tantam debilitatem, quæ a morte non multum distat. Hæc autem debilitas inducta si fuit per copiosiorem evacuationem, non est tanti periculi, quam si fiat a degeneratione humorum, subito enim facta evacuatio valet ita minuere sanguinis fluxum ad cerebrum, ut homo sensibus privetur, sed sensim contractis magis vasis iterum ducitur sanguis ad cerebrum, & homines servantur, quod fieri non potest, si ex degeneratis spiritibus illa debilitas inducta fuerit. Inde oculi ita in dormientibus conniventes post quamcunque largiorem evacuationem, non magnum periculum portendunt, ut inde mortis præsagium faciant. Quod autem auctor dixerit post alvi fluxum & alvi ductionem, non vero post quamcunque evacuationem, inde est, quia, quod observavit, posteritati reliquit, & quia forsan non ita detexit oculos conniventes in ægris post alias evacuationes. Ego autem in praxi detexi hoc etiam post hæmorrhagias largiores, & inde magis generalem regulam de oculis conniventibus formare possumus. Gorter.

APHOR. 53.

Ai παραφρούναι, ai μὲν μετὰ γέλωθο γέλωναι, ἀσφαλέστεραι ai δὲ μετὰ σπαθίς, ἐπισφαλέστεραι.

Deliria, quæ cum risu fiunt, tutiora: at quæ cum studio, periculosiora.

Celsus l. 3. c. 18. p. 154. in hunc modum expressit: *Neque ignorare oportet, leviorem esse morbum cum risu, quam serio insanientium.*

Deliria cum risu temporarias notant & transitorias sanguinis æstuantis turbas: cum studio autem seu sollicitudine magis fixum & penitus infarctum vasis sanguinem spissiorem quam ut transferri queat. Conf. 2 apb. 2. Παραφρούναι merito dixit, non phrenitides, in quibus fortasse hæc sententia non verificatur, propter phrenitides ex septo inflammato contingentes, quæ plerumque cum risu fiunt, & tamen omnium sunt pernicioſissimæ. Hoc expertus est Silenus, qui lib. 1. Epidem. sect. 3. agr. 2. cum risu, & cantu delirans mortuus est, & Tychon, qui in obsidione circa Datum a catapulta percussus in pectus, paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus, cujus rationem assignavit Hippocrates, quia Medicus eximens lignum aliquod, de spiculo reliquerit in septo transverso: ut in illius historia videre est lib. 5. Epidem. n. 34. Deliria autem in hujusmodi affectibus cum risu fiunt, non ex benignitate humoris,

ris, sed partis affectæ natura, quæ est septum transversum, quod præcipuum risus instrumentum censetur. *Martian.* p. 471. Nisi fallor, Hippocrates festinationem (*μετὰ σπεδῆς*) significare voluit, quod genus delirii frequentissimum & plerumque exitiosum esse novimus. *Platter Opusc.* T. 2. p. 103.

APHOR. 54.

Eγ γένοις ὀξεῖσι τάχεισι γένοι μετὰ πυρετοῦ, αἱ κλαυθμώδεις ἀναπνοαὶ, κακαί.

In affectionibus acutis cum febre, gembundæ spirationes, malæ.

Respirationes hic notantur interruptæ, & convolutionibus. Vid. 4 *aph.* 68.

APHOR. 55.

Tὰ πδαγρικὰ πῦρα, καὶ τὸ φθινοπώρον κινέεται ὡς ἐπὶ τὸ πλύ.

Podagræ vitia vere, & autumno moventur ut plurimum.

Eadem habet Celsus l. 4. c. 24. p. 238. Inter morbos vernales recensentur articulorum dolores, in 3 *aph.* 20; autumno coxendicum dolores oriri dicuntur 3 *aph.* 22.

Non vult textus, quod non aliis anni temporibus etiam podagra timeri possit, aut obtingat, sed quod ver & autumnus ei producendæ

dæ magis opportuna sint: nam *morbi alii ad alias anni tempestates bene, vel male habere consuevere*, juxta 3 apb. 3. Sub vere novis elateribus catuliens aër, sanguinem movet, pandit, evolvit, qui sic animatus quæ sinu condebat morborum semina fundit. Autumno adveniente, propter inæqualitatem aëris mox frigi-
di mox calidi, transpiratio læditur: unde articu-
laris morbus a retropulso evaporabili. *Hecquet.*
Dignissimus quondam Professor in Academia Petropolitana, Gmelinus, Materia, inquit, dolores arthriticos creans, est certe mihi mu-
cilago, nulla quidem qualitate, nimia tantum abundantia peccans. Diurnitate vero tempori-
ris lento, forte & acredo illi induci potest,
quod utrumque ex hac ratione, tanquam effe-
ctus morbi, considerandum est. Causæ, ni-
miam hujus mucilaginis abundantiam efficien-
tes, non quærendæ sunt in natura sanguinis,
particulis mucilaginosis abundantis; sed in vasis
eam fecernentibus nimium laxis, vel a quacun-
que causa alia dilatatis. Ex hac sola consideratione explicari potest quæstio, *cur podagrī & arthritī periodos suas patiuntur verno plerumque & autumnali tempore?* Aëris nimirum humidi-
tas fibras natura debiles relaxare facile potest,
ut tum vasa, quæ ex iis contexuntur, majorem
diametrum naæta, nimiam transmittant mucila-
ginem. Vid. *Com. Litt.* 1733. p. 68 sq.

APHOR. 56.

Tοις μελαγχολικοῖς γνωμασοῦσι τάδε ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποκήψιες, ηἱ ἀπωληξίες τῷ σώματῳ, ηἱ σπασμὸν, οἱ μανίαι, ηἱ τύφλωσιν ὑπερβαίνουσι.

Morborum melancholicorum periculosi decubitus, aut corporis siderationem, aut convulsionem, aut furem, aut cæcitatem significant.

Humor melancholicus (sanguis spissus, ater,) qua parte decumbit, creat morbum. Vid. 4 apb. 22. In præsenti aphorismo notantur periculose humoris atrabilarii ad cerebrum metastases, quas apoplexia, epilepsia, cæcitas, aut ipsa mania sequitur: quare omnis cura adhibenda est, ut ne perversi ejusmodi motus translatorii seu ferales sanguinis ad caput congestiones procurentur, quale quid fieri maxime solet ab acerbis animi perturbationibus, aut largiori vini potentis inter dies caniculares potatione, vel denique omni medela, quæ liquida nimium exagitando vires deprime-re valet. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 4. p. 213. Per *apoplexiā corporis* ne credas Hippocratem intelligere apoplexiā proprie dictam, in qua corpus universum & sensu, & motu privatur, quia frustra apposita fuisset illa particula, *corporis*, quod Hippocratis stylo, & aphoristicae phrasī penitus repugnat. Verum intellige affectionem

fectionem illam, quam alibi paraplegiam vocat, nosque paralysin communiter dicimus. Cum enim eadem sit affectio paraplegia cuiusdam partis corporis, quæ est apoplexia totius, non improprie paraplegia, sive paralysis, apoplexia particularis dicitur, quod in præsenti sententia Hippocratem fecisse, ex eo persuaderi potest: quia lib. I. de morb. n. 3. ubi eadem sententia registrata est, quod in aphorismo habetur, aut apoplexiā corporis, ibi paraplegia legitur, cujus vocis interpretatio adhuc confirmatur ex Coac. sect. 3. n. 371. ubi hæc legimus: *Quibus cerebrum vulneratur, febris plerumque ac bilis vomitus accedit, & corporis apoplexia, ac tales perniciose habent.* Nam eandem referens sententiam, quod in Coacis habet, & corporis apoplexia, lib. I. de morb. n. 35. ait, & *aliquid corporis apoplecticum fieri necesse est, ac perire.* Quapropter nulli dubium esse potest, quin hoc in loco per apoplexiā corporis, paraplegiam proprie dictam intelligat. Ex quo percipere licet, quantum ab Hippocratis mente, & a veritate ipsa recedant illi, qui paralysin, quam dicunt, ab humore melancholico fieri posse negant, aut saltē raro, ea promoti ratione, quia ipsis non videtur fieri posse, ut humor, qualis est melancholicus, crassus, & tenax, angustissimos nervorum poros pervadat: quod si tandem contingeret, non paralysis, quæ mollities quædam & laxitas nervorum existit, sed convulsio potius excitaretur. Quod nervorum affectiones ut plurimum a melancholico succo oriuntur, id plurimæ Coacarum Prænotionum sententiæ palam faciunt. Quare cum Hippocrates experientia edoctus afferat, atrabilios morbos in paralysin, & convulsionem

transmutari frequenter, ratioque evidens id confirmet, temerarium est ab Hippocrate recedentes, novas opiniones inani ratiocinatio-ne venari, nec est necesse in paralyfi nervos humectari, dummodo spirituum transitus impediatur: & quia in eodem errore versantur etiam plurimi eorum, qui Hippocratis doctrinam profitentur, ut in posterum excusari non possint, nonnulla loca adnotare volui, ex quibus constat, apoplecticos affectus, sive totius, sive partis alicujus, ab humore melan-cholico, non a pituitoso & frigido ortum habere. Primo autem lib. de gland. n. 9. apoplexiā ab acri fluxione in caput firmata generari testatur, quæ certe a pituita esse non potest, nisi hæc falsa esset, quare nec frigida & humida erit. Præterea lib. 2. de morb. n. 6. apoplexiæ speciem describit, quam ab atræ bi-lis affluxu, sanguine refrigerato fieri testatur, & lib. de vīt. acut. n. 37. ex atræ bilis, & acrum humorum influxu apoplecticos & paralyticos fieri testatur. Unde 7 apb. 40. Si lingua, in-quit, dērepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars apoplectica, melancholicum tale existit. Qua hujus morbi causa supposita, mirum non est, si (quod in Coac. sect. 3. n. 318. legimus) apo-plecticis hæmorrhoides supervenire sit utile, humore melancolico per eas expurgato. Mar-tian. p. 472.

APHOR.

APHOR. 57.

Aπόληστοι δὲ μάλιστα γίγνονται οὐλική τῇ
απὸ πεσσαρέσκοντα ἐπέων ἄχρις ἔξικονται.

At apoplectici fiunt ea ætate maxi-
me, quæ est ab anno quadragesi-
mo ad sexagesimum.

Aetas ad senilem vergens in stases proclivis
est, propter rigiditatem fibrarum, quæ
valide strictæ sanguinis serum exprimunt & col-
luviem serosam creant, unde compressio céré-
bri. Vide Notata ad 2 apb. 42. & 3 apb. 31.
& Boerb. apb. 1010. n. 2. γ. Ab anno quadrage-
simō usque ad sexagesimum, confecto corporis
augmento, succi in vasis plus justo non modo
accumulantur, sed & densiores fiunt. Hinc
porro fit, quod qui temperamenti sic dicti
sunt sanguinei, nec non obesi, cum iis, qui
lautam, otiosam & sedentariam vitam sectan-
tur somnoque indulgent, huic affectui admo-
dum sint obnoxii. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 2.
p. 167. Apoplexia corripi solent plethorici
vel serosioris qui sunt naturæ, facilius enim in
hac ætate sanguis nimis densus, spirituascentia
orbatus, propter cerebri imbecillitatem ac to-
ni relaxationem ibi hæret, stagnat, vasaque
disrumpit, vel secessionem seri parat. Hoffm.
de morb. incongr. §. 4.

A P H O R . 58.

H'ν ἐπίσθλου σκέψιγ, ανάγκη ἀποπεπλεῖαι.

Ubi omentum exciderit, ut computrescat necesse est.

Eadem sententia exarata est in lib. I. de morb. n. 3. & Coac. fct. 3. n. 378.

Omentum per vulnus foras excidens strangulatur a spastica peritonæi constrictione; in intercepto autem arctantur vasorum ejus diametri, unde humorum circuitus impeditus: sed hoc proximus ad sphacelum gradus est. Præterea vero omentum multa pinguedine donatur, paucissimis sanguiferis arteriis, contra lymphaticis numerosis, quæ facilius compressioni subjacent quam vasa sanguine rubro repleta. Ergo. *Hecquet*. Cur putrescat e vulnere propendens rationes datæ valent. Sed idem observatum est, quod prolapsa omenti portio rursus debite in abdomen introducta seu reposita fuerit, bonis cum vulnerati rebus; si nempe statim antequam livorem contrahat aut nigrescat, calidum adhuc atque humidum, iterum reponatur. Vid. *Heister Chir.* p. III sqv. ubi etiam discere licet, quid cum corrupta portione factu opus sit. Non ergo absolute positum absolute verum esse aphorismum, contenditur in *Laur. Exerc.* p. 308 sq. Verum aphorismi effatum erat in Thracia & Thessalia, quia aër ibi est corruptioni magis obnoxius. *Cardan.* p. 731. *Conf.* 5 *aph.* 46.

A P H O R .

APHOR. 59.

Oκόσιοιν ὑπὸ ισχιάδος ἐνοχλεμένοις χρονίς
ἔξισται τὸ ισχίον, καὶ τάλιν ἐμπίπτει,
τυπίοις μόξαι ἐπιγίνονται.

Quibus diurno coxendicis dolore
conflictatis coxendicis articulus
suo loco excidit, ac rursus recipi-
tur, iis mucores innascuntur.

Iσχιάς, *passio ischiadica*, *coxarius dolor*, *coxendicus dolor*, *coxagra*, *ischiaagra*, *Barbaris Sciatica*, ar-
thritidis est species (vid. not. ad 6 apb. 28.), eaque omnium fævissima, arthritis coxendicis,
dolore occupante dearticulationem magni os-
sis femoris capitis cum cavitate ossis ischii, quæ
acetabulum dicitur. Os ischium etiam coxa, &
coxendix, dicitur, unde denominationes mor-
bi intelliguntur. Antecedit & quasi auspicatur
hoc malum aliquando vicinorum musculorum
dolor, & maxime lumborum; aliquando vero
ab ipsa junctura initium fit affectionis. Dolor
ischiatricus hoc proprii habet, quod latius,
quam in aliis articulis, & saepe ad vicina loca
diffunditur. Vertebræ dorsi, cervicisque do-
lent, & in summo sacri ossis dolor inhærescit.
Vid. *Aëtius l. 12. c. 1.* In coxendicum morbo,
dolor coxae connexionem invadit, & extre-
mas nates, & protuberantem in summa femo-
ris parte carnem quæ γλυτὸς dicitur. Ad ex-
tremum vero per totum etiam crus dolor de-
errat.

errat. *Hippocr.* lib. de *affect.* n. 30. Æger articulos præ dolore, qui in eis est, inflectere ac movere non potest, & eo quod spinæ vertebræ constrictæ sunt. Dolor autem magis est ad lumbos & vertebraes, quæ ex obliquo coxendicum sitæ sunt, & ad genua. Dolor autem acutus & æstuofus plurimo tempore in inguinibus, sed etiam in coxendicibus insitit, & si quis eum erigat, non transmovetur, ingemiscit autem quam maxime potest præ dolore. Interdum vero etiam convulsio, & rigor, & febris supervenit. lib. de *dieb. judic.* n. 6. & de *intern. affect.* n. 54. Hoc morbo diu detentis si os (caput) femoris ex suo articulo decidit (seu luxatum est) & rursus incidit (h. e. rursus repositum), his ibi loci humor pituitosus seu mucus, e glandulis copiose effluens, coacervatur: nam inde arguitur ligamentorum laxitas, propter quam luxatio & repositio fieri potuerunt. Conf. *Heister Chir.* p. 255.

APHOR.

ΑΡΗΟΡ. 60.

Οχόσιοιν ὑπὸ ισχιάδος ἴνοχλυμένοις χρείνεται
τὸ ισχίον ἐξίσεται, τατέοις τήπεται τὸ
σκέλος, καὶ χωλεύεται, λὺ μὴ καυθώσῃν.

Quibus diuturno coxendicis morbo
conflictatis femoris caput suo lo-
co excidit, iis crus tabescit, &
claudicant, nisi urantur.

Cohæret hic aphorismus cum præcedente;
& docemur in eo, tabem seu atrophiam
cruris, atque claudicationem contingere, ubi
nempe ischiadicum malum inveteraverit & lu-
xatio capitis femoris facta fuerit: illa autem
mala præcaveri ustione. Et tabes quidem
oritur a compressione arteriosorum, unde nul-
lum alimentum in partes inferiores influit; clau-
dicatio autem fit, quia crus ob atrophiam ro-
bore destituitur & ob luxationem fit brevius,
& ob ligamentorum laxitatem os femoris non
firmiter stabilitur. *Ubi ossa suis sedibus non inte-
gre restituuntur, sed aliqua ex parte deficiunt, tem-
poris lapsu coxa, femur & tibia emacrescant.* Ac
si quidem intro luxatio facta est, exteriore parte, si
extra, interiore parte extenuatio fieri solet. Plerum-
que tamen intro excidunt. Hippocr. de fract. n. 17.
Si vero intus cartilago coaluerit, & articuli concreti
fuerint, omnino hominem claudicare necesse est. de
intern. affect. n. 58. Ad hos præcavendos ma-
los morbi exitus, ustionem commendat Hip-
pocratis X 4 po-

pocrates. *Post purgationem -- si æger non juvetur, ei multas & altas crustas, in offeis quidem partibus per fungos, in carnosis vero per ferramenta, inurito.* ibid. n. 56. *Quod si in uno aliquo loco firmiter constituerit dolor, neque medicamentis expellatur, quocunque loco dolor forte extiterit, eum lino crudo inurito.* lib. de affection. n. 30. Ultimum est, tribus aut quatuor locis super coxam, cutem carentibus ferramentis exulcerare. Cels. l. 4. §. 22. p. 236. Quemadmodum humerus, ita etiam coxa propter humiditatis copiam non nullis excidens, ustionem postulat. Convenit igitur tunc illum præfertim locum adurere, e quo articulus excidit; sic enim humor redundans desiccabitur, & locus cicatrice densatus non amplius os fuscipiet, quare etiam penitus illuc ustionem moliri convenit. Paulus l. 6. §. 76.

HIPPOCRATIS

HIPPOCRATIS
APHORISMORUM
SECTIO SEPTIMA.

American Co., Ltd.

22

HIPPOCRATIS APHORISMORUM SECTIO SEPTIMA.

APHOR I.

Eν τιχν ὁρίστοντας ψύξις αἰρεωτηρίαν,
κακὸν.

In acutis morbis extremorum refrige-
ratio, malum.

Exstat hæc sententia apud Celsum L. 2. c. 4.
p. 51. Tantum vero differt extremorum
refrigeratio, de qua in præsenti aphorismo
agitur, ab exteriorum refrigeratione, de qua
4 apb. 48. quantum differt signum malum a le-
tali. *Martian.* p. 473.

Per *extrema*, sive partes *extremas*, intelligun-
tur manus & pedes cum suis digitis, tota etiam
membra, atque nares & aures, quæ nempe
partes remotissimæ sunt a corde, & ipsum trun-
cum corporis non constituant: hæ partes quo-
niā magis expositæ sunt aëri externo, citius
refrigerantur quam truncus ipse, si causa natu-
ralis calefaciens, id est, motus vitalis sit debi-
lis. Omnes morbi acuti febriles habent vehe-
mentem circulationem per totum corpus; qua-
re omnes partes inveniuntur calidissimæ seu
urentes. Tali ergo in motu vitali auctio per
totum

totum corpus frigus extremorum fieri nequit, nisi istis in partibus diminuatur vitalis actio ultra modum: nam si minuatur causa morbi acuti, extrema quidem magis temperatum calorem acquirunt, sed nunquam ille eo usque minuitur, ut dici possit frigus; atque in hoc casu calor totius corporis simul minuitur, quando non dicitur frigus extremorum. Hæc igitur phrasis notat, extrema fieri frigida non cessante calore in trunko, & frigus fieri sine diminutione morbi. Hoc est periculosisssimum: nam si maneat morbi causa, & minuatur circulatio in extremis, quod ex refrigeratione cognoscitur, signum est vires vitæ, a morbi materia validissime irritatas, tam debiles esse, ut non valeant in partibus extremis proportionata m servare circulationem, quod fieri nequit sine virium summa debilitate. Si nunc hæc duo inter se conferantur, morbus nempe validus, & vires corporis debiles, rarum erit, si æger emergat; ergo hoc signum satis magnum periculum portendit. *Gorter.*

APHOR. 2.

Eπὶ ὅσεων νοσεόντι σάρξ πελεύνη, κακόν.

Caro livida ex osse ægrotante, malum.

Os carie infectum esse, demonstrat caro superincubens livida, mollis, flaccida, &c. Vid. *Boerb. aph. 553.* Cum os corrumptitur, cutis & caro livescunt aut separantur. *Cardan.* Carnis autem naturalis color in livorem

rem commutatur, si sanguis ruber in vasis contentis concrescat. Hoc experimur etiam in tubulis minimis vitreis sanguine calente impletis; nam si sanguis ille diu hæsit in illo tubulo, donec globuli rubri sanguinis soluti in massam concreverint, dimittentes liquorem pellucidum non concrescibilem, color antea ruber in livorem commutabitur sponte. Carnis quoque color ruber livebit, imo tandem nigrescit, si superveniente putredine corruptatur. Ergo livor in adjacente carne signum est, sanguinem stagnantem esse concretum, & ita esse ineptum circulationi: talis autem fieri nequit, nisi tantus sit defectus in circulatione, ut sanguis fluidus servari nequeat. Itaque livor est signum defectus virium vitalium, & concretionis sanguinis. Verum talis status diu durare nequit, quin pars ea moriatur, & in putrilaginem abeat, unde tunc formatur ulcus sordidum cacoëthes. Neque minoris momenti est, si livor oriatur ex sanguine corrupto, quia nunquam corruptitur, nisi partis vitalis actio sit extincta aut nimis debilitata. Igitur si ex osse ægrotante talis fiat caro, sive quod os corruptum ita inficiat carnem, sive quod caro adjacens ita sponte moriatur, in utroque casu malum est, nempe generabitur ulcus sordidum cacoëthes ex carne corrupta, & osse mortificato, vel carioso, qualia ulceræ difficulter curari possunt. Ipsa caro livida facile præfigire potest etiam ossis corruptionem; nam quia significat, ea in parte subsistere circulationem, periosteum, ex carne accipiens vasa circulatoria, privabitur etiam motu vitali, quare os subjectum, quod ex periosteо hoc vitales humores accipit, defectu ejus morietur, & ita lenta carie consumetur. *Gorter.*

APHOR.

APHOR. 3.

Eπὶ ἐμέτῳ λύγξ, καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροί, καὶ
κόκκινοι.

Ex vomitione singultus, & oculi rubentes, malum.

Hic aphorismus in Coac. sect. 2. n. 20. legitur ita: *Ex sinceris vomitionibus singultus malus est;* & apud Celsum l. 2. c. 4. p. 51. *malum morbi signum est, post vomitum singultum esse, vel rubore oculos.*

Oculi rubentes significant ab vehementi con-
cussione sanguinem rubrum in adnatæ oculorum
tunicæ vasa lymphatica impulsum esse. Singul-
tus notat vel inanitionem, vel materiam acrem,
rodentem, stimulantem, inflammantem. Vid.
notata ad 5 apb. 3 & 4. *Singultus & oculorum rubor* si vomiti superveniant in morbis acutis,
& ad aliquod tempus perseverent, letalia signa
sunt, quia inflammationem cerebri, aut ven-
triculi denunciant: quæ inflammatio non modo
ipsius singultus ac ruboris oculorum causa fit,
sed etiam vomitus. Cerebrum enim inflamma-
tum, sanguinem ad oculorum venulas expri-
mit præ copia, & in extimam oculi tunicam
effundit; unde oculorum rubor, cui ventricu-
lus consentiens, per nervos sextæ conjugatio-
nis admodum insignes, ab ea cerebri inflam-
matione facile in vomitum ac siagultum impel-
litur.

litur. Ventriculus quoque inflammatus vomitum, & a vomitu singultum, & una cum singultu ruborem oculorum invehit, facto concursum sanguinis fervidioris ad oculos, propter maximum consensum, qui inter istas partes intercedit: quem facile ostendunt suffusionum initia, imaginumque ante oculos apparitiones, quæ plerumque vitiato ventriculo contingunt.
River. p. 280.

APHOR. 4.

Eπὶ ἴδων φρίκη, καὶ χεισόν.

Ex sudore horror, non bonum.

Celsus l. 2. c. 4. p. 51. *mali morbi signum* dicit, *post sudorem inborrescere*.

Horror motus est naturæ conantis expellere quod molestat, per excitatos spasmos cum sensu frigoris. Vid. not. ad 5 apb. 17. Si ergo sudorem exceperit horror, signum est, quod non levaverit morbum, partibus humorum tenuioribus, sudore mediante, excretis, crassioribus relictis, quæ morbum saltem diuturnum faciunt; unde hoc respiciens Hippocrates dixit *non bonum*, quia salvo homine diuturnum fieri morbum, nec bonum simpliciter, nec malum dici potest. *Martian.* p. 473. Si omnis materia morbi non sit eliminata, subsequente sudore eliminari potest; ergo non valde magnum malum. Sed si ex colliquatione sudor fiat, horror subsequens absolute malus effet dicendus.

Gorter.

APHOR.

APHOR. 5.

Eπὶ μανίης δυσεντερίη, η ὕδρωψ, η ἔκσεσις,
ἀγαθόν.

Ex furore intestinalis difficultas, aut
hydrops, aut vehemens mentis emo-
tio, bonum.

Ut Melancholiæ sæpe curationem attulit su-
perveniens atræ bilis per inferiora reje-
ctio, juxta Boerb. apb. 1110; ita Maniæ, quæ
Melancholiæ est proles, frustra tentatæ per
omnia remedia, salutaria fuerunt dysenteria,
hydrops; ibid. 1124. Dysenteria quidem si ab
atra bile inceperit, letalis est, secundum 4 apb.
24. quia symptomatica est, non decretoria;
sed ad finem & jam concocto morbo superve-
niens salutaris sæpe est, quia educitur materia
peccans, atra bilis: imo etiamsi per dysente-
riam non evacuetur atra bilis, utilis tamen erit
facta humorum, & vaporum revulsione, quæ
morbū mitiorem sicutem facere solent, &
ideo Hippocrates, ut universaliorē faceret
sententiam, non dixit, *dysenteria ex atra bile
solvit morbum*, sed dixit, *dysenteria simpliciter,
bonum*, ut comprehendenderet tam eam, quæ mor-
bum solvit, quam, quæ illum mitiorem reddit.
Nam *alvus ducta sæpe superiores partes resolvit*.
Cels. l. 4. c. 3. p. 195. Hydrops pariter huic
morio superveniens bonus dicitur, quia hume-
rato per hydropem corpore humor atrabila-
rius mitefecit, indeque furoris solutio, aut re-
missio

missio saltem subsequitur. Ecstasis tandem superveniens furori est utilis, quia in ecstasi motus, & agitatio vehemens spirituum naturalium compescitur, in quo furoris essentia consistere videtur. Per ecstasim enim delirii genus quodam intelligimus, in quo ægrotantes mentem adeo alienatam habent, ut si vocentur, oculos ad vocantem aliquando convertant quidem, verum nihil respondent, si pungantur, sentiunt, & membrum punctum retrahunt, non tamen conqueruntur, nihilque agunt, aut dicunt, quod rationis speciem habeat: perpetuoque intra se loquentes, delirare diligenter attendentis fit manifestum. Provenit autem hujusmodi delirium, quotiescumque species sensibiles operationibus interioribus animæ non communicantur, idque dupli modo evenit, vitio scilicet imaginationis, vel sensus communis. Primo modo fit ecstasis in iis, qui ob vehementem imaginationem mentem alienant ab omnibus aliis objectis. Nam spiritus speciebus sensibilibus imbuti in locum sensus communis ferri a præsentia fortis imaginationis prohibentur: eo quod species, quibus infixa imaginatio est, id vetant, ea ratione propter quam (ut dicunt) intus existens prohibet extraneum. Hujus naturæ est ea ecstasis, quam frequenter incurunt viri sancti, dum intente contemplationibus se tradunt, & aliquando amantes, & quicunque aliquod intensius imaginantur. Vitio autem in sensu communi existente fit ecstasis, quando animales spiritus, interioribus operationibus inservientes, adeo vitiantur, ut analogiam nullam habeant cum exterioribus, cujus defectu non possunt species a sensibus exterioribus perceptæ interioribus communicari, unde actio interioris

sensus cessat , qui sensus communis dicitur. Hanc vero labem contrahunt spiritus ab intemperie æquali , & (ut dicunt) in habitu ipsius cerebri : propter quam spiritus illi actioni inservientes a naturali dispositione penitus diversi producuntur ; ita ut a naturali actione cerebri cessante fiat mentis alienatio. Esto autem ecstasis sine febre , non in vel cum phrenitide , qualis ab Hippocrate in *Coac. selt. I. n. 96.* ut signum inflammationis (quæ phrenitidem facit) in sphacelum tendentis mala pronunciatur , dum inquit : *In febribus vehementes mentis emotiones cum taciturnitate (ἐκτάσεις σιγώσαι), in eo qui voce defectus non est, perniciem minantur.* Hujusmodi vero affectionis principium nullo alio signo melius distinguitur , quam silentio , unde phrenitici si post verborum garrulitatem in silentium incident , tunc phrenitidem in ecstasim transmutari indicium erit ; in qua quoniam inflammationis fervor remissus jam est , & humor quodam modo (ut ita dicam) in cineres redactus , ideo ecstatici non cum furore , & garrulitate delirant , sed tacite , ut dubitari possit , an delirent , nec ne. Quotiescumque igitur ægri in silentium incident , vel id erit ex aphonia , vel a delirio ecstatis , & quamvis vocis privatio in febribus maximum metum communiter incutiat , aliquando tamen non est letalis ; cum ræpe in gravissimis morbis obsecus fiant ad eas partes , ex quarum affectione vox intercipitur , a quibus tamen ægri sublevantur , & denique judicantur perfecte . At ecstasis semper letalis est , eo quod affectionem dictam cerebri consequitur , quæ raro ad naturalem dispositionem reducitur . Merito igitur Hippocrates inquit ecstasi , quam eo devenient , ut silentium inducat , neque id proveniat ex aphonia ,

nia, pernitiosam esse. Et quia eam febris perpetuo comitur, etiamsi lenta admodum, hinc addidit, *in febribus*, ut eam ecstasim excluderet, quae superveniens furori utilis censetur in aphorismo nostro. At neque haec semper halcyonia tempora ægrum in tuto collocant. Nam, ut docet Hippocrates *Coac. fett. I. n. 138.* si *vehementer mente emotis febris acuta superveniat* (*οἱ ικανές, ὁξεῖς εἰσπυρεζατες*), *phrenitici evadunt*: h. e. si atra bilis alio humore accedente rursus putrescat, & denuo inflammationem in cerebro excitet, phrenitis denuo insurgit; nam pro taciturnitate, garrulitas, pro immobilitate, jactatio, & pro mansuetudine furor accedit, aliaque omnia symptomata, quæ ad veram phrenitidem concurrunt. Hanc vero novam putredinem humores contraxisse indicat febris superveniens acuta, quæ ante mitis erat, nam putredine, & inflammatione in cerebro consistente, non potest non excitar febris acuta, & hoc est, quod ait Hippocrates in hac Coaca, ecstasi correptos, acute insuper febrientes, phreniticos fieri. Sed ecce alium ecstasios funestum exitum. *Vehementes mentis emotiones silentes* (*σιγάσσαι ινσάσις*), absque quiete, oculis quoquoversum intuentes, spiritum efflantes, perniciem minantur. diuturnas autem faciunt partium resolutiones (*ταραχλητικα*). Quin etiam vehementer insaniunt hoc modo affecti. Quibus autem cum ventris perturbatione hujusmodi affectus ingraescunt, iis nigra per alvum circa iudicationem prædeunt. Quæ verba intelligenda sunt de ægrotantibus, qui etiamsi taciturni sint, huc, & illuc tamen moveantur, oculis fixis circumspicientes, respiratioque his potius magna est, & rara, qualis delirantibus esse solet; a præsentia

nimirum humoris nigri, qui a cerebro ad nervos metastasim facit, unde pars aliqua corporis, & motu, & sensu privatur. Aliquando etiam evenit materiam præfatam in cerebro agitari, quæ inde vehementius incalescens ægrotantem in furorem adducit: in qua quidem agitatione, si alvus turbetur, eo quod pars ejusdem humoris tenuioris, aut materia pituitosa a capite inferius descendat, diarrhœa excitatur, quæ morituris in nigrorum excretionem transmutatur: quo tempore natura morbo succumbens materiam morbificam destituit, quæ propria gravitate deorsum ruens per eandem viam prorumpit ad alvum, hoc est enim, quod ait Hippocrates *iis circa iudicationem nigra prodeunt*. Locus illustris ad confirmandam Hippocraticam denominationem hujus vocis *judicari* aliquando ad intentum usurpari. Cum non sit rationabile, morbum adeo letalem ad salutem terminari per excretionem nigrorum; quam diarrhœa præcesserit. Vid. *Marian.* p. 473. 527. 533. 588.

APHOR. 6.

Eπὶ γάστρι πολυχρονίῃ ἀποστίῃ, καὶ ἄκρηταις ἴστοχωρήσεις, κακόν.

In morbo diurno ciborum fastidium, & sincræ dejectiones, malum.

Apud Celsum *l. 2. c. 4. p. 51:* *Post cupiditatem cibi, postve longas febres hunc fastidire, mali morbi signum est;* & *ibid. p. 53. malum est (alvi*

(alvi excrementum), quod post febres longas fincerum est.

In morbis longis seu chronicis (qui nempe spatium 40 dierum transiliunt & ulterius progressiuntur) humores sunt crassi, lenti. Si jam accedit ciborum fastidium, notatur tonus primarum viarum dejectus, unde metus est, ne natura ex prostratis viribus succumbat. Supervenientes *dejectiones* meracæ seu *sinceræ*, quæ uniformes sunt & impermistaæ, seu flavæ, seu virides, seu pallidae, malæ esse aestimantur, quia nihil cum illis evacuatur eorum, quæ morbi sunt causa. Cujuscunque fuerint coloris aut consistentiæ, malas pronunciat Hippocrates in morbis dejectiones sinceras. Vid. Coac. sect. 6. n. 11. 44. 46.

Fastidium ciborum *ἀποστηματινόν*, ut signum & causa malum portendit, denotat enim corruptos esse humores in corpore, qui in ventriculum confluentes appetitum naturalem extingunt, & inde, licet ingerantur alimenta, ea corruptis mixta non commutantur in bonum chylum: & quia debita quantitas alimentorum requiritur, ut sustententur vires in longo morbo, illa quantitas suppeditari nequit, propter inappetentiam vel fastidium; aut si ægri ingrant, ingesta non convertuntur in bonum succum. Itaque in convalescentibus & morbis chronicis tuti non sumus, quamdiu appetitus naturalis non redeat, quia est cacochyliæ signum (4 apb. 17.) Duo hæc symptomata, fastidium ciborum & dejectiones meracæ, & separatim & conjunctim praesagiunt malum; sed ex generali regula majus malum est, si duo mala signa jungantur, quam si unicum habeatur. Hippocrates passim inculcat, meracas dejectiones malas esse, sive sint pituitosæ, biliosæ,

melancholicæ, vel sanguineæ, quia recremen-
ta alimentorum fæcibus mixta faciunt, ut nun-
quam meracæ conspiciantur nisi ex morbosa
causa. Quod autem in chronicis cum fastidio
conspiciantur meracæ dejectiones, illæ notant,
tantam esse morbosorum humorum copiam in
intestinis, ut ne quidem recrementa alimento-
rum conspici possint: vel quod ingestâ alimen-
ta, ante quam deponunt sua recrementa, ita
fuere corrupta, ut exhibeant massam pultaceam
corruptam ubique sibi similem. Ergo malum
est signum, sive respiciamus ad multitudinem
materiæ morbosæ, sive ad corruptelam indu-
ctam. *Garter.*

APHOR. 7.

Ex πολυποτίης ῥῆγος, καὶ παραφρεσίης, κα-
κόν.

Ex multo potu rigor, & delirium,
malum.

Rigor & delirium ab ebrietate singularia fue-
re vinorum Græcorum symptomata, quæ
nervos feriebant acriter, nisi coctione, condit-
tura, aut vetustate cicurarentur. Metus est,
si ebrii rigore corripiantur, ne non resipiscant,
sed moriantur convulsi, ex cerebro némpe ner-
visque oppressis, vini fortis crudique multitu-
dine intra venas recepti. *Hecquet. Lister. Valles.*
Conf. 5 apb. 5. & 4 apb. 29.

APHOR.

APHOR. 8.

Eπὶ φύματῷ εἴσω ρήξεως ἐκλυσίς, ἔμετός,
καὶ λεπτψυχίη γίγνεται.

Ex rupto intro tuberculo exsolutio,
vomitio, & animi defectio contingit.

Enarrata hic sunt signa rupti intus abscessus,
effusique puris, maxime ad ventriculum,
& pulmones. *Ex tumoribus* (tam circa ventrem,
quam in præcordiis) *mortem magis adferunt,*
quicunque intro rumpuntur. Hippocr. Coac seft. 2.
n. 236. Sæpissime mors in cacheoticis, tabidis
& diuturna lenta ac heclica febre detentis, ex
ingenti abscessu interno rupto natales trahit.
Effusum enim foetidissimum pus, non modo
viscus cui insidet penitus consumit, sed & vi-
cinas quas tangit partes labe inficit atque cor-
rumpit, simul quoque foetore suo tenuissimum
illud fluidum, quod fibris vim motricem con-
fert, admixtione sua contaminat. Hoffm. Med.
rat. T. 3. p. 372. Unde exsolutio virium, quia
destituitur corpus blandis, reficientibus, hu-
moribus; sed & vomitio a materia acri, fibras
ventriculi, intestinalium, cesophagi & diaphra-
gmatis irritante, convellente. Λεπτψυχή hinc
intelligitur, ut quæ significat defectionem vi-
rium eosque crescentem, ut & naturalis ca-
lor multum labefactari incipiat. Boerb. J. M.
§. 829.

Vomitus interdum provenit ex rupto abscessu
ad interiora: sed hoc signum inconstans est,

sæpe enim observatur ruptio interna sine vomitu superveniente: nam qui in empyema incident ex rupta vomica pulmonis vel pleuræ, raro a vomitu vexantur: quare, si accedat, significare potest, tumorem fuisse ruptum circa vel in ventriculo. Λειποψυχίη ex intus rupto tumore fit, a nimia facta evacuatione, qua cingentia tumorem sustentaculo orbata tantam in se recipiunt sanguinis copiam, ut in reliquo corpore non remaneat sufficiens ad circulationem continuandam. Raro autem istud fit a rupto interno abscessu purulento; sed, si intus fuerit varix, aut aneurysma, horum ruptione, quia ita effunditur sanguinis ingens copia, facile fieri potest lipothymia & etiam syncope. Gorter.

APHOR. 9.

Eπὶ αἱματικῷ ρύσε παρεφροσύῃ, ἢ καὶ σωστή μὲς, κακόν.

Ex sanguinis profluvio deliratio, aut etiam convulsio, malum.

Apud Celsum l. 2. c. 8. p. 76. hic aphorismus ita legitur: *Si sanguis profluxit, deinde secuta est dementia cum distensione nervorum, periculum mortis est.*

Mala sunt ab inanitione. De convulsione dictum 5 aph. 3. Nunc additur desipientia quæ sensuum hebetudinem significat, ob ingentem virium jacturam. Tozzi.

APHOR.

ΑΡΗΟΙ ΙΟ.

Eπὶ τὸν ἐμέθο, η λύγξ, ο σωσμὸς, ο παραφρούη, κακόν.

Ex ileo vomitio, aut singultus, aut convulsio, aut delirium, malum.

Celsus l. 2. c. 8. p. 74. ita habet: *Si in tenuiore intestino morbus est, vomitus, singultus, nervorum distentio, delirium, mala sunt; & l. 4. c. 13. p. 221. stercus per os redditur. Adjicitur pericolo, si vomitus biliosus, mali odoris, aut varius, aut niger est.*

Ileus vocatur rejectio violenta per os eorum quae cibi, potus, medicamenti titulo assumta; aut chyli, bilis, serni stomachici, pancreatici, intestinalis; bilis atra, muci, puris, ichoris; fæcum intestinalium; clysmatum ipsorum. *Boerb. J. M. 816.* Ubi acutissimi infestant dolores, cum contumaci alvi constipatione & vomitu assiduo etiam male olente, accidente singultu, delirio, gelido sudore, extremonrum frigore, nervorumque distentione, certos adesse mortis prodromos censemendum. *Hoffm. Med. rat. T. 3. p. 349.* Significatur inflammatio intestinalium, communicata cum ventriculo, & demum etiam cum cerebro.

In ileo seu volvulo non necesse esse, ut contenta rejiciantur, ex aphorismo hoc constare potest; nam dicit Auctor, si volvulo vomitus superveniat, malum. Si vomitus perpetuo adesset, non esset signum malum, neque su-

pervenire posset. Nunc autem vomitus superveniens propterea malum signum præbet, quia indicat, non solum intestina in motum inversum cieri, sed & ipsum etiam ventriculum, quare ab ano ad œsophagum motus peristalticus habetur inversus cum dirissimis doloribus, quod pejus est, quam si sola intestina fuissent affecta: atque vomitus ille intercipit applicationem omnium medicamentorum, quæ ad volvulum curandum ore dantur, nam statim ac ingesta fuere, vomitu tunc rejiciuntur. Inde Vomitus est malus & ut signum, & quia intercipit curationem necessariam. Si motus inversus intestinorum non solum propagetur ad ventriculum, sed etiam ad œsophagum, signum adhuc est pejus, quam si solus vomitus adesset, quia latius dispersus est morbus, plures partes in consensum trahit, & inducere incipit singultum, qui species convulsionis est, sed qui a leviori causa generatur, quam convulsio totius corporis, & qui ex affectis tenuibus intestinis facilius per consensum potest generari, propter continuitatem membranarum, quam convulsio totius corporis: propterea si superveniat convulsio, majus significatur malum, quam prædicti potest ex supervenienti singultu. *Garter.*

APHOR.

APHOR. II.

Eπὶ πλευρίποι πριπνευμονίη, κακός.

Ex morbo laterali pulmonis inflammatio, malum.

APHOR. 12.

Eπὶ πριπνευμονίη φρενίτις, κακός.

Ex pulmonis inflammatione phrenitis, malum.

Cohærent hi duo aphorismi, & posterior prioris est continuatio. Hippocrates quoque hic memoratas metastases conjungit in lib. de affection. n. 9. quando scribit, interdum ex morbo laterali in pulmonis inflammationem & febrem ardenter transitum fieri. Et Celsus l. 2. c. 7. p. 64. Post lateris, inquit, dolorem, vitia pulmonum: post bæc, insania.

Pleuritis vera seu exquisita & legitima dicta, de qua hic agitur, vocatur dolor pungens acerrimus, cum febre acuta, & pulsu duro, in inspiratione valide aucto. Nomen habet απλευτα vel πλευρα, quibus vocibus significatur & costa, & latus generatim, & membrana costas succingens. Ponit inflammatorum quid adesse vel in musculis intercostalibus internis, vel

vel in modo dicta membrana. Ob vicinitatem frequenter accidit, ut superveniat pleuritidi pulmonum inflammatio seu peripneumonia, quam alii accuratius appellari censem pleuripneumoniam, peripleumoniam, vel & peripneumopleuritidem, ut distinguatur a peripneumonia quæ orta est a solis pulmonibus inflammatis, salva pleura aut costas cingente membrana. Cur malum dicitur, orta ex pleurite peripneumonia? Quia notatur magnitudo causæ inflammatoriæ, propagatae ex locis intercostalibus vel pleura membrana ad ipsos pulmones. Hinc omni sæviori pleuritidi peripneumoniam superaccidere, annotat *Børbaave apb.* 906. postquam in *apb.* 905. observasset, quod in mortem exeat pleuritis tunc, quando tam vehementes causæ ejus, ut dolor produktus omnem motum suppressus brevi creet, impedito sanguinis trajectu, peripneumoniam letalem quam brevissime. Apud Hippocratem *Coac. sect. 3. n. 172.* ex communi interpretatione legitur, *peripneumonias ex pleuride transmutatas, securiores esse bis quæ ab initio sunt.* Nonne hæc manifeste contraria est assertio modo enarratæ? Tollitur contradicatio, vocem illam ἀσφαλτεῖαι, quam vertunt *securiores*, exponendo per *stabiliores*, & *firmiores*; sicuti enim ἀσφαλεῖαι fallacem, *instabilem*, & *inconstarem* significat, ita ejus contrarium ἀσφαλτεῖαι *stabilem*, *constaremque* significabit; unde ἀσφαλτεῖαι hic erunt peripneumoniæ, quæ exitum firmorem, & stabiliorem habent, ad differentiam earum, de quibus in præcedentibus Coacis tractatum est, quæ quoniam frequenter transmutantur, modo in abscessus superiores, modo in inferiores, modo in suppurationem, aliquosque exitus habent

bent incertos, & varios, merito instabiles & inconstantes dici possunt. Inquit igitur Hippocrates peripneumonias pleuritidis succedaneas firmiores esse iis, quæ a principio invadunt, & ratio est, quia hæ nullam earum transmutationum subire possunt, quas primogeniæ subeunt, idque ob virium robur, quod in illis transmutationibus requiritur, quod in his adesse non potest. Nam ut dicitat Hippocrates *lib. de affection. n. 23.* quando alter morbus alteri succedit, æger a priori morbo adeo debilitatur, ut subsequenti vix resistere queat, & ideo illum tam diu ferre non potest, quoisque abscessum faciat, aut ad suppurationem deveniat, hæc enim non nisi temporis longitudine evenire non solet. Recte igitur dictum est peripneumonias ex pleuritide transmutatas stabilioris esse judicii, quam eas, quæ a principio fiunt, quia aut cum bonis, & salutaribus signis ad salutem terminantur, aut sine his ad interitum. *Martian. p. 577.*

Cur *phrenitis ex peripneumonia*, malum? Ferrox & perpetuum delirium, a cerebro primo affecto, cum febre acuta continua, vocatur phrenitis vera. *Boerb. apb. 771.* Cerebro inflammato phrenitidem excitari certum est, & ab omnibus receptum, cerebri nomine comprehendentibus totum viscus, quatenus medullari substantia constat, venis, & arteriis per ipsum disseminatis, membranisque ipsum cerebrum continentibus. Verum hic morbus aliquando aliunde in cerebrum defertur. *orientur*, ait Hippocrates *l. 3. de morb. n. 9. phrenitides etiam ex aliis morbis.* Sunt itaque plures phrenitidis differentiæ pro diversitate, & varietate partium, ex quarum inflammatione phrenitis excitatur: gra-

gravissima autem omniam ea est, quæ ex septo inflammato ortum dicit. Talem vero esse eam, quæ peripneumoniae succedit, est rationabile, inflammatione ipsa a pulmonibus ad septum transversum se extende; & apud Hippocratem doctrina, quod ex septo transverso inflammato phrenitis excitetur, adeo frequens est, ut hanc solum phrenitidis causam cognovisse visus sit, ut vel ultimo allegatus locus id palam facit, ubi etiamsi a pluribus aliis causis eam excitari fateatur, hujus tamen speciei tantummodo curationem descripsit; imo, quia hæc frequentius evenire observata est, ideo septum illud tanquam sapientiæ primarium instrumentum phrenes, hoc est mentis nomen apud Græcos sibi vindicavit, indeque ipsius phrenitidis nomen deductum est. Morbum autem letalem esse ibidem scribit, cum tertio die, aut quinto, aut septimo moriantur. Interim tamen non inficiandum est, quod etiam pulmone solo vehementer inflammato phrenitis excitari possit, quæ ratione magnitudinis casum letalem facit; sicque superveniens phrenitis signum erit, inflammationem ad summum gradum magnitudinis pervenisse. Vid. *Martian.* p. 473. 577. 190. & *Ettm. Oper. T. 3.* p. 54. Phrenitis a peripneumonia letalis. *Boerb.* apb.

774.

APHOR.

APHOR. 13.

Eπὶ καύμασιν ἰσχυρῶς σπασμὸς, ἢ τίγεσος,
κακόν.

Ex vehementibus ardoribus convulsio,
aut nervorum distentio, malum.

Celsus l. 2. c. 7. p. 64. post magnos furores
corporis, nervorum rigorem, aut distensionem
oriri scribit.

Convulsio seu spasmus, aut etiam tetanus, febrili superveniens fervori, malum portendit, quia notatur sanguinem impetu pulsū esse in arteriarum ultimos fines, qui in nervorum desinunt fibrillas, ut ita ad nervos pertingat phlegmone, quæ creet spasmos, tetanos. Conf. notata ad 2 apb. 26. Imo, qui a tetano corripuntur, intra quatuor dies pereunt, &c. juxta 5 apb. 6. De natura spasmī, & tetani, dictum est ad 5 apb. 17.

APHOR. 14.

Eπὶ αληγῇ εἰς τὸν κεφαλὴν ἔκπληξις, η
παραφρεσύη, κακόν.

Ex ictu in capite accepto stupor, aut
desipientia, malum.

Apud Celsum l. 2. c. 7. p. 64. ita legimus;
Ubi caput vulneratum est, delirium erit.

Notatur cerebri substantia comprimendo la-
sionē.

sa: unde non modo apoplexia, sed & per quam facile, in primis in plethorico - cacochymicis subjectis, phrenetica affectio inducitur. Hoffm. *Med. rat.* T. 4. P. 1. p. 410. Ἐκπλαγής idem significat quod apoplexia. vid. 2 apb. 42. Παραφροτίνη hic generatim designare videtur desipientiam. Conf. 2 apb. 2. Quæ caput quodammodo concutiunt, cum intensa oculorum rubidine, ac manifesto delirio, perniciem denunciant. Hippocr. Coac. sect. 2. n. 8. Protinus requirendum est, inquit Celsus l. 8. c. 4. num bilem is homo vomuerit, num oculi illius obcæcati sint, num obmutuerit, num per nares auresve sanguis ei effluxerit, num conciderit, num sine sensu quasi dormiens jacuerit. Hæc enim non nisi osse fracto eveniunt. Atque ubi conciderunt, scire licet, necessariam, sed difficilem curationem esse. Si vero etiam torpor accessit, si mens non constat, si nervorum vel resolutio vel distentio secuta est, verisimile est, etiam cerebri membranam esse violatam; eoque in angusto magis spes est. At, si nihil horum secutum est, etiam potest dubitari, an os fractum sit.

APPHOR.

APHOR. 15.

Eπὶ αἷματος πλύσει πάντα πλύσις, κακόν.

Ex sanguinis sputo puris sputum,
malum.

APHOR. 16.

Eπὶ πάντα πλύσει φθίσις, καὶ ρύσις ἐπέκει δὲ
πλύνελον ἴσχηται, ἀποθνήσκεται.

Ex puris sputo tabes, & fluxus: ubi
vero sputum sistitur, moriuntur.

Conjugendæ sunt hæ sententiæ, nam prioris consecutarium est posterior. *Celsus* l. 4. c. 4. p. 203. *Sæpe*, inquit, *evenit*, *uti sanguinem* *pus sequatur*.

Puris sputum sanguinis sputo superveniens notat natum in pulmonibus ulcus; hinc vero provenit *phthisis*, si nempe repurgatio legitimo tempore non facta fuerit, a pure retento; vide 5 apb. 15; Et fluxus sive diarrhœa. Non autem semper phthisicos diarrhœa superveniens e medio tollit, sed tunc demum, cum iisdem jam consumtis supervenit; de qua re legantur dicta ad 5 apb. 14. *Moriuntur autem ubi sputum sistitur*; quam diu enim phthisici notabile quid exspuunt, tam diu cum diarrhœa vivere observantur: adeo ut aphorismus modum mor-

tis ostendat illorum, qui ex phthisi moriuntur; eousque enim extenuati vivunt, donec per ea quæ expuunt, possunt pulmonem expurgare; cum vero intus manent, obserantur quidem viæ spiritus, patientes vero strangulantur. *Forrest. Obs. Med. l. 4. obs. 4. schol. p. 213.* Vid. *Hippocr. l. 1. de morb. n. 10. & 19.* Pus expuisse in tabe, deinde ex toto sputere desisse, mortiferum est. *Cels. l. 2. c 8. p. 72.* Neque tamen omnibus phthisicis, cum morituri sunt, sputum supprimitur, ita ut a sputo in pulmonibus retento suffocentur, sed iis tantummodo, quos diarrhoea superveniens e medio tollit. *Martian. p. 473.*

Sanguis effluens & stagnans extra vasa in pus convertitur, unde puris sputum; quod pus sensim pulmonem corrumpens prohibet, ne sanguis elaboretur, vel cum sanguine miscetur, eumque corruptum, vel totum corruptum corpus, per quod fluit, unde tabes & concidentibus, summeque laxatis per corruptionem partibus fluxus. Quod si supprimatur sputum, totum pus intra pulmonem detinebitur, ex quo fiet ejusdem visceris brevi corruptio, unde mors, quæ etiam ex eo citius corripiet, quod pus collectum intra pulmonem infarciet, & comprimento occludet vasa sanguinis, adeoque sanguinem sistet. *Bellin. de urin. &c. p. 673.*

APHOR.

A P H O R. 17.

E^{πὶ} φλεγμονῇ τῇ ἡπατὶ λύγξ, κακόν.

E^x jecoris inflammatione singultus,
malo est.

E^xpositus habetur hic aphorismus supra 5
aph. 58.

A P H O R. 18.

E^{πὶ} ἀγρυπνίῃ σπασμὸς, ἡ παραφροσύνη, κα-
κόν.

E^x vigilia convulsio, vel delirium,
malum.

Secundum Cels. l. 2. c. 7. p. 64. ubi *vigilia*
torsit, nervorum distentio.

Mala in aphorismo memorata ab inanitione: unde humoribus nascitur acrimonia, a qua fibrillæ cerebri atque nervi afficiuntur. Diuturnas vigilias sequitur plerumque maxima partium internarum debilitas, unde stagnationes humorum in capite, periculi plenæ inflammations ac deliria oriuntur. Hoffm. Med. rat. T. 1. p. 613. Hinc apud Celsum l. 2. c. 7. p. 58. „ Si „ in continua puero venter nihil reddit, mutaturque ei color, nec somnus accedit; plorat-

, que is assidue, metuenda *nervorum distentio est*". Delirium sane ponit semper cerebri medulloſi affectionem morbosam, &c. Boerb. aph. 701. Convulsio itidem semper a vitio cerebri, quod oriri potest ex omni illa causa, quae deliria, pervigilia, creare potest. ibid. 710. Quin ipsa nimia vigilia pro causa habet plerumque levissimæ inflammationis cerebri prima initia. ib. 708. Quare vigiliis urgentibus confert usus demulcentium, temperantium, humectantium internus & externus. Wedel.

APHOR. 19.

Eπὶ ὅστις ψιλώσει ἐρυσίπελας, (κακόν.)

Ex ossis nudatione erysipelas, (malum).

APHOR. 20.

Eπὶ ἐρυσίπελας οὐπεδὼν, ή ὀκπύησις, (κα-
κόν.)

Ex erysipelate putredo, aut suppura-
tio, (malum.)

Cum in nullo Græco exemplari legatur hæc vox κακόν malum, temerarium est illam addendo a communi lectione recedere, & eo minus id fieri licet, quando hæc sensum idoneum admittit. Nam osse denudato plerumque erysipelas supervenire, ut prior sententia dicit, mihi

mihi admodum rationabile videtur. Quia si magna vulnera labiorum, vulnerum tumor consequitur, quia absque magnitudine vulneris, os denudari nequit, sequitur ossis denudationem subsequi inflammationem, quod erysipelas appellat, quia humoris tenuioris adest praedominium. Inducto autem in ulcere erysipelite, necesse est, aut calore naturali vincente suppurationem fieri optimo, & laudabili pure, aut eodem succumbente, putredinem excitari, quod postremum sicuti malum est, ita ulcus suppurare bono pure, optimum erit, ideo de ambabus sententiis malum dici non potest. Quare horum duorum aphorismorum sensus erit. Ab ossis denudatione erysipelias plerumque consequitur, & ab erysipelate putredo, aut suppuratio. *Martian.* p. 473 sq. Explicationi huic favet textus in lib. de cap. vuln. n. 27. *At ubi in capitis vulnera, sive serra fuerit adhibita, sive non, nudato tamen offe, tumor rubicundus ad erysipelatis naturam accedens, in facie & oculis utrisque, vel altero subortus fuerit, quique ad contactum doleat, ac febris & rigor corripiat, ulcus vero ipsum, quod ad carnem usque attinet, ad aspectum recte habeat, quæque ulcus ambiunt bene babeant, excepto faciei tumore, eique nullum aliud peccatum in reliqua vietus ratione accesserit, medicamento quod bilem moveat homini alius purganda est. Quo sic purgato, tum tumor subsedit, sanusque evadit. Medicamentum autem exhibendum pro hominis robore, virium illius habita ratione.* Hisce addi potest ex Celsi l. 5. c. 26. n. 33: *At, si nigrities est, quæ nequedum serpit, imponenda sunt, quæ partem lenius exedunt; repurgatumque ulcus sic, ut cætera, nutriendum est. Si magis putre est, jamque procedit ac serpit,*

opus est vehementius erodentibus. Si ne hæc quidem evincunt, aduri locus debet, donec nullus ex eo humor feratur. nam quod sanum est, siccum est, cum aduritur. Post ustionem putris ulceris, superponenda sunt, quæ crutias a vivo resolvant; *απερχαματικα* Græci nominant. Ubi exciderunt, purgandum ulcus, maxime melle & resina est. Sed iis quoque purgari potest, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

H. J. Sed tamen ignorari non debet, quod, quum erysipelatis causa tenuis sit humor, qui resolutione vel diaphoresi sanari amat, juxta dicta ad 5 aph. 23. quod, inquam, eo intuitu, suppuratio ex erysipelate malum dici queat: suppuratio quippe ejus non proprium; nam quia sedem suam habet in sola cute, ubi suppurat, necesse est, ut profundius, in carnes, penetret. *Cardan.* p. 768 sq. Sine dubio autem ullo corruptio seu putredo hic contingens est malum, quia via est ad gangrænam. *Valles.* Conferantur quæ de natura humoris erysipelacei caustica notata sunt ad 6 aph. 25.

Non semper ossi denudato supervenire erysipelas, quotidie experimur; si autem superveniat, malum erit signum, tam quoad causam, quam effectum. Tunc enim præprimis accedit erysipelas, si humor ichorofus ex osse nudo effluens ad partes molliores applicatus, istas irritat, tumere & rubere facit, qualis rubedo ab imperitis pro inflammatione accipitur. Sed quoniam talis tumor ruber magis est pruriens, & non convertitur in pus sed in ichorem, atque exigit medicamenta quæ erysipelati adhiberi solent, ac respuit lacantia & humida, quæ egregie opitulantur inflammatis, necesse

necessè erit, ut hanc rubedinem supervenientem vocemus erysipelas. Hoc autem generatur, si medulla ossis corrupti incipit: ergo signum est malum, quum sit corruptionis indicium. Et mala quoque est causa; nam si putrefascat medulla, os nudatum non solum in loco denudato peribit, sed etiam pars reliqua a medulla corrupta inficietur: atque medulla corrupta intercipiet omnem consolidationem, quia materiem purulentam, quæ alias consolidationem promovet, commutabit in ichorem rodentem, solventem omnes affuentes humores in putrilaginem. Optimum est, si materia erysipelatis tenuis, acris, & calefaciens per insensibilem perspirationem exeat, relinquens partem prius obfessam sanam; istius enim detegitur naturæ, ut nunquam sanis assimilari possit, vel in pus commutari, sed retenta sensim reddatur acrior: propterea tanto cum successu adhibent Chirurgi sicca & siccantia atque absorbentia ad erysipelatis curationem, quibus id tenue auferunt. Si vero illa materia relinquatur in loco calido, & humiditate diluta, prompta est ejus mutatio in putrilaginem, qua non solum boni affuentes humores liquescunt, verum ipsæ etiam partes firmæ, & præcipue pinguedo: tunc non amplius sufficit insensibilis exhalatio, verum, quod ita per putredinem fuit mutatum, simul debet auferri. Quare morbi status pejor est post conceptam illam putredinem, quum declareret causæ augmentum & promittat difficiliorem & tardiorem curationem. Igitur cavendum est, ne pars erysipelate affecta disponatur ad putredinem. Atque malum est, si erysipelas abeat in suppurationem. Dum enim acris materia erysipelatosa

irritat partes adjacentes, in his generat localem inflammationem, quæ pus productus, adeo ut in eo loco habeatur materia erysipelatosa irritans, & materia purulenta, qualis morbus a Veteribus dicebatur erysipelas phlegmonodes. Si pura simplex adfuit inflammatio, quæ commutatur in suppurationem, pus confectum erit blandum & consolidans: sed si ex erysipe late adjuncta materia illa biliosa acris admisceatur puri, istud tunc pus non manet blandum & consolidans, atque hoc inchorosum erysipelatosum non desinet irritare, novamque inflammationem in ambitu concitare; ideoque malum est, & semper evitandum a Chirurgis, ne erysipelas maturantibus convertant in purulentiam. *Gorter.*

APHOR. 21.

Eπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν πῖσιν ἔλκεσιν αἷμορραγίῃ, κακόν.

Ex forti in ulceribus pulsu, sanguinis eruptio, malum..

Clarius reddidit Celsus l. 2. c. 7. p. 64: *Ubi vehementer venæ supra ulcera moventur, sanguinis profluvium erit.*

Pulsus fortis in ulceribus, copiam sanguinis ad ulcus confluere indicat, quatenus caro, & venæ eo repletæ, motum arteriarum ægrotanti sensibilem faciunt, qua stante, non est mirum, si inde fluxus sanguinis ab ipsomet ulcere ext.

expectari debeat, venulis in ulcus desinentibus viam ipsi præbentibus. *Martian.* p. 374. Ubi stasis sanguinis, a fauciis, ulcus, seu vulnus, intermedium, lachrymosum ac minime suppurans, pulsans ac febriens fieri, scriptum est ab Hippocrate lib. *de fract.* n. 28. *Malum* itaque dicitur, quia notatur sanguinis stasis in arteriis cum inflammatione. Nam ubi ulcus ambientes partes inflammatione vexantur, quam diu inflammatio perseverat, ulcera coire non solent. *de ulcer.* n. 5. Neque obstat hisce, quod Hippocrates *ibid.* n. 3. dicit, quod omni recens facto ulceri, præterquam si in ventre sit, ex eo ipso sanguinem statim plus minusve effluere expeditat. nam notum est, quod saepe paulo latius nomen ulceris ab Hippocrate usurpetur, pro omni continui solutione, pro vulnere in hoc textu; imo generalissime omnes morbi ulcera vocantur in *lib. de fract.* n. 33. Recentiores distinguunt vulnus ab ulcere, illud dicentes solutam cohæsionem recentem, cruentam, partis mollis, a corpore duro acuto, moto, presso, vel resistente; ulcus vero appellant solutam cohæsionem partis mollis, non cruentam, sed ichorosam aut purulentam plerumque, a materia erodente: nec ulceris denominationem dant vulneri nisi antiquo & purulento.

Reste monet Auctor malum esse, si post fortē pulsum in ulceribus sanguis erumpat, quia non potuit semper compescere illam hæmorrhagiam, atque illa evacuatio sanguinis non conducebat consolidationi ulceris: antea enim potuit per balsamica applicata promovere ulceris consolidationem, & modice sustentare partem, nunc vero applicanda sunt styptica ad

compescendam hæmorrhagiam , & firmior adhibenda est ligatura , atque ita retardatur ulceris curatio , & relinquitur timor recrudescentiae hæmorrhagiæ. *Gorter.*

APHOR. 22.

Eπὶ ἑδίνη πολυχρονίᾳ τὸν περὶ τὴν κοιλίαν
έκπυρτος, κακόν.

Ex diurno partium, quæ ad ventrem attinent, dolore suppuratio, malum.

Videtur hæc sententia desumpta ex lib. de bu-
mor. n. 3. ubi hæc leguntur : *In vicinia dolorum cujusque abscessus contingunt, ad superiorem partem magis, & in totum. Si tardus fuerit morbus, & deorsum feratur, infra etiam abscessus contingent.* Qui textus truncatus & turbatus est in præsentि aphorismo , in quo compilator ejus indicare forte voluit , quod in longis morbis , seu lentis febribus abscessus oriri soleant in inferioribus partibus , ad ventrem , abscessuum autem futurorum signa esse dolores : vocula autem κακόν in textum irreptissime aliunde videtur. Vis certum fientis abscessus signum ? En : *Quibus fine febre aliqua parte dolor, aut prurigo, cum rubore & calore est, ibi aliquid suppurrat.* Cels. l. 2. c. 7. p. 62 sq. Conf. 4. apb. 31. 32. 33. & quæ ad eos notata sunt.

APHOR.

APHOR. 23.

Eπὶ ἀκρίτῳ ὑποχωρήσει δυσεπερίη, κακόν.

Ex sincera alvi egestione intestinorum difficultas, malum.

Hanc sententiam Celsus l. 2. c. 7. p. 64. ita exprimit: *Post alvi longam resolutionem termina oriuntur.*

A dejectione mere biliosa, acri, intestina exulcerantur; unde dysenteria. Holler. Intellige autem dejectionem, quae diu perseverat, nec illam esse ab atra bile in principio morborum, aut in extenuatis, nam talis, seu subsequatur, seu non dysenteria, statim letalis est, ex 4 apb. 22. 23. 24. Quid alias per meracam sen sinceram dejectionem significari soleat, explicatum habetur ad 7 apb. 6.

APHOR. 24.

Eπὶ ἵστε διακοπῇ παραφροσύῃ, ἥδη κενεὸν λάθη.

Ex osse perfecto delirium, si ad vacuum usque penetravit.

Intellige sententiam de cranii alta fractura: & quod fragmentum cranii fracti in cavum cerebri ad meninges penetrans delirium creat, a facta

facta phlegmone in dura matre. *Hecquet.* Conf. 7 *aph.* 14. Verum tamen oportet ut læsio facta fuerit in membrana cerebrum involvente; nam ut adnotavit Hippocrates *lib. de capit. vuln.* n. 24. ossa, quæ a suo naturali statu recedunt & media desidunt, fracta aut late admodum præcisa, hæc minus habent periculi ubi membrana integra fuerit. Imo vero, etiam si ex ossis fractura non semper & necessario delirium supervenit, quia tamen frequenter id contingit, aphorismus hic nihilominus verus erit, quum Hippocrati mos sit referre mala malis supervenientia. Vid. *Martian.* p. 474.

APHOR. 25.

Ex φαρμακοποίης στάσιμος, θενατῶδες.

Ex medicamenti purgantis potionē convulsio, letale.

Quod particulatim de superna per helleborum purgatione prolatum est 5 *aph.* 1. nunc universaliter de omni purgatione repetitur. Advertendum est autem, gravius esse convulsionem a medicamento absque immodica evacuatione supervenire, quam ubi sīmul immodica evacuatio concurrit. *Martian.* p. 474. Conf. 5 *aph.* 4. & 6 *aph.* 39. Quicunque a veneno vel validissimo emetico aut purgante sumto moriuntur, hos identidem inflammatio sphacelosa, teste anatome practica, e medio tollit. Mortis autem præsagium ferunt ardores interni & summæ anxietates, pulsus valde parvus &

& inæqualis, vel plane deficiens, cum sudore
frigido, delirio & convulsione. *Moffm. Med.
rat. T. 3. p. 349.*

APHOR. 26.

Eπὶ ὁδύνῃ ἵσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίαν ἀκρω-
τηρίᾳ ψύξις, κακόν.

Ex vehementi partium quæ ad ven-
trem attinent dolore, extremorum
refrigeratio, malum.

Exponi potest hæc sententia de dolore in
præcordiis, maximeque scrobiculi cordis
regione, qualis est in lipyria febre ad 4 apb. 48.
enarrata. Conferri potest 7 apb. 1.

APHOR. 27.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχόσῃ πινεσμὸς ἐπιγενόμενος,
ἀπτρεῖται ποιέει.

Mulieri utero gerenti tenesmus super-
veniens, abortire facit.

Assiudus conatus ad dejiciendum, seu tene-
smus, in consensum trahere potest ute-
rum, ut excutiat fœtum; nam nec titur cum
recto

recto intestino uteri cervix: maxime, si fuerit tenesmus vehemens, excitatus a dysenteria maligna, frequenti in Græcia malo. Præterea mulieres Græcæ admodum imbecilles & delicatæ fuerunt, ob summam abstinentiam a vino, victumque tenuiorem, & custodiam diligentiorrem. Ab hæmorrhoidibus internis hodie saepe mulieres gravidæ tenesmo afficiuntur, neque tamen abortum faciunt. *Lijter.*

Fœtus humanus raro ante septimum mensem ad eam perfectionem venit, ut possit alimentis ore sumtis proprium suum nutrimentum conficere, & in lucem prodiens respirare. Si ergo prius in lucem prodeat, quam ut illa organa habeat perfecta, sive fœtus ita prodiens sit vivens vel mortuus, illa exclusio vocatur *abortus*, qui est partus maturior quam quo potest vitalis manere infans. Si vero post istud tempus, usque ad legitimum partus tempus excludatur fœtus sive vivens sive mortuus, potius illa exclusio vocatur partus præmaturus, quo tempore exclusus fœtus omnia membra eosque habet perfecta, ut potuisset a matre separatus vivere. De tali ergo exclusione hoc loco agit auctor, quæ sit ante tempus, quo potuisse fœtus exclusus a matre separatus, manere vitalis. Ex causis abortum facientibus hic recensetur tenesmus. Si intestinum rectum a quavis causa irritatur, in ejus fibris muscularibus aliquis concitatur motus, qui contenta non solum hujus, sed etiam intestini coli determinat versus anum, & ita ejicit: & ut hæc ejectio validiore potentia peragatur, naturali lege musculi abdominis in consensum trahuntur, qui non solum tunc quasi contra voluntatem nostram constringuntur, sed etiam faciunt motum determinantem deorsum:

sum: præterea cogimur facta summa inspiratio-
ne retinere animam, ut diaphragma magis com-
planatum possit recessum visceris sursum impe-
dire, qua majore potentia urgentur contenta
intestinorum versus anum, quando vocatur *alvi
egestio*. Sed si in intestinis nullæ relsent fæces,
& hoc tamen intestinum ab aliqua causa irrita-
tur, eadem fiunt conamina sine dejectione fæ-
cum, nisi quod violenta illa compressione ex-
trudatur aliquid mucosi ex lacunis intestini re-
cti. Hic conatus sæpe rediens sine dejectione
fæcum vocatur *tenesmus*, seu crebra cupiditas
egerendi alvum. Intestinum rectum ad talem
ejectionem instigatur vel a causa irritante ipsum
intestinum, vel ita movetur per consensum,
uti experimur in calculosis, si calculus hæreat
ad urethræ orificium, & in stranguria virorum.
In fœminis autem, quia uterus intestino recto
adjacet, ab eo affecto etiam intestinum rectum
consentire potest; quando tunc non amplius in
recto intestino sunt fæces, illa fœmina labora-
bit tenesmo. Igitur fœmina grava tenesmo
laborat, ex causa irritante intestinum rectum,
vel per consensum cum utero seu vagina. In
utroque casu abortus instat, si fiat ante legitimum
pariendi tempus. Si enim causa illa in-
stigans in utero vel vagina hæreat, nemini mirum
esse potest, quod tunc per validissimum
conatum, uti in parturientibus, fœtus immatu-
rus excludatur. Si fiat autem per irritatio-
nem ipsius intestini, non solum conatus in te-
nesmo valide urget contenta uteri, ut ejus in-
ternum orificium aperiatur & ita excludantur;
verum ipse uterus tandem etiam in consensum
trahitur, ut se accingat quemadmodum in par-
turientibus profundere contentum immaturum
fœtum.

fœtum. Ex his satis constat, quam cauti esse debeant Medici in propinandis purgantibus, in dandis suppositoriis vel glandibus, & injiciendis clysmatibus, fœminis gravidis; atque summa cura promte curare debent fœminis gravidis tenesmum & dysenteriam, ne subsequatur iterato conamine egerendi abortus. *Gorter.*

A P H O R . 28.

O'^ν, οὐ ἀν ὄσέον, οὐ χόνδρον, οὐ νεῦρον ἀποκτητὴν τῷ σώματι, γάπαι αὐξεται, γάπαι ξυμφύεται.

Os quodcunque, vel cartilago, vel nervus in corpore præcisus fuerit, neque augetur, neque coalescit.

Hic aphorismus supra 6 apb. 19. continetur.

A P H O R . 29.

H'^ν υπὸ λευκῆ φλέγματος ἔχομένῳ διάρροιας ἐπιγίνηται ισχυρή, λύει τὰν νεύρων.

Alba pituita vexato si vehemens alvi profluvium superveniat, morbum solvit.

Hæc sententia iisdem verbis legitur in lib. de Judicat. n. 11. In Coac. sect. 3. n. 326. scripta est in h. m. *Pituita alba tumentes* (τὰς λευ-

λευκοφλεγματίτης) alvi profluvium sedat. (exfolvit, liberat). Et in lib. 2. de morb. n. 69. dicitur, si venter per morbi initia sua sponte conturbatus fuerit, sanitati est proximus. quod etiam dictum extat lib. de intern. affect. n. 23. sed defunt hic verba illa per initia morbi. Rursus lib. 1. de morb. n. 6. hæc habentur: Subaqueo & lienofo, albaque pituita detento, alvus vehementer perturbata, bono est. Apud Celsum l. 2. c. 8. p. 68. aqua inter cutem minime terribilis dicitur, si venter mollis; si per se excernit mollia & figurata.

Λευκὸν φλέγμα, pituita alba, communiter in scholis Medicorum una voce *Leucophlegmatia* dicitur; & Celsus l. 3. c. 21. p. 160. λευκοφλεγματία, vel ὑπὸ τὴν σάρκα, appellari sribit eam hydrops speciem, quando corpus inæquale est, tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus. Hippocrates lib. 2. de morb. n. 69. pituitam albam ita describit: Totum corpus albo tumore intumescit, venter ad contactum crassus est, pedes, coxae, tibiæ & scrotum intumescunt, respiratio coacervata est (*impedita* seu *difficilis* & *anhelosa*), vultus rubicundus, os aridum, & sitis detinet, cumque comedit, spiratio crebra incidit. Hic eodem die interdum melius, interdum vero pejus habet. Eadem pene verba leguntur in *de intern. affect.* n. 23. Ex doctrina Boerhaavii apb. 1225. hydrops λευκοφλεγματία, ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, oritur, quoties in toto habitu pinguitudinis subcutaneæ (*in membrana adiposa, reticulari & cellulosa dicta, quæ membranas corporis omnes & musculos interjacet*) lympha stagnat, vel effunditur; qui & circum abdomen, & circa scrotum. Non hic, puto, morari nos debet animadversio Martiani p. 587. ubi leucophlegmatiam

inter hydropsis species non referendam esse arbitratur, eo quod Hippocrates eam hoc nomine non appellaverit. Enimvero cum communis omniumhydropsis specierum sit nimia humoris abundantia, qui collectus tumorem facit, & in leucophlegmatia quidem per totum corpus, uti bene observat *Mead* in *Monit.* p. 123. nihil impedire video, cur receptam inter Medicos doctrinam deseramus. Nonne ipse Hippocrates *l. 2. de morb. n. 69.* præcipit, si non turbetur venter, ut exhibeat medicamentum deorsum purgans, ex quo *aqua* purgetur? Egregius in primis est textus, naturam & originem leucophlegmatiæ declarans, apud Hippocratem, *lib. de affect. n. 20.* qui ita habet. *Cum pituita alba detinet, totum corpus tumore albo intumescit, eodemque die alia corporis parte melius, alia deterius habere videtur, tumorque alias alia corporis parte & major & minor est.* *Huic medicamenta deorsum purgantia exhibenda, quibus aqua aut pituita purgatur.* — *Morbus hic ex pituita oritur, cum quis ex diuturnis febribus pituita abundaverit, & minime purgatus fuerit, & in ejus carnes pituita vertitur.* *Quæ quanquam reliqua pituita nihilo sit albior, cutis tamen color candidior appareat.* *Sanguis enim pituitæ copia aquosior redditur, neque æque in eo bonus color inest, propterea que candidiores apparent, morbusque pituita alba vocatur.* *Si igitur per initia curatio adhibita fuerit, convalescit; sin minus, in aquam inter cutem (*εις οδηντα*) morbus transt, & hominem perimit.* Ast notari meretur differentia, quam inter hydropem *αραι σάρκα* dictum & leucophlegmatiam constituit *Aretæus l. 2. de cauf. diut. c. 1.* ubi vult, in leucophlegmatia quidem perinde ac in anasarca aquam copiosam inter cutem stagnare, sed in hoc sanguinem simul,

quo

quo carnes nutriuntur, valde esse corruptum, adeoque vitium longe subesse gravius; quare etiam leucophlegmatia mitior hydropis species, curatuque facilior haberri debeat, quoniam variæ ejus tollendæ sint prosperæ occasiones, ut sudoris, lotii excretione, aut alvi nonnunquam copioso effluvio; quum contra in reliquis speciebus, præsertim si mixtæ sint, Medicus totum hominem permutare debeat, si ipsas curare velit. Hac stante differentia, cum Hoffmanno *Med. rat. T. 4. P. 4. p. 423 sq.* dicenda erit leucophlegmatia in initio, analarca vero seu hyposarca in augmento mali, cum jam, ob majorem sanguinis quam in ipsa leucophlegmatia corruptionem, color carnis & cutis magis depravatus & ex atro viridescens adparet, manifesto indicio, quæ sanguificationi humorumque depravationi inserviunt viscera, ut sunt pulmones, hepar & renes, nimiæ laxitatis vel infarctus vitio laborare, & ad functiones secundum naturam peragendas minus esse idoneas. Et hæc distinctio in praxi medica usum habet, quando scire expedit, quo medicationis generе tractandus sit æger, quod certe non idem semper profuturum existimari debet: id quod Hippocratem declarasse supra vidimus, videlicet per initia morbi. *Conf. 6 aph. 14.* Unde etiam limitationem accipit præsens aphorismus. Nam ubi diarrœa ista ægro jam debili existente contingat, periculosa est. *River. p. 329.* Neque præbet constantem regulam, omnem hydropem vel leucophlegmatiam curandam esse purgantibus; variæ enim sunt Hydropis causæ, quarum quædam respuunt purgantia; & quando in leucophlegmatia non prius solutus fuit humor per alvum educendus, per purgans elicitur

A a 2

cietur

cietur humor bonus & fluxilis, relicto viscofo
in tunica cellulosa & cute, qui ad intestina ve-
nire nequit. Gorter.

A P H O R . 30.

Oυόσσις ἀφρώδεα τὰ διαχωρίματα ἐν τῷ
διαρροϊκῷ, ταῦταις ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
ταῦτα καταρρέει. (φλέγμα καταρρέει)

Quibus per alvi profluvia spumosa
sunt alvi excrementa, iis ea ex
capite defluunt. (de capite pituita
defluit)

Sententia videtur intelligenda esse de diar-
rhœa pituitosa, eo quod materia ejus a ca-
pite provenire ab Hippocrate creditum sit,
in capite vero cerebrum esse magnam glandu-
lam, pituitæ, & consequenter catarrhorum,
abinde in quasvis corporis partes depluentium
fontem. Fick. Inde est, quod in lib. de morb.
sacr. n. 7. legimus: *si pituita frigida, in cerebro*
collecta, ad ventrem feratur, alvi profluvia corri-
piunt.

Constat experimentis, aërem in intestinis
& ventriculo collectum motu vermiculari æ-
quabilita uniri humoribus, ut plane evanescere
videatur; sed motu inordinato earum partium,
etiamsi nihil aëris ingeratur, tantam aëris co-
piam generari, seu potius separari ab adhæren-
tibus humoribus, ut non solum intestina &
ventriculus turgeant, verum etiam totum ab-
domen

domen instar tympani tendatur; &, quamvis multi ructus & crepitus emittantur, venter tamen non subsideat, quasi generationis aëris nunquam esset finis. Generatur etiam in intestinis aér, uti extra corpus nostrum, ex fermentatione vel putrefactione contentorum, si ventriculi & intestinorum actio debilior non valeat spontaneam hanc mutationem arcere. Tali modo natus aér si viscosis, vel pinguibus humoribus misceatur, exhibet liquorem spumosum; sed aquosis meritis mistus statim se extricans non producit spumantem liquorem. Ut igitur spumosæ egestiones fiant in alvi profluvijs, requiritur præsentia humoris subpinguis, saponacei, vel glutinosi, qui aëris bullulas retinere potest, atque intestinorum motus inordinatus, qui aërem producit, & qui simul copiosiorem dejectionem facit; nam in tali motu aucto concipi nequit fieri posse vel fermentationem, vel putredinem spontaneam ex deficiente motu intestinorum. Spumosæ ergo egestiones semper significant motum intestinorum perturbatum; sed prout color, odor, & consistentia variat, ita est humor morbosus diversus, qui ex aëre admisto spumantem egestionem præbet. Nunquam in praxi observare potui, spumosam egestionem dedisse bonum præsagium, quia semper indicat motum perturbatum, & corruptionem humorum. Quum auctor accuset pituitam, inde concludere possumus, eum hoc loco intelligere fæces albicantes, seu pallidas & spumosas, quas etiam sæpe observavimus emissas esse cum capitib; dolore. Hoc etiam cum observaverit Hippocrates, estimavit eam pituitam spumosam, quam conspexit egestam per alvum, natam esse in capite,

A a 3 te,

te, & inde cum impetu delatam ad intestina, & inde ejectam. Nos aliquoties experti sumus, in capitis doloribus hujusmodi factas fuisse egestiones spumosas, quas puto provenire a succo nervoso acriori præprimis in encephalo nato, & capsulis nervorum, sensim secundum nervorum cursum ad intestina delato, ibi præbere humorem dictum pituitosum, qualis observatur in gravedine. Si hic humor in cavum intestinorum depositus fuerit, simulque intestina vellicat, motu tunc inordinato intestinorum, non solum generatur aër copiosior, verum etiam eodem motu ita miscetur huic pituitæ, ut præbeat recensitas alvi egestiones spumosas cum multis ventris terminibus. *Gorter.*

A P H O R. 31.

Οκόσις τηρέσσεται στην πίτην χρονικά δεες αἱ ὑποστάσεις γίγνονται, μακρὺ τέλος ἀρπαστίων ομμαίνεται.

Quibus febricitantibus sedimenta in urinis fiunt crassiori farinæ similia, longam ægritudinem significant.

Hic aphorismus reperitur in *Prognost.* n. II. ita exaratus: *Sedimenta in urinis crassiores bordei tosti non exacte moliti partes referentia, prava sunt, bisque pejora laminis similia.*

In urinarum sedimento duo potissimum considerantur ab Hippocrate, color & substantiæ modus. De coloribus album statuit omnium optimum,

optimum, & post eum, subruberum, cæteros autem colores non meminit tanquam malos; modum vero substantiae in sedimento considerans, lævitatem probat. lœve autem dicitur, quod sibi continuum est, & cohærens, æquabilemque habet superficiem, minime asperam, & nulla ex parte divulsam. hujus lævitatis pifanam statuit lib. de vīct. acut. n. 5. dum illius viscositatem lœvem appellat. Huic contraria est asperitas, quæ substantiae modum inæqualem, & minime cohærentem importat, hujusque inæqualitatis in sedimento quatuor enumerat differentias, pro ratione magnitudinis partium ipsiusmet sedimenti, in *Prognost. l. c.* Ita, si sedimentum ex partibus tenuissimis constat, tenuë dicitur; hujusque malitiam describens inquit: *alba & tenuia valde prava sunt.* Quod si partibus paulo crassioribus constat, sedimentum ~~κριμαίδες~~ dicitur, h. e. farinæ crassioris partes referens; & si adhuc crassiores fuerint ejus partes, & aliquantis per compressiæ ~~πεταλάδες~~ appellatur, hoc est lamineum, hocque prædictis deterius facit; ~~πετυγάδες~~ tandem, id est furfuraceum dicitur sedimentum, quod partibus adhuc crassioribus constat, hocque omnium pessimum statuit. Quare juxta modum substantiae duplex est sedimentum, alterum æquale secundum totam substantiam; & hocque bonum est, quia fit a calore succos exacte superante, quorum pars est ipsum sedimentum: alterum asperum, & inæquale, quod malum censetur: ita ut sicuti lœve & æquale indicat calorem innatum humores ipsos superare, ita inæquale, & asperum indicabit humores peccantes a præternaturali calore exuri, aut magis, aut minus pro ratione inæqualitatis ipsius sedimenti

menti eo ordine, quo explicatum est. Non enim consentaneum est rationi, prædicta sedimenta a substantia partium solidarum decadere, ut tota fere Medicorum schola tenet, quia neque per febres colliquativas, neque per hæticas, in quibus manifeste partes solidæ marcescunt, talia conspiciuntur sedimenta. Quare rationabilius est dicere, sicuti sedimentum laudabile est pars succi a natura devicti, ita & mala sedimenta esse portionem humoris a febrili calore exusti, ita ut, quo major viget exustio, partes in sedimento majores conspiciantur, quo vero minor, minores. Nam a gente calore illo adurente in succos ipsos, eos primum assat, deinde exurit, & quo calor est vehementior, eo citius partes humorum tenuiores, & humidiores consumuntur, & sic partes exustæ majores permanent, unde non est mirum, si, quo partes in sedimento fuerint crassiores, eo pejus ipsum sedimentum redundat. *Martian.* p. 484. Longum itaque morbum significant crassa illa urinæ sedimenta, quia declarant materiæ cruditatem ex vigore morbi, præsenteq[ue] magno æstu. *In acutis morbis periculum denunciat urina bilioſa, neque aliquantulum rubra, & quæ hordei non exacte moliti crassioribus frustulis similia habet sedimenta alba.* Hippocr. Coac. sect. 5. n. 11. 12. *In pleuriticis urina alba diluta, hordei tosti non exacte moliti crassioribus frustulis simile habens sedimentum fulvum, dolorem & periculum denunciat.* At quæ pallida fulvum habet sedimentum, hordei tosti non exacte moliti crassioribus frustulis simile, diuturnitatem ac periculum indicat. *Ibid.* n. 64. 65. *Cervicis ac dorsi frictiones, quæ etiam totum corpus peradere videntur, convulsiones denunciant, in quibus urinæ hordei*

bordei tosti non exæcte moliti crassioribus frustulis similia continent. ib. sect. 3. n. 198. 199.

Si in fundo uroscopii, quod continet urinam in quiete refrigeratam, detegitur materia albicans instar farinæ non exæcte molitæ, tale subsides vocatur *sedimentum farinosum*, quod non multum distat a sedimento albo & bono in febribus, quoad externum conspectum, nisi quod illæ partes sint majores, minusque æqualiter distributæ, quam in sedimento albo. Quoniam hæ partes farinosæ non apparent in calente urina, neque tam magnæ ire possunt per tubulos renales, certe constat, istas formari in refrigerata urina. Illa ergo materia hoc sedimentum formans possidet majorem concrescendi potentiam, quam quæ observatur in sedimento albo æquali, qua concrescit in grumulos. Quum vero omnis materia sedimentum formans sit materia morbi, quia illa in sanorum urina non apparet, concludere possumus, tali in febre morbi materiem in corpore adhuc oberrantem pronam esse ad concretionem, & inde viribus vitæ non facile separari posse. Materia febris continuæ salubriter evacuari solet sub forma sedimenti albi & æqualis, quod sedimentum tantum valet in febribus, ut dicatur criticum. Si vero referat farinam crassiorem in febribus significat, materiem phlogisticam, ex majori motu febrili natam, non abiisse in materiem subpurulentam albam & æqualem, quæ a natura facile eliminatur, sed in materiem talem tenaciorem, quæ non facile operenum a tota massa segregari potest; & inde in corpore manens morbum protrahit: aut si postea deficientibus viribus per spontaneam supervenientem corruptelam immutetur, fre-

A a 5

quen-

quentissime novum morbum chronicum producit. Gorter.

APHOR. 32.

O'κόσις δὲ χολώδεες οἱ ὑποσάστες, ἀνωθεν δὲ λεπταὶ, ὁξεῖς ἀρρώστεις ομμαῖς.

At quibus biliosa sedimenta, supra vero tenuia fuerint, acutum morbum significat.

Galenus, quem cæteri expositores secuti sunt, adverbium illud αἴρωθεν, cum antiquis quibusdam interpretibus, ad tempus, non ad locum referens exponit. *Quibus biliosæ sunt subsidentiae a principio tenues*, &c. Verum non mihi adeo monstruosum videtur, urinæ sedimentum matulæ fundum attingens, & aliquantisper elevatum, partem habere superiorem tenuem, inferiorem vero crassiorem, ut sententiæ per se claræ alienos sensus cum verborum improprietate mendicare cogamur, quia, etiamsi de urina loquentes aquosam tenuem dicimus, non tamen id de sedimento afferere licet, sed illud tenue appellatur, quod contraponitur crasso. Quare aphorismi sensus est: *Quibus biliosæ sunt subsidentiae*, colore scilicet chloro, aut flavo infectæ, quæ in parte superiori tenues sunt, acutum morbum significant; indicant enim bilem peccare, quæ nondum

dum a natura sit devicta , nam eo casu subsi-
denta esset æqualis , non tenuis in superiori
parte, quæ humoris concitati est signum, ut
non immerito morbus acutus indicetur. *Martian.* p. 474. Quibus ad vesicam bilis aliquid
confluit, iis urina crastla, idque a pituita, red-
ditur, biliosum vero deorsum secedit, eo quod
exusta sunt quæ in ventre insunt. *Hippocr.* l. 1.
de morb. n. 27. Tenuis autem & biliosa urina,
& ægre lentum habens sedimentum, & quæ in
melius ac deterius commutatur, temporis diu-
turnitatem postulat. *Coac. sect.* 5. n. 6.

Liquor colorem flavum exhibens, *bilioſus*
vocatur Veteribus, etiamsi non sit vera bilis,
& omnia excrementa ac humores morbosí fla-
vescentes dicuntur biliosi. Itaque si id, quod
ad fundum uroscopii in urina refrigerata fer-
tur, habet colorem. flavum, hoc loco hypo-
stasis biliosa vocatur. Materia est biliosa, id
est materia ichorosa flavesrens, nata ex mate-
ria pürulenta vel inflammatoria corrupta, est
enim gravior reliquâ urinæ massâ, quia fun-
dum petit, qualis major specifica gravitas non
invenitur in bile, quæ supernataret. Ergo
signum est in febris materiem febrilem non
mutatam esse in materiem albicanem criticam,
sed in ichorosam, acrem & stimulantem hu-
morem, qui in corpore remanens (nam omnis
non ita per urinam emittitur) stimulo suo fe-
brem intendet. Quia vero separatur a reliqua
massa urinæ, signum est, hanc materiem bilio-
sam non ita miscibilem esse communi vehiculo
humorum aquoso, unde difficilius eliminari in
posterum poterit. Urinæ superne tenues non
significant urinam aquosam, sed pellucidam &
etiam coloratam, nam æque inveniuntur urinæ
tenues coloratæ quam decolores. *Gorter.*

APHOR.

APHOR. 33.

Οκόστις δὲ διεπηκότε τὰ ὅρα γίγνεται, τύ-
ποις περαχὴ ιτχυρὶ ἐν τῷ σώματι ἐστιν.

Quibus autem disparatæ fiunt urinæ,
iis vehemens est in corpore tur-
batio.

Urinæ *disparatæ* seu variæ dicuntur, quæ mo-
do coctionis notas, modo cruditatem præ-
se ferunt; ergo argumenta monstrant naturæ
modo dejectæ aut titubantis, modo vincentis,
h. e. magnæ turbationis in corpore. *Hecquet.*

Urina, quæ frequenter in melius, & dete-
rius mutatur mala est, quia morbi inconsan-
tiam, naturæque instabilitatem significat, qui-
bus invicem dimicantibus, modoque hoc, mo-
do illo prævalentibus urinarum frequens muta-
tio fit, modo ad pejus, modo ad melius, quam
quidem urinarum permutationem describens.
Hippocrates in lib. de vñct. acut. n. 46. hæc ha-
bet: *Ex urinis vero quid futurum sit conjiciendum.*
Crasiores namque & pallidiores, meliores; tenuiores,
& nigriores, deteriores. *Quod si mutationem ha-*
beant, temporis longinquitatem indicant, morbusque
necessaria tum ad pejus, tum ad melius inæqualitatem
permulcat. Hac igitur ratione urinæ hujusmodi
permutationem habentes morbi longitudinem
significant. *Martian. p. 605.* In febre variarum
interdum urinarum mictiones, morbum pro-
ducunt. *Hippocr. Coac. sect. 5. n. 78.* In febri-
bus

bus si urina mutationes habeat, temporis longitudinem indicat, ægrumque tum ad deteriora, tum in alteram partem necessario commutari. lib. de *Judic.* n. 7. Longum fore morbum colligere possumus, si urina modo liquida & pura est, modo habet quædam subsidentia. Cels. l. 2. c. 5.

A P H O R. 34.

Οκτώμενον ἐν τῇ γενετικῇ εὐφίσενται πυρός λύγει, νεφρίπην σημαίνει, καὶ μακρέω τινὶ αἴρεσιν ἔσεσθαι.

Quibus in urinarum summo bullæ consistunt, renum affectiones significant, atque longam fore invaleitudinem.

Apud Celsum l. 2. c. 5. inter signa longæ valetudinis ponitur urina, quæ *bullas excitat*; & c. 7. p. 60. dicitur in renibus vitium esse, *si urina bullat*.

An bullæ illæ significant impeditam Urinæ in renibus secretionem? Bullatæ seu spumanentes urinæ producuntur ex crassiore humore, quem agitavit spiritus flatulentus, unde origo spumæ, quæ non vanescit facile. Sunt tales Urinæ recidivis crebræ, ab inchoata crisi, cuius perfectio sperari nequit cum tali urina. Durret. in Coac. p. 520. Spuma est aggregatum plurimarum bullarum minutarum, sive sphærularum, quia interclusus aëris aequo nisu pellit undique

undique membranulas, quibus intercipitur.
Boyle de Color. p. 109. *Hamel. Oper.* T. I. p. 36.
 Bulla dicitur rotundum in humore corpus,
 quod cito fit ut plurimum, & cito solvitur. Ad
 ejus generationem duo potissimum concurrunt,
 flatus contentus, & humidum corpus conti-
 nens. *Mercurial.* Urina, quæ conquaßata spu-
 mam diu retinet, notat olea & sales in lixi-
 vium saponaceum mixta, atque soluta, adeo-
 que 1. tenacitatem miscelæ arctæ, 2. coctio-
 nem difficilem & crisin, 3. morbos fere pulmo-
 nicos, aut catarrhosos in capite. *Boerh. J. M.*
J. 1012. Nunquam vidi me fefellerre præsa-
 gium. Quando prius urina spumam retinet,
 uti aqua in qua sapo dissolutus est, tunc tena-
 citer adhuc olea & salia sibi adhærent. Quan-
 do vero die septimo, urina concussa, bulla
 inde orta mox sponte diffilit, certum est,
 ægrum in vado esse. *Idem Præl. in J. M. J.*
cit. In peripneumonia suppurationem factam
 declarat urina spumosa. *Idem apb. 835.* Si qui-
 dem spuma diu manet, necesse est flatum gi-
 gni, & ex lenta crassa que materia: quod vero
 crassum est & lentum, frigidum est necessario,
 idemque morbos longos necessario etiam pro-
 creat. Palam est igitur, bullas diu in urinæ
 superficie manentes, longum morbum decla-
 rare: & quanto bullæ majores fuerint, atque
 diutius manserint, eo longiorem morbum
 significare. Nam pueri solent lixivio admiscere
 saponem, ut palea efficiant ampullas. quod
 enim lentum est, multum extendi potest, &
 in magnum spatium: oleum autem, quod sa-
 ponis immixtum est, absumta jam tenuiore par-
 te, maxime cohæret. Regula etiam est dia-
 lectica: *Quocunque tale est, maxime si tale*
sit,

fit, effectum eo majorem producit. ut, si frigidum & lendum morbos longos efficit, quod frigidum est maxime, aut lendum, longissimos efficiet morbos. Nihil autem prohibere videtur, quin materia illa, ex qua fiunt bullæ, non ex capite aut pulmonibus, aut ventriculo veniat, neque enim bullæ illæ, quod arbitratur Galenus, in renibus ex spiritu generantur, quandoquidem videamus ipsis oculis urinam absque spuma prorsus exire, nec ex spiritu flatuoso, ut ille credit: sed dum mejitur, gignitur. Fit ergo spuma ipsa, dum urina exit: indicioque est, quod quanto majore impetu ejicitur, eo fit major: semper autem fit, sed ex viscida materia manet: e tenui & minime viscida, statim dissolvitur. Quod si quis caput virgæ urinæ immerserit, ac primum faciat ut matulæ imum contingat, finatque sensim urinam effluere, nulla prorsus fiet spuma, etiamsi morbus renalis sœvissimus infestet. Dicendum videtur, tametsi materia illa cruda longius veniat quam a renibus, aut omnino necesse esse ut generetur morbus in renibus ex tam viscida materia: aut non posse esse viscidam materiam, nisi in renibus consistat, & morbum generet. Videtur sane, quod bullæ, quæ diu insident & magnæ sunt, ex materia viscida in renibus necessario fiant, aliter attenuatae jam essent transitu longo per venas. *Cardan.* p. 787. Quædam bullæ apparent in superficie, quædam in medio urinæ, vel utrobique. Bullæ aliæ sunt simplices, aliæ multæ connexæ in latitudine, scilicet medium versus: aliæ non connexæ, tametsi multæ sint. & hoc eadem ratione de bullis juxta altitudinem intelligi debet. Semper autem quæ sublimes sunt, & quasi aliis inequitant, aut ad medium

dium extenduntur, his a quibus oriuntur, sunt minores. Bullæ denique aliæ sunt parvæ, aliæ magnæ. Bullæ sunt ob extraneum spiritum spirituum autem non semper eadem est quantitas, nec qualitas eadem. Spiritus crassiores potius in bullis apparent inclusi, tenuiores vero magis dispersis contentis congruunt. quemadmodum eorum quantitates quadrant magis cum quantitate bullarum, atque cum recessu; quæ faciunt contenta recedendo a fundo: atque etiam cum ipsorum contentorum dissipationibus, cum magis disperguntur. Bullæ significant dolores capitis, aut renum, & præterea defluxum in pulmonem. Bullæ, quæ in superficie urinæ generantur, demonstrant spiritus in corpore ascendisse usque ad caput. Cum vero jam concocta fuerit materia, quæ spiritus excitavit, resoluto spiritu, ad pulmonis loca descendens convoluta cum spiritu qui in pulmone est, magis etiam inflatur. & hoc demonstratur a bullis, quæ circa medium innatant. Cum autem materia multum agitatur circa renes, vesicam & vasa seminaria, ob locorum angustiam, tunc bullæ excitantur densissimæ; & interdum apparent veluti capilli, aut veluti feminis ipsius splendidiores, aut veluti renum calefactorum colliquamina. *Actuar. de urin.* p. 152 sq. 287. 290 sq. *Conf. Fernel. Medic.* p. 420. 327.

Urina spumosa evacuatur, si in itinere corrumptatur, si ei admisceatur viscosum, aut si proveniat ex putrefactis nostri corporis humoribus: inde tam frequens in febribus colliquativis, putridis, hecticis, phthisi, & omni nimia emaciatione corporis, calculosis, omnibusque morbis, qui faciunt exire liquefactam pinguedinem

dinem e corpore nostro. Adeoque multo plures sunt morbi, in quibus invenitur urina spumosa, quam qui ab auctore citantur. Talis igitur urina viscosa, saponacea, vel pinguedine imprægnata, permittit quidem bullulas aëris urinâ leviores adscendere, sed hæ si ad superficiem venerint, totam non relinquunt massam, verum obteguntur tenui expansa pellicula ex tali urina facta, quæ semper indicat aliquam in urina esse tenacitatem: atque quo spuma est copiosior, diutiusque persistens, eo majorem tenacitatem in urina arguit. Quare non solum ex urina spumante præcedentia cognoscere possumus, verum etiam magnitudinem & partitatem mali. Talis urina cum & sine febre evacuari potest: sed quoniā observavit Auctor saepe reddi in affectis renibus, inde ex conspecta tali urina quoque intulit, significari renūm affectiones. Si enim aliquis renūm calculo laborat, duplice ex causa urinam spumantem reddit. Calculus enim semper affluente urina perfusus speciem corruptionis inducit, quare calculosi etiam reddunt urinam fœtentem: atque hoc putrefactum urinam spumosam facit, uti patet ex urina sana dein putrefacta. Calculus etiam continuo terendo abradit naturalem viarum mucilaginem, quæ urinæ mista & simul exiens, urinam magis glutinosam facit & inde magis spumantem: inde etiam calculosi reddere solent urinam crassiorē & contentis saturam. Si vero pinguedo in corpore liquefacta & acrior reddit a per urinæ vias emittitur, in suo transitu quoque dolorem renibus inferre potest, omnibusque viis urinæ, quibus abradit seu abstergit mucilaginem has vias naturaliter tegenterem: ita illa urina ex sua natura acrior, nudas

tangens partes , dolores nephriticos infert , quod saepe in febribus putridis observatur . Si quis febre laborans reddere incipit urinam spumosam , semper ego quoque in praxi observavi , istos ægros tarde recuperasse pristinam sanitatem : quod etiam rationibus est conveniens , nam omnis febris commutatio in putredinem morbum prolongat , quum vis vitæ nesciat putrefactum emendare , & careamus organo putrefactum separante a bono ; hinc diu durat , priusquam omne putrefactum fuit evacuatum : quod alio modo fit in materia purulenta & critica , quam natura novit eliminare . Hinc per nullum emunctorum invenimus humorem corruptum evacuatum fuisse criticum : imo ulceræ , quam diu putrefacta emittunt , non consolidantur . Quia vero urina spumosa significat mutationem materiæ febrilis in putruginem , ex generali lege putrefacti longa est expectanda in valetudo . *Carter.*

APHOR. 35.

Oκόσις δὲ λιπαρὴ οὐ ἐπίστρεψις τῷ αὐθέοντι , τετάσις νεφρίνη , καὶ οὖτε ομαίνει .

At quibus quod supernatat , pingue est & confertum , iis affectiones renum , & acutas significat .

Non hic intelligitur ea pinguedo , quæ vere pinguedo est , & in guttas dispersa per urinæ superficiem conspicitur , malignæque colli-

colliquationis signum existit ; de qua Hippocrates *Prognost.* n. 12. *Pinguedinis*, ait, *supra innatantes araneorum telas referentes, damnare oportet, colliquationem namque significant*. Ad quæ Fernelius *Medic.* p. 320. addit : *nisi enim renum colliquatio & fusio quædam in causa sit, corpus universum vel febre ardente, vel pectori, vel hectica febre liquefcit. Divulsa quasi olei puncta innatantia alterutrum similiter, sed inefficacius denunciant. Nennunquam tamen animadverii ex epoto oleo bacum urina fluxisse. Quo autem facilius illa diffundatur, eo morbum leviorem, contumaciorem vero quo diutius persistunt. Urina autem vere pinguis & oleosa, rarior certe, si observaretur unquam, notaret 1. vasa attrita per majorem motum, hinc soluta, crux mista, & cum urina excreta pingua; 2. humores acres. Et ideo minabitur phthisin, & atrophiam. Boerb. *J. M. S.* 1011. Experimentum Ruyschius solus habet & ante eum veterinarii, qui dicere solent, quoties equum obesum a subito & vallidiori motu extinctum vident, *belg. de reusel is gesmolten in 't ligbaam*, verissima phrasi usi. Nam Ruyschius vidit omnino effusam ad aliquot libras in cavitatem abdominis solutamque pinguedinem. Simile quid vidi post oleosum clyisma diutius retentum. Talis pinguedo omnino resorberi potest in venas, & per arterias cum urina expelli. Ipse ego urinam vidi, quæ strigmenta oleosa in urinali traxit, qualia in aqua nascuntur, prius quam adfusum alcohol probe cum ea mixtum fuerit. Dedi bibendum hominibus oleum, non ideo per renes cum urina quidquam transivit : si transiret, etiam chylum cum urina effluere necesse esset, qui oleo meabilior est. *Ejusd. Prael. in J. M. S. cit.**

Estne fabula urina vere pinguis & oleosa;
 an existit vere? „ De oleaginosa urina nihil
 „ est magis apud Medicos decantatum, & mi-
 „ rum, quantum clament, dum alii negant,
 „ ajunt alii, urinas dari posse, quæ oleo sint
 „ omnino similes, non in difficultate fluxus
 „ solum, sed in colore, sapore, unctuositate, ac
 „ uno verbo, sint fere oleum, vel quid pingue
 „ fluens: affirmantibus aliis, oleaginosas uri-
 „ nas illas esse solum, quarum superficiebus
 „ innatant quasi guttæ olei, non vero oleum
 „ esse urinam universam, imo nec esse posse,
 „ eo quod fieri non possit, ut aqua cum oleo
 „ ita misceatur, ut unum compositum consti-
 „ tuat; urinæ autem pars minima aqua est; ad
 „ hoc igitur, ut produceretur urina oleaginosa,
 „ oporteret conjungi aquam cum oleo, quod
 „ plane repugnat. Qua super re afferimus,
 „ quod nemini dubium, urinas, quarum su-
 „ perficiebus innatet quid oleosum, saepe da-
 „ ri, & nos hujus naturæ exercebamus, cum
 „ vertigine laborabamus; quod facile, ac ne-
 „ cessario continget, quoties pingue aliquid
 „ in corpore solvitur. Finge igitur jam non
 „ pingue aliquid, sed plurimum oleosi e cor-
 „ pore solvi, & aquam vel inhærente parti-
 „ bus, vel in pingue quid permutari; an non
 „ universa urina purum putum oleum videbi-
 „ tur ipsi in affectionibus omnibus respondens?
 „ Postremo, verum quidem est, aquam, &
 „ oleum conjungi non posse ex se solis, sed
 „ si adjiciantur sales & præcipue acriores, tria
 „ illa in unicum corpus coalescent maxime
 „ oleosum”. *Bellin. de urin. &c. p. 18sq. Conf.*
Et: m. Oper. T. 3. p. 131. Observamus mani-
 festam saepius pinguedinem, urinæ febricitan-
 tum

tium & hecticorum supernatantem, & lateribus vitri se adponentem. Oleaginosæ urinæ sine strepitu, ut oleum solet, minguntur & effunduntur. *Hoffm. Med. rat. T. 1. p. 214.* Vide etiam *Eph. N. C. D. 2. a. 2. o. 123 & 124.* De ægroto, qui febre acuta laborabat & delirabat, legimus quod minxerit læve oleosum multum, in lib. 1. *Epidem. sect. 3. agr. 12.* Liquationis signum præbet urina oleosa, quæ redditur ante rigorem, videlicet sudorificum, & mala dicitur in *Coac. sect. 5. n. 29.* quoniam a tali rigore nihil sperari, nec expectari potest præter incommoda corporis inflammati, vel exsoluti, est enim rigoris sudorifici critici fere prænuncia urinæ suppressio, cum incidit *ἐκ τοῦ χρηστοῦ.* *Durot.* in *Coac.* p. 503. Enimvero vel rigor supervenit liquationis ratione, & tunc urina illa præcedens pessimam esse liquationis solutionem indicabit, quæ vel calorem absumat, vel particulas irritantes, vel simul utrumque producat, ex quo rigor superveniens liquationem promovebit; vel rigor supervenit aliunde, puta ex gratia, quia laborat ille febre aliqua intermitte, ac tunc similiter cum oleosa liquationem indicat vi rigoris, tum ratione materiae irritantis, a qua rigor producitur, tum ratione concussionis, qua rigemus, promovebitur liquatio. *Bellin. l. c. p. 41.* Ne hic morem, quod urina nonnunquam a plebejis omnino lactea, supernatante pinguedine, iudicanda Medicis offeratur in vitris, in quibus olivum ante servatum fuit; de quo in *Eph. N. C. D. 3. a. 3. app. p. 85.* Id certe notari apprime meretur, quod sæpius in ægrotantium urinis observetur crassitudo quædam in summitate, qualis appareat in urinis, quæ diutius as-

servatæ sunt ; & hanc appellavit *pinguedinem* quandam Hippocrates in *Coac.* *sext.* 5. *n.* 2. ubi in febre a tali apparente pinguedine celerem dicit notari liberationem. Pinguedo enim urinis superstans magnum interius incendium vigeret significat , a quo morbi vehementia , & acuties dependet ; quia vero confusa existens exaquescit , ut habet textus , h. e. clarescit , signum est , naturam morbificæ materiæ dominari. *Martian.* *p.* 603. Vid. etiam *Bellin.* *l. c.* *p.* 35. Ad hujus normam textus intelligendus est etiam locus , qui in *Coac.* *ibid.* *n.* 43. communiter ita legitur : *Quæ emititur urina in qua quod subdidet pinguedinem habet , febrem significat :* sed inchoata est tantum græca lectio , cum ait , *πυρετὸν σημαίνει* i. e. *febrem denunciat* ; non enim hoc spectat ipsa prognosis , ut tantum nos doceat febrem denunciari ab urina descripta. nec vero id novum est , nec etiam febri tantum denunciandæ appositum : sed ejus qui ægrotat periculo aut securitati. Quare ita rescribetidum , *ταχεῖαν δὲ τῷ λύσιν σημαίνει* , i. e. *ac citam quoque dimissionem febris ostendit* ; signo nempe & causa discessioneis. signo quidem mitificati humoris morbifici , liberorumque meatuum. Causa autem , de copia vacuati humoris , quæ cernitur in liberali urina , quæ fuerat antè pauca : tum in copiosa hypostasi quæ pinguis apparet similitudine ; non reapse : cuiusmodi est *γραῦς pingulum juscotorum.* *Duret.* in *Coac.* *p.* 508. Referri huc quoque potest urina pinguis quæ prodit in febribus intermittentibus , finito paroxysmo , cuius mentio habetur in *Boerb.* *aph.* 753. Magnitudinem ardoris febrilis , magnum humorum attritum , simulque acrimoniam , per hujus generis urinas denotari , in dubium.

dubitum esse puto. Notabilis est textus lib. 4. *Epidem. n. 6.* in quo narratur de Nicostrati uxore, quod, delirans & convulsa, urinam emisit, cui interdum *velut adiposum quiddam, a: tū-μελάδες,* superstabat. Sed quam proxime ad præsentis aphorismi nostri explicationem accedunt hæc: Pinguis apparens urina plerumque gerit arenulas minimas viscido quodam nexus, & sic effingentes speciem membranulæ oleosæ; tum notat abundantiam terræ, & salis hebetioris in sanguine; præfigit hinc scorbutum, calculos, & similia. *Boerb. J. M. §. 1010. Conf. Ettm. Oper. T. 2. p. 593.*

Pingue in urinis, si corpus interea integrum se tuetur, plethorici habitus, indeque redundantis nutritii succi, utut cocti laudabiliter, signum est: si vero emacrescat corpus, colliquationis fit indicium. In renum autem affectibus pinguis facta urina, gravem illorum & acutam arguit ægrotationem, phlegmonem nempe, qua eliquatur illorum pingue & cum urina excernitur. *Hecquet.* Non semel vidi (verba sunt Halleri) innatantes in urina guttulas fluidi adipis, etiam in non male valentibus, quod vidit etiam Sanctorius. Verum eam pinguidinem mallem ex sanguine ipso repetere, unde deduci potest in vascula urinæ, quoties ea justo laxiora sunt. Neque enim lacunulæ ureteris sufficere videntur, aut respondere observationis. vid. *Boerb. Præl. in J. M. T. 3. p. 231.* Sanctorius (*Stat. Med. sect. I. aph. 108.*) *Craffissimi*, inquit, *humores in robustis per angustissimas vias tranant, ut patet de pinguedine per urinam.* Urinæ pingues & oleaginosæ, quibus febris hectica, partes colliquans, vulgo indicatur, ex sanguine oleoso & sulphureo, aut
B b 4
renum

renum pinguedine ex supino in dorsum decubitu incalente, oriri potuerunt: unde in corporibus florentibus, & optime constitutis istiusmodi urinæ haud raro animadvertuntur. Signum etiam hoc hypochondriacis magis proprium & familiare esse quam tabidis testatur Willisius, & quam plurimos sine hoc intabescentes mori. *Guidot.* in *Proleg. ad Theop. de urin.* Præterea, pinguedo vel oleosum urinæ supernatans non raro assumtis pinguioribus, & oleosis cibis, nulli autem calori consumenti & tabifico, originem debet. *Eph. N. C. D. 3. a. 4. p. 34.* Urina vere oleaginosa, pinguedinem corporis liquefactam sibi supernatantem monstrans, non confundenda est cum urina oleaginosa apparenter tali, qualis in hypochondriacis & scorbuticis confirmatis subinde apparere solet, seu crusta salina. Illa (vera pinguedo) semper est uniformis, & ad latus aspecta nullum colorem, nullum splendorem, &c. acquirit. Altera vero (crusta ex salibus concreta) ad latus matulæ aspecta varios repræsentat colores instar iridis aut caudæ pavonis. *Ettm. Oper. l. c. & T. I. p. 232.*

Pinguedinem corporis in tunica cellulosa collectam, a vehementi calore liquatam, & circulatione aucta propulsam, sanguini primo venoso mistam, & ita ad cor delatam, non solum in subito superveniente febre acuta ardente, verum etiam in motu musculari validiore, præprimis in obesis, observarunt multi Medici. Sed ex aucta illa circulatione sequitur, pinguedinem receptam evacuari cum urina: nisi enim motus particularis renum major simul accedat, recepta pinguedo in sanguine cum urina evacuari nequit, ut saepe observamus

mus in Ardentibus. Ut illa ergo pinguedo exeat, neque sola circulatio major cum ardore sufficit, quia his non generatur pinguedinis transitus per renes; neque sola actio renum valet talem producere urinam, quia, si cum sanguine arterioso copia pinguedinis non adferatur, renes eam excernere nequeunt. Recte igitur observavit Auctor has duas conjunctas affectiones, nempe nephriticas & acutas. Quod opponunt in marasmo & phthisi, non est alijcujus momenti; quia hi non reddunt talem urinam, etiam si pinguedo totius corporis consumatur: his enim pinguedo non consumitur forma pinguedinis, sed quando pinguedo in his corrupta fuit & degenerata evacuatur. Quamobrem his frequentior est urina spumosa, quam quæ habet pingue confertum superna-

APHOR. 36.

Oκόσιοι δὲ νεφρίνχοισιν ἐστι τὰ περιεργημένα
ξυμβαίνει σφρεια, πόνοις τὸ περὶ τὰς μύες
τὰς ραχιαίς γίγνονται, ἵνα μὲν περὶ τὰς ἔξω
τοπὺς γίγνονται, ἀπόσημα προσδέχεται οὐρανον ἔξω.
ἵνα δὲ μᾶλλον οἱ πόνοις πρὸς τὰς εἰτιν τοπὺς γί-
γνονται, καὶ τὸ ἀπόσημα προσδέχεται οὐρανον
μᾶλλον ἔστω.

Quibus vero renum vitio affectis præ-
dicta signa contingunt, doloresque
circa spinæ musculos fiunt, si qui-
dem ad loca exteriora ferantur, absces-
sum extra fore expecta: quod si au-
tem dolores ad loca interna magis
fiant, abscessum quoque interius potius
futurum expecta.

Nepritici, inflammatione renum laboran-
tes, quibus prædicta (aph. 34. 35.) signa
contingunt, una cum doloribus obtutis, pulsanti-
bus, in lumbis, circa spinæ musculos, iis abscessum
fieri nunciari potest, cumque extra, si dolores
dicti ad loca magis exteriora ferantur, interius ve-
ro, si dolores ad interna magis loca vergant.

Nam quæ pars laboraverit, ibi abscessum
expectare oportet, juxta 4 aph. 32. Exemplum
abscessus renis ad spinam dorli se manifestantis,
videsis in Eph. N. C. D. 2. a. 3. o. 139. De
abscessu renali intra corpus plura prolicant ex-
empla.

empla. Vid. *ibid.* *D. 1. a. 1. o. 16. 64. a. 2. o. 81. a. 4. o. 114. a. 9.* *p. 241. D. 3. a. 6. app. p. 52. &c.*

A P H O R. 37.

Οκόσοις αἷμα ἐμέχσιν, λῷ μὲν ἄνευ πυρετοῦ,
σωτήριον εἰ δὲ ξὺν πυρετῷ, κακόν. θέρα-
πεύειν δὲ τῖσι ψυκτικοῖσι καὶ τῖσι συπληκτοῖσι.

Qui sanguinem vomunt, siquidem
citra febrem, salutare; cum febre
vero, malum. Curandum vero
refrigerantibus & adstringentibus.

Hunc aphorismum ab Hippocratis bibliotheca rejicerem libenter, propter ea, quæ leguntur, tum *Coac. sect. 3. n. 250.* hunc in modum: *Qui spumantem sanguinem evomunt, partibus infra septum transversum dolorem nequaquam sentientibus, iis ex pulmone vomitio fit; ac quibus quidem insignis in eo venæ ruptio fit, copiosus vomitione rejicitur, periculumque imminet:* tum *4 aph. 25. Sanguis, supra quidem, qualiscunque fuerit emissus, malum; infra autem, si niger dejiciatur, bonum:* nisi expositio obstaret Antiquorum, quam innuit Galenus; ita enim sententiam interpretabantur, sanguinis excretiones per os omnes sanabiles esse, si sine febre fiant, cum febre vero malas. Quæ satis convenient iis, quæ *Coac. sect. 3. n. 241.* leguntur hunc in modum: *Sanguinem spuentibus sine febre esse conductit, ac tussi & dolore leviter conflictari, &c. intense vero febricitare,*

citare, ac tuffire aut dolere, &c. minime conducibile.
 Quam tamen expositionem rejecit Galenus, omnem excretionem a pulmonibus, summo discrimine plenam ratus, quantumvis sine febre fiat; quæ quidem Galeni opinio rejicitur, non modo per citatam Coacam, sed etiam per ea, quæ leguntur *l. i. de morb. n. 10.* in hunc modum, de pulmone suppuratis tractans: *Hic si per morbi initia, antequam vena sanguinem effundere & vehementer laxari cœperit, curatione præoccupetur, & prius quam extenuetur ac lecto decumbat, & prius quam caput corrumpi reliquaque corpus tabescere incipiat, incolmis ab ejusmodi morbo evadit.* Dum verbi *emovere*, prædictorum interpretationem respuit, se doctrinæ Hippocraticæ immemorem præstat, innumera enim adsunt loca, ex quibus clare patet Hippocratem hoc verbum ad omnem copiosam excretionem ab ore usurpare, ad distinctionem spuitionis, quæ fit in pauca quantitate, illud accommodando tam excretioni, quæ fit per gulam, quam, quæ fit per asperam arteriam. Quare sensus aphorismi talis fuerit: qui sanguinem largiter fundunt, sanari possunt si sine febre fuerint, cum febre vero emovere, malum, & letale. *Martian. p. 475.* In vomitu cruento, seu rejectione sanguinis ex ventriculo, si febrem junctam habet, si sanguis corruptus, graveolens & niger prodit, si ex magno & corrupto liene, vel indurato hepate proficiscitur, animique tandem jungitur defectio, summum adeat periculum & mortem proximam jam portendit. Ast non tantum discriminis subest, si febris abeat, si a suppressis evacuationibus ex plethora oriundis ortus. Conf. notata ad 4 apb. 25. *Sanguinem in febre vomuisse, pestiferum est.*

est. *Cels.* l. 2. c. 6. p. 56. Quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæve, aut post cursum vehementem vel ambulationem, dum febris absit, non est inutile sanguinis mediocre profluvium. *ibid.* l. 4. c. 4. p. 203.

In curatione Medicus pro divertitate corporum, causarum & temporis, prudenter & circumspecte sese gerere debet. *Refrigerantia* prosunt quandocunque sanguis nimis æstuat atque in orgasmo constitutus, & pulsus impetuosus ac validus est; v. g. aquæ fontanæ, vel plantaginis, potus, in cuius libra nitri puri drachma & syrapi papaveris rhœados uncia dimidia soluta, successive & temperate sumtus, egregie conductit. Extra paroxysmum, ad arcendum mali recursum, potui ordinario inservit commode aqua fontana pura & levis in qua ferrum extinctum, vel etiam serum lactis acidulatum. Sed a quacunque causa fuerit producta stomachi hæmorrhagia, summo studio cavendum est validis stypticis, adstringentibus & vitriolaceis pharmacis. His enim sanguinis eruptio quidem sistitur, sed cruar in vasis stagnans putreficit & gravis inflammatio cum sphacelo metuenda, aut minimum, si cacheoticum corpus est, expeditus fit in hydropeum transitus. Vid. *Hoffm. Med. rat.* T. 4. P. 2. p. 71 sq. Si abest febris, vel elota alica, vel panis ex aqua frigida, & molle quoque ovum dari potest potui, &c. Vid. *Cels.* l. c. p. 204. Juvenis scirrhoſo lienis tumore labrans, post valentiora exercitia sanguinem vomens, sanatus est brumali tempore datis anodynīs (inprimis laudano cydoniato Helmontii) & sorbitonibus aquæ & aliorum potulentorum gelidissimis, parca copia, saepē repetitis, clystere

sterre injecto ex lacte cum butyro , saccharo & vitello ovi , ad educendum ex ventriculo congrumatum sanguinem. *Com. Bon.* p. 477 *sq.* In omni vomitu cruento , etiam desperatissimo , & per profusissimum sanguinis effluxum , ægros in agone constitente , post methodica , quando sic licebat , administranda , nobis semper certum ac tutissimum remedium , & in omni ætate , sexu ac temperamento expertissimum , fuit radix Ypecacuanha , probe selecta , in alcohol contrita , & ad drachmam dimidiā cum mastichis purissimæ itidem pulveratae granis quindecim bis , intra duodecim aut etiam , si moram hanc ferebat morbus , intra 24 horas , in aquæ plantaginis unciis tribus cum paucō syrupo rosarum rubrarum exhibita . Nec inde exhorrescat quisquam , quod in vomitu sanguinis cohibendo , remedium emeticum adhibeat ; siquidem certo , inter vomitus ab hoc emetico excitatos , sanguis sensim reprimitur , ac supprimitur ; & quod de eo coagulatum in stomacho ac intestinis abunde accumulatum reperitur , per inferiora ejicitur . *Expertō crede.* *Cyrillus in Ettm. Oper. T. 2. p. 308.* Si ab acribus assumptis generetur sanguinis vomitus , ne aliquid de eo acri restet in ventriculo , danda est potio diluens , quæ vomitu rejecta id acre simul aufert : sed si fiat a causa interna , vomendi conatus compescendus parva quantitate vini Rhenani diluti cum citri succo & laudano liquido , cavendum ab omni adstringente & coagulante ; haec enim sanguini in ventriculo effuso mista , eum in thrombum contrahent , qui vomitu difficile potest redi , & sua duritie ac tandem acrimonia lacescit ventriculum , & ad novum vomitum instigabit , dum

dam interim coagulans datum, contentis ventriculi ut & sanguini mistum, ad contrahendum vasculum apertum sanguinem fundens nihil praestare possit. Quare adstringentia magis obsunt quam prosunt in sanguinis vomitu: sed retentus ventriculus vacuus ita contrahet vasculum antea apertum, ut sponte fistatur sine damno effluens sanguis, & ita adducta vasculi latera inter se consolidantur. Quare præcipua curationis pars est, facere & servare ventriculum, quantum fieri potest, vacuum, per aliquot dies, ingerenda alimenta liquida tam parva copia & partitis vicibus, ut vita servari possit, evitando omnia duriora, acria, & copiosiora. Quibus continuatis sponte cessabit sanguinis vomitus, quod adstringentibus facile fieri non potuit. *Corter.*

APHOR. 38.

Kαπέρρω τις την ἄνω καιλίων, σκπυγταί εἰ
ημέρησιν ακούσιν.

Destillationes in superiorem ventrem,
intra viginti dies in pus vertuntur.

Fluxiones in thorace intra viginti dies superari incipiunt, nisi cito alio deferantur, atque per urinas vel per sudores exitum inventiant. *Tozzi.* At vero multis modis superiore ventre suppurati fiunt. Nam cum pituita multa ex capite confertim in superiorem ventrem

trem confluxerit, putrescit & pus evadit. Putrescit autem maxime diebus uno & viginti.— Ex pleurite quoque superiore ventre purulenti fiunt, cum vehemens fuerit, neque diebus judicare solitis computruerit, neque sputo rejecta fuerit, sed latus exulceratum fuerit, a pituita adhærescente & bile. — Interdum vero etiam ex venis sanguis se in ulcus ingerit, qui putrefactus pus fit. — Purulenti quoque fiunt, si pituita e capite in latus defluat, illicque adhærescens putrefascat. — Fiunt etiam cum ex immoderato labore aut exercitatione, aut quavis alia ratione parte anteriore aut posteriore ruptio ita facta fuerit, ut non confessim sanguis expuatur, sed vulsum in carne contingit, quæ divulsa paucam humiditatem attrahit & sublivida evadit, &c. *Hippocr. l. i. de morb.*

n. II.

Si in eo succo, qui humectat & nutrit partes encephali, aliqua generatur acrimonia, illa capsulis nervorum a dura & pia matre mutuatis ad varias partes duci potest. Quare de origine & cursu catarrhorum nulla obstat via, quin duci possit ad varias corporis partes, & ita etiam ad ventrem superiorem seu pectus, qualis pars hoc loco intelligitur. Sed tunc illa restat summa difficultas, quomodo materia catarrhoa acris lymphatica possit in suppurationem commutari, quoniam experimur, catarrhos in nares vel fauces, vel pulmones descendentes raro purulentiam proferre, sed mucum aut tenuem humorem corrodentem, vel magis spissum, uti experimur in coryza, brancho, & tussi ex catarro natis: nisi velimus per supurationem hoc loco intelligere materiæ hujus tenuioris degenerationem in materiem crassior-
rem

rem & albicantem, qualem mutationem frequentissime in catarrhis observamus, non vero commutationem in verum pus. Materia enim acris & tenuis nullibi in verum pus commutatur, sed in materiem albam tenaciorem, quæ quoad adspectum non multum a pure differt. Quod autem partes catarrho vexatæ tandem verum pus proferant, istud non sit ex mutata materia catarrhoa in purulentiam, sed si ista materia corroserit partem & ulcus formaverit, quod pus fundit, sicuti etiam superius (7 aph. 20.) in materia erysipelatosa observavimus. Igitur deducerem ex hac observatione, quod etiam praxi respondet, materiem catarrhosam in ventrem superiorem destillantem, intra vi-ginti dies commutari in materiem albam magis cohærentem, seu concoqui. Gorter.

APHOR. 39.

Hη γένιον αἵμα καὶ θρόμος, καὶ σφαγγύ-
γειον ἔχη, καὶ ὁδύνη ἐμπίπλη ἐσ τὸ περί-
νεον, καὶ τὸ υπωρεύεται, καὶ τὸν κτένα, τὰ περὶ
τοῦ κύτου νεοτεῖν σημαίνει.

Si quis sanguinem & grumos meiat, & stranguria laboret, dolorque ad perinæum, imum ventrem, & pectinem incidat, partes circa vesicam male affici significat.

Recensitus hic est aphorismus supra 4 aph.

80.

Vol. II.

Cc

APHOR.

APHOR. 40.

Hη γλῶσσα ἐξαιφνίς ἀκρατής γίνεται, η ἀπίστατον τι τὴ σώματος, μελαγχολί-
κὸν τὸ πιεῖ τὸ γίγνεται.

Si lingua derepente incontinens, aut aliqua corporis pars siderata evadat, id atram bilem indicat.

Videtur hic aphorismus desumtus esse ex l. i. de morb. n. 3. ubi ita legitur: *Multi autem ab his frequenter mutilati fiunt, sideranturque manibus, & pedibus, & vocis inconstantes fiunt, & ab atra bile paraplegia, claudi vero a coxendico morbo.* Nam quod in aphorismo ait, *lingua incontinens*, ibi legitur, *vocis inconstans*; ex quo docemur, quid per linguam incontinentem intelligere debeamus, locutionem scilicet interruptam, per quam patientes, dum loquuntur, dictiones exacte proferre non possunt, symptoma, quod vulgari (ital.) *tartagliare* dicitur (lat. *balbutire*, *lingua basitare*), idque provenit, ni fallor, a resolutione quorundam musculorum moventium linguam, quorum defectu lingua inaequaliter, & non ad voluntatis imperium exacte movetur, ita ut dum recta e. g. movere intendit, alicujus musculi defectu in obliquum fertur, & sic vocis articulatio defectuosa redditur, quod quidem symptoma vocis, & linguae inconstans appellat Hippocrates. Quomodo autem humor iste maxime

maxime nervosas partes invadat, explicavimus superius in expositione quinquagesimi sexti aphorismi praecedentis Sectionis. *Martian.*
P. 475.

A P H O R. 41.

Hγερχαθιρομένων τῶν πρεσβυτέρων λύγεις επιγίνηται, ἐκ ἀγαθῶν.

Si senioribus ultra modum purgatis singultus accidat, non bonum.

Ab assumpto pharmaco dupli ratione supervenire singultus potest, vel ob immodicam purgationem, vel ob naturalem medicamenti facultatem. Primo modo in praesenti aphorismo non bonum esse, docemur, eo quod, cum senes ob purgationis violentiam in singultum incident, signum est, humores a nimia purgatione acrimoniam contraxisse, stomachoque a pharmaco debilitato, bellum indicere, idque in senibus maxime malum est, quia siccitas ab aetate contingens, humorum correctionem non facile admittit, cum in senibus humores acres, temperamenti ipsius ratione facile abundant. A facultate vero medicamenti singultum excitari, non est malum, quia experientia constat, multa singultum frequenter movere, qui quidem sponte paulo post sedatur, quod cognoscens Hippocrates quamvis, ubicunque de convulsione ab immoda purgatione contingente mentionem facit,

C c 2

cit, par signum malum etiam singultum faciat; quod constat ex 5 apb. 4. cum tamen convulsione a facultate medicamenti ortum habentem recenset, de singultu nullam mentionem facit, nam 5 apb. 1 & 2. simpliciter dixit, *convulsiō ex veterato letalis, ex vulnere convulsiō letalis;* quare non est idem, quid consequi purgationes immodicas, & violentas, & a purgante medicamento. Nam etiam si ab assumpto pharmaco convulsio semper letalis fit, singultus tamen non ita, sed tunc solum, quando immodicam purgationem subsequitur: ratio diversitatis est, quia convulsio mala est ratione dignitatis affectae partis, singultus vero ratione efficientis causæ. *Martian.* p. 475. Nonne, præter creatam ab immodica evacuatione acrimoniam, proveniet etiam ab inanitione singultus, dum a nimia purgatione corpus exhaustum humoribus privatur solida inter atque fluida æquilibrio, unde nascuntur spasmi? Vid. Not. ad 5 apb. 3.

APHOR.

APHOR. 42.

Hγερεπός μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχη, ὑδατοῦ πολλός, καὶ θερμός, καταχεομένης καπὲ τῆς κιφαλῆς, λύσις τῷ πυρετῷ γίνεται.

Si febris non ex bile orta prehenditur, aqua multa, & calida, capiti affusa, fit febris solutio.

Intellige febrem a vehementi exercitio, ab æstu aut vino, ita solvi posse, certe in regione aliqua calidiori, & ubi balneum in usu sit quotidiano. Nam multa aqua calida in caput affusa, meatus cutis excretorios laxare & cruditates concoquere apta est. *Lister.* In lib. 2. *Epidem. sect. 6.* ad finem Hippocrates hunc in modum loquitur: *Si quem calor (aut febris) prebendar, neque ex bile, neque ex pituita, sed aut ex lassitudine, aliave de causa febrietet, calida multa affusa caput irrigato, quoad in pedibus sudor excitetur, farinamque quam crassissimam coquito. Excitato vero in pedibus sudore, farinam plurimam & calidissimam edat superhibito mero, & stragulis cooperitus placide quiescat.* Quibus docemur, quomodo lotiones capitum, de quibus in aphorismo tractatur, pro ephemeralium curatione sint administrandæ; nec diversitas in eis adnotanda est ex eo, quod additum sit *neque ex pituita;* nam quando Hippocrates lib. de nat. homin. n. 27. docet plurimas febres *ex bile oriri;* earumque spe-

cies enumerat, continentem, quotidianam, tertianam, quartanam, & eas, quæ ab occultis doloribus fiunt, videlicet ab inflammationibus internis, quas omnes universaliori nomine putridas vocarunt posteriores, non ita excludit pituitam, ut nullo modo ad febrem concurrat, imo a sola bile febrem excitari posse non existimavit, sed febres ex bile appellavit, quia absque ea præfatas febres accendi, est impossibile. Quod si humoris prædominium attenatur, febris a bile dicitur, in qua hæc dominabitur, a pituita vero, eadem pituita prædominante. Utramque respexit in citata sententia Epidem. alterum vero tantummodo, bilis scilicet prædominium, citato lib. de nat. hom. *Martian.* p. 476. Aqua calida capiti exterius admota non conducere videtur nisi iis in casibus, ubi calor, siccitas, & inflammatoria adest diathesis, ad dolores mitigandos, laxando crispaturam fibrarum, stans humorum solvendo; juxta dicta ad 5 *aph.* 22: alias vero virtute sua moliente, laxante, vasa ad congestiones & stases humorum, cerebro perniciofas, facile suscipiendas disponit. Capitis igitur lotionum usus res periculi plena est, & magnam prudentiam desiderat, hinc cautissime usurpari debent, & tunc ab iis nostris in regionibus abstinetur. *Hoffm. Med. rat.* T. 1. p. 657. Quid? quod etiam Celsus *l. 3. c. 14.* improbat methodum Cleopanti cuiusdam ex antiquis Medicis, qui in febre tertiana & quartana, multo ante accessionem, caput ægrum multa calida aqua perfundebat.

Omnis febris, quæ ex humore acti, tenui & calefaciente in corpore nato, generantur, dicuntur apud Veteres a bile oriri, inter quas febris

febris tertiana intermittens primas partes tenet: an vero febris ardens, putrida, hectica, & symptomatica ex bile nascatur, non consentiunt. Igitur incertus sum, num in memoratis febribus, atque in quotidiana & quarta- na, quæ dicuntur oriri ex pituita & melancolia, caput profundendum sit multa aqua calida, ad curationem. Proinde incerta hoc loco proponitur curatio. Credo igitur, Auctorem ob servasse quandam speciem febris egregie solvi hac aqua calida perfusa, sed & expertum esse, in febribus biliosis nocuisse. Quæcunque pars nostri corporis multa aqua calida foveatur & abluitur, ab actuali illo calore paulo magis eo tempore incalescit, atque liberatur a sordibus cuti adhærentibus, simulque laxatur & humectatur: sed si desinat ille calor actualis, relinquitur pars frigidior & laxior, quam erat ante fotum vel affusionem eam. Si vero illa pars ultra modum incalefacit & sicca sit ante hanc affusionem, ut experimur in partibus inflammatis, ab affusione hac lenietur urens calor, humectabitur pars, & tensio laxabitur. Facile ergo erit ex his coniucere, quanam in specie febris hæc methodus valeat: nempe si ex insolatione caput incalefacit & siccatum fuit, siccitas enim, & humor tenuis acer ex insolatione natus, humectabitur, atque concedetur liber exitus humoris illi, & qui restitabat in poris, simul auferetur. Aut si quis ex laboribus durioribus propter expulsionem humoris tenuioris & compactum sanguinis febricitet, hac capitis ablutione calida, ejus humores compacti resolventur, suppeditabitur mitis & tenuis humor aquosus, & solida constricta, sicca, humectabuntur & laxabuntur. Denique quibus ob aëris fri-

greditatem vel ventum prohibita fuit perspiratio, & materia illa retenta febriculam concitat, his per aquam affusam calidam liberior conceditur perspiratio, qua id, quod febrem excitat, eliminatur e corpore. His ergo in febribus conductit aqua multa calida in caput affusa: sed si materia sit biliosa, uti experimur in morbis erysipelatosis, per affusam calidam his augebitur bilis corruptio. Gorter.

APHOR. 43.

Tυη ἀμφιδεξιοὶ καὶ γίνεται.

Mulier ambidextra non fit.

Expungent hanc sententiam sine formidine reatus, qui norunt, quod ambidextros faciat usus, non natura. Fundamento certe arenoso nituntur quæ adfert, ad tuendam veritatem aphorismi hujus, Cardanus p. 799 seq.

APHOR.

ΑΡΗΟΣ. 44.

Ο'κόσις ἔμπτυσις καίονται, ἢ τύμνονται, ἵνα μὲν
τὸ πάνον καθαρὸν ἁνῇ, καὶ λευκὸν, περιγέ-
γνονται. ἵνα δὲ ὑφαιμον, καὶ Βορβορῶδες, καὶ δυσ-
ῶδες, ἀπέλλυνται.

Suppurati cum uruntur, aut secantur,
si pus purum, & album effluat, eva-
dunt: quod si subcruentum, & coeno-
sum, & graveolens fuerit, pereunt.

Sententia hæc in *Prognost.* n. 19. legitur in
hunc modum: *Cum suppurati uruntur, quibus*
purum quidem pus est & album, & minimofestidum, ii
servantur. at quibus subcruentum, & cænsum, mo-
riuntur. Et l. 2. de morb. n. 45. ubi de empy-icis,
quibus sectio adhibita est, tractatur, hæc
habentur: Indicio est evasurum ægrum, si quidem
pus album & purum fuerit, fibreque sanguinis in-
sint, ut plurimum convalescit. At si primo die ovi
luteo simile, aut postero die crassum desinat, aliquan-
tum ex virore pallidum, & graveolens, ubi pus ef-
fuxerit, moriuntur.

En. Pus optimum est album, æquale & læ-
ve, & quam minimum graveolens, huic autem
contrarium pessimum. *Hippocr.* *Prognost.* n. 7.
Si pus diu in loco clauso relinquitur, attenuatur,
acre fit, putrescit, vicina consumit, erodit.
Boerb. apb. 406. hinc necesse rubrum habeat
sanguinem admistum ex erosio vasculis, evadat

inæquale, *subcruentum*, *cænosum*, colore fuscum & substantia amurcam referens, atque inde *graveolens*. Si ergo empyema in thorace habentibus, de quibus præsens intelligendus est aphorismus, sive sectis, sive uistis, pus effluat optimum, de illorum vita sperari potest, cæteris se habentibus convenienter; nihil enim mali arguit ejusmodi pus de partibus unde venit. Contra, si ex pravis signis quippiam apparet, omni spe destitutus est æger, uti loquitur Hippocrates *Pregnost.* n. 19. memoratis enim pravis qualitatibus imbutum pus, significat corruptam partem unde manat & tæbe affectam, unde necessario pereunt ægri: quoniam mortifera est gangrena cum cæterarum corporis partium, tum vero spirabilem, quarum officio vel ad punctum temporis vitam carere non potis est: & quarum vitio, naturæ omnia præsidia collabuntur, cum *idemque* omnium facultatum, & vacatione omnium officiorum, tandem in sympathiam & contagionem adductorum nobilissimæ partis corruptæ. *Duret. in Coac.* p. 273. *Conf. Boerb.* apb. 1192. 1193.

APHOR.

APHOR. 45.

Oκέσοι τὸ ἡπαρ διάπυνον καίονται, (ἢ πίμνονται) λιὸν μὲν τὸ πύνον καθαρὸν ρύῃ, καὶ λευκὸν, περιγέγραπται, ἐν χιτῶνι ψέρε τὸ πύνον ταπεῖον οὐ εἶν· ἢν δὲ οἷον ἀμόρητη ρύῃ, ἀπόλλυνται.

Qui ex purulento jecore aduruntur,
(aut secantur,) ii, ubi pus purum flu-
xerit, & album, supersunt, quod
pus in tunica ipsis conclusum sit: sin ve-
ro qualis amurca fluat, pereunt.

Exstat hic aphorismus in *Coac. sect. 3. n. 274.*
paucioribus conceptus verbis, ita: *Qui-*
bis ex hepatis ustione pus amurca simile prodit, le-
tale. Apud Celsum l. 2. c. 8. p. 67. hæc le-
guntur: *Si in jocinore vomica est, & ex ea fertur*
pus purum & album, salus ei facilis. id enim malum
in tunica est. & ibid. p. 71: Ex jocinore si pus
cruentum exit, mortiferum est.

Vidimus ad præcedentem aphorismum in empyicis, quod eorum bene res eunt, quibus pus educitur æquale, album & nihil olens, contrà ipsos mori, quibus manat pus contrariis dotibus præditum. Similiter empyema hepaticum, quod exitum foras affectat; si quidem, perusto hypochondrio, libertatem habeat ex-eundi, ac tum in exitu signa edat integræ partis solidæ, vegeti caloris nativi, & humoris morigeri (queniam id manat e tunica ubi collectum

lectum erat, non in viscere ipso diffusum) apparetque omnino quale modo descriptum est; certa spe consolatur Medicum futuræ salutis. Quod autem prodit e parte corrupta, in viscere ipso diffusum, non autem collectum in tunica, pus amurcosum, funestum exitum ostendit, quia nulla salus vitæ sperabilis esse potest in amissione vitalis officii, quo fungitur ipsum hepar dum valet natura & valetudinis cura. *Duret.* in *Coac.* p. 309. *Conf. Boerb.* apb. 944. 945.

APHOR. 46.

O'δίνας ἐφθαλμῶν, ἀκρηπον πτῖται, καὶ λύσαι τλλῶ θερμᾶ, φλεβοπόμει.

Oculorum dolores, exhibita meri portione, & copiosæ æquæ calentis balneo, venæ sectione curato.

Antiqui Hippocratis expositores præsentis aphorismi interpretationem haud ineptam adducunt, videlicet, dolores oculorum a copiosa materia, eaque compacta procedentes venæ sectione curari, verum eos prius attenuandos esse, & meri potu, & calido balneo. Hanc tamen expositionem rejicit Galenus, eo quod periculosum sit, & vini potu, & balneo in corporibus repletis uti, nulla evauatione prægressa. Verum hæc Galeni ratio aliquid roboris haberet, si juberet Hippocrates pluribus diebus ante Venæ sectionem prædictis utendum esse;

esse; sed quia supponit, ea tantummodo esse administranda eo ipso die, quo fit phlebotomia, ut dicendi modus, quo utitur, satis manifestat: etiamsi humores inde fundantur, & ampliorem locum exposcentes, venas distendant, nullum tamen periculum impendet, cum statim evacuatio subsequatur. Nam etiam *lib. de viā. acut. n. 38.* pro aphoniae curatione venae sectio praemittit fomentum toti corpori, quod non minoris periculi esset, nisi statim evacuatio subsequeretur. Verum dicet aliquis, hanc curationem non omnibus oculorum doloribus convenire, sed iis tantummodo, qui ab enarrata causa dependent, unde improprius Hippocrates universaliter locutus est. Huic respondeo, indefinite propositionem hanc protulisse, non universaliter, idque ab Hippocrate fieri frequenter, quando non necessario semper id contingere ab eo observatum est. Quamvis etiam universaliter vera, & rationabilis defendi posset haec curatio in omnibus oculorum doloribus, quia, cum oculorum dolor fieri possit, & a sanguinis plenitudine, & ab humorum crassitie, nec non a nimia tenuitate, in omnibus his tribus casibus curatio hoc in loco ab auctore proposita rationabilis est. Nam de plenitudine doloris causa nemo dubitabit, quin pro ea tollenda conveniat venae sectio, nec ex praecedente vini potionem, & balneo incommode aliquod adveniet, si statim evacuatio succedat. Similiter, quando humores crassi, & frigidi dolorem faciunt, probanda est venae sectio, quae humores omnes evacuare potest, quae cum venoso genere communicantur, nam cum morbus, non ab intemperie sola, sed ab humoribus ipsis dependeat, magis est commode,

dum, quod a venæ sectione provenit, eva-
cuatis humoribus, qui ipsum fovent, quam
noxa, quæ ab eadem, refrigerato corpore,
timeri possit, qua quidem ratione Hippocrates
in frigidis morbis minus timuit venæ sectio-
nem, quam ubi bilis dominatur, unde etiam
in hydrope a phlebotomia non abstinuit, ut
ex lib. de viet. acut. n. 62. manifeste constat:
quare in doloribus oculorum a frigidis, &
crassis humoribus convenit venæ sectio, præ-
sertim cum ante, & vini potionē, & calidis
lotionibus frigida intemperies corrigatur, hu-
morque attenuetur, ut per venæ sectionem
evacuari possit. Quare difficultas tantummodo
versatur in iis doloribus, qui a tenuibus, &
acribus humoribus dependent, in quibus etiam-
si vini potionem convenire posse concedat Ga-
lenus, quatenus vinum humiditate eorum acri-
moniam retundit, & potissimum subsequente
balneo, venæ tamen sectio in affectibus bilio-
fis Hippocrati semper suspecta fuit; quod qui-
dem intelligendum est, quando bilis peccat in
toto, non quando in particula tantum, ut
evenit in hoc casu, in quo bilem non abundare
in toto ex eo conjicimus, quia febrem non
adesse supponitur, quando de ea non fit men-
tio, quæ necessario in doloribus oculorum ac-
cendit, quotiescumque bilis in corpore vi-
get. hac enim ratione in morbis, qui febrem
adjunctam habent, magis timuit Hippocrates
venæ sectionem, quam ubi nulla adeat febris:
Martian. p. 476. Antiquos oculorum dolores
& rubores, multis remediis frustra tentatis,
vini potu meracioris curatos refert *Borellus*
Cent. 2. obs. 77.

APHOR.

APHOR. 47.

Tροπάντε λι Βαξ ἔχη, ἀνέλπισός ἐσιν.

Hydrope laborantem si tussis detinet, desperatus est.

Hæc sententia extat, & exposita est, supra
6 apb. 35.

APHOR. 48.

Sτραγγυγρίου καὶ δυσγρίων, θάρηξις, καὶ φλεγμηνή λύει τίμων ὃς τὰς εἰσῶ φλέγοις.

Urinae fisticidium & meiendi difficultatem, vini meri potio, & venæ seccio solvit: at secundæ sunt interiores venæ.

In lib. 2. Epidem. fest. 9. n. 39. haec tantum leguntur: *Stranguriam vena seccio solvit.*

Superius 6 apb. 36. venæ seccio commendata est ad dysuriam cum febre. Hic ad stranguriam & dysuriam chronicas, senibus v. g. familiares, traduntur remedia. *Hocque.* Stranguræ, & dysuriæ quamvis multæ caufæ esse possint, omnes tamen ad tres reducuntur, ad inflammationem vesicæ, aut partium adjacentium; ad ma-

materiæ acris, & pituitosæ defluxum ; & ad facultatis imbecillitatem , cujus gratia hi affectus senibus sunt familiares , & in iis difficerunt curantur. Ratione inflammationis convenit venæ sectio , quæ etiam non erit inutilis , quando ab aliorum humorum affluxu dependet , ob rationes ad 7 apb. 46. adnotatas , quamvis hujus peculiaris curatio sit vini potio , & illius maxime , quæ a facultatis imbecillitate ortum dicit , vinum enim partim concoquendo , partim roborando , partim humectando , & quod summum est , urinam ciendo prædictis malis auxilio esse potest. *Martian.* p. 477. Quod si post suppressum mensium vel hæmorrhoidum fluxum , stranguria , vel dysuria , imminet , optimum conilium , ut excretiones hæ vel revocentur , vel sanguis copiose congestus per sanguinis , præsertim in pede , missionem , derivetur , quod auxilii genus iis inprimis , quibus ani aut uteri venæ stillare amplius jam cesarunt , proficuum est. Est hoc in casu verum omnino Hippocratis dictum , *urinæ difficultatem & stillicidium solvere venæ sectionem*. Quod ad vini potum attinet , merito tenendum , quod nullum aliud ex usu sit , quam dulce , Malaticum , Hispanicum , vel etiam Hungaricum , quod moderate & medice potum , tam ad roboranum stomachum , quam ad vires refocilandas , apprime conducit , nisi febris & calor prohibeant. Illa vero vina , quæ multum aciditati tartarei in sinu fovent , ut Rhenana , aliaque Germanæ austera , penitus merito sunt rejicienda. *Hoffm. Med. rat.* T. 4. P. 1. p. 482. 485. Quid in aphorismo per venas interiores intelligendum sit , indicatum est in expositione 6 apb. 36.

Venæ

Venæ sectio minuit motum, & vini potio auget corporis calorem. Si ergo junior Medicus utroque genere auxiliorum uti vellet, tantum noceret, quantum prodesset. Ne igitur in posterum faciamus periculum, videntum est, num ex motu languidiore generetur stranguria, & dysuria; tunc enim largior vini potatio est concedenda: sed si experimur adesse ardorem, signa febris vel inflammationis, a vini potu abstinendum, at vena secanda est.

Gorter.

APHOR. 49.

Tὸν κυνάγχης ἔχομένων οἰδημα, καὶ ἐρύθρη μα ἢν τῷ σίδῃ ἐπιχειρέσθαι, ἀγαθόν εἶχε γὰρ τρέπεται τὸ νέστημα.

Ab angina detento tumor, & rubor in pectore superveniens, bonum: foras enim morbus vertitur.

Eadem sententia legitur in lib. 2. de morb. n. 26 & 27. Coac. sect. 3. n. 102. & apud Celsum l. 4. c. 4. p. 197. ita expressa est: *rubore & tumore in precordiis orto, scire licet fauces liberari.* Exposita habetur superius 6 aph. 37.

APHOR. 50.

Oκόστιν ἀν σφακελιδῆ ὁ ἔγκεφαλος, ἐν τρισὶν ἴμερησιν ἀπόλυνται· λῷ δὲ πάντας διαφύγωσιν, ἵνας γίγνουται.

Quibus cerebrum sphacelo tentatum est, intra tres dies intereunt: quod si vero hos effugerint, sani evadunt.

Hic aphorismus in Coac. sect. 2. n. 53. ita scribitur: *Quibus cerebrum sphacelo affectum est, quidam tribus diebus, quidam etiam septem moriuntur, quos si evaserint, servantur.*

Si de sphacelo cerebri, vel illarum partium quae sub cranio latent, Hippocrates hic eo sensu, quo recentiores Medici sphacelum accipiunt, locutus fuisset, absconum esset, emortuo vel sphacelato cerebro, statuere velle, post tertium aut septimum diem evasurum. Utitur Hippocrates verbo *σφακελίσσειν*, quod communiter vertitur per *sphacelari* aut *emortuum esse*; & usurpat eandem vocem lib. 2. de morb. n. 5. & 20. in quorum postremo loco eadem fere verba occurrunt cætera quæ habentur in hoc aphorismo. Oboritur hinc Jo. Agricolæ suspicio, inter sphacelum & necrosin Veterum magnam esse differentiam; persuadetque sibi Vir doctus 1. id, quod *sphacelum* hodie dicimus, i. e. partes post gangrænam emortuas, necrosin dicendum esse ad mentem Veterum; 2. in-

i. flamma-

flammationem partium sub crano, *phrenitidis* nomine insignitam, secundum Hippocratem *sphacelum* appellari. Vid. Com. Litt. 1736. p. 821 *sq.*

Modernis vocatur *phrenesis* sive *phrenitis*, membranarum cerebri vel solitaria, vel cum parte quadam cerebri sociata inflammatio, sed perperam, & perverso vocabulorum usu. Hippocrati enim & Græcis auctoribus diaphragma vocatur φέρεται, quod ad intelligendam in lectio-ne Veterum ἀναφέται, probe notandum; unde phrenitis proprio ac genuino sensu est inflammatio diaphragmatis, quam ordinario insequitur delirium. Dicitur autem φέρεται diaphragma, vel quia Antiquis mentis sedes fuit reputatum, vel quod in diaphragmate affecto & inflamma-to Mens perturbetur: quam Veterum opinio-nem renovavit Bartholinus in *Examine Paradox. Med.* qui statuit in centro diaphragmatis ner-veo sedem esse fundamentalem animæ. Præ-terea observari & hoc debet, quod omnia vo-cacula Græcorum medica in της terminantia semper significant inflammationem ejus partis cuius acceperant denominationem, ut apparet in vocabulis *Nepritis*, *Hepatitis*, *Pleuritis*, & sic per consequens *Phrenitis*. Antiqui e con-tra inflammationem membranarum cerebri, aut ipsius cerebri vocarunt *sphacelum* seu *spha-celum*. Hodie abusive *sphacelus* dicitur morti-ficatio totalis, quam Hippocrates & Veteres vocarunt *necrosis*; qui serpentem adhuc extin-tionem, dum est in fieri, *gangrenam* vocabant, quod vocabulum adhuc in tali sensu in usu ha-bemus. *Etim. Oper. T. 3. p 54.*

Oportet hunc aphorismum intelligere, ut Galenus in enarratione vult: Si incipiente
D d a spha-

sphacelismo, h. e. ulcere cerebrum depascente, virtus potens fuerit, ut illud superet, ægrotus intra tres dies evadit, & sanus fit: si vero a cerebri potentia non superatur, cerebrum corrodit & exedit, & intra tres dies interficit. Et intelligit, teste Galeno, non perfectam corruptionem cerebri; nam tales nunquam evadunt. *Forest. Obs. Med. l. 10. obs. 11. schol. p. 324.* Per prolepsin usurpatum est siderationis nomen, i. e. dum sideratur cerebrum; ut inchoata videatur sideratio, non autem numeris omnibus absoluta, quæ insanabilis est; tanquam privatione inducta. Nam proprie sphacelus, perfectam cujusque partis corruptionem significat. Sed quemadmodum carnis corruptione gangræna dici solet: ita sideratio ossis, nomen sibi vindicat τὸ σφακέλιον. Ut igitur multum interest inter gangrænam & γάγραιντα, quod illa perfectam absolutamque νέκεων carnis significet; hoc vero μελασμόν, i. e. nigredinem & inchoatam corruptionem: sic inter sphacelon & σφακελίζειν, ille enim carbunculationem ossis, hoc vero alterationem, qua itur ad alienationem, denunciat. Atque ut sæpenumero rerum absolutarum verba & nomina pro inchoatis usurpantur: ita quoque hic talis usurpatio consideranda videtur, ut σφακελίζειν dicatur cerebrum, quod in corruptionis metu est. Sed quid est sphacelismus cerebri. & quibus signis ad illius cognitionem deducimur? Eum sphacelatum ita descripsit Hippocrates *l. 2. de morb. n. 20.* *Siderato cerebro, dolor ab occipitio in spinalem medullam invadit, ac tum frigus ad cor pervadit, unaque sudor cito cietur, effluitque sanguis e naribus; nonnulli etiam vomunt; hic tribus diebus vitam finit.* Et infra

n. 23:

n. 23 : *Si quem sphacelus corripit, dolor anticom
potissimum capitis partem occupat, intumescit, live-
scit, cum febre & crebro rigore. Hunc secare oportet,
neque abradendo quiescere, donec ventum sit ad
diplosidem.* Finiunt vitam alii tribus, ali septem
diebus, pro varia sideratae partis conditione
& situ. Nam siderato bregmate, & in pueri,
citior mors venit, quam in occipite & adul-
tiori. Si causam melasmi fortis natura expul-
serit, aut Medicus multum celer atque fidelis
terebrando exhauserit, partique afflictæ neo-
terismum induxit, æger restituetur. Si au-
tem, facta decussata carnis dissectione, & pe-
ricranii a calvaria avulsione, appareat, tactu
& aspectu, & modiolo religiose & prudenter
circumacto, os colore, caractere, & mole
omnino a se mutatum, & a naturali connexio-
ne ac situ amotum, signum hoc est perfectæ
~~reparacionis~~, & quod omnes vivens confortis mor-
tui impatiens esse soleat ; juxta Coac. sect. 2.
n. 53. Duret. in Coac. p. 96 sq. Sphacelus in
nostro aphorismo denotat cerebri corruptio-
nen, non illam quæ oritur ab inflammatione
tendente in sphacelum verum (quo sensu
nempe hodie vocabulum hoc usurpari solet),
sed quæ provenit ab acri crudo irritante menin-
ges, cuius acrimonia, si sit valida & copia
magna, cerebrum ita opprimitur, ut æger
moriatur vel post tres, quinque vel septem
dies. Sed si humor ille reddi incipit per na-
res, vel sputum, vel urinam, ægri liberari
solent. Garter.

APHOR. 51.

Πταρμὸς γίγνεται ὅπε τῆς κεφαλῆς, διαφέρει
μακρομέγενος τῷ ἐγκεφάλῳ, οὐ δινυρωτός
μεν τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ κενό, ὑπερχεῖται χώρῃ
ἀπὸ ὁ ἀνεών εἴναι. Ψιφᾶς δέ, ἵππος σενός η διέ-
ξοδοῦ αὐτῷ εἴσιν.

Sternutatio ex capite fit concusfactio
cerebro, aut perhumectata capitis
inanitate, aér enim intus contentus,
extra effunditur: strepitum autem edit,
quod ei per angustum sit transitus.

Exlosionis genus esse sternutationem, non
inepte exprimit aphorismus. Cum enim ab
irritatis nervis olfactoriis, per narēs in mem-
brana pituitaria dispersis, in consensum trahun-
tur rami ex nervorum pari quinto & sexto ad
nasum delati, & ab his nervi intercostales, qui
dictis ramis ortum suum debent, ut & communi-
cans cum iis par vagum, diaphragmatis, nec
non muscularum abdominalium & intercosta-
lium cum musculis respirationi servientibus fa-
scitatus consensus, excitat motum illum, quo
fit ut thorax valde dilatetur, & aér magna
copia in pulmones irruat, qui ibi a calore ra-
refactus mox iterum magna vi inde per angu-
stias nariūm foras pellitur. Est itaque ster-
nutatio, violenta & ferme convulsiva, mox
tamen remittens, constrictio membranæ pitui-
tariorum

tariæ omniumque partium exspirationi dictatum, unde & antiquissimis Medicis levis & cito transiens audit epilepsia. Causa autem hujus constrictioñis semper in membrana pituitaria hæret, unde & sternutatio a tussi differt: hujus namque causa efficiens in membrana bronchiali asperam arteriam, laryngem & bronchia pulmonum investiente residet, ubi convulsivam constrictioñem partium exspirationem præstantium producit, cujus ope aër uno impetu in altum propulsus per os eliminatur, postquam antea laryngi allitus sonum, quem tussim vocamus, edidit. Contra vero sternutationis causa, constrictioñem membranæ pituitariæ efficiens, eandem constrictioñem, ob consensum, illis quoque partibus communicat, quæ respirationi inserviunt; unde pari quidem, ac in tussi, modo aër in altum violenter propellitur; ast, cum musculi linguæ radicem attollentes una sese constringunt sique linguam attollunt & hoc ipso qris partem posteriorem adimplent ita, ut aër per os sufficientem exitum non acquirat, ipse aër maximo cum impetu per nares protruditur & illum sonum efficit, quem sternutationem vocant. Cur lingua sub sternutatione attollatur, patet consideranti, illam nervos a quinto pari mutuare & sic cum membrana pituitaria communicare. Sternutationis usus potissimum in eo consistit, ut impuritates ex naso eliminantur, nervi olfactorii illæsi conserventur, sique ipse olfactus naturali modo peragi possit; interim tamen simul totius corporis concussio accidit eo fortior, quo fortior sternutatio est. Vid. Com. Litt. 1739. p. 361 sq.

*Tunc, cerebrum versus, sanguis ruit impetu magno
Et valido nisu munguntur vascula muci.
Hinc sternutantes demulcet blanda voluptas.*

Hebenstr. de Hom. p. 89.

Est quidem sternutatio singulare illud naturæ beneficium, quo sequestrantur viscida, acria, quæ cæteroquin ad cerebrum duci poterant, intra pituitariam narium tunicam; non tamen semper feliciter illam cedere observatum est in peste illa Italica, qua multi (ceu scribit *Siganius lib. 1. Hist. de regno Italæ*), cum sternutarent, alii cum oscitarent, repente spiritum emiserunt. Quod cum sæpe eveniret, consuetudo inducta est, quæ nunc etiam observatur, ut sternutantibus salutem precando, oscitantibus signum crucis ori admovendo, præsidium quærerent. Vid. *A. E. L.* 1758. p. 478. Primarium membrum sternutans est diaphragma per consensum nervi intercostalis: hinc quibus hæc membrana sensilior, hi facile sternutant. *Etim. Oper. T. 1.* p. 149. Quo sensibilior est membrana narium pituitaria, eo, propter faciliorem irritationem, promptius sternutamus; hinc qui ex crebro pulveris sternutatorii abusu membranam istam exsiccatam, minus sensilem, habent, minus sternutare solent. *ibid. T. 2.* p. 459.

Prima sternutationis causa in aphorismo dicitur *cerebrum percalefactum*, id est, si motus vitalis in encephali partibus validior nimium calorem concitavit, arteriæ in membrana pituitaria magis agitatæ, sua actione stimulantes faciunt tale irritamentum in hæc membrana, ut sit a calefacientibus pulveribus vel vaporibus naribus attractis, qua commota membrana naturali lege concitatur sternutamentum. Inde in

In impetu majore sanguinis ad caput toties generatur sternutamentum, quod iterata concusione tandem sanguinem extrudit, aut illa vascula disrumpit, atque facit hæmorrhagiam narium, qua illa vasa deplentur, & minuitur impetus, in quo casu sternutamentum est præsagium bonaæ hæmorrhagiæ. Sed si ab inflammatis meningibus per consensum pituitaria membrana agitatur, vel si ipsa membrana inflammatur, molesta, fatigans, & iterata fit sternutatio, sine hæmorrhagia subsequente, qua agitatione pars inflammata magis exasperatur. Inde intelligitur, cur in quibusdam morbis acutis atque epidemicis interdum salutaris, aut interdum letalis obseruetur sternutatio. Altera causa dicitur *perbumectatum*, quod est in capite, *vacuum*. Veteres, in Anatomicis non satis periiti, existimarent humores in capitib[us] vacuo spatio, id est, in cerebri ventriculis, collectos expurgari per nares. Sed constat hodie, nullam ex ventriculis cerebri ad nares esse viam. Observatio tamen practica eam viam adstruere videtur, quam cerebrum humiditate, ut videatur, oppressum liberetur copiose evacuatione muci per nares, & gravitas cerebri levetur sternutamento, quo multum muci elicuntur: verum si membrana pituitaria multo muco sic oppleret, aggravatur etiam caput, & ille potest facile per nares expurgari. Quamvis autem demonstrari possit per aliam viam fieri possit talem evacuationem, hoc tamen non demonstrat, fieri non posse evacuationem ex encephalo. Qui contendunt duram matrem accurate obtegere os ethmoïdeum, ut nihil humili perfluere possit ex encephalo ad nares, illi non concipiunt nervos olfactorios ire per hoc os

D d 5

ad

ad cava narium, in quo transitu negari nequit, aliquid etiam humidi permeare posse. Sive ergo concipiatur, in tinubus frontalibus vel ephippii hærere mucum, qui in cavum narium destillat, sive concipiatur humiditatem encephali secundum olfactoriorum nervorum decursum in nares descendere, in utroque casu homo sentiet cerebrum seu caput aggravatum, quæ gravitas minuetur humidi evacuatione per nares. Si hic mucus seu humor tenuior sit mitis, non concitabit sternutamentum, sed si quædam acrimonia adeat, illa vellicans internam narium membranam sternutamentum concitat, quo elicetur ex hac membrana, quæ & interne vestit sinus recensitos, muci abundantia, cujus evacuatione tollitur ille humor aggravans. Rationem reddere satagens Auctor, quomodo, cerebro calefacto, ex spatio vacuo tanta vi extrudatur in sternutantibus aër, putat humidum in ventriculis cerebri contentum a cerebri caliditate commutari in vaporem, uti aqua in lebete vel vase clauso ab igne substrato, si tunc alicubi formatur apertura, exhibet aër cum impetu. Experimentum utique est verum, sed falsa est facta analogia, nunquam enim cerebrum ita incalescit, ut est ignis gradus qui aquam ebullire facit & in vaporem converti, neque via tam patula, per quam percussisset ille vapor per nares emitui. Atque ille aër, qui in sternutantibus exit, non venit ex encephalo, sed ex pulmonibus. *Gorter.*

APHOR.

APHOR. 52.

Οκόσιοις ἡπαρ περιωδυάται, τυπεῖοις πυρ-
τὸς ἐπιγενέμενοι λύει τὴν ἑδόνην.

Quibus jecur circumcirca dolet, iis
superveniens febris dolorem solvit.

Hæc sententia explicata est superius 6 aph.
_{40.}

APHOR. 53.

Οκότις ξυμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ^{τῶν φλεβῶν}, τυπεῖς χρὴ ἵρος φλεβοπ-
υποθαλ.

Quibus sanguinem ex venis detrahere
convenit, iis vere vena secanda est.

Et hic aphorismus supra 6 aph. 47. expositus
habetur.

APHOR.

APHOR. 54.

Oκάσιοις μεταξὺ τῶν Φρεγῶν καὶ τῆς γαστρὸς φλέγμα αποκλείεται, καὶ ὁδύνην παρέχει, ἐκ ἔχον διέξεσθαι ἐς χθετέρην τῶν κοιλιῶν, ταπεῖοις κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κύστην τραπέντως φλέγματῷ, λίσταις γίγνεται τὰς γυαγά.

Quibus inter septum transversum, & ventriculum pituita concluditur, & dolorem exhibit, neque in alterutrum ventrem viam habet, iis per venas in vesicam pituitâ versâ, morbi fit solutio.

Pituitæ nomine hic concipitur pars alba sanguinis, ant lymphatica, quæ ab impedita membranarum interna transpiratione redeundo ad arterias sanguinales regreditur, ubi stasi facta aut restagnatio, ejusmodi, quam per congestionem vocant, apostasin facit; inde vero in venas eliquata, per renes in vesicam deponitur. *Hecquet.*

Inter Autores non constat, qualis locus hic intelligatur; sed nullam partem huic loco magis convenientem invenire potui, quam omentum, quod etiam pituita saepe oppletur. Istud enim sub diaphragmate locatum est & non semper attingit sumen, quod pituita oppletum in parte superiore ventris inferioris sub pectore tumorem pituitosum & mollem format. Diu-

tissime

tissime hic hærere posse pituitam sine ullo dolore, & sine mutatione coloris in facie, aliquoties observavi, tandem vero sensim acriore facta pituita dolor generabatur. Quodsi cellulis ruptis effundatur pituita, ascites formatur: si vero sensim magis increscat, ita premit adjacentia viscera, ut ad munera sua peragenda incapacia fiant, & ita lentam mortem inferant. Talem nunc collectionem pituitæ observavit Auctor curatam fuisse per urinam multam. Quod verum esse nos quoque experti sumus, etiamsi multi negent viam. Sed quando per venam epiploicam in venam portarum, & ita in venam cavam conceditur lymphæ transitus, nulla restat obscuritas viarum, per quas illa lymphæ antea collecta potuisset venire ad renes & ita nomine urinæ evacuari. Quia vero hanc novimus naturalem solutionem, arte hoc etiam tentandum est, ut primo resolventibus & frictionibus tentemus pituitæ stagnantis solutionem & propulsionem, atque dein per diuretica promoteamus eductionem. *Gorter.*

APHOR. 55.

Oκόστι^{τιν} ἀν τὸ ἡπαρ ὕδατ^ο πληθὲν εἰς τὸ
ἐπιστλον ράγη, τεπέσισιν η καιλίη ὑδατος
ἐμπτηλάται, καὶ αποθνήσκεσιν.

Quibus jecur aqua plenum in omen-
tum eruperit, iis venter aqua im-
pletur, & moriuntur.

In membrana hepar vestiente ortæ hydatides
seu vesiculæ aqua plenæ, ruptæ effundunt
ichores in omentum, quod hepatis & ventri-
culo superincumbit, & ab acrimonia erodi-
tur ac corrumpitur, unde in abdominis cavum
effusi liquores isti hydropem ascitem creant le-
talem, tum ab omenti erosione & exulceratio-
ne, tum ab adjacentibus visceribus eadem la-
be infectis. *Tozzi.* Quibus a jecore hydrops
fiunt, his tussis & tussiendi cupiditas inest, sed
nihil effatu dignum exspuunt, pedesque intu-
mescunt, ac venter non nisi dura ægreque
egerit, & circa alvum tumores fiunt, qui par-
tim dextra, partim sinistra parte orluntur, &
desinunt. *Hippocr. Prognost. n. 8. Coac. sect. 3-*
n. 278.

APHOR.

A P H O R. 56.

Aλύπην, χάσμαν, Φρίκην, οὐσίαν τοσού τοσού^{τοσού}
πνευματικήν, λύτη.

Anxiетatem, oscitationem, horrorem, vinum æquali mensura aquæ temperatum epotum, solvit.

Extat hæc eadem sententia in lib. 2. Epidem. sect. 6. n. 45.

Anxietas sensus quidam est oppressionis sive gravitatis & prementis cuiusdam rei circa præcordia, vel & ad hypochondria, cum respirationis difficultate, a quacunque causa, quæ liberæ sanguinis per pulmones circulationi ponit impedimentum. *Oscitatio* est respirationis illa species, quæ fit diducto ore & pendula maxilla inferiore, qua pulmones maximopere extenduntur, inspiraturque quam plurimum aëris lente & sensim, qui dein retentus aliquamdiu & rarefactus lente rursum & sensim exspiratur. Vid. Boerb. J. M. §. 638. *Excitari* solet, quando perspirabili halitui exitus denegatus & sanguini per pulmones difficilis est fluxus: unde plerumque in febribus accessionis est signum, ac frequens accidit in lethargicis, somnolentis, & ventriculi impletione. *Horror* seu sensus frigoris oritur a perspiratione impedita. Vid. Not. ad 5 aph. 17. In hisce molestissima temperata cardiaca, quale est vinum aqua tem-

temperatum, juvant, augendo oscillationes solidarum partium, hinc resolvendo obstructa, excitando perspirationem. Quidam anxii a potu vini aqua diluti statim levantur, aut dato vino Rhenano aqua temperato, cum adjecto succo citri. Alii multo melius curantur spirituosis aromaticis. Nonnulli liberantur vomitu, & alii iterum alvi fluxu, aut haemorrhagia. Nimirum ex causa varia anxietatem inferente, diversa conferunt remedia. Quod si v. c. in ventriculo aliquid putrefactum hærens anxietatem infert, istud vino acescente dilutum, non amplius anxietatem inducit. Si autem bilis corrupta in ventriculum delata anxietatem induceret, magis conferret eam materiem vomitorio, vel purgante dato eliminare. Idem observandum est in oscitatione. Si stagnantes in ventriculo humores in spontaneam corruptilam abire incipient, & frequentem oscitationem faciant, hujusmodi oscitationes egregie minuuntur poto vino diluto, quo simul ventriculi motus blande instigatur; sed inde non sequitur, omnem oscitationem hac potionem curari. In horrore si bibendum detur vinum aqua dilutum & calefactum, id crudum & perspirabile retentum egregie diluitur, & per insensibilem perspirationem eliminatur, qua materia expulsa, cessat etiam illa causa irritans. *Gorter.*

APHOR. 57.

Qκόσοις ἐν τῇ χρήστρῃ φῦμα γίγνεται,
τυποῖς διαπυνόμενον καὶ σκραζέντος,
λύεται ὁ πόνος.

Quibus in urinaria fistula tuberculum
innascitur, eo in pus verso & ru-
pto, dolor folvitur.

Est hic idem aphorismus cum 4 apb. 82. &c
ibi expositus habetur.

APHOR. 58.

Qκίσοις δὲ ὁ ἔγκεφαλος οὐδὲ οὐτός
πνὸς προφάσιον, ἀνάγκη ἀφώνησις γενέ-
σθαι παράχρημα.

Quibus cerebrum commotum est ab
aliqua causa externa, eos protinus
voce deficere necesse est.

Ex hoc aphorismo colligitur id, quod a Ga-
leno saepius adnotatum est, Hippocratem
per vocis privationem intelligere apoplecticos
affectus, in quibus ægrotantes, non voce tan-
tum, sed sensu, & motu privantur. Nam
lib. I. de morb. n. 3. eandem referens senten-
tiam, quod in aphorismo ait, eos statim voce
Vol. II. **E**c **privari**

privari necesse est, ibi inquit, eum, qui percussus est, necesse est e vestigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Conf. etiam *Coac. fct. 3. n. 370.* Cur vero ad cerebri concussionem hoc symptomata sequatur, ratio est, quia cerebro concusso spiritus animales in ejus sinibus contenti ex concussione agitantur, commoventurque ita, ut voluntatis imperio obedire non possint, unde eorum actione cessante, sensibus, & motu ægrotantem privari, necesse est: in quo statu persistunt, quo usque spiritus pristinam quietem consequantur: quod non longe postea evenit, nisi a concussione ventræ glorum cerebri compressio fiat, aut sanguine venula aliqua abrupta repleantur, unde vera apoplexia sequatur, quæ hominem e medio tollat. *Martian. p. 478. Conf. 7 aph. 14.*

APHOR. 59.

Tοῖσι σθματὶ τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σύρκας ἔχεσσι δεῖ λιμὸν ἐμποιεῖν· λιμὸς γάρ ξηραῖνε τὰ σώματα.

Corporibus humida carne præditis famem inducere convenit; fames siquidem corpora exsiccat.

Erge corporibus laxis, leucophlegmaticis, & in morbis a seri abundantia, nec non obesis, qui macilenter fieri cupiunt, conveniet tolerare famem: quæ apud Celsum l. i. c. 3. p. 32. quoque inter exsiccantia refertur auxilia.

auxilia. Indicat fames indigentiam cibi. Ast vero in pabuli penuria nativus calor humidum superfluum exforbet, cruditates coquit, & per inedias pituita in alimentum vertitur. *Laurent. de strum. l. 2. c. 9.* Quodsi in stagno, aut mari, aut fluminibus quis natare sibi videatur (per somnum), bonum non est, cum humiditatis exuperantiam indicet. huic autem virtus ratio sicca & labores conferunt. *Hippocr. de insomn. n. 15.* Quibus morbis siccitas confert, semel die cibum capere conducit, ac cibos & potus pauciores quam ut repleti queant consumere, &c. *de affection. n. 41.* Tanta abstinentiae & inediæ vis ineſt medicinalis, ut non modo in vitiis stomachi omnibus fere, in quibus eam *Celsus l. 4. c. 5.* commendat, colluviem crudorum humorum absumento, calorem & tōnum deficientem restituat, verum etiā copiam seri evacuando solidorum tonum intendat, totumque sanguinis circulum cum excretionibus promoveat; ac adeo iis adfectibus, qui ex nimia seri abundantia proveniunt, occurrat insignissime. *Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 4. p. 167.*

*Sæpe potest morbi depellere corpore causas
Provida, legitimo tempore iufsa, fames.
Percipe quid natura velit, cum debilis æger
Abstinet atque cibis non cupit esse satur,
Quam sit in exiguo victu præstabilis usus,
Pabula quid noceat plura vel ampla dari,
Quam noceat plenis sano quoque sanguine venis
Luxuries, quantum copia vasa gravet.*

Hebenstr. de Hom. p. 360

APHOR. 60.

Oκε ἀν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολᾷ, καὶ τὸ σώμα καπνούχηται, καὶ πάλιν θερμαίνεται, οὐ χρῶμα ἐπέροι ἐξ ἐπίρρυ μεταβάλλῃ, μῆκος νέυσθη σημαίνει.

Ubi toto corpore mutationes, & corpus universum perfrigeratur, rursumque incalescit, aut subinde colorem commutat, morbi longitudo denunciantur.

Scripta & explicata est hæc sententia supra
4 aph. 40.

APHOR. 61.

Iδρώς πολὺς, θερμὸς ἢ ψυχρὸς, ρέων αἰτημάτων εἶχεν ταλησματικὸν ὑγροῦ. ἀπόγεντον οὐκ χρή, τῷ μὲν ἰσχυρῷ, αἴωνεν, τῷ δὲ ἀθενεῖ, κατατίθεν.

Sudor multus, calidus aut frigidus, semper fluens, humoris copiam insesse significat. Hæc igitur robusto quidem superne, debili vero inferne deducenda.

Expositus hujus aphorismi sensus habetur in dictis ad 4 apb. 41 & 42.

APHOR. 62.

Oi πυρετοὶ οἱ μὴ διαλείποντες, ἢν ἰσχυρότεροι διὰ τρίτης γένωνται, ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δὲν τρόπῳ διαλείπωσι, ομμαίνει ὅπις ἀκίνδυνοι.

Febres non intermittentes si tertio die vehementiores evadant, periculo obnoxiae. Quoquo autem modo intermisserint, periculum abesse indicat.

Hic aphorismus reperitur superius 4 apb. 43.
E e 3 APHOR.

APHOR. 63.

Οκόσοις πυρεσὶ μακροῖ, τυπεῖσιν ἡ Φύματα,
ἢ ἐς τὰ ἄρθρα πόνοι εγγίγνονται.

Quos febres longæ exercent, iis vel
tubercula, vel in articulis dolores
innascuntur.

Sententiam hanc quoque habemus, 4 apb.
44.

APHOR. 64.

Οκόσοις Φύματα μακρὰ, ἢ ἐς τὰ ἄρθρα
πόνοι σκηπτεῖς γίγνονται, οὗτοι στίβοι
αλείοις χρέονται.

Quibus tubercula diutina, aut in ar-
ticulis dolores ex febre fiunt, ii
copiosioribus cibis utuntur.

Vide explicationem ad 4 apb. 45.

APHOR.

APHOR. 65.

Hγε τις τῷ πυρέτσοντι τροφὴν διδῷ, τὰ μὲν
ὑγιαίνοντι ισχύει, τῷ δὲ κακονόντι νῦνθα.

Si febricitanti quis cibum exhibuerit,
convalescenti quidem robur, ægrotan-
tanti vero morbus.

Per cibum non intelligit Hippocrates omne
genus alimenti, quod consistit in cibo, in
forbitionibus, & in potu: quasi alimentum fe-
brienti dare prohibeat, quia tantum abest, ut
hoc Hippocraticæ doctrinæ conveniat, ut ei
potius aduersetur, & ideo inediam, tanquam
febri inimicam damnavit *l. 6. Epid. sect. 3. n. 55.*
in hoc Prodicum reprehendens; sed de solidis
tantummodo cibariis intelligit, & quæ proprie-
cibi dicuntur, quos febricitantibus ubique dam-
navit, potissimum vero *lib. de loc. in hom. n. 39.*
per hæc verba, *febrienti cibum ne offeras*, quos
tamen in febris intermissione permittit, unde
lib. de affect. n. 14. legimus, *si vero febrilis calor*
apprehenderit, Εἰ dimiserit, gravitas autem corporis
ipsum detinuerit, hunc quidem quam diu febris tenuerit, forbitionibus, ac potionibus curato, *quum autem*
non tenuerit, etiam cibos dato. Quare & in hoc
aphorismo cibos tantummodo solidos prohibet
febricitantibus; cuius quidem rationem satis
longo sermone attulit *lib. de Vet. Med. n. 13.*
concludens, ægrotantes plus lædi a diæta fa-
norum, quam sanos a cibis, quibus bruta ve-
scuntur.

scuntur. Cum igitur contextus verba, in proprium sensum recepta, sententiam reddant veram, & penitus rationabilem, non est, ut eam ob locutionis modum ab Hippocraticis sententiis excludamus, quod expositores Galenum secuti communiter faciunt, quandoquidem exactam locutionis proprietatem non affectasse Hippocratem novimus a communi vulgarium regionis usu compulsum, cuius causa soloecismos in dictis Hippocratis etiam Galenus concessit. Aphorismi igitur sensus erit: Si quis febrenti cibum solidum exhibeat, is sciat ægrotō tantum augmenti morbi præstare, quantum roboris cibus sano afferre solet. *Martian.* p 478. *Conf. i apb. 16. item 2 apb. 10 & 17.*

APHOR. 66.

Tὰ διὰ τῆς κύστος διαχωρίζουται ἐργάνων δᾶ, εἰ αὐτὰ τοῖς υγεινούσιν υποχωρίζεται. τὰ γάρ κύστας ὡραῖα τυπεῖσθαι, ταῦτα νοσοδέσμοι. τὰ δὲ ὡραῖα τοῖσιν υγεινότον, μηκισταὶ νοσεῖσθαι.

Quae per vesicam excernuntur spectare oportet, an qualia sanis subeunt. Quae his minime sunt similia, ea morbosiora. Quae vero sanis similia, minime morbosa.

URINA INSPECTIO Medico valde necessaria & insignissimi in praxi medica usus est. *Hoffm. Med. rat. T. 1. p. 219.* Etenim declaratur urina sanguinis indolem, impetum, symptoma;

stata; morbi statum & coctionis; statum secretionis & crisios; morbos renum, ureterum, vesicæ, testium quodammodo, vasorum deferentium, vesicularum seminalium, prostatarum, glandularum Cowperi, urethrae; aliquas ægritudines in bile natas. *Boerh. J. M. §. 1017.*
Conf. Duret. in Coac. p. 489 sq. Ast nihil ex inspecta urina conjici potest de statu hominis, ægerne sit, an sanus is, cuius urinam inspicimus, siquidem æger, quo ægrotet morbi genere, quanto tempore ægrotatus sit, & quo exitu delinere debeat morbus, nisi ante notum fuerit, quomodo se habere debeat urina in statu naturali; comparantes enim naturalem habitudinem urinarum cum illa, quæ nobis offeruntur; cum per occasionem urinam aliquam inspicimus, & deprehendentes in quibus affectionibus utræque differant, satis tuto arguere ratiocinando possumus, quid immutatum sit in corpore illius, cuius urina observatur. *Bellin. de urin. &c. p. 1.*

Est Urina humor aquosus, & salsus plus minus, sive serosus juxta alios, a sanguine arterioso per emulgentia vasa in renibus secretus, qui dein per ureteres deducitur ad vesicam, & ex hac per urethram extra corpus mittitur. Est vero urina adeo multiplex, ut distinguenda sit prius quam de ejus indole dici vera queant. Namque a copioso, aquoso, potu fit cruda, copiosa, lenis, insipida, inodora, vix colore prædicta, aquæ, facile retinenda. Sed quæ redditur a chylo jam facto est magis cocta, parciior, acrior, salsa, parum foetens, colore diluto pallidi sulphuris, plus urgens. Illa iterum, quæ chylo jam in serum verso habetur, colore straminis, vel rubicundior, coctior, longe

E e 5 parciior,

parcior, falsior, fœtidior, acrior, valde stimulans, adeoque diu retineri non potens. Tandem vero hæc, quæ post diuturnam a cibo, potuque abstinentiam, ex humoribus valde & diu attritis, ut & ex detersis solidis partibus oritur, hæc demum paucissima, acerrima, falsissima, fœtida, ruberrima, vix retinenda, & putrefactæ proxima, deprehenditur. *Boerb.* *7.*
M. ſ. 369--372. *Enimvero triplex est omnis urinæ materia; una quidem de cruditate rerum earum quæ affumuntur; altera de liquore serofuso eorum qui sunt in venis humorum; tertia de humoribus atque corporibus quæ liquuntur.* Atque hæc triplex consideratio in urina, his verbis expressa est ab Hippocrate lib. 6. *Epidem. ſett. 5. n. 30. urina concolor cibo ē potui; tum qualis effe solet; item cum bumidi colliquatio eft.* Vid. *Duret.* *l. c. p. 490.* Color urinæ quam maxime particulis sulphureis invicem commixtis debetur, unde quo major horum ingredientium in urina eft quantitas, ut in febricitantibus, scorbuticis & qui in iis parum bibunt, eo color eft saturatior. Quo major in corpore calor eft, eo saturatior urina eft. *Hoffm.* *l. c. p. 215.* Tingitur etiam varie urina ab ingestis, v. c. rhabarbaro, cassia fistula, beta rubra, rubia tinctorum. Ad urinæ colores pertinet *circulus* seu *corona* dicta urinæ, de qua multa dicunt. Vid. *Barthol.* *H. A. Cent. 4. biſt. 26. Epb. N. C. D. 1. a. 3. o. 188. D. 3. a. 5. o. 150.* Corona autem illa nihil aliud eft, quam extremus limbis summae urinæ, qui superficiem matulæ contingit: circumferentia hæc summae urinæ pro diversitate urinarum, diversitate vitri, & crassitiei, ex qua conſtat matula, positu lumenis, & oculi dum inspicitur, diversimode colorata,

lorata, & elegantissimis coloribus instar iridis apparet, unde sibi nomen coronæ meruit, & mirum est, quot ea super ridicule, & inepte fabulentur, & prædici posse afferant viri cæteroquin etiam doctissimi, cum re ipsa coronæ illæ nihil sint, nisi quiddam prorsus inane a varia luminis fractione per vitrum, & summum illud urinæ velum proveniens, nihil significans. & nihil solidi in se continens. *Bellin.* p. 23.

Præterea lotium sani hominis in eo ipso, & in aliis illi comparatis, varium est. Namque 1. urina infantum esse solet aquosa pellucida, cruda; puerorum crassa & coloris spiceri, ob nutrimenti copiam, & voracitatem; juvenum urinæ tenuiores, magis coloratæ & paucioribus contentis præditæ; senum lotium apparet album, tenue, & nonnunquam sine contentis. 2. Mulierum urinæ crassiores sunt & cum copiösiori sedimento; sed virorum urina contrario modo se habet. 3. Sanguineorum urina ordinarie dilute citrina, larga copia redditur, & sedimentum albicans, paucum & mobile demittit; cholericorum flava, aurea & saepè rutilans est, cum pauca hypostasi, interdum nulla, aut tantum nubecula, quantitate autem sanguineorum urinam non æquat; melancholicorum ex aurantio & spicerio colore mixta, crassior parciorque effluit ac parum sedimenti habet; phlegmaticorum colorem ex albo & spicerio confusum refert, sufficientique copia excernitur, sedimentum autem submucidum demittit. 4. In regionibus calidioribus urinæ adparent tenuiores, magis coloratæ, cum pauciore sedimento, quam in frigidis. 5. Tenui vietu utentium urina nullam habet hypostasin; contra eorum, qui liberius vivunt. 6. A motu

moto corporis crassa & turbida magis urina est, quam quæ sub quiete emittitur. 7. Somnus efficit, ut urina largius emittatur, crassiorque adpareat; in vigiliis urina tenuis, diaphana, saepè rutilans & pauca. 8. Ab affectibus animi variat: nam ira urinas intense coloratas & rubicundas efficit; in metu contra & tristitia urinæ fiunt tenues, crudæ, decolores, cum paucis sedimentis. 9. Ab excretis aliis: ubi multum sudatur, aut diarrhœa continuat, ibi parum mingitur; & vice versa. 10. Ratione temporum anni: sub initium veris urinæ reddi solent largæ, albæ, subspiceæ & plurium contentorum, in progressu ad colorem subrufum aut subcroceum & pauciora contenta fit transitus: urinæ æstivæ substantiæ sunt tenuioris, coloris subaurei, & hypostasis habent albam, lævem, æqualem; in æstus autem vigore fiunt tenues, aureæ, croceæ, paucæ, cum hypostasi parciore & in album declinante: autumnus incipiens ad mediocritatem urinas quovis respectu redigit; verum adultus factus magis notabiles inducit consistentiæ & coloris mutationes: hiberno tempore ferme omnium in urina mutationum specimina videre licet, ob tempestatis, regiminis, vitæ generis, temperamentorum ac vitiorum in diaeta varietatem atque frequentiam. Juncker Pathol. p. 448. 463.

Ex dictis consequitur in urina examinanda ad usum medicum pro diagnosi vel prognosi considerari debere copiam, consistentiam seu fluiditatem, colorem, odorem, saporem, & contenta illi inhærentia. Contentorum, ὑφίσαιμαν, communiter triplex statuitur differentia. Hypostasis, sedimentum, subsidentia, ὑπόσετος, appellatur contentum illud, quod in urinæ fundo residet. Quod in medio natat, suspensum, appendiculum, ἵβαλέψημα,

κατόρυφα, dicitur : quod tandem in superficie, sive sublimiori ejus parte continetur, *Nubecula*, *nebula*, *νιφέλη*, vocatur.

*In summo est Nubes, subfudit Hypostasis imo,
Ait Enæorema permanet in medio.*

Etsi vero hæc distinctio nominum proprietati accommodatur, ab Hippocratis tamen doctrina plurimum recedit, qui de nubecula modo superiora, modo inferiora urinæ petente, mentionem facit, ut clare patet lib. *Prognost.* n. 12. ubi hæc leguntur: *Considerare vero convenit in urinis, in quibus nubeculae sunt, an supernæ, an infernæ sint: & quales habeant colores; & quæ quidem deorsum feruntur cum coloribus relatis, eas bonas esse putare, ac laudare, quæ vero sursum feruntur, &c.* Idem attestatur lib. *Coac. sect.* 5. n. 9. dum inquit: *Nubeculae in urinis, albæ quidem, & infernæ commode sunt, &c.* Enæoremata pariter, & sublimia, & non sublimia, sed fundum potentia adnotavit in ægris Epidemiorum, potissimum vero in Herophonte, & in virgine Larissæa, ut satis constet, differentiam contentorum urinæ ex loco desumptam non esse ad mentem Præceptoris; qui longe diversam inter ipsam et differentiam facere videtur. Quam difficultatem cum viderit Galenus dixit: „ Sed alii, „ cubi ipse (Hippocrates scilicet) sublimamen- „ tum genituræ simile dixit, ita ut e duobus „ alterum sit, aut ut generalioris rei nomen „ existat sublimamentum, sectionem haben- „ tis in nubeculam, & id, quod genituræ si- „ mile est, aut ut nunquam nubecula ab eo su- „ blimamentum nominetur ”. Hæc Galenus contra Hippocratis opinionem, qui credidit,

hæc

hæc duo nomina, nubecula & enæorema, apud Hippocratem confundi, ea permotus conjectura, quia in quibus libris hoc contentum enæorema vocat, de nubecula nunquam mentionem facit, e contra vero ubi de nubecula sit mentio, enæorema ne quidem nominetur. Opinio quidem satis probabilis, nequaquam tamen vera. Nam præterquam quod falsum est, nullibi de utroque contento fieri mentionem, quando *Coac. sect. 5. n. 50* sq hæc leguntur: *At in febribus erroneis nigrae nubeculae quartanam indicant, decolores autem (scilicet urinæ) μελαγχίας εἰναιωρεύματα, id est nigris suspensa, h. c. habentes suspensa, seu enæoremata nigra cum vigilis, & turbatione, phreniticæ, certum est in nubeculis optimis duas tantummodo requiri conditiones a Præceptore *Prognost. l. c.* ut albæ sint, & infernæ. Si ergo nubecula, & enæorema unum & idem significarent, enæorema dispersum optimum esset, dum modo album in urinæ fundo resideret, quod Hippocrati & experientiæ omnino repugnat: contenti enim unio ad concoctionem necessaria est. Quare ego dicerem per nubeculam intelligere Hippocratem contentum æquale secundum totam ejus substantiam simul cohærens, & in externa superficie læve, instar nubis cœlo sereno vagantis, unde nubeculæ nomen fortitum est, quæ modo sursum, modo deorsum per urinam fertur, modo in medio ejus pendet. Enæorema vero dicitur illud, quod nubeculæ aliqua ex parte simile est: ab ea tamen, & figura, & substantiæ modo differens. Namque nubeculæ unica est tantummodo figura, & unus substantiæ modus; quæ duo in enæoremate varia sunt. Hinc est, quod apud Hip-*

Hippocratem non legimus, nubeculæ tribui
 eas qualitates, quæ ad figuram, & substantiæ
 modum spectant, cuiusmodi est, rotundum,
 glomeratum, planum, indiscretum, divulsum,
 compactum, tenui, rarum, densum, & similiæ;
 quæ enæoremati ubique tribuuntur, quasi
 si hæc de nubecula dicerentur, non nubecula,
 sed enæorema vocari deberet, quando nube-
 cularum diversitas penes colorem, & locum,
 in quo remanet, tantummodo consideratur:
 unde nubeculam dicimus hanc rubram, illam
 albam, aut nigræ, modo sublimem, modo
 sublîstentem, modo in medio urinæ penden-
 tem. Hæc est ergo, ni fallor, horum duorum
 contentorum apud Præceptorem differentia,
 ut ex ipsius doctrina colligere licet, quam
 etiam apertis verbis nobis indicavit lib. 4. *Epi-
 dem. n. 6.* dum inquit, enæorema nubeculæ
 aliquantulum nigræ crassitudinem quandam ha-
 bere; quasi hæc sit peculiaris nubeculæ essen-
 tia, quæ mediocrem crassitudinem necessario
 habet. Hujusmodi vero nubeculæ raro in urin-
 is observantur, ut mirum non sit, si in re-
 censendis Epidemiorum historiis nubeculæ nul-
 la mentio fiat: apparent tamen aliquando, &
 ægrotantes omnes, in quibus hæc observata
 sunt, cito, & fideliter judicati sunt. *Hypostasis*
 denique vocare consuevit Hippocrates contem-
 tum illud, quod in urinæ fundo perpetuo re-
 fidet; verum tamen non omne, quod in fun-
 do subsidet, hypostasis dicenda est, quando
 & nubeculam, & enæorema petere fundum
 aliquando diximus: sed quod aliorum respectu
 gravius est, ex quo fundum petat, non modo
 secundum partem, sed etiam secundum totum
 depresso habens formam, quam omnes liqui-
 dorum

dorum subsidentiæ habent, juxta quam a nubecula, & enæoremate fundum petentibus distinguuntur, quæ formam habent aliqua ex parte elevatam. Quare quod inquiunt posteriores optimam hypostasin debere esse formæ pyramidalis, nomine abutuntur; quia hæc non est veræ hypostasis forma, sed potius enæorematis, aut nubeculæ, & sæpius in sanorum urinis conspicitur, quam ægrotantium; signumque est concoctionis alimentorum ingestorum potius, quam materiæ morbificæ, a quibus Medici sæpe decepti salutem proximam ægrotantibus prædicunt, quorum nonnulli ex eodem morbo intereunt, alii diutius ægrotant. *Martian.* p. 323. Hypostasis est quædam substantia excrementitia, cujus est puriæ analoga generatio, posita inter illud atque humores naturæ dicatos nutriendi causa: quod scilicet quicquid de succo alibili virtutem naturæ effugit in sanguinis confectione, id in urina residit. Est autem ejusmodi, neque a natura similiter mutatum ut sanguis, neque, similiter ut pus, in sui confectione particeps alicujus causæ contra naturam. Illa vero hypostasis est fidæ salutis, quæ numeros omnes explet bonæ materiæ, loci, & situs. Ac prium quidem, alba materia bonitatem succi ostendit qui vim effugit naturæ in sanguinis confectione, qui est pepasmi capax, & jam nunc particeps. Eadem quoque denunciat integritatem partium solidarum, similiter colorata ut illæ quæ sunt natura albæ; propterea que fundunt naturaliter excrementsa colore similia subjectæ substantiæ; ut semen, pus, & hypostasin albam. Sed opportunitas loci, quem occupat hypostasis, i. e. urinæ fundum, ut cer-

certum est argumentum caloris nativi, quo τὰ ὄμοια congregantur, & suo quæque loco apparent: ita pepasmi perfectionem ostendit, cum cruditatis vacuitate ac spiritus flatulenti: quo duce τὰ ὑφίσαμενα, quæ sunt graviora urinis, in iis volitant velut nubila. Tum lævitas hypostaseos, & ipsa æqualitas maximum signum exhibet situs in primis expetendi, ex eo quod magna vis lucet nativi caloris in suo subiecto naturaliter constituto, quod suo dominatu sic tenet, imperioque regit, ut nihil illius intactum relinquat, & in quamcumque partem æqualiter se insinuet. *Duret. in Coac. p. 492.*

Sedimenta, suspensiones, & nubeculæ nihil aliud sunt, quam magis liberæ, & duræ urinæ partes, quæ cessante motu agitationis, qua perpetuo jactantur in sanguine, ad suum locum insito motu feruntur, & siquidem gravissimæ sint, fundum vasis petunt, & sedimenta nuncupantur; si minus graves, medium; si adhuc leviores, summum urinæ ascendunt. *Bellin. de urin. &c. p. 12.* Quoniam urina naturalis potest quidem etiam nubeculam, suspensionemque continere, sed illud præcipue, saltem ut plurimum continet, quod sedimentum dicitur album, læve & æquale, & ultra hæc nihil aliud continere debet; illa igitur omnis urina dicetur ratione contentorum non naturalis, quæ primo nubeculam, & suspensiones nunquam continet, secundo sedimentum, vel nunquam, vel non album, non læve, non æquale, sed cuiuslibet aliis coloris, superficie interrupta, suisque partibus inæqualiter crassis, vel plane subsidens in fundo vasis: tertio, quæ alia quælibet contineat. Urina sine nubeculis, & suspensionibus, aut care-

bit iis partibus, quæ cessantibus motibus cum sanguine conceptis simul coëunt, ubi ipsorum major, aut minor gravitas permittit, vel eadem ita cohærebunt reliquis urinæ partibus, ut sejungi per suos motus, nisusque non posint. Similiter se habebit necessitas urinarum, quæ sedimentis carent. Quodsi sedimenta demittant diversorum colorum a naturali, illi non aliunde proveniunt, quam ab iisdem causis, quibus urina tota coloratur, imo vero non raro contingit, ut sedimento deposito urina evadat decolor, & quasi aquea pellucida, eodem interim perseverante colore in sedimento, quo urina universa colorabatur. Inæqualitas superficie, & asperitas proveniat oportet a diversa gravitate, seu densitate partium totum sedimentum constituentium; æque densæ etenim, sive æque graves ad eandem altitudinem quiescant intra liquida oportet, ut ex eorum doctrina certum est: subsidens autem ex toto, & sese extendens per superficiem imavis nihil assurgendo, necessario pendet a maxima gravitate & densitate, qua præceps per liquidum ad fundum truditur. Quoniam vero terra, sal, & aqua urinam constituunt, si igitur præter naturam ita se habeat, ut quiescentibus motibus a sanguine conceptis sola terra secerni possit, fiet sedimentum arenosum; si terra, & sal, ita ut possit subire colorem nigrum &c. colores omnes suscipiet: si vero insuper admisti sint præter naturam humores viscidi, qui sal, ac terram comprehendere possint, & in quiddam simile squamulis, parvis foliis, ramentis furfuris, & hujusmodi compingere, sedimenta erunt folacea, furfuracea, squamosa & his similia, quæ contingere etiam po-

poterunt, si scabiei aliquid, vel quidlibet pustulosum cum lævi crusta in renibus, ureteribus, aut vesica contineatur; abradet enim urina, & secum auferet ramenta crustarum, quæ cessante impetu imum vasis petunt. Ab eadem origine humorum, nempe viscidorum, pendent sedimenta membranosa; neque enim membranæ sedimentorum sunt aliud, quam majores squamulæ. Sicut etiam a non absimili causa produci possunt longa, & rotunda, exiliaque pilorum instar corpora, imo cujuslibet alias figuræ composita, quæ per urinam excernantur, unde qui dicuntur pili redditi per urinam ab auctoribus, non veri pili, sed pilis quædam similia fuerunt. Denique in urina præter naturam contineri possunt, quæcunque fluunt cum sanguine, & in renibus cum urina secerni, vel eidem separata admisceri possunt, aliunde venientia per exfudationem ex vasis, aut rupturam, aut extensionem eorundem, unde sanguis, pituita, bilis utraque, semen, pus, humores quilibet non naturales cujuscunque coloris, vermes, calculi, frusta cujuscunque materiæ in corpore præter naturam genitæ, deglucitæ, vel impactæ reddi poterunt, per urinam a renibus derivata, eademque omnia reddi poterunt, per urinam a renibus derivata, eademque omnia reddi poterunt, si urinæ admisceantur in ureteribus, vesica, aut urethra, ut patet. *ibid. p. 21.* Obvium jam est intelligere, quid arguat ipsum urinæ corpus ratione partium, & separationum, ex quibus urinam componentia deducuntur; quemadmodum enim materia contentorum arguit humores peccantes solutos esse, vel crudos fluere, vel hærere in partibus corporis, ita prout ma-

jur erit, aut minor quantitas liquidi urinam componentis, vel partium durarum, si utraque cum quantitate naturali urinæ, & inter se conferantur, indicium, vel solum liquidum, vel solum durum, vel utrumque hærente unius, aut pluribus, aut omnibus partibus corporis; si alterutrius, aut utriusque quantitas sit naturali minor; vel solvi naturalem partium omnium, aut alicujus humorem, vel durum, vel utrumque, si alterutrius, aut utriusque quantitas reddatur naturali major. Facile autem ex diversitate colorum intelligemus, quando major liquidi, quam duri quantitas, vel major duri, quam liquidi in urina contineatur; cum eo minor sit liquidi quantitas, quo color est magis satur, supposita etiam naturali quantitate duri, major, cum est magis dilutus color in naturali quantitate duri: vel e converso duri quantitas naturali major in naturali quantitate liquidi tunc erit, cum color erit magis satur, minor cum dilutior in quantitate liquidi pariter naturali. *ibid. p. 28.* Nimirum coctionis notæ, quæ urinam faciunt meliorem, aut dete- riorem, a triplici urinæ parte desumuntur, ab ejus substantia, colore, & contento. Per substantiam intelligo crassitatem, & tenuitatem, quæ tantum ad coctionem, & cruditatem ju- dicandam faciunt, ut sola tenuitas cruditatem attestari possit: cum nullibi crudam urinam dixerit Hippocrates quæ tenuis non fuerit. Cum igitur urina coctionis signum præ se ferre incipit, primum color mutatur: coctione vero ulterius progrediente mutatur substantia, & tandem contentum, quare urina, quo pluribus horum participat, eo melior censenda est. Et ideo forte melior erit urina, quæ sit boni

boni coloris, cum contento mediocris bonitatis, quam ea, cui bonus color deficiat, etiamsi contentum habeat optimum, vel saltem bonitate non erit ei inferior. Unde urina boni coloris, nempe subrufa cum nubecula subrubra, æqualis bonitatis erit cum subrubra, sedimentum subrubrum habente. Nam quod bonitatis detrahit nubecula respectu sedimenti, id coloris bonitate reparatur. *Martiam.* p. 604.

Si nulla sit coctio, nullum est in urina sedimentum: &, si perfectissima sit coctio, ut in sanis exquisita victus ratione utentibus, etiam nulla fere est hypostasis; quia totum alimentum perfecte assimilatur, nec aliquid ejus in pus vel fæcem degenerat. Unde, licet fæx illa concoctionis perfectionem in morbis indicet: vere tamen, si rem totam consideres, non est *integra* coctio materiae, ex qua fit hypostasis; sicut materia transiens in pus, non ita perfecte concoquitur, sicut quæ assimilatur. Hac ratione in pueris & voracibus sedimentum appareat copiosius, quam in iis qui exquisito victu utentes, quicquid est familiare, perfecte assimilant. sicut & urina plus habet sedimenti tempore concoctionis sanguinis, quam postea. Cæterum, quo quo modo se habeat, copiosa subsidentia a valida fit virtute. nam multum evincitur alimenti, a quo multa secernitur hypostasis: etiamsi ea ipsa non fuit perfecte assimilata, sed fuit velut cruda veri alimenti pars. *Mich. Villan. de Syrup.* fol. 41. Urina in homine temperamenti undeque moderati optima, quæ subrufi subflavive coloris sit, subsidensque album, lave & æquale appareat, ad hancque veluti amissim quandam positam directæ probantur urinæ, quascunque Ff 3 in

in humanæ speciei latitudine spectamus. Humorum cruditatem indicant urinæ substantiæ tenues: quandoque vero etiam propter obstrunctiones tales apparent, quod quasi percipientur. Ita crassiores, uti naturam humorum jam concoctionem aggressam fuisse, sic nondum eos confecisse ostendunt, hosque ideo etiamnum turgere. Præstat ut, postquam redditæ fuerint, perturbentur statim, potius quam aliquamdiu fluidæ persistent. Colores in his qui ad albedinem tendunt, innati caloris defectum demonstrant: ideoque humorum imperfectam concoctionem, ac quo magis urinæ a colorum symmetria evariarint, eo sane magis a sanitate distant, quæ temperamentum sequitur proportione respondens. Quæcunque colore magis infectæ visuntur, pro superiorum proportione ad calidius vergunt. *Aduar. de spir.* p. 104. Urina tenuis aut redditur & manet tenuis; aut mingitur tenuis & perturbatur ac crassa fit. Et quidem prior est summe cruda; perturbata vero ac crassior facta coctionem inceptam declarat. Eodem modo & crassa aut funditur spissa & manet ita; vel fluit crassa, subsidens vero tenuis evadit: & quidem illa perturbationem humorum validam in corpore factam ostendit; hæc vero tum sedari perturbationem, tum sanguificationis concoctionem excitari declarat. *Theopb. de urin. cap. 4.* Lotione optimum est, quando sedimentum album fuerit, & lœve, & æquale omni tempore, consistentia mediocre, colore aureum, aut subaureum, flavedinis etiam alicujus particeps. *ibid. c. 10.* Si sedimentum album quidem fuerit, locum autem mutet, ut sit in medio, *ιανόπηγα* vocatur ab *ιανούσιδαι*, quod est pen-

pendere. Hoc si lœve sit & æquale, mediocriter coctum est. non enim valuit natura digerere, ut locum infimum occuparet. Si autem idem supra medianam regionem appetet, superficiem superiorem occupans, dicitur *nubes*, quæ significat naturam adhuc minus digerere. *ibid. c. 12.* Ita ut Enæorema sit imperfectior hypostasis: nam materiâ a natura perfecte constâ oritur hypostasis, imperfecte vero enæorema & nubes. Enæorema magis coctum quam nubes existit. Ergo ubi sanguis crudus plane est, tenuis aquosaque urina excernitur, nihil nec quod subsideat, nec quod pendeat, in se habens. At vero concoctus ubi ille est, hæc in urina apparent, atque etiam nubeculæ quædam desuper tenues superstant, veluti quæ in summo lacte colligitur, & quæ in summo refrigerati juscili concrevit. Quod si turbida sit, qualis veterinorum visitur, crudis vocatis humoribus refertas quidem venas indicabit, non tamen cessare naturam, sed eos valenter concoquere. Si vero celeris separatio crassi a liquido cernitur, sitque, quod subsidit, album, lœve & æquale omni tempore, i. e. per dies complusculos idem permanens, jam-jam separaturam eos omnes naturam indicabit. Sin quum emingitur, pura sit, protinus vero turbetur, jam crudi succi concoctionem aggredi naturam docet. At si interposito tempore turbetur, uon protinus, sed post aggressuram insinuat. Verum omnium quæ turbantur urinarum generalis nota esto ipsius crassi a liquidiore separatio, aut propere aut tarde facta, aut omnino nulla. Ergo si protinus fiat &, quod subsidit, sit album, lœve & æquale, superiorem longe naturam succis, quos concoquit, offendit. Sin boandum sit quod subsidit,

sedit, sed quod post longius interpositum tempus colligatur, etiam naturam temporis spatio superaturam succos nunciat. Si vero vel omnino nulla separatio, vel illud, quod subsidit, malum sit, imbecillitas naturæ significatur, egetque ope aliqua ad succos percoquendos.

Galen. de sanit. tuend. l. 4. c. 4. Urina optima est, in qua per omne tempus, quoad morbus judicatus fuerit, subsidet album, læve, & æquale. Securitatem enim brevemque morbum fore significat. Quod si intermitat, & interdum quidem pura mejatur, interdum etiam subsidet album & læve, diuturnior & minus securus morbus evadit. At urina subrubra, simileque quod subsidet, & læve, hæc longe quidem diuturnior quam prima fit, valde tamen salutaris.

Hippocr. Prognost. n. II.

Ex adductis auctorum edictis (iisque cumulatis, ut pateat concinens omnis ævi experientia & observatio cum posterioris ætatis experimentis & inde desumptis physico-mechanicis naturæ interpretationibus) constare potest, quam observatu necessaria sit Medico clinico doctrina aphorismi præsentis, & ad quam normam judicium ferre debeat de urinis morbofisi; ac insuper, quod dicta, quæ cognoscuntur, aut prædicuntur ex urina, certis nitantur fundamentis, nec fere fallant, si alia signa simul advocentur, corporis præsentem statum edocentia: tametsi sint multa alia, quæ uromantæ ex inspecta sola conjiciunt urina ac edicunt, admodum incerta, & ridicula fere; hypocritæ nempe homines, qui de lotio certam scientiam profitentur graviditatis quæ in conspectu non est, tum etiam sexus & partus futuri; quæ ostentatio soboles ignorantiae, fundamentum aliud nullum habet quam auçupandi

di

di lucri & inanis gloriæ cupiditatem. Vid. *Duzet. in Coac.* p. 491. Enimvero multi sunt morbi, quorum in urinis nec vola quidem observari potest, nec vestigium. Quare morbi, quorum causa aut indicia in vasis sanguiferis, aut meatibus urinariis, minime continentur, ex urinæ inspectione cognosci non possunt. Morbi tales sunt: tumores, luxationes, fracturæ, ulcera, & alii externi, uti malæ conformatio[n]is; phthisis; lues venerea; epilepsia; arthritis, omnesque fere morbi chronicæ. In acutis quidem, num affectus febri sit coniunctus, nec ne, urina interdum potest ostendere; quinam vero sit affectus, sive pleuritis, peripneumonia, angina &c. aut qualis ista febris sit, an continua, an intermittentes &c. ex nuda ~~specie~~ sciri non potest. Phrenitidem adesse vulgo colligitur, quando urina est magis limpida, & solito albidior, bile nimirum (ut dicunt) ad cerebrum rapta, unde oritur phrenitis. Sed cur de phrenitide potius, quam de ~~specie~~, diabete, renum calculo, aut obstruktione aliqua in visceribus conjicitur, quum similis urina in omnibus hisce affectibus, & quibusdam aliis, reddi soleat? Imo alicujus morbi indicium esse necessario non sequitur, quum istiusmodi urinas post pleniorem potationem statim mi[er]itas passim cernamus. Neque ex urinis aut hoc, aut aliud ullum veneni genus deprehendi potest. Quidam morbis periculosis detenti, in ipsius mortis confinio constituti, urinas nihilominus reddunt laudabiles, & nihil, aut parum a sanorum discrepantes. Sic in febribus malignis, pestilentibus, & ipsa peste, urinæ plurimorum, quorum etiam fores pulsat mors, parum ab iis,

Ff 5

qua

in statu saeo minguntur, alteratæ observantur. Urinæ pessimæ, quas deploratas pronunciant, interdum quidem non solum ne tantillum periculi in se continent, sed haud raro ad salutem, potius quam ad mortem, faciunt. Ita excretiones criticæ, nigræ licet, salutares sunt, & febribus quartanis, lienis affectibus, menstruorum aut hæmorrhoidum suppressionibus laborantibus familiares esse solent. Imo quosdam legimus nullo morbo affictos tales reddidisse. Præcipuus usus erit in observandis morbi cuiusvis statu & progressu, nec non alterationibus versus salutem aut mortem. Etenim in affectionibus chronicis, ex urina quotidie inspecta, Medico innotescat, quibus gradibus ægritudo in dies accrescat; quo tempore remedia purgantia, aut alterantia, erunt magis opportuna, qualia medicamenta sint maxime proficia: hinc observare est, an natura morbo prævaleat, nec ne; certissimum hinc prognosticum elicetur de spe aut periculo convalescentiae, prout nimirum coctionis aut cruditatis signa in urinis apparent. In morbis acutis hinc status & ~~dixi~~ febris optime prænoscitur, quo tempore, & quo successu, speratur; quando evacuationibus, & quando cardiacis tempestive insistendum est. Guidet. in Proleg. ad Theopb. de urin. Conf. Hildan. Cent. 3. obf. 73. ubi quatuor exemplis demonstratur, quam incertum & fallax sit judicium ab urinis desumptum. Urina autem examinanda excipi debet a somno prima & expleta concoctione cibi, eaque universa. Matula alba sit & pedulcida, oblonga, ne divulsam hypostasin exhibeat, & magna, quæ totius urinæ sit capax. Qbturetur procul a sole, a frigore, & a flatu,

tu, ne vel turbetur, vel crassecat: resideat
quieta dum sensim refixerit, nec tamen supra
sex horas asservetur, ne quam corruptionem
subeat. *Fernel. Medic. p. 312.*

ΑΡΗΣ. 67.

Kαὶ οἵσι τὰ ὑποχωρήματα, οὐ ἔσης σῆναι,
καὶ μὴ κινήσῃς, ὑφίσαται οἷον ξύσματα
καὶ οὐ ὀλίγα ἡ, ὀλίγη ἡ υὔσος γίνεται· οὐ δὲ πολ-
λὰ, πολλά. τυτέοισι ξυμφέρει ὑποκαθῆσαι τὰ κοι-
λῶν. οὐ δὲ μὴ καθαρὴν ποίηται διδῷς τὰ ροφήμα-
τα, οὐδός αὖ πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις.

Et quibus alvi egestiones, si residere
permiseris, neque moveris, veluti
strigmenta subsident: & si pauca sunt,
parvus fit morbus; sin vero multa, ma-
gnus. His alvum subpurgari conductit.
Quod si vero, non purgata alvo, sorbi-
tiones exhibueris, quo plures dederis,
eo magis nocebis.

Hippocratem non urinarum modo conten-
ta inspicere consueuisse, sed etiam ex-
crementorum alvi, constat, non ex hac sen-
tentia tantum, qua etiam lib. de judicat. n. 8.
registrata est; verum ex multis aliis, & maxi-
mo ex lib. 2. *Epidem. scđ. 3. n. 7.* ubi inquit, *alvi*

*alvi turbatæ ex tenuibus, aquofis, non biliofis, fpu-
mosis, multis; quæ aliquando deposita subsidebant;*
*& lib. 4. n. 25. legimus, Quum secessus aquosi sub-
dio expositi essent, superne lœves, tenues, iſatidi fi-
miles valde fuerunt, inferne vero subsidentiam habe-
bant. Quæ vero specialiter hic referuntur ex-
crementa, duo nobis indicant: tenuitate qui-
dem magnam cruditatem, subsidentia vero hu-
morum exustionem, propter quam excremen-
ta acrimoniam cum crassitudine contrahunt,
unde intestinis adhærentia, eorum mucosita-
tem abradunt, quæ unà cum humore exusto
fundum petens, sedimentum strigmatibus si-
mile facit: sunt autem strigmata, sordes ex
præunctis corporibus strigili detersæ, quæ quo-
niam dupli substantia constant, sordibus nem-
pe, & unguentis, ideo prædictum sedimen-
tum ex humore exusto, & mucore conflatum,
eis assimilatur. Quare hujusmodi excrementa
indicabunt, intestina acribus humoribus esse
referta, quæ statim subluere oportet, ne ul-
cerationem inducant, unde morbus deterior
fiat: quod eo magis timendum erit, si interim
alimentum liquidum, sorbitones inquam, æger
assumat, hæ etenim dupli ratione obesse
possunt, & quia facilius corrumpuntur, quam
solidum alimentum, & quia alvi fluorem non
mediocriter augent, cuius timore, alvi fluoris
inquam, lib. 2. de morb. n. 46. in tæbe ex pul-
monis affectu, juscula, & intinctus prohibet,
cibosque exhibit solidiores; etiam si febris ad-
fit, quos alioqui febrentibus nunquam conce-
dit. Admonet ergo Hippocrates, ut quam-
primum alvum infernam subducamus, non qui-
dem pharmaco fortiori, sed vel levissimo, vel
potius*

potius clysmate: quod expresse significavit L. c. de *judicat*, ubi quod hoc in loco ait, *confert subpurgare alvum*, ibi legitur, *bis infusum per clysterem adhibere conducit*; ex quo docemur, quid per *subpurgare alvum* in Hippocratis doctrina intelligendum sit. *Martian. p. 478.*

Observatione practica constat, ramenta seu strigmenta interdum inveniri in alvi excrementis, quæ in alvi egestionibus liquidis & ita quiescentibus fundum petunt ac concrescunt, aut in excrementis durioribus externe reliqua excrements obducunt. Quia vero Auctor monet stare debere in quiete excrements, facile concipitur, eum intelligere excrements liquida, qualia in cholera, diarrhoea & dysenteria emittuntur, quando intestinorum mucus utcunque liquidus cum excrementis exiens, dein refrigeratus concrescit; & quoniam muci specifica gravitus est major, dum excrements sunt liquida, ad fundum vasis descendit, & ibi stagnando refrigeratus concrescit in ramenta seu strigmenta, quæ effusis exrementis in fundo vasis conspicuntur. Ex hoc nunc invento signo majorem & minorem morbi magnitudinem deducit. Naturale enim est in alvi egestionibus, ut ille mucus non exeat; ergo quo major hujus est muci evacuatio, eo major est morbus, quod verum est in omni evacuatione humorum præternaturalium: atque tanta abrasio & emissio muci facit, ut intestinum restum omni muco privatum, tangatur ab exrementis, quæ tunc magnum dolorem concitant, & dejectiones augent. Experti sumus, quoties in muco intestinorum hæret acrimonia, instigans intestina ad frequentem dejectionem,

Etionem, nos non posse curare irritamentum, nisi ille mucus acris auferatur. Quamobrem ita in dysenteria laudantur purgantia, non solum ore data, verum etiam per clysterem injecta, quibus ille mucus acrior abluitur & expellitur: & ut nuda intestina minus vellicentur, atque in motum concitata ad quietem ducantur, post exhibitum purgans propinamus anodynum mucilaginosum molle; vel post ejectionem clysteris, injicimus novum liquorem mollem, mucilaginosum, anodynum. Quod si vero, non evacuato illo muco, sorditiones dederis, augebitur morbus, quia illæ ingestæ, muco corrupto mistæ, augebunt corruptelam. *Gorter.*

APHOR.

ΑΡΗΟΥ. 68.

Οικότα ἀν κάτω ὥμια διαχυρέη, ἀπὸ χολῆς
μυηλαινης εσίν· οὐ πλείονα, πλείονος λιγί^ν
έλάσσων, έλάσσονος.

Quae cruda deorsum secedunt, ab a-
tra bile sunt: si plura, copiōre;
si pauciora, pauciōre.

Hanc sententiam ita legitimus lib. de Judicat.
n. 8. Quibus vero in egestione deorsum bilis
atra subsidet, si copiosior, major est morbus, si
paucior, minor; quae quidem lectio sicuti sen-
sum, & verum, & rationabilem admittit, ita
aphorismi vitium apertum facit, & eo magis,
quia a ratione penitus alienum existit id,
quod significatur aphorismo, dejectiones cru-
das ab atra bile dependere. Quare præsens
aphorismus in numero eorum reponendus erit,
qui, cum ab auctore male decerpti sint, Hip-
pocraticæ dignitati non leviter detrahunt.
Martian. p. 479. Aliter sentit Gorterius; juxta
quem, facile est ex comparatione locorum col-
ligere, qualē cruditatē Hippocrates intel-
ligat, nempe materiam nigrā melanholi-
cam. Hæc materia reliquis excrementis gra-
vior, si exacte non misceatur, & excrements
sint liquida, fundum vasis petit. Quomodo
au-

autem hæc nigra dici possunt cruda? Cruditatis nomen multas diversas res designat; nam alimenta in ventriculo & intestinis bene præparata si vel per vomitum vel successum depo-nuntur, cruda vocantur. Ita boni conflu-entes ad dicta loca humores, destinati ad alimen-torum præparationem, si egeruntur, cruda fa-ciunt excrementa. Denique humores corrupti & alieni egesti etiam crudi dicuntur. Inter hos omnes humores gravissimus est, qui vocatur atra bilis, quamobrem etiam fundum vasis petit. Ex copia nunc materiæ crudæ vel atræ bilis, format magnitudinem morbi. Quia atra bilis est humor morbosus, de ejus copia majore & minore egesta ratiocinari possumus, ut de mu-co intestinalium, ad præced. aph. 67: quo enim major copia egeritur, eo majorem quoque collectionem arguit. Quid autem sit sentien-dum de egestione atræ bilis, videre est ad 4 aph. 21. 22. 23. 24.

APHOR.

APHOR. 69.

Ai ἀποχρέμψεις, αἱ ἐν πῖσι πυρεπῖστ τοῖς μὴ διαλείπουσιν, αἱ πελιδναι, καὶ αἰματόδεες, καὶ χολώδεες, καὶ δυσώδεες, πᾶσαι κακαι ἀποχρεεσσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαι. καὶ κατὰ κοιλίαν, καὶ κύσιν, καὶ ὄχη ἀν τι ἀποχωρέον σῇ μὴ κεκαθαρμέον, κακόν.

In febris non intermittentibus ex-screationes lividae, & cruentae, & biliosae, & graveolentes, omnes malae: cum vero probe secedunt, bona. Per alvum etiam, & vesicam, & ubique quod secedit substiterit non purgatum, malum.

Est hic aphorismus repetitio istius qui extat superius 4 apb. 47.

APHOR. 70.

Tὰ σώματα χρή, ὅπε τὶς βάλεται καθαίρεσθαι, εὑροα ποιέειν. κλινὴ μὲν ἄνω βάλη εὑροα ποιέειν, τῆσαν τὸν καλίκεν ην δὲ κάτω, υγρῆνα.

Corpora cum quis repurgare volet, fluxilia reddere oportet. Quod si supra fluxilia reddere voles, alvus sistenda: si vero infra, humectanda.

Prior aphorismi pars habetur 2 apb. 9. & ibi exposita est. Posteriorem Celsus l. 3. c. 18. p. 154. ita expressit: *Illud quoque perpetuum est in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est, ventrem ejus ante solendum esse: ubi a superiore, comprimentum.* Verum quando dicitur, quod ad promovendum, sive excitandum vomitum, corpus præparari debat per ea, quæ sistunt alvum, id quidem convenienter doctrinæ Hippocratis, dubitari potest; nam nihil tale quid ab eo alibi prolatum esse novimus, imo juxta ipsum vomitus remedio est alvi dejectioni, uti patet in annot. ad 6 apb. 15. An compilatori aphorismorum, aut librario tribuemus, quod a mente Hippocratis alienum quid in textum nostrum irreperitur, cum post generalem propositionem, *quod*

quod corpora, quæ quis purgare vult, fluxilia reddi debeant, scribere debuisset, si supra fluxilia reddere voles, corpus replendum? Consul. notata ad 4 apb. 13.

APHOR. 71.

Tπνος, αγρυπνίη, αμφότερα μᾶλλον τὰ μετρία γιγνόμενα, νῦσος. (κακόν.)

Somnus, vigilia, utraque si modum excesserint, morbus. (malum.)

Repetita hæc est sententia ex 2 apb. 3.

APHOR. 72.

Eν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν, ἵν τὰ μὲν ἔξω ψυχρά ἦ, τὰ δὲ ἕστω καίηται, καὶ διψαν ἔχῃ, θυγάσιμον.

In febribus non intermittentibus, si externa frigeant, interna vera urantur, & sitis vexet, letale.

Iisdem verbis exaratus est hic aphorismus super 4 apb. 48.

APHOR. 73.

E' μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, οὐ ρίς,
ἢ ὀφθαλμὸς, ηὔφρενος διασραφῆ, ἢν μὴ
βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκύη, οὐδὲ ἀσθενής ἐών, οὐ, πάν
τατέων, γένηται, θευάστηρος.

In febre non intermitte, si labrum,
aut nasus, aut oculus, aut superci-
lium pervertatur, si neque videat, ne-
que audiat, & jam debilis sit, horum
quicquid acciderit, letale.

Vide eandem sententiam in præcedentibus.
4 apb. 49.

APHOR.

ΑΡΗΟΣ. 74.

Eπὶ λευκῷ φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίγνεται.

Albæ pituitæ hydrops supervenit.

A Leucophlegmatia oriri hydropem dixit saepius Hippocrates; vid. lib. de affection. n. 20 & 23. de intern. affect. n. 24. lib. I. de morb. n. 3.

Leucophlegmatia cum sit cachexia corporis universi, quæ venit ex cæochymia pituita sanguinis, unde tota cutis & caro tumescit atque turgescit, si per initia non fuerit curata, corruptione sanguinis crescente, transitus fit ex leviore morbo in graviorem. Consule dicta ad 7 apb. 29.

APHOR. 75.

Eπὶ διαρροΐης δυσεντερίη.

Ab alvi profluvio intestinorum difficultas.

Explicata habetur hæc sententia superius
7 apb. 23.

APHOR. 76.

Eπὶ δυσεντερίης λαινεργίη (ἰπιγένεται.)

Intestinorum difficultati lævitas intestinorum (succedit.)

Aphorismus hic legitur lib. I. de morb. n. 3.
& apud Celsum l. 2. c. 7. p. 64. & l. 4. c.
16. p. 226. Sensus ejus patet ex dictis ad
5 apb. 4.

APHOR.

APHOR. 77.

Eπὶ σφακελισμῷ ἀπόσασις ὁσία.

Asideratione abscessus ossis.

Variis revera nodis spinosus videtur hic aphorismus ita sonans: *Ex* (seu potius in & cum) *sphacelismo ossis abscessus*. Hunc quippe Viscerus & Heurnius explicant, quasi docentem, a gangræna os subiectum carie corrupti. Verum mentem ejusdem haud ita tetigisse vindicatur. Nam *Vediar. n. 17.* Hippocrates sphacelismum suum a gangræna, venarum seu vasorum sanguineorum morbo, fatis aperte distinguit, eundem ossium potius esse detegens. Neque vero praxis chirurgica testatur, semper aut saepius gangrænam, ad sphacelum, etiam nostrorum temporum, perniciose declinantis, os subiectum mox carie corruptere; cum contrâ magis secundum *7 aph. 2. ex off agrotante* (i. e. carioso) *caro fiat livida*. Vox etiam *άποσασις* seu *abscessus* Hippocrati nota tam cariem, quam separationem significat, & accipitur (1) de separatione integri cuiusdam membra, quo modo *Prognost. n. 8. Coac. sect. 3. n. 351.* (2) *6 aph. 45.* ita habet: *Ulcera quæcunque annua fiunt, aut diutiore tempore durant, necesse est os abscedere & cicatrices cavae fieri. conf. his Coac. sect. 3. p. 376. sect. 2. n. 156. lib. 6. Epid.*

Epidem. sect. 4. n. 18. quæ loca magis de carie simplici & ossis ex eadem separatione conveniunt, neque prorsus inepte aphorismus de sphacelismo per cariem, & melius, quam per gangrænam, potest explicari. (3) vero Hippocrati abscessus significat non simplicem separationem, sed talem quæ sit cum collectione morbosī, haud raro maligni, humoris. Vid. l. 5. *Epidem. n. 21.* Et secundum hanc abscessus acceptionem optime aphorismus præfens explicatur, ita ut in sphacelismo abscessum cum collectione humoris morbosī ossa ipsa patiantur; utpote ex quo capite spina ventosa seu Hippocratis sphacelismus præcipue distinguitur a carie communi, & ea quidem non solum superficiaria, sed etiam profunda, & licet totius cujusdam ossis. ut scilicet minime, secus ac hæc, carnis ulcus prius sequatur, sed etiam in osse humoris adsit collectio, unde cartilago accrescit, imo illud ipsum præter naturam & haud raro plurimum increscit; hinc etenim ille tumor ipsius, huic malo essentialis, quem Avicenna *additionem ejus* vocat, *corrumptentem ossis partem unam post alteram.* Quæ juxta sphacelismus seu spina ventosa non est, sed simplex caries, ossibus integris etiam pluribus corruptis. Ossa ipsa vero a propriis abscessibus, etiam inflammatoriis, haud esse immunia, patet ex lib. 2. *Epidem. sect. 1. n. 45. & 52.* Dicitur ergo Hippocrati sphacelismus morbus, quem ex *Celsi l. 8. c. 10. p. 532. Tulpianus l. 4. c. 13.* appositissimo, totamque naturam ejusdem exhaustente, nomine cancri ossis exprimere voluit. Sequens autem *Arabum barbaries* hunc affectum spinæ ventositatis titulo

titulo proposuit, quas voces invertendo, recentiores magis spinæ ventosæ nomine vocarunt. Significat autem ventositas inflationem sive tumorem, sicut illis œdema ventositas alba dicitur. Severinus eidem huic malo nomen Prædarthrocaces imposuit; quod pueros tantum corrumpat. Verum alii morbum hunc pueris quidem & adolescentibus, ob majorem ossis mollitudinem, in primis infestum admittentes, attamen adultiores etiam invadere urgent. Vid. *Tulp. l. c.* Constat ergo, Hippocrati spinam ventosam sub nomine sphacelismi jam olim fuisse cognitam. Vid. *Obs. Hal. T. 8. p. 266 sqv.* Conf. *Heister Chir. p. 389 sq.* Os se ipsum non nutrit & manet vitale sine partibus ambientibus, sed ex ipsis in suo periosteum accipit vasa vitalia, quæ adducunt & reducunt sanguinem, ex quo periosteum & os sua vasa vitalia accipiunt. Quoties igitur in partibus ambientibus sphacelatis fit extincta circulatio, ipsum os circulatione hac privatum mori debet.

Gorter.

APHOR. 78.

Eπὶ σίματος ἐμέτῳ φθόῃ, καὶ τὸ πῦν καθαρισθεῖσα. ἐπὶ φθόῃ ρεῦματα ἵν τῆς κιφαλῆς. ἐπὶ τῷ ρεῦματι διάρροια. ἐπὶ διάρροιῇ σχέσις τῆς ἀνω καθάρου. ἐπὶ τῇ σχέσει θάνατος.

Asanguinis vomitu tabes, & puris purgatio per superiora. A tabe fluxus ex capite. A fluxu profluviū alvi. Ab alvi profluvio suppressio purgationis per superiora. A suppressione mors.

Explicata legi hæc possunt sub 7 apb. 15. 16.
& 5 apb. 12. 14.

APHOR.

ARHOR. 79.

Οκοῖς καὶ σε ταῖς κατὰ τὴν κόστιν, καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν καιλίση υποχωρήμασι, καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὰς σύρκας σκεπτίσιν, καὶ ἣν πη ἀλλῆ τῆς Φύσι^σ ἐκβαίνη τὸ σώμα. ἣν ὀλίγον, ὀλίγη ἡ νῦσ^σ γίγνεται· ἣν δὲ πολὺ, πλλή· ἣν πάνυ πολὺ, θανάστμαν τὸ τοιότον.

Qualia etiam quæ per vesicam, & alium, & carnes excernuntur, & sicubi alias corpus a natura recesserit, inspicere oportet. Si parum, parvus est morbus: si multum, magnus: si admodum multum, letale istud est.

Sapientissimum, quod in structura microcosmicæ machinæ appetet, artificium maxime in eo positum est, ut innumera organa velut officinæ sint, quarum beneficio per continuum tritum, motum, elaterium, ingesta subiguntur, attenuantur & inter se invicem probe miscentur; postea innumera quoque organa colatoria & emunctoria extant, per quæ materia supervacua, inutilis & mixturae animaliæ & vitæ aliena, corpore ejicitur. Quamdiu igitur vacuationes, seu excretiones istæ fiunt secundum naturam, sanitatem attestantur: contra

tra vero ubi vitio laborant, seu in quantitate,
seu in qualitate, morbo affici corpus arguunt,
eoque minore, majore, prout plus, minusve
a naturali tramite recesserint. Vid. Hoffm.
Med. rat. T. 2. p. 402 sq. Et hoc est, quod
præsens innuit generatim aphorismus. Passim
vero in præcedentibus particulatim vidimus de
excretionibus per alvum, per vesicam, per
cutis poros, per uterus, &c.

HIPPO-

**HIPPOCRATIS
APHORISMORUM
SECTIO OCTAVA.**

HIPPOCRATIS

APHORISMORUM

SECTIO OCTAVA.

APHOR I.

O'κόσι οὐπὲρ τὰ πεσαράκοντα ἐπει φρενι-
τοκοὶ γίγνονται, καὶ πάνυ τοι ὑγιεῖσονται·
ησσον χάρις κινδυνεύσον, οἷσιν ἀν οἰκοῖς τῆς φύσιος
καὶ τῆς ηλικίης η νόσος ἔστι.

Qui seniores annis quadraginta phrenitici fiunt, non admodum convalescunt: minus enim periclitantur ii, quorum naturæ & ætati morbus fuerit familiaris.

Ab anno decimo quarto ad quadragesimum secundum usque, natura omnis generis morborum corporis ferax est. *Hippocr. Coac. fct. 3. n. 397.* Viris febres ardentes, & quiunque acuti morbi (*ex quibus certe est phrenitis*) censentur, raro contingunt. *de aër. loc. &c aq. n. 4.* Verum 3 apb. 30. phrenitides familiares dicuntur ætati, quæ juvenilem consequitur, ad

ad quem locum annotavimus, quod intelligendus sit de ætate consistente seu virili, inter juventutem & senectutem media. Ergo non videbitur ad incongruos pertinere morbos phrenitis etiam post quadragesimum secundum contingens, h. e. virili ætati, quæ extenditur minimum ad quadragesimum nonum. Neque vero ex annorum numero ætas definienda venit, sed ex constitutione seu conditione solidarum corporis nostri partium, ita, ut tunc demum dicatur incongruus morbus phrenitis, cum jam languescere incipiunt fibræ vasorum motrices, & fluida minus vegete impelli in vasa minima, quæ duæ conditiones ad generatōnem acutorum morborum requiruntur, & quandoque jam mox post quadragesimum secundum annum adsunt. Quare tunc demum verus erit aphorismus. Ut autem morbi naturæ & ætati congruentes minus sunt periculosi, quoniam minorem recessum a sanitatis statu ostendunt: ita contra difficilius sanabiles existunt, qui non secundum naturam continguunt, quia arguunt potentiorē causam, quæ nempe dissimilem omnino & ætati & naturæ seu temperiei potuerit inferre morbum. Consule nota-
ta ad 2 apb. 34.

APHOR.

APHOR. 2.

Οκόσιον ἐν τῇσιν αἵρεσίησιν οἱ ὄφθαλμοὶ κατὰ προάρεσιν δακρύγοτν, ἀγαθόν· οὐδὲ δέ ἄνευ προαιρέσθαι, κακοῦ.

Quibuscunqur oculi in morbis lacrymantur voluntarie, bonum: quibus vero sine voluntate, malum.

Exposita est hæc sententia supra 4 aph. 52.

APHOR. 3.

Οκόσιον ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πταρταῖσιν εἴσισιν αἷμα ὀκ τῶν ριγῶν ῥυῆ, πυρετόν.

Quibis in febribus quartanis sanguis e naribus fluxerit, malum.

Hæc sententia Hippocraticæ doctrinæ convenire non videtur, verum decerpta esse ex iis locis ubi de hæmorrhagia agitur contingente in morbis die quarto, quæ difficilem judicationem ostendit. Vid. lib. de Judicat. n. 10. lib. 6. Epidem. sect. 2. n. 40. Coac. sect. 2. n. 38. sect. 3. n. 433. de qua re consuli possunt Vol. II. H h dicta

dicta ad 4 apb. 74. Neque etiam experientia confirmat, quod singulariter malum sit sanguis e naribus fluens in febre quartana, cui frequenter supervenit. Vid. Hoffm. Med. rat. T. 4. P. 2. p. 13. & conf. Nard. Noct. gen. p. 442.

Nunquam memini me observasse, febrem quartanam vel hæmorrhagiis vel venæ sectione fuisse sublatam, sed qui multum sanguinis effuderunt, facti fuere leucophlegmatici vel hydropici: habuerunt quidem illi paroxysmos mitiores, verum simul diutius durantes, & magis periculosos, ut febris illa vehemens videretur commutata in mitiorem, sed malignam. Si secundum nostram sententiam febris quartanæ materia ponatur in succo illo arteriarum, quæ latera arteriarum intus obtagit, quæque materia, uti semina malæ herbæ, ad maturitatem veniens febris paroxysmum concitat; facile concipi potest, neque hæmorrhagiam, neque venæ sectionem tollere posse hanc febrem, sed corpus disponere ad suscipiendos morbos ex debilitate virium & defectu sanguinis nascendos. Si enim sanguis fluit vel sponte vel arte, ille secum non educit succum arteriarum, qui febris materiem continet, sed sanguinem purum & bonum, per arterias & venas fluentem. Qui morbi impetu majore sua mala producunt, ut morbi inflammatorii, hi evacuatione sanguinis egregie compescuntur, sed febris quartana vel simplex vel duplicata, non infert mala majore circulatione, verum summo inducto potius frigore, & non minuitur cum diminuta quantitate sanguinis, uti morbi inflammatorii. Igitur nunquam ex sanguinis fluxu in Quartanis curatio est speranda.

Atque

Atque post talem spontaneam vel artificialem sanguinis evacuationem destruitur æquilibrium, humores liquefunt, solida laxantur, atque ita saepe sunt leucophlegmatici vel hydropici, quod saepe in praxi observavimus, sub quibus dein morbis febris quartana latitat. Monemur ergo, non sine gravi ratione in febre quartana venam esse secandam. Gorter.

A P H O R. 4.

Iδρῶπες ἐν τῇσι κρισίμοις οὐ τιμέρηστοι γνωμένοι σφρόδροι κακά ταχέες, ἐπικινδυνοὶ καὶ οἱ ὀθόμενοι σὺν τῷ μετώπῳ, ἀστερ σκλαυμοὶ καὶ κρύνοι, καὶ ψυχροὶ σφρόδροι καὶ πολλοί. αἰάγκη γὰρ τὸν πιθτὸν ἴδρωτα πορεύεται μετὰ βίνης, καὶ τόντα ὑπερβολῆς, καὶ ἐκθλίψις πλυχρονία.

Sudores in diebus judicatoriis oborientes vehementes & velocias, periculosi sunt: & qui expelluntur ex fronte, velut guttæ & aquæ scaturientes, & frigidi valde ac multi. Necesse est enim ejusmodi sudorem prodire cum violentia, & laboris excessu, ac expressione diuturna.

Sudores hic memorati 1. vehementes & velocias; 2. velut guttæ & aquæ salientes ex fronte expulsi; 3. frigidi valde ac multi; coactæ sunt naturæ effectus, exsolutionis partium

H h 2 argu-

argumenta, spasticæque solidorum adstrictio-
nis violentæ expressiones; seu, ut exprimit
aphorismus, notant violentiam, & *laboris excessum*, & *expressionem diuturnam*. Ideo periculosi.
Sunt enim ex illorum genere, qui fiunt propter
corporis exsolutionem, & inflammationis vi-
gorem, ut loquitur Hippocrates *Prognost.* n. 5.
quales damnantur, utpote præ suffocatione,
& impetu ac violentia, superantibus morbis
facti, *de vix. acut.* n. 53. Omne quippe nimium
naturæ est inimicum, juxta 2 apb. 51. Sudores
paulatim fientes prosunt, acervati vero læ-
dunt, *Coac. sect.* 3. n. 90. Boni, qui guttatum
& cum exhalatione fiunt: boni sunt, qui toto
corpore oriuntur; pessimi autem frigidi, qui
que circa caput tantummodo, faciem & cer-
vicem exoriuntur. *Prognost.* n. 5. Vid. etiam
lib. de Judicat. n. 6. *Coac. sect.* 4. n. 38. & con-
sul. notata ad 4 apb. 36. 37. & 42.

APHOR.

APHOR. 5.

Eπὶ χρενίᾳ νυστίμαπ ποιλίης καταφορή, κα-
χόν.

Ex morbo diuturno alvi fluor, ma-
lum.

Hic non est sermo de alvi fluxu in morbo diuturno, ubi certe salutaris esse potest, ut in leucophlegmatia, quam solvit diarrhoea; *7 aph. 29:* sed de alvi fluxu, ex morbo diuturno, unde intelligitur, sub morbis diuturnis malum esse alvi fluxum, quando a lassata aut fatiscente natura, seu fracto fibrarum tono, non item quando vi tumentis & expedientis se naturae prorumpit. Tabes exemplo est, quæ, ubi diarrhoea contingit, ruit in perniciem. *Hecquet.* Alvi fluor hoc loco non significat solum evacuationem contentorum ex intestinis, qua tollitur cacochylia, sed copiosorem & continuatam dejectionem, quæ arguit non solum evacuari ea contenta, verum etiam omnes humores bonos in intestina confluentes. Omnis ergo diarrhoea, dysenteria, cholera & lienteria, in morbis chronicis damnantur ob sequentes rationes. Si continuo ingens copia corruptorum humorum ejicitur, signum est, magnam etiam intus esse malorum humorum collectionem, quod malum præbet signum. Si vero hujusmodi corrupti humores ejiciuntur,

H b 3

quia

quia boni humores in intestina confluentes cito convertuntur in corruptelam, hoc etiam malum est, nam ita metuendum, ne omnes reliqui boni humores in corruptelam convertantur. Si vero boni humores continuo emittuntur, uti in lienteria, & interdum in diarrhoea, bonorum nimia evacuatione corpus debilitabitur, in cachexiam vel leucophlegmatiam incidet, vel exhaustis humoribus emaciabitur & tabe atque febre hectica consumetur. Conducit ergo in chronicis, ut alvus liquefzens reddat cochyliam, sed fluxus non debet continuare: conductit etiam semel aut bis alvum ducere, ut corrupta ex cavo intestinorum & ventriculi eliminentur, sed damnanda est ea methodus, qua contendunt continuo datis purgantibus totum corpus depurare. *Götter.*

APHOR.

APHOR. 6.

Ουόσα φάρμακα εἰναι ἵηται, σίδηρος ἵηται· ὅσα σίδηρος εἰναι, πῦρ ἵηται· ὅσα δὲ πῦρ εἰναι, πῦται χρὴ νομίζειν αὐταῖς.

Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat: quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat: quæ ignis non sanat, ea incurabilia judicare oportet.

Quia Galenus hunc aphorismum non posuit in suis codicibus, ubi reliquos omnes commentariis illustravit, propterea ab editoribus spuriis adnumeratur. Sed ut κατὰ τὸ ἑπτὸν non sit ab Hippocrate profectus, rem tamen ejus apprime convenire, docere nos potest lib. de arte n. 13. Merito omnes aphorismos claudit. Nam cum tria sint Medici instrumenta, ratio victus, medicamentum, & manus operatio, juxta lib. de dec. orn. n. 6: quæ ergo non sanantur victus ratione, medicamento indigent; quæ non sanantur medicamento, ferro. Manifestum autem est, quod per ferrum non intelligit cucurbitulas, aut venæ sectiōnem, quamquam hæc manu administrentur. Sed ferrum dicimus, cum quod corruptum est, aufertur. Sectio enim venæ & cucurbitula sunt communia auxilia, & sæpe adhibentur ante medicamenta: ferrum autem posterius

H h 4

elle

esse debet medicamentis. Hinc ferro dicitur curari, quod præscinditur: at hoc est extre-
mum, cum sit periculosissimum, aut maximam
adferat jacturam, aut utrumque: igitur hoc
posteriorus esse debet medicamentis omnibus.
Igne utitur Medicus, quando non solum oportet auferre quod peccat, sed circumjacentes
partes emendare ac temperare: aut ob timo-
rem effluxionis sanguinis. *Cardan.* p. 847. Est
itaque extreum omnium remedium ignis seu
cauterium actuale, antiquissimi certe usus, ut
vel ex Hippocratis lectione discere licet. De
ratione operandi cauteriorum, modo adhiben-
di, multiplicique utilitate, consuli possunt
Scriptores Chirurgici.

[Atque hic desinimus cum *Jano Cornario & Anutio Foesio*, qui posterior sectionis hujus
octavæ aphorismos omnes *spurios* appellat atque
nothos: neque habet reliquos, qui istis super-
additi reperiuntur apud *van der Linden*: qui
etiam certe non ab Hippocrate profecti viden-
tur, nisi forte excipere velis qui extat num. 7.
sed qui est idem cum 5 apb. 9.]

INDEX

INDEX APHORISMORUM.

[*Numerus major Sectionem, minor aphorismum indicat.*]

A.

Abiomen in quovis morbo crassum præstat tenui & tabefacto. II. 35.

Abortus quo anni tempore timendus. III. 12.

- - - contingit gracilibus præter naturam. V. 44.

- - - febrentibus, quando vehementer extenuantur. V. 55. quando mammae gracilescunt. V. 37. 38. 53. quando fiat mediocriter carnosis. V. 45. a venæ sectione. V. 31. a diarrhoea. V. 34. a tenesmo. VII. 27.

Abscessus futuri significantur, quibus in febribus lassitudinis sensus est. IV. 31. in convalescentibus, in parte dolente. IV. 32. in parte, qua ante morbum doloris sensus fuit. IV. 33. *Febribus supervenientes*, febrem non solventes, morbi longitudinem significant. IV. 51. *Nepbriticis fieri*, quibus signis manifestum sit. VII. 36. *Abscessu ad articulos*, qui expestat in febribus, liberat urina copiosa, crassa & alba, quarto die, maxime, si etiam haemorrhagia narrum contingat. IV. 74.

Conf. Suppuratio.

Adolescentes optime degunt vere & prima estate. III. 18. minime tolerant jejunium. I. 13. 14. quibus morbia maxime obnoxii. III. 27.

Adstringentia convenient in vomitu cruento. VII. 37.

Aetas vicum pleniorum gravissime fert. I. 18. non omnibus naturis æque confert. III. 2. que Verisimilis est, copiosos in febribus movet sudores. III. 6. *Sicca aquilonia*, si eam secutus fuerit autumnus pluvius & austrius, quos det morbos. III. 13.

Aës per superiora purgandum. IV. 4. estate primis optimis

- time degunt pueri & adolescentes: III. 18. *adulta*,
senes. III. 18.
- Aestas* qui regnent morbi. III. 21.
- Ætas prima*. Vid. *Pueri*.
- - - secunda. Vid. *Adolescentes*.
 - - - tertia. Vid. *Juvenes & Viri*.
 - - - quarta. Vid. *Senes*.
 - - - quæ magis apta tolerando jejuno. I. 13.
- Ætatis consideratio* necessaria in evacuationibus. I. 2. &
in præscriptione victus. I. 17. *mutatio* liberationem
ad fert juvenibus comitalibus. II. 45.
- Æstas* alia ad alias anni tempestates, & loca, & vi-
ctus rationes, bene, vel male habent. III. 3.
- Alimentum*. Vid. *Vicius*.
- Alvus dura* fit ab aquilonia tempestate. III. 5.
- - - *bumida* per juventutem, exsiccatur senescentibus;
& contra. II. 20. Juvenibus magis confert, quam sic-
ca; contra in senectute II. 53. Senibus est morbus.
III. 31. fit ab austrina aëris constitutione. III. 17. ab
hemorrhagia copiosa in febribus. IV. 27.
 - Alvi fluxus* a morbo diurno, malum. VIII. 5.
 - - - *periurbationes* sponte evenientes, quæ conductant.
I. 2.
 - - - *dejectione pauca* significatur, ubi urina multa nocte
redditur. IV. 83.
 - - - *dejectiones* mōrbos indicant fore judicatu faciles vel
difficiles, breves vel longos. I. 12. Earum *mutationes*
quando juvent, II. 14. *Biliose*, oborta surditate cef-
fiant, & iisdem exortis surditas finitur. IV. 28. 6c.
 - Crude* sunt ab atra bile. VII. 68. *Sincere* in longo
mōrbo, malum. VII. 6. ab his dysenteria, malum.
VII. 23. *Spume* in diarrhoeis, ex capite defluunt.
VII. 30. *Nigre*, pessima. IV. 21. Quæ habent sedi-
menta strigmatibus similia, quid indicent. VII. 67.
 - In *dejectionibus biliosis* lac dare, malum. V. 64.
 - - - *profusivum*. Vid. *Diarrhœa*.
- Ambidextra* non est foemina. VII. 43.
- Angina* repente in febre accidens, nullo tumore se ma-
nifestans, lethalis. IV. 35. intra plumones translata,
in septem diebus interficit, vel fit suppuratio. V. 10.
- Angina* (In) tumor, bonum. VI. 37. VII. 49.
- Angina* sunt per pluviosas anni tempestates. III. 16.
regnant vere. III. 20. & autumno. III. 22.

Animo

Animi deliquium inducitur a calido frequenter usurpato.
V. 16. fit a rupto intus tuberculo. VII. 8. accedens
fluentibus menstruis, malum. V. 56. Crebro & vehe-
menter contingens circa manifestam causam, subitam
ad fert mortem. II. 41.

Anni tempora. Vid. *Tempestates.*

Ano amicum est calidum. V. 22.

Anxietudinem solvit potio vini aqua temperati. VII. 56.

Apbonia. Vid. *Murus.*

Apibis pueris familiares sunt. III. 24.

Apoplexis fit ab atra bile. VI. 56. VII. 40.

- - - ab iatu in capite, malum. VII. 14.

Apoplexiom solvere vehementem, impossibile; debilem,
non facile. II. 42.

Apoplexies sunt per pluviosas tempestates. III. 16. hie-
me. III. 23. Senibus III. 31. maxime ea etate, quæ
est a quadragesimo ad sexagesimum. VI. 57.

Appetitus dejecsus per initia morbi præstat vegeto. II.
32. sine febre, indicat vomitorium. IV. 17. in longa
dysenteria, malum. VI. 3. in morbo diuturno, ma-
lum. VII. 6.

Aqua quæ levissima. V. 26.

- - - calida. Vid. *Calidum.*

- - - frigida. Vid. *Frigidum.*

- - - inter cetera, Vid. *Hydrops.*

Aquilonia aeris consilio corpora densat, roborat, &c.
sed habet & sua incommoda III. 17. quos inducat
morbos. III. 15.

Andribus (Ex) vehementibus convulsio, aut tetanus,
malum. VII. 13.

Ars medica longa. I. 1. Quid ad eam requiratur. *ibid.*

Arbritides regnant per tempestatum magnas siccitates.
III. 16. Vere. III. 20. infestant Senes. III. 31.

Articulorum tumores & dolores frigida affusa levat.
V. 25.

Astarides. Vid. *Vermes.*

Asthmata gignuntur autumno. III. 22. contingunt etati
puerili. III. 26. virili. III. 30.

Asthma (Ex) gibbosæ ante pubertatem, moriuntur.
VI. 46.

Asthes indigent multo alimento. I. 15. eorum valetudo
est lubrica. I. 3.

Atra bilis. Vide *Bilis atra.*

Atrabilarii. Vid. *Melancholici.*

40.

Astenuata. Vid. *Extenuata.*

Auditus deficiens in febre continua, imbecillo jam corpore, in propinquuo mors est. IV. 49. *gravis* fit ab austrina aëris constitutione. III. 5. 17. ei obnoxia est ætas senilis. III. 31.

Aurum dolores regnant æstate. III. 21. *humiditates pueris* sunt familiares. III. 24.

Austrina aëris constitutio corpora exsolvit, humectat, & varios inducit morbos. III. 5. 17.

Autumnus viðum pleniorē gravissime fert. I. 18. tabidis malus est. III 10. *pluvius & austrinus*, succedens æstati sicce & aquiloniæ quos generet morbos. III. 13. *aquilonius & fine pluvii*, commodus natura humidioribus & mulieribus, reliquis morbosus. III. 14.

Autumno qui regnent morbi III. 22. podagra fere moverunt. VI. 55. morbi fūnt acutissimi & maxime exstiales. III. 9. *primo* optime degunt senes. III. 18. *adulto* juvenes & viri. *ibid.*

B.

Balbi maxime corripiuntur longis diarrhoeis. VI. 32.

Balbusies subita, ab atra bile. VII. 40.

Balneum solvit oculorum dolores. VI. 31. VII. 46.

Bilis atra per morborum initia supra vet inferius prodiens, lethale. IV. 22. 23. Conf. *Melancholia*.

Borealis aëris constitutio. Vid. *Aquilonia*.

Bubonibus (Ex) febres omnes male, præter diarias. IV. 55.

C.

Cachexia incident in ætatem senilem. III. 31.

Cecitas ex melancholia. VI. 56.

Calculi gignuntur in puerili ætate. III. 26.

Calculus vesicae notatur ab urina, in qua arenose subdidentur. IV. 79.

Calefacere oportet perfrigerata &c. V. 19.

- - - confertim, & repente, periculofum. II. 51.

Calidum quibus corporis partibus utile. V. 18.

Calidum quæ præfet corpori commoda. V. 22. frequenter usurpatum quas adferat noxas. V. 16. aqua calida capiti affusa solvit febrem. VII. 42.

Cæs

Calor nativus plurimus hieme & vere. I. 15. qua parte corporis lenticit, ibi morbus est. IV. 39. vehemens internorum, dum externa frigent, in febribus continuis, lethale. IV. 48. VII. 72.

Calvis non fiunt varices magni, &c. VI. 34.

Calvito non tentantur eunuchi. VI. 28.

Cancros oculosis curare non oportet. VI. 38.

Capiti affusa aqua calida solvit febrem. VII. 42.

Capitis dolores gignuntur hieme. III. 23. post autumnum pluvium & austrinum, quem præcesserit ætas sicca & aquilonia. II. 13. arguuntur præsentes, vel significantur futuri in febribus, prodeuntibus urinis subjugalibus. IV. 70. Sanis dærepente contingentes, cum defectione vocis & stertore, intra septem dies adferrunt mortem, nisi febris superveniat. VI. 51. *Salvuntur* pure, aut aqua, aut sanguine, per nares. vel os, vel aures effluente. VI. 10. in iis incisa vena in fronte prodest. V. 68. lac exhibere, malum. V. 64.

Capitis gravitas ab austrina aëris constitutione. III. 5 17. a suffitu odoramentorum. V. 28. Eam solvit calidum. V. 22. Ab istu in capite stupor, aut delirium, malum. VII. 14.

Cardialgia in febribus, malum. IV. 65. citra febrem, indicat vomitorium. IV. 17.

Caro livida ex osse ægrotante, malum, VII. 2.

Carnium effeminatio a calido frequenter adhibito. V. 16.

Cartilaginis vulnera non consolidantur. VI. 19. VII. 28. *Catarrbi* brevi interficienes post hiemem austrinam & pluviam, cui successerit ver siccum & aquilonium. III. 12. in thorace in 20 diebus suppurantur. VII. 38.

Catarrbis tufsculosis obnoxia est senectus. III. 31.

Catharsica. Vid. *Purgantia*.

Cephalalgia. Vid. *Capitis* dolores.

Cerebrum concussum, vocis deflectionem inducit. VII. 58. spbactelatum, in tribus diebus mortem adfert. VII. 50.

Cerebri vulnera sunt lethalia. VI. 18.

Cerebro vulnerato & febris & bilis vomitio supervenit. VI. 50.

Cerebro inimicum est frigidum, utile calidum. V. 18.

Cholera incident in virilem æstatem. III. 30.

Cibus. Vid. *Vetus*.

Cibi fastidium. Vid. *Appetitus* dejecus.

Cicatrices cavæ fiunt ab ulceribus inveteratis. VI. 45.

Cossa,

- Coda**, non cruda; educenda sunt, &c. I. 22.
- Collum** repente intortum, ut deglutitio fieri nequeat, in febre, nullo existente tumore, lethale. IV. 35.
- Comitialis morbus**. Vid. *Epilepsia*.
- Conceptus**. Vid. *Gravida*.
- Confuetudo** facit, ut etiam deteriora minus turbent. II. 50. & ut senes, ac invalidi, facilis ferant labores, quam juvenes, & robusti, illis minus assueti. II. 50.
- Conſeruadini** aliquid concedendum in praescribenda viſtus ratione. I. 17.
- Conſorieries** in morbis remedio est. II. 22.
- Convalescentes** cur vires non recipiant. II. 8. 31. qua parte dolent, in ea habebunt abscessum. IV. 32.
- Convulſio** ex repletione aut vacuatione oritur. VI. 39. a Veratro, IV. 16. eaque letalis, V. 1. a purgante medicamento, letale. VII. 25. ex profusa purgatione, malum. V. 4. ex vulnere, letalis. V. 2. ex hemorrhagia, malum. V. 3. VII. 9. ex melancholia, VI. 56. ex volvulo, malum. VII. 10. ex vigilia, malum. VII. 18. ex vehementibus ardoribus, malum. VH. 13. in febribus, malum. IV. 67. in febribus acutis, malum. IV. 66. a frigido. V. 17. 20. superveniens menstruis fluentibus, malum. V. 56. quando tumores in ulceribus derepente disperant. V. 65.
- Convulſionem** indicat spiritus offensans (seu respiratio molesta) in febribus. IV. 68.
- Convulſioni** febrem advenire praestat, quam convulſionem nem febri. II. 26.
- Convulſiones** solvis superveniens febris. IV. 57. frigida affusa. V. 25. febris quartana V. 70. mitigat calidum. V. 22.
- Convulſiones** pueris familiares sunt. III. 25.
- Cordis vulnera** letalia sunt. VI. 18.
- Coryze**. Vid. *Gravides*.
- Coxendicum** dolores. Vid. *Ischiades*.
- Craſſi** celerius intereunt, quam graciles. II. 44.
- Craſſe** præter naturam *feminæ*, quare non concipient. V. 46.
- Crisis difficilis** in febribus, quibus sexto die rigores contingunt. IV. 29. in febre, quæ quotidie eadem hora revertitur. IV. 30.
- Crisis** septimo die contingens, indicatur quarto, urina prodeunte rubra, nubeculam habente. IV. 71. per sudores

A P H O R I S M O R U M . 49

- sudores in febribus, quibus diebus fiat. IV. 36.
Crisi solvantur morbi pueriles. III. 28.
Crisi indicantes dies. Vid. *Dies*.
Crises (Ante) de ciborum acceffione detrahendum I.
19.
Crisi præcedit nox gravior, sequitur levior. II. 13.
Crisi (in), & jam perfecta crisi, nihil movendum. I.
20.
Crisi (post) qæ relinqnuntur, recidivas faciunt. II.
12.
Cucurbitula ad mammas apposita fistit menstrua. V. 50.
Curationes. Vid. *Remedias*.
Cutis emollitur, extenuatur, a calido. V. 22.
Cutem habentes *aridam* & *duram*, sine sudore moriuntur; contra, quibus illa est *tarda* & *rara*. V. 71.

D.

- D***efluxiones*, Vid. *Catarrhi*.
Deglutisito abolita, collo repente intorto, in febre, letale. IV. 35.
Dejectiones. Vid. *Alvi dejectiones*.
Deliquium animi. Vid. *Animi deliquium*.
Delirium fit ab osse perfecto. VII. 24. ex multo potu, malum. VII. 7. ab hemorrhagia, malum. VII. 9. ex volvulo, malum. VII. 10. ab iectu in capite, malum. VII. 14. ex vigilia, malum. VII. 18. in febre continua cum asthmate, letale. IV. 50.
Delirium solvit tremores in febribus ardentibus. VI. 26.
solvisur somno. II. 2.
Deliria cum risu tauriora; cum studio adhibito, periculoflora. VI. 53.
Dentibus inimicum est frigidum, calidum utile. V. 18.
- - - adnascentes fordes glutinosæ, in febre, vehementiorem fore morbum significant. IV. 53.
Desipientia. Vid. *Delirium*.
Dieta. Vid. *Vitus*.
Diaphragmatis vulnera letalia sunt. VI. 18. *dolores supra diaphragma* vomitorium indicant: *infra illud*, purgans per alvum. IV. 18.
Diarrhæa solvit leucophlegmatiam. VII. 29. in lippitudine prodest. VI. 17. in pleuritide, & peripneumonia, malum. VI. 16. succedit puris sputo. VII. 16. tabidis

- tabidis superveniens, letalis.* V. 14.
Diarrhoeam solvit sponte superveniens vomitus. VI. 15.
Diarrhoea (a) dysenteria. VII. 75.
Diarrhoea regnant estate. III. 21. pluviosis anni tempestibus. III. 16. pueris sunt familiares. III. 25.
Diarrhoeis diuornis obnoxii sunt in primis balbi. VI. 32.
& zetas virilis. III. 30.
- - - - (in) dejectionum mutationes juvant, nisi in pravas commutentur. II. 14. excrementsa spumosa, ex capite defluant. VII. 30.
Dies indicis, seu crisiis indicantes. II. 24.
Difterio nervorum. Vid. *Tetanus.*
Dolor qua parte sentitur convalescentibus, illic futurus significatur abscessus. IV. 32. qua parte ante morbum fuerit, illic futurum abscessum notatur. IV. 33. quibus non sentitur, iis mens agrotat. II. 6.
Dolores nam multum inter se differant, considerandum est. VI. 5. vehementes circa viscera, in febribus, malum. IV. 66 ad articulos fiant post longas febres. IV. 44. VII. 63. & notant ægrum copiosioribus cibis ut. IV. 45. VII. 64. laterum acuti fiant, quando tumores in ulceribus derepente evanescunt. V. 65. ad ventrem, si sublimes, sunt leviores; non sublimes, vehementiores. VI. 7.
Dolore diurno (a) partium circa ventrem, suppuratio. VII. 22. a vehementi partium ad ventrem, extremitum frigus, malum. VII. 26.
Dolorem solvit calidum, V. 22. torpor modicus, V. 25. ad hypochondrium sine inflammatione, febris superveniens. VI. 40. hepatis, febris. VII. 52.
Doloribus (in) supra septum transversum, indicantur vomitoria; infra illud, purgantia. IV. 18.
- - - - (ex duobus), vehementior alterum obscurat. II. 46.
Dysenteria fit a diarrhoea. VII. 75. quando tumores in ulceribus derepente evanescunt. V. 65. ab atra bile ortum ducens, letalis. IV. 24. a sincera dejectione. malum. VII. 23. a mania, bonum. VII. 5. lienosis superveniens, bonum. VI. 48.
Dysenteria longa lienosorum terminatur in hydropem, aut lienteriam, & hinc in mortem. VI. 43.
Dysenteria regnat autumno. III. 22. post hiemem sicciam & aquiloniam, cui succederit Ver pluvium & austrinum.
III.

III. II. post hiemem austrinam ac pluviam, si secutum fuerit Ver siccum & aquilonium, III. 12. in magnis siccitatibus. III. 16.

Dysenteriis obnoxia est ætas virilis. III. 30.

- - - longis (in) appetitus prostratus, malum. VI. 3.

Dysenteria (a) fit lienteria. VII. 76.

Dysenterici si veluti carunculas dejicient, malum. IV. 26.

Dyspnæa in febre continua, letale. IV. 50.

Dyspnæa senibus familiares sunt. III. 31.

Dysuria ab aquilonia anni tempestate. III. 5. senibus est familiaris. III. 31.

Dysuriam solvit venæ sectio. VI. 36. VII. 48. vini portio. VII. 48.

E.

Ebrius derepente mutus factus, moritur convulsus, nisi &c. V. 5.

Ecstasis a mania, bonum. VII. 5.

Efflorescentia. Vid. *Pustula*.

Elleborus albus. Vid. *Veratrum*.

Emetica. Vid. *Vomitoria*.

Epilepsia regnant Vere, III. 20. autumno, III. 22. per pluviosas anni tempestates. III. 16. familiares sunt Juvenibus. III. 29. qui liberationem accipiunt mutatione ætatis, & regionum, & viætum. II. 45. ante pubertatem contingentes, depositionem accipiunt; commoriuntur, quibus accident viginti quinque annos natis. V. 7.

Erysipelas fit ab offis denudatione. VIII. 19. introverti, malum; contrarium, bonum. VI. 25. in utero gravidæ, letale. V. 43.

Erysipelati utile frigidum. V. 23.

Erysipelate (ab) putredo, aut suppuratio, malum. VII. 20.

Evacuatione curantur morbi ex repletione. II. 22.

Evacuationes quæ utiles. I. 2. 23. 25. ad extremum deductæ, periculose. I. 3. ducendæ sunt per loca convenientia, quo maxime vergunt. I. 21. ad animi affectionem quando fieri debeant. I. 23. Multæ & repentinae, periculose. II. 51. Convalescentibus quando conferant. II. 8.

Vol. II.

I i

Eunuchi

Eunuchi neque podagra laborant, neque calvescant.
VI. 28.

Exanthemata. Vid. *Pustulae.*

Excrementa alvi. Vid. *Alvi dejectiones.*

Excretiones per vesicam, alvum, & carnes &c. confiseranda sunt, VII. 79. cum fauces ægrotant, aut tubercula in corpore exortuntur. II. 15. celeres fiunt a cibis multum & celeriter nutrientibus. II. 18. In febribus continuis quæ bonæ, quæ malæ. IV. 47.

Exercitatio Vid. *Labor.*

Experiensia fallax. I. 1.

Extenuata corpora, quæ celeriter, quæ lente reficere oporteat. II. 7. In febribus magnis non extenuari, vel magis quam ratio postulat, quid significet. II. 28.

Externa frigida, dum interna uruntur, in febribus continuis, letale. IV. 48. VII. 72.

Extrema, in acutis morbis frigida, malum VII. 1. a vehementi dolore partium ad ventrem, malum. VII. 26.

F.

Faciæ partes perverse in febre continua, corpore jam imbecillo, mors in propinquo est. IV. 49. VII. 73.

Fæces alvinæ. Vid. *Alvi dejectiones.*

Fames exsiccata. VII. 59. Quibus conveniat. *ibid.* Ni-mia, non bonum. II. 4.

Fame (in) laborare non convenit. II. 16.

Famen solvit Vini potio. II. 21.

Conf. *Jejunium.*

Fastidium cibi. Vid. *Appetitus dejectus.*

Fauces exasperantur ab aquilonia tempestate. III. 5. In earum affectibus, excretiones considerandæ sunt. II. 15.

Febris cerebro vulnerato supervenit. VI. 50. fluente sudore non remittens, malum. IV. 56. Revertitur, quæ non diebus imparibus demiserit. IV. 61. prehendens ebrium, qui drepente mutus factus, solvit malum. V. 5. superveniens valvo, ex stranguria orto, morbum collit. VI. 44. Convulsioni, & tetano superveniens, solvit morbum. IV. 57. dolores ad hypochondrium circa inflammationem, solvit. VI. 40. Solvit capitis dolores drepente sanis contingentes. VI. 51. Solvit item hepatis dolorem. VII. 52.

Febrem

A P H O R I S M O R U M . 499

Febrem convulsioni advenire præstat, quam febri convulsionem. II. 26.

- - - solvit aqua calida capiti affusa. VII. 42.

Febres, quibus sexto die rigores contingunt, difficilem habent iudicationem. IV. 29.

- - - quæ quotidie eadem hora revertuntur, difficilem habent iudicationem. IV. 30.

- - - quibus abscessus superveniunt, si primis iudicationibus non solvantur, morbi longitudinem significant. IV. 51.

- - - in quibus quotidie rigores, quotidie solvuntur. IV. 63.

- - - pueris familiares sunt. III. 25.

- - - ex bubonibus omnes malæ, præter diarias. IV. 55.

Febris (in) copiosos sudores expectare oportet, cum æstas Veri similis est. III. 6.

- - - qui sudores boni IV. 36.

- - - laffitudinis sensus, significat futuros abscessus. IV. 31.

- - - fortes glutinosæ ad dentes, vehementiores fore febres designant. IV. 53.

- - - iæterus ante diem septimum obortus, malum, IV. 62. bonum contra, si die septimo, & postea, contingat. IV. 64.

- - - cardialgia, malum. IV. 65.

- - - pavores per somnos, aut convulsiones, malum. IV. 67.

- - - spiritus offensans, malum. IV. 68. VI. 54.

- - - Urinæ juvantes, quales. IV. 69. quæ habent sedimenta crassiori farinæ similia, longum fore mortuum denunciant. VII. 31. subjugales quid notent. IV. 70.

- - - hypochondria sublata, murmurantia, quid significant. IV. 73.

- - - qui exspectatur abscessus ad articulos, non sit, si quarto die fluit urina multa, &c. IV. 74.

Febres acutæ per squalores fiunt. III. 7. & ab autumno aquilonio ac sine pluviis. III. 14. item post hiemem siccam & aquiloniam, ac Ver pluviam & austrinum. III. 11. contingunt Juvenibus. III. 29.

Febris acutis (in) sudores frigidi mortem significant; in mitioribus, diurnitatem morbi. IV. 37.

- Febribus acuis (in) convulsiones & circa viscera dolores
vehementes, malum.* IV. 66.
- - - lac dare, malum. V. 64.
Febris ardens a superveniente rigore solvitur. IV. 58.
Febris ardentes æstate. III. 21. iisque obnoxia ætas viriliis. III. 30.
Febribus ardentibus (in) non multum sitiunt, qui patiuntur tussiculam sicciam. IV. 54. contingentes tremores delirium solvit. VI. 26.
Febris continua regnant æstate. III. 21.
- - - tertia quaque die vehementius afflgentes, periculosa: secus, si intermisserint. IV. 43. VII. 62.
Febre continua (in) rigor frequenter incidens, ægro jam debili, letale est. IV. 46. dyspnœa, & delirium, letale. IV. 50.
- - - facie partes spasmo affectæ, deficientibus jam visu & auditu, corpore imbecillo, mors in propinquuo est. IV. 49. VII. 73.
Febribus continua (in) quæ excretiones bonæ quæ mala. IV. 47.
- - - Si partes externæ frigeant, internæ urantur, cum siti, letale est. IV. 48. VII. 72.
Febres diurnæ adolescentibus familiares sunt. III. 27.
- - - erraticæ gigantur autumno. III. 22.
- - - longæ in pluviosis anni tempestatibus accidunt. III. 16. tubercula ad articulos, vel dolores nunciant.
- - - IV. 44. VII. 63.
Febribus longis (in) lac dare convenit. V. 64.
Febris tertiana exquisita septem circuitibus judicatur. IV. 59.
Febris tertianæ regnant æstate. III. 21.
- - - quartana regnant æstate. III. 21. autumno. III. 22. æstivæ sunt breves, autumnales longæ. II. 25.
- - - quartana solvunt convulsionem. V. 70.
Febribus quartanis (in) hæmorrhagia narium, malum. VIII. 3.
Febricitantium corpora non extenuari, vel magis quam ratio postulat, malum. II. 28.
Febricitantibus lac malum. V. 64.
- - - cibus non dandus. VII. 65.
Flatibus non multum vexantur iæterici. V. 72.
Fecunditas. Vid. *Fæmina*.

Fæmina

A P H O R I S M O R U M. 501

Femina non est ambidextra. VII. 43. non tentatur podagra, nisi menses ipsi defecerint. VI. 29.

- - - num sterilis sit, an fœcunda, experimentum. V. 59.

Feminae quæ sint steriles. V. 46. 62. quæ fœcundæ. V. 62.

Fomentum solvit oculorum dolores. VI. 31.

Fracturae. Vid. *Ossa*.

Frigidum quæ inducat corpori mala. V. 17. 20. 24. quibus corporis partibus inimicum sit. V. 18. quando utile in tetano. V. 21. quæ adferat corpori commoda. V. 23. 25.

Frigus qua parte corporis sentitur, ibi morbus est. IV. 39.

- - - externorum, dum interna urantur, in febribus continuis, letale. IV. 48. VII. 72.

- - - extremonum in acutis morbis, malum. VII. 1.

- - - a vehementi partium ad ventrem dolore, malum. VII. 26.

Frigore (a) morientibus partibus calidum gratum. V. 22.

Conf. Refrigeranis.

Furor. Vid. *Mania*.

G.

Genuæ vulnus non coalescit. VI. 19.

Genitalium putredines gignuntur æstate. III. 21.

Genitalibus amicum calidum. V. 22.

Genitura humidior notat morbosam sanitatem. VI. 2.

Genuum gravitas indicat medicamentum catharticum. IV. 20.

Gibbosæ ex asthmate & tussi ante pubertatem, moriuntur. VI. 46.

Gingivarum pruritus, pueris familiares. III. 25.

Glandularum tumores. Vid. *Bubones*.

Glaucedines in seihilem æstatem incident. III. 31.

Graciles non tam cito intereunt, quam crassi. II. 44.

Gracilibus vomitoria conducunt. IV. 6.

- - - - præter rationem, lac dare convenit. V. 64.

Gravidines gignuntur post autumnum pluvium & austri-

num, quem præcesserit ætas sicca & aquilonia. III.

13. diuturnæ ab autumno aquilonio & fine pluvii.

III. 14.

- Gravides* regnant Vere. III. 20. hieme, III. 23.
 - - - in senibus non coquuntur. II. 40.
Gravida an sit foemina, qui cognoscatur. V. 41. 61.
 marem, an foeminam gestet. V. 42.
Gravidæ graciles præter naturam, abortiant. V. 44.
 mediocriter carnosæ quare abortiant. V. 45.
 - - - non fiunt foeminae, quæ præter naturam sunt
 crassæ. V. 46.
 - - - febientes, si vehementer attenuantur, difficul-
 ter pariant, vel abortiunt. V. 55.
Gravidarum (e) mammis lac copiosum effluens, fœtum
 imbecillum significat. V. 52.
Gravidis purgantia medicamenta quando exhibenda. IV.
 I. V. 29.
 - - - morbi acuti letales sunt. V. 30.
 - - - venæ seftio abortum facit. V. 31. item diar-
 rhœa. V. 34.
 - - - abortionis periculum est, quando mammae
 gracilescunt. V. 37. 53.
 - - - erysipelas in utero, letale. V. 43.
 - - - uteri os connivet. V. 51.
 - - - si prodeant menstrua, fœtus non bene valet.
 V. 60.
 - - - superveniens tenebris abortum facit. VII. 27.

H.

- Habitus athleticus* ad summum progressus solvi debet.
 I. 3.
Hemoptyses Juvenibus familiares sunt. III. 29.
Hemorrhagia in ulceribus, malum. VII. 21.
Hemorrhagia regnant Vere. III. 20.
 - - - fiant a calido frequenter usurpatæ. V. 16.
Hemorrhagiis superveniens convulsio, vel singultus,
 malum. V. 3. VII. 9.
 - - - frigidum utile. V. 23. lac malum. V. 64.
Hemorrhagias (post) in febribus, alvi humectantæ. IV.
 27.
Hemorrhagia earium solvit surditatem in febribus. IV.
 60. & capitæ dolosæ. VI. 10.
 - - - in foeminis, deficientibes menstruis, bo-
 num. V. 33.
 - - - in quartanis, malum. VIII. 3.

Hemor-

A P H O R I S M O R U M . 503

Hæmorrhagie narium adolescentibus familiares sunt. III.

27.

Hæmorrhoides incident in etatem virilem. III. 30.

- - - - solvunt maniam. VI. 21.

- - - - supervenientes melancholicis, & nephriticis, bonum. VI. 11.

Hæmorrhodium fluxum improvide suppressum consequi solet hydrops, vel tabes. VI. 12.

Helleborus albus Vid. *Veratrum*.

Hepar in ictericis durum, malum. VI. 42.

- - - aqua plenum, liquore in cavum abdominis effuso, æger moritur. VII. 55.

Hepatis vulnera letalia sunt. VI. 18.

- - - dolorem febris solvit. VII. 52.

Hepate (ab) inflammato singultus. V. 58. VII. 17.

Herpetibus exedentibus calidum utile. V. 22.

Hiems non omnibus æque utilis est. III. 2.

- - - vietum copiosum facilime fert. I. 15. 18.

Hiemem (post) siccum & aquiloniam, sequente vere pluvio & austriño, qui fiant morbi. III. 11.

- - - austrinam & pluviam, succedente vere sicco & aquilonio, qui gignantur morbi. III. 12.

Hieme ventres sunt calidissimi. I. 15.

- - - somni longissimi. ibid.

- - - qui regnent morbi. III. 23.

- - - per inferiora purgandum. IV. 4.

Horror a sudore, non bonum. VII. 4.

Horrore fiant ab aquilonia tempestate. III. 5.

Horrorem solvit vini potio aqua temperati. VII. 56.

Humidis corporibus fames utilis. VII. 59.

Hydrops a leucophlegmatia. VII. 74.

- - - ab hæmorrhoidibus improvide suppressis. VI. 12.

- - - hænosorum superveniens longæ dysenterizæ, mortem adfert. VI. 43.

- - - a Mania, bonum. VII. 5.

Hydropem solvit aqua ex venis in ventrem confluens. VI. 14.

Hydrops gignuntur autumno. III. 22.

Hydrops secus quando timendus IV. 11.

Hydropici, quibus omnis aqua simultaneæ educitur, omnino moriuntur. VI. 27.

Hydropicorum ulceræ difficilia sanatu. VI. 8.

- Hydropicis tussis superveniens, malum.* VI. 35. VII. 47.
Hypochondria sublata, murmurantia in febribus, quid futurum significant. IV. 73.
 - - - - elevata & murmurantia habentibus lac dare non convenit. V. 64.
Hypochondrii dolores sine inflammatione, febris superveniens solvit. VI. 40.
Hysterica passioni pellenda conductit sternutatio. V. 35.

I.

- Iaterus in febribus ante septimum diem, malum.* IV. 62. bonum, si die septimo, &c. IV. 64.
Iatrici non multum flatulentia sunt. V. 72.
Iatricis si hepar durum, malum. VI. 42.
Jejunium qua etate magis vel minus toleretur. I. 13.
Ileus. Vid. Volvulus.
Impetigines regnant Vere III. 20.
Impura corpora quo magis nutriuntur, eo magis abundant. II. 10.
Infantes. Vid. Pueri.
Inflammationibus recentibus frigidum utile. V. 23.
Insania. Vid. Mania.
Intestinorum difficultas. Vid. Dysenteria.
 - - - - dolores indicant catharticum. IV. 20.
 - - - - levitas. Vid. Lienteria.
 - - - - tenuium vulnera letalia sunt. VI. 18. 24.
Intestino reeo (ab) inflammatio fit stranguria. V. 58.
Iscbiades giguntur autumno. III. 22.
Iscbiade diurna detentis, si caput femoris ex suo articulo decidit & rursus incidit, iis mucores innascuntur. VI. 59. & sequitur tabes cruris, aut claudicatio. VI. 60.
Judicatio. Vid. Crisis.
Judicium difficile. I. 1.
Juvenes melius degunt cum alvo humida, quam siccata. II. 53. magis ægrotant, quam senes. II. 39. optime degunt autumno adulto & hieme. III. 18. quibus morbis sint obnoxii. III. 29. *comisiales* liberationem accipiunt mutatione etatis, regionis, virtutum. II. 45.

Labor

L.

- L**abor non convenit in fame. II. 16.
Labores consuēti facilius feruntur, etiam ab invalidis & senibus, quam a robustis & juvenibus, qui illis non assueti. II. 49.
Lac quibus exhibere conveniat, quibus non. V. 64.
Lac in mammis virginum a defectu menstruorum. V. 39.
 - - copiosum e mammis gravidarum effluens, sœtum imbecillum significat. V. 52.
Lacryma voluntariae nihil mali portendunt, contra, quæ sunt præter voluntatem. IV. 52. VIII. 2.
Languor. Vid. *Torpor*.
Lassitudines sponte abortæ, morbos prænunciant. II. 5.
Lassitudinis a labore, quies remedium. II. 48.
 - - - sensus in febribus, significat futuros abscessus. IV. 31.
Laterum dolor. Vid. *Pleuritis*.
Lepra regnant Vere. III. 20.
Lethargi gignuntur hieme. III. 23. iis est obnoxia ætas virilis. III. 30.
Leucopblegmatiam diarrhoea solvit. VII. 29.
Leucopblegmatia (a) hydrops. VII. 74.
Lichenes. Vid. *Impetigines*.
Lienes magni gignuntur autumne. III. 22.
Lienos, superveniente longa dysenteria, hydropici sunt, aut lienterici, & pereunt. VI. 43.
Lienosis superveniens dysenteria, bonum. VI. 48.
Lienteria a dysenteria. VII. 76.
 - - - lienosorum superveniens longæ dysenterie, mortem adfert. VI. 43.
Lienteria gignuntur autumno. III. 22. iis obnoxia est ætas virilis. III. 30.
Lientericis hieme non dandum vomitorium. IV. 12.
 - - - superveniens ructus acidus, bonum est. V. 1.
Lingua de repente incontinens, atram bilem indicat. VII. 40.
Liposbymia. Vid. *Animi deliquium*.
Lippitudines regnant æstate. III. 21. post hiemem siccant &

- & aquiloniam, quam secutum fuerit Ver pluvium ac austrinum. III. 11. per magnas siccitates. III. 16.
Lippitudines aridae, post hiemem austrinam & pluviam, cui succederit Ver siccum & aquilonium. III. 12. ab autumno aquilonio ac fine pluviosis. III. 14.
Lippientibus diarrhoea prodest. VI. 17.
Lumborum dolor citra febrem, indicat medicamentum catharticum. IV. 20.
 - - - dolores gignuntur hieme. III. 23.
Lumbrici. Vid. *Vermes*.

M.

- M**acilenti. Vid. *Graciles*.
Mammae in gravidis *gracilentes*, quid portendant. V. 37. 38. 53.
Mammae solidae in gravidis, valentem foetum significant. V. 52.
Mammis (ex) gravidarum lac copiosum effluens, foetus imbecillum significat. V. 52.
 - - - (in) collectus sanguis, maniam significant. V. 40.
 - - - (in) virginum lac, notat menstruorum defecum. V. 39.
Mania ex melancholia. VI. 56.
 - - - significatur foeminis, quibus sanguis in mammis colligitur. V. 40.
Maniae regnant Vere, III. 20. autumno. III. 22.
 - - - oriuntur, quando tumores in ulceribus dereum te disparent. V. 65.
Maniam solvunt supervenientes varices, vel haemorrhoides. VI. 21.
Mania (a) dysenteria, aut hydrops, aut ecstasis, bonum. VII. 5.
Mos, an foemina, in utero gestetur, qui cognoscitur. V. 42. Mares uteri dextra parte, foemina sinistra magis gestantur. V. 48.
Medulla spinalis inimicum est frigidum, utile calidum. V. 18.
Melancholia gignuntur Vere, III. 20. autumno. III. 22. autumno aquilonio & fine pluviosis. III. 14.
Melancholiam notant metus & tristitia, si diu perseverent. VI. 23. *Me-*

Melancholia (ex) apoplexia , aut convulsio , aut mania ,
aut cæcitas . VI. 56.

Melancholici largius per inferiora purgandi sunt . IV. 9.

Melancholici supervenientes hæmorrhoides , bonum .
VI. 11.

Mens ægrotas iis , qui dolorem præsentem non sentiunt .
II. 6.

Mensis supor a calido frequenter usurpato . V. 16.

Mensis vehementis emotio. Vid. Ecclafis.

Mense constare , quovis in morbo bonum . II. 33.

Menstrua baud debite prodeuntia , & decolorata , purgationem indicant necessariam esse . V. 36.

- - - si suntur apposita ad mammae cucurbitula . V.
50.

- - - si fluant in gravida , fœtus non bene valet . V.
60.

- - - non prodeuntia , quando notent fœminam esse
gravidam . V. 61.

Menstruorum (circa) eruptionem solvuntur morbi pueriles . III. 28.

Menstruus ducendis apti sunt suffitius odoramentorum .
V. 28.

- - - erumpentibus sifflitur vomitus cruentus . V.
32.

- - - fluentibus accedens convulsio , & animi deliquium , malum . V. 56.

- - - fluentibus copiosioribus , & non prodeuntibus ,
eveniunt morbi . V. 57.

- - - deficientibus hæmorrhagiam narium contingere , bonum . V. 33.

- - - deficientibus , lac in mammis . V. 39.

Methodus medendi non temere mutanda . II. 52.

Mercurii perseverans melancholiæ notat . VI. 23.

Micetus sanguinis significat venulam in renibus ruptam .
IV. 78. cum grumis , cum stranguria , doloreque iam
imo ventre & interfoemineo , partium circa vesicam
vitium notat . IV. 80. VII. 39.

Morbus est , qua parte corporis sudor est . IV. 38. qua
parte corporis calor est , aut frigus . IV. 39.

Morbi summa vehementia tenuissimum postulat victum . I.
8.

Morbi vigorem (ante) quo victa utendum . I. 9. 10. &
in ejus exacerbationibus . I. 11. & ante ejus judicationem .
I. 19.

Morbi

- Morbi longitudo nunciatur, ubi corpus alternatim & refrigeratur & incalscit, vel color aliis ex alio oritur.* IV. 40. VII. 60. quando febrentibus fluunt urinæ cum sedimentis crassiori farinæ similibus. VII. 31.
- Morbo diuurno (in) ciborum fastidium, malum.* VII. 6.
- - - *diuurno (a) alvi fluor, malum.* VIII. 5.
- Morbi eveniunt a menstruis non prodeuntibus, & ab iis fluentibus copiosioribus.* V. 57. a tempestatibus anni III. 1.
- - - *alii ad alias anni tempestates bene, vel male habent.* III. 3.
- - - *an futuri judicatu difficiles vel faciles, breves vel longi, indicant urinæ, alvi excrementa & sudores.* I. 12.
- - - *constantes & faciles sunt judicatu in tempestatibus anni tempestivis & constantibus; contra in inconstantibus.* III. 8.
- - - *summi summas postulant curationes.* I. 6.
- - - *ex replectione curantur evacuatione.* II. 22.
- Morborum consideratio necessaria in evacuationibus.* I. 2.
- - - *aceffiones & conditiones, per quæ indicentur.* I. 12.
- - - *initia, (per) si quid movendum videtur, moveri debet: cum vero vigent, quiescere præstat.* II. 29. Ratio. II. 30.
- - - *bilem atram supra, vel infra prodire, letale.* IV. 22.
- - - *initia (circa) cibum fastidentes melius degunt, quam qui illam bene sumunt.* II. 32.
- - - *reversiones.* Vid. *Recidiva.*
- Morbos prænunciant lassitudines sponte obortæ.* II. 5.
- Morbis (in) quæ præter rationem eveniunt mala, non admodum timenda, nec bonis fidendum.* II. 27.
- - - *minus periclitantur, quorum naturæ, ætati, habitui & anni tempestate illi magis fuerint cognati.* II. 34. VIII. 1.
- Morbi acuti intra dies quatuordecim judicatione terminantur.* II. 23. raro ferunt purgationes. I. 24. gravidis sunt letales. V. 30.
- Morbum acutum significant urinæ cum sedimentis biliosis, supra tenuibus.* VII. 32.
- Morborum acutorum prædictiones non certæ sunt.* II. 19
- Morbis*

- Morbis acutis* (in) quando purgandum. I. 24.
 - - - extrema frigida, malum. VII. 1.
Morbus peracutus statim extremos habet labores, & extreme tenuissimum requirit viatum. I. 7.
 - - - *valde acutis* (in) quando purgante medicamento utendum. IV. 10.
Morbi acutissimi sunt per autumnum. III. 9.
Morbos autumnales per anni tempestates expectare convenit, quando eodem die modo calor, modo frigus fit. III. 4.
Morbus lateralis. Vid. *Pleuritis.*
Morbi pueriles iudicatione solvuntur &c. III. 28.
Morbus regius. Vid. *Ierus.*
Mors subita expectat eos, qui frequenter &c. animo linquuntur. II. 41.
Motus corporis convenit a veratro sumpto. IV. 14. 15.
 Conf. *Labor.*
Mulier. Vid. *Fæmina.*
Mutationes paulatim induæ securæ sunt. II. 51.
 - - - in corpore contingentes *caloris* & *frigoris*, morbi longitudinem significant. IV. 40. VII. 60.
 - - - *frigoris*, & *caloris*, in tempestatibus anni, morbos pariunt. III. 1.
Murus fit, cui cerebrum concussum. VII. 58.
 - - - ab ebrietate, convulsus moritur nisi eum febris prehendat, &c. V. 5.
Muri a capitis doloribus dereumpte in sanitate contingentibus, liberantur superveniente febre, alias intra septem dies pereunt. VI. 51.

N.

- N**ares natura buminiores sunt valetudinariis. VI. 2.
Narium buminidades familiares ætati senili. III. 31.
 - - - *bæmorrhagia.* Vid. *Hæmorrhagia.*
Nares (per) effluens pus, aut aqua, aut sanguis, solvit capitis dolorem. VI. 10.
Nature aliae ad æstatem, aliae ad hiemen bene, vel male habent. III. 2.
Nepbritides incident in æstatem senilem. III. 31.
Nepbriticis supervenientes hæmorrhoides, bonum. VI. 11. abscessus fieri ad externa, vel interna loca, quibus doceatur signis. VII. 36. *Nervi*

Nervi vulnerati non coalescunt. VI. 19. VII. 28.

Nervorum diffusio. Vid. *Titanus*.

- - - - *impotensia a calido frequenter usurpato.* V. 16.

Nervis inimicum est frigidum, utile calidum. V. 18.

Nigredines a frigido. V. 17. 20.

Nimium omne naturæ inimicum. II. 51. 4. in vieti. I. 4. II. 4. 17. in somno & vigilia. II. 3. VII. 71.

Nox crisi præcedens gravis, sequens levior. II. 13.

O.

Obſi. Vid. *Craſſi*.

Occasio præceps. I. 1.

Oculi rubentes a vomitu, malum. VII. 3.

Oculorum humiditates sunt in ætate senili. III. 31.

- - - - *dolores solvit meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum purgans.* VI. 31. VII. 46.

Oculis (ex) subapparens album in ſomno, pravum ſignum est. VI. 52.

Conf. *Vifus*.

Omentum excidens computrefcat necesse est. VI. 58.

- - - os uteri comprimens, impedit conceptum.

V. 46.

Ophibalmia. Vid. *Lippitudines*.

Oris exulcerationes regnant ætate. III. 21.

- - - ulceræ ſerpentia. Vid. *Aphiba*.

Os amarulentum indicat vomitorium. IV. 17.

Oſſis denudatione (ab) eryſipelas. VII. 19.

Oſſe agrotante (ex) caro livida, malum. VII. 2.

- - perſeo (ab) delirium, &c. VII. 24.

Oſſium vulnera non consolidantur. VI. 19. VII. 28.

- - - fraſuris confert calidum.

V. 22. - - abcefſus ab ulceribus inveteratis.

VI. 45. ex sphacelismo. VII. 77.

Oſſibus inimicum est frigidum, utile calidum. V. 18.

Oſcitationem ſolvit potio vini aqua temperati. VII. 56.

P.

Palpebre non commiffe per ſomnum, ſignum pravum est.

VI. 52. *Popula*

A P H O R I S M O R U M . 511

Papulae. Vid. *Pustulae.*

Partus difficultis expectandus est, quando gravida febriens vehementer extenuatur. V. 55.

Partus difficulti (in) conducit sternutatio. V. 35.

Partus imbecilli, & morboſi, quali anni tempestate ex- peftandi. III. 12.

Pavores pueris familiares sunt. III. 24. per ſomnos in febribus, malum. IV. 67.

Pavori inimica frigida. V. 24.

Pavorum dolores gignuntur hieme. III. 23.

Perfrigerata. Vid. *Refrigerata.*

Peripneumonia ex pleuritide, malum. VII. 11.

Peripneumonia obnoxia ætas virilis. III. 30.

- - - - - ſuperveniens diarrhoea, malum. VI. 16.

Peripneumonia (ex) phrenitis, malum. VII. 12.

Peripneumonia gignuntur hieme. III. 23.

Pblegma. Vid. *Pituita.*

Pbrenitis ex peripneumonia, malum VII. 12.

- - - in ætate quadraginta annis majore, non admodum ſanatur. VIII. 1.

- - - incidit in virilem ætatem III. 30.

Pbreniticorum urina pellucidæ, albæ. IV. 72.

Pbtibif. Vid. *Tabes.*

Pingues. Vid. *Craſſi.*

Pituita inter diaphragma & ventrem conclusa, dolorem exhibens, per venas in vesicam versa morbum folvit. VII. 54.

Plenitudines ad extreum progreſſæ, graves ſunt I. 4.

Pleuritis longa, an brevis futura, qui per ſputum jucidetur. I. 12. niſi ſuperne expurgetur intra quatuordecim dies, in ſuppurationem abit. V. 8. quando in tabem tranfeat. V. 15.

- - - oritur ab aquilonia tempeſtate. III. 5.

Pleurisides regnant hieme. III. 23.

Pleuritidi obnoxia ætas virilis. III. 30. non admodum obnoxii, qui acidum eructant. VI. 33.

- - - ſuperveniens diarrhoea, malum. VI. 16.

Pleuritide (ex) peripneumonia, malum. VII. 11.

Podagra vere & autumno fere moventur. VI. 55.

- - - in quadraginta diebus decedit. VI. 49.

Podagram minuit affusa frigida. V. 25.

Podagra non tentantur euntuchi. VI. 28. nec mulieres, niſi cum menstrua defecerint. VI. 29. nec pueri ante

Veneris uſam. VI. 30.

Potus

- Potus suavior*, et si pejor, meliori sed minus grato anteponendus. II. 38.
- Potu repletri*, quam cibo, proclivius est. II. 11.
- Potu multo* (ex) rigor, & delirium, malum. VII. 7.
- Præcordia*. Vid. *Hypochondria*.
- Prægnancies*. Vid. *Gravidae*.
- Præputii* volvus non coalescit. VI. 19.
- Pruritus* totius corporis familiaris senibus. III. 31.
- Pubertasem* (circa) solvuntur morbi pueriles. III. 28.
- Pudenda*. Vid. *Genitalia*.
- Pueri* minime omnium tolerant jejunium. I. 13. ratio. I. 14. optime degunt vere & prima estate. III. 18. non tentantur podagra ante Veneris usum. VI. 30.
- Puerorum* morbi. III. 24. 25. 26. qui solvantur judicacione. III. 28.
- Pulmonum inflammatio*. Vid. *Peripneumonia*.
- Purgandum* estate per superiora, hieme per inferiora. IV. 4.
- Purgans medicamentum* solvit oculorum dolores. VI. 31. Vere exhibendum est. VI. 47.
- Purgantia medicamenta* quando gravidis exhibenda. IV. 1. V. 29. sub canis ortum, & ante illum, molesta sunt. IV. 5. modice carnosis convenient. IV. 7. convenient melancholicis. IV. 9. quando conferant in valde acutis. IV. 10. quando indicentur. IV. 18. 20. convenient in menstruis non debite prodeuntibus, & decoloratis. V. 36.
- Purgante medicamento* sumto, purgandi finis non fit donec sentiatur siccis. IV. 19.
- - - medicamento (a) convulsio, letale. VII. 25.
- Purgatio* quæ bona. I. 2. 23. 25. IV. 2. 3.
- - - coctorum, non crudorum, neque per initia, fieri debet. I. 22.
- - - in morbis acutis raro confert. I. 24.
- - - requirit corpora ad fluxum preparara. II. 9. VII. 70.
- - - non convenit sanis, nec iis qui pravo utuntur cibo. II. 36. 37.
- Purgationem* (ad) parum tutus est venter imus tenuis. II. 35.
- Purgatione immoda* (a) convulsio, aut singultus, malum. V. 4. VII. 41.
- Pus* in thorace collectum quibus simultaneo omne evacuatur, omnino moriuntur. VI. 27. Puris

Paris collectio fit, quando tumores in ulceribus drepente evanescunt. V. 65.
 - - - *nora boni*, atque pravi. VII. 44. 45.
 - - - generationem impedit frigidum. V. 20. calidum promovet. V. 22.
 - - - generationem (circa) dolores & febres contingunt magis, quam pure confecto. II. 47.
 Conf. *Suppuratio*.

Pustulae latæ raro pruriginosæ. VI. 9.

- - - *ulcerosæ regnant vere*. III. 20.

Putredo ab erysipelate, malum. VII. 20.

Putredines fiunt in pluviosis anni tempestatibus. III. 16.

Q.

Quartana. Vid. inter *Febres*.

Quies, laßitudinis a labore remedium. II. 48.

R.

Raucedines fiunt post autumnum pluvium & austri-
num, quem præcesserit aestas sicca & aquilonia.
III. 13. regnante vere, III. 20. autumno. III. 23.

Raucedines in seibus non coquuntur. II. 40.

Recidiva fiunt a relictis post crisi. II. 12.

Recidiva febris expectanda est, quæ non diebus imparibus dimiserit. IV. 61.

Resectiones ad summum progressæ, periculoſe. I. 3. Quibus conferant celeres, quibus lente. II. 7.

Refrigerantia convenient in vomitu cruento. VII. 37.

Refrigerare confertim & repente, periculose. II. 51.

Refrigerata calefacere oportet, &c. V. 19.

Regionis consideratio necessaria est in evacuationibus, I. 2. & in præscriptione victus. I. 17.

Regionum mutatio Juvenibus comitalibus liberationem adfert. II. 45.

Remedia sunt, quæ morbis contraria sunt. II. 22.

- - - summa convenient in summis morbis. I. 6.

- - - extrema sunt ferrum & ignis. VIII. 6.

Renum dolores. Vid. *Nepritides*.

- - - exulceratio significatur, si cum urina sanguis,
aut pus, redditur. IV. 75.

Vol. II.

K k

Renum

- Renum* vitium notatur, quando cum urina crassa carunculae, aut veluti pili simul exeunt. IV. 76.
 - - - morbum longum significant urinæ cum bullis. VII. 34. morbum acutum, urina pinguis. VII. 35.
 - - - *vitis in senibus ægre curantur.* VI. 6.
Renibus (a) suppuratis stranguria. V. 58.
 - - - (in) venulam ruptam esse, significat mixtus sanguinis. IV. 78.
Replere confertim & repente, periculosum. II. 51.
Repletiones facilius fiunt potu, quam cibo. II. 11.
Repletione (ex) facti morbi curantur evacuatione. II. 22.
Conf. Plenitudines.
Respiratio difficultis. Vid. *Dyspnoea*.
 - - - molesta in febribus, malum est, convulsionem enim indicat. IV. 68. VI. 54.
Rigor ex multo potu, malum. VII. 7.
 - - - superveniens febri ardenti, solvit morbum. IV. 58.
 - - - frequenter incidens, in febre continua, ægro jam debili, letale. IV. 46.
Rigores ex qua parte corporis incipient in mulieribus, & in viris. V. 69.
 - - - febries a frigido. V. 17. 20.
 - - - sexto die in febribus contingentes, difficilem faciunt iudicationem. IV. 29.
 - - - quotidie in febribus fientes, quotidie illas solvunt. IV. 63.
 - - - mixtus calidum. V. 22.
Rusus acidus lienteriae superveniens, bonum est signum. VI. 1.
Rusibus acidis obnoxii non admodum pleuritici fiunt. VI. 33.
Rupta, quæ ex dorso ad cubitos descendunt, venæ sepio solvit. VI. 22.

S.

- Sanguis* sursum ejactus, malum; deorsum decedens, bonum. IV. 25.
Sanguis spumans spuitione rejectus, venit ex pulmone. V. 13.
 - - - in ventrem effusus, in pus vertitur. VI. 20.
Sanguinis profuso. Vid. *Hemorrhagia*.
 - - - *spuitiones.* Vid. *Hemoprysæ*.

Sand

A P H O R I S M O R U M . 515

Sensi moleste ferunt medicamenta purgantia. II. 36. 37.
iis periculoso Veratrum. IV. 16.

Satietas nimia, non bonum. II. 4.

Saryriasm gignuntur in ætate puerili. III. 26.

Scropulae. Vid. *Struma*.

Secundinis excludendis conductit sternutatio. V. 49.

Sedes. Vid. *Anus*.

Semen. Vid. *Genitura*.

Senes facilissime jejunium tolerant. I. 13. ratio. I. 14.

- - - Juvenibus minus ægrotant, at morbis correpti chronicis, commoriuntur. II. 39.

- - - optime degunt adulta æstate, & autumno primo.
III. 18. pejus degunt cum alvo humida, quam sicca.
II. 53.

- - - quam ob rem non adeo obnoxii febribus acutis.
I. 14.

- - - Quibus pateant morbis. III. 31.

Senibus a nimia purgatione supervenit singultus. VII.
41.

- - - (in) raucedines & gravedines non coquuntur.
II. 40.

- - - renum & vesicæ vicia ægre curantur. VI. 6.

Septum transversum. Vid. *Diaphragma*.

Siccitas aëris ex vehementi æstu, febres facit. III. 7.

Singultus fit a repletione, aut vacuatione. VI. 39. ab hepate inflammatu. V. 58. VII. 17.

- - - a magna hæmorrhagia, malum. V. 3.

- - - ab immoqida purgatione, malum. V. 4. VII.
41.

- - - a vomitu, malum. VII. 3.

- - - ex ileo, malum. VII. 10.

Singulum solvit sternutatio. VI. 13.

Sisis in febribus continuis, cum externa frigent & interna uruntur, letale. IV. 48. VII. 72.

- - - a sumpto cathartico, completam purgationem significat. IV. 19.

Sistim nocturnam somnus sedat. V. 27.

Sisi non multum vexantur in febribus ardentibus, qui patiuntur tussiculam sicciam. IV. 54.

Siticulosis lac dare, malum. V. 64.

Somnus in morbo laborem faciens, letale. II. 1.

- - - modum excedens, malum denunciat. II. 3. VII.
71.

- Somnus delirium sedat.* II. 2. & sicut. V. 27.
 - - - sicut operationem veratri. IV. 15.
Somni longissimi hieme & vere. I. 15.
Somno (in) palpebrae non commissa, pravum signum.
 VI. 52.
Sorbilliones non purgata alvo date nocent. VII. 67.
Spasmus. Vid. *Convulsio*.
Spacelismo (ex) offis abscessus. VII. 77.
Spleneticus. Vid. *Lienos*.
Sputum pleuriticorum quomodo brevem aut longum futu-
 rum morbum denunciet. I. 12.
Sputi exscretiones in *febribus continuis* que bonae, que
 male. IV. 47. VII. 69.
Sputo sanguinis (ex), sputum puris, malum. VII. 15. 78.
 - - - *puris*, tabes & fluxus: si illud sicutur, aeger mo-
 ritur. VII. 16.
Squalor. Vid. *Siccitas aëris*, &c.
Satura corporis longa, decora in juventute; inutilis, &
 brevitate deterior, in senectute. II. 54.
Sterilitas. Vid. *Femina* & *Viri*.
Sternutatio utilis in hysterica passione & in difficili par-
 tu. V. 35. conducit secundinis excludendis. V. 49.
 solvit singultum. VI. 13.
 - - - quo modo fiat. VII. 51.
Strangulati, & dissoluti, nec dum mortui, non redeunt
 ad vitam, si spuma circa os. II. 43.
Stranguria fit ab inflammatione intestini recti, & uteri,
 item a renibus purulentis. V. 58. regnat in tempe-
 statum anni magnis siccitatibus. III. 16. in automno.
 III. 22. infestat maxime ætatem puerilem, III. 26.
 & senilem. III. 31.
Stranguriam solvit vini potio, & venæ sectio. VII. 48.
Stranguria (ex) Volvulus in septem diebus occidit, &c.
 VI. 44.
Struma gignuntur in puerili ætate. III. 26.
Stupor. Vid. *Apoplexia*.
Sudamina, seu papule sudorose, ætate fiunt. III. 21.
Sudor qua parte corporis, ibi morbus. IV. 38.
 - - - in febre, si non levat, malum. IV. 56.
 - - - *multus*, humoris copiam significat. VII. 61.
 - - - a somno citra causam manifestam, quid significet.
 IV. 41. semper fluens, si frigidus, majorem morbum
 significat, si calidus, minorem. IV. 42.
Sudor

A P H O R I S M O R U M . 517

Sudor frigidus in febre acuta , mortem ; in mitiori , morbi longitudinem significat. IV. 37.

Sudores indicans morbos fore judicatu faciles vel difficiles , breves vel longos. I. 12.

- - - critici , quales. VIII. 4. in febribus , quibus diebus contingent. IV. 36.

Sudore (a) horror , non bonum. VII. 4.

Suffitius odoramentorum menstruis ducendis apti habentur ; fed inferunt capitinis gravitatem. V. 28.

Suppuratio ab erysipelate , malum. VII. 20.

- - - a diurno dolore partium circa ventrem , malum. VII. 22.

- - - a catarrhis fit in viginti diebus. VII. 38.

Suppuratum quid in corpore existens , quando nullum fui signum præbeat. VI. 41.

Conf. *Pus.*

Surditas finitur exortis biliosis alvi dejectionibus , & eadem oborta , illæ cessant. IV. 28. in febribus , solvitur superveniente hemorrhagia narium . aut alvi profluvio. IV. 60.

T.

Tabes ab hemorrhoidibus improvide suppressis. VI. 12. ex puris sputo. VII. 16. ex sanguinis vomitu.

VII. 78. quando ex pleuride expetanda. V. 15. quibus signis notetur letalis. V. 11. 12. 14.

Tabes contingit post autumnum pluvium & austrinum , qui succederit æstati sicca & aquiloniæ , III. 13. & per magnas siccitates. III. 16.

- - - regnat autumno. III. 22.

- - - juvenilem maxime ætatem occupat. III. 29. ab anno 18 ad 35. V. 9.

Tabem (ad) a natura dispositis non convenient vomitoria. IV. 8.

Tabidis autumnus malus. III. 10.

- - - lac dare convenit. V. 64.

Tempestarum anni consideratio necessaria in evacuationibus . I. 2. & in virtus ratione præscribenda. I. 15. 17. 18.

- - - mutationes , morbos pariunt , vel exacerbant. III. 1. 19. aliæ aliis morbis , & aliis æstatibus , utiles sunt. III. 3.

Tempestates anni (per) , quando eodem die modo calor , modo

- modo frigus sit, morbi producuntur autumnales.
III. 4.
- Tempestatibus* (in) constantibus & tempestivis, morbi constantes & judicatu sunt faciles ; & contra. III. 8. in universum siccæ pluviosis sunt salubriores. III. 15. per pluviosas qui morbi, & per siccas. III. 16.
- Tensio* mulieri gravidæ superveniens, abortum facit. VII. 27.
- Tertiana*. Vid. *Febris*.
- Tetanus* a frigido. V. 17. 20. quando tumores in ulceribus drepente disperant. V. 65.
- - - ex vehementibus ardoribus, malum. VII. 13.
 - - - interficit intra quatuor dies. V. 6.
- Tetanum* solvit superveniens febris. IV. 57.
- - - mitigat calidum. V. 22.
- Tetano* (in) quando frigidæ affusio utilis. V. 21.
- Tonfillarum* inflammations pueris familiares. III. 26.
- Torpor* corporis ab austrina aëris constitutione. III. 5. 17.
- - - mediocris, dolorem solvendi facultatem habet. V. 25.
- Tremors* in feribus ardentibus delirium solvunt. VI. 26.
- Tristitia* perseverans melancholiam notat. VI. 23.
- Tubercula* in corpore, requirunt considerationem excretionum. II. 15.
- - - regnant Vere. III. 20.
 - - - sunt pueris familiaria. III. 26.
 - - - ad articulos sunt a feribus longis. IV. 44.
 - VII. 63. significant ægrum copiosioribus cibis uti. IV. 45.
- Tuberculo* (a) intusrupto exfolatio, vomitus & animi deliquium. VII. 8.
- Tuberculo, urestra* (de). vid. *Urestra*.
- Tumores* in ulceribus, bonum; drepente autem disperantes, malum. V. 65.
- - - in vulneribus, qui boni, qui mali. V. 67.
- Tumorum absentia* in vulneribus, ingens malum. V. 66.
- Tusses* bydropicis superveniens, malum. VI. 35. VII. 47.
- Tusses* ab aquilonia tempestate. III. 5. post autumnum pluvium & austrinum, quem præcesserit æstas siccæ & aquilonia. III. 13.
- - - regnant Vere, III. 20. hieme. III. 23.

Tusses

Tusso pueris familiares sunt , III. 24. & senibus. III.

31.

Tusso (ex) qui gibbosii sunt , ante pubertatem moriuntur. VI. 46.

V.

Valestudinarii habent nares humidiores , & genituram humidiorum. VI. 2.

Varices solvunt maniam. VI. 21.

- - - magni non sunt calvis. VI. 34.

Vena secio gravidis abortum facit. V. 31.

- - - in fronte prodest adversus capitum dolores. V. 68.

- - - solvit rupta , VI. 22. oculorum dolores , VI. 31.

VII. 46. dysuria , VI. 36. VII. 48. stranguriam. VII. 48.

- - - Vere fieri debet. VI. 47. VII. 53.

Venter imus. Vid. *Abdomen*.

Ventre calidissimi hieme & Vere. I. 15.

Ventriculi oris morsus. Vid. *Cardialgia*.

Ventriculi vulnera letalia sunt. VI. 18.

Ver vixum copiosum fert , post hiemen , facilissime. I. 15. 18.

- - - saluberrimum est , & minime letale. III. 9.

- - - pluvium & austrinum , succedens hiemi siccæ & aquiloniæ , quales producat morbos. III. 11. siccum & aquilonium , succedens hiemi austriæ & pluviae , quos faciat morbos. III. 12.

Vere qui regnent morbi. III. 20.

- - - podagra ut plurimum movetur. VI. 55.

- - - ventres calidissimi sunt , & somni longissimi. I. 15.

- - - optime degunt pueri & adolescentes. III. 18.

- - - venam secare & medicamentum purgans exhibere convenit. VI. 47. VII. 53.

Veratrum sanis pericolosum , convulsionem enim inducit. IV. 16.

Veratri *sumpii* actio uti promoveatur. IV. 14. ante illius potionem qui corpus præparandum. IV. 13.

- - - nimia operatio quomodo sistenda. IV. 15.

Verastro (ex) convulsio letalis. V. 1.

Vermes gignuntur in ætate puerili. III. 26.

Verruca pensiles familiares pueris. III. 26.

Vertebra ad occipitum luxationes contingunt pueris. III. 26.

Virgines ab austrina aëris constitutione. III. 17. regnant hieme. III. 23. infestant senilem ætatem. III. 31.

Vesica exulceratio significatur, si cum urina sanguis, aut pus, redditur. IV. 75. 81.

- - - *Scabies* denotatur, quando cum urina crassa furfuri similia quædam simul exeunt. IV. 77.

- - - amicam calidum. V. 22.

- - - vitia in senibus ægre curantur. VI. 6.

- - - vulnera letalia sunt. VI. 18.

- - - quæ per *Vesicam* prodeunt, consideranda sunt. VII. 66.

Vetus tenuis & exquisitus in morbis parum tutus, I. 4. etiam sanis parum tutus est, & periculosior, quam paulo plenior. I. 5.

- - - *extreme tenuissimus* convenit in morbo peracuto, I. 7. & in morbi summa vehementia. I. 8.

- - - paulo plenior sanos minus lædit, quam tenuis & accuratus, I. 5. ac convenit in morbo, qui ab extremitate recessit. I. 7. convalescentibus est inutilis. II. 8. lædit impura corpora. II. 10.

- - - plenior convenit hieme, & vero. I. 15.

- - - morbum creat. II. 17. tubercula producit atque dolores ad articulos. IV. 45. VII. 64.

- - - *confertim & celeriter nutriti*, celeres facit excretiones. II. 18.

- - - *bumidus* quibus conferat. I. 16.

- - - *suavior, eis pejor*, meliori, ast minus grato, anteponendus. II. 38.

- - - *ratio* ante morbi vigorem. I. 9. 10. in exacerbationibus. I. 11. ante crisin. I. 19.

- - - *ratione* (in) præscribenda concedendum est aliquid temporis, regioni, ætati & consuetudini. I. 17.

- - - *mutatio* Juvenibus comitalibus liberationem affect. II. 45.

Vigilia modum excedens, malum denunciat. II. 3. VII. 71.

Vigilia pueris familiæres, III. 24. & senibus. III. 31.

Vigiliis (ex) convulsio, vel dilirium, malum. VII. 18.

Vini porio sol it famem. II. 21. oculorum dolores. VI. 31. VII. 46. stranguriam & dysuriam. VII. 48. anxiatem, oscitationem, horrorem. VII. 56.

Viri optime degunt autumno adulto. & hieme. III. 18. quibus sint obnoxii morbis. III. 30. quibus de causis steriles IV. 63.

Virium

A P H O R I S M O R U M . 521.

Virium exsolutione contingit a rupto intus tuberculo.

VII. 8.

Virus caligo, ab austrina aëris constitutione. III. 5. senili ætati est familiaris. III. 31.

Virus deficiens, in febre continua, corpore jam imbecillo, mortem notat in propinquuo. IV. 49.

Vita brevis est. I. 1.

Viriliges regnant vere. III. 20.

Ulceræ circum glabra sunt maligna. VI. 4.

- - - bydropicorum non facile sanantur. VII. 8.

Ulceribus frigidum mordax est. V. 20, conferat *calidum*.
V. 22.

- - - (in) tumores, bonum: qui si dixerente evanescent, malum. V. 65.

- - - a forti arteriæ pulsu sanguinis eruptio, malum.
VII. 21.

Ulceribus inveteratis (ab) ossium abscessus, & cicatrices cavæ. VI. 45.

Umbilici inflammations ætati puerili familiares sunt. III.
24.

Vocis defecatio. Vid. *Mutus*.

Volvulus ex stranguria in septem diebus occidit, nisi febre accedente copiosa urina fluat. VI. 44.

Volvuli gignuntur autumno. III. 22.

Volvulo (ex) vomitus, aut singultus, aut convulsio, aut delirium, malum. VII. 10.

Vomitoria æstate convenient. IV. 4. conferunt gracibus. IV. 6.

- - - quando indicentur. IV. 17. 18. ante ea qui corpus præparandum. VII. 70.

- - - reformidanda sunt ad tabem a natura dispositis, IV. 8. & lientericis. IV. 12.

Vomitus spontaneus qualis conducat. I. 2.

- - - solvit diuturnam diarrhoeam. VI. 15.

- - - regnat æstate. III. 21.

- - - ætati puerili est familiaris. III. 24.

- - - accedit a rupto intus tuberculo. VII. 8.

- - - ex illo, malum. VII. 10.

- - - bilis cerebro vulnerato supervenit. VI. 50.

- - - cruentus citra febrem, salutaris, cum febre malus: curandus refrigerantibus & adstringentibus.

VII. 37.

- - - cruentus seminarum sistitur erumpentibus menstruis. V. 32.

Kk 5

Vomitus

- Vomitus* (a) singultus & oculi rubentes, malum. VII. 3.
 - - - *sanguinis* (a) tabes & paris exscreatio. VII. 78.
Urebra tuberculum ubi suppuratur & rumpitur, solutio
 fit. IV. 82. VII. 57.
Urina multa noctu reddita, paucam alvi dejectionem si-
 gnificat. IV. 83.
Urina morbos judicatu faciles vel difficiles, breves vel
 longos fore indicant. I. 12.
 - - - in febribus juvantes quales esse debeant. IV. 69.
 - - - *subjugales* in febribus, quid notent. IV. 70.
Urina rubra nubeculam habens, quarto die fluens, crisi
 septimo die futuram indicat. IV. 71.
Urina pellucida, albæ, male: quales præcipue in phren-
 niticis apparent. IV. 72.
Urina copiosa, crassa & alba, quarto die fluens, in fe-
 bribus, abscessu liberat aliæ ad articulos futuro. IV.
 74.
 - - - (cum) si *sanguis* aut *pus* redditur, renum aut ve-
 fice exulceratio significatur. IV. 75.
 - - - (cum) *crassa coruncula* aut veluti *capilli* exeuntess,
 vitium in renibus notatur. IV. 76.
 - - - (cum) *furfuri similia* exeuntia, vesicam scabiosam
 denotant. IV. 77.
 - - - (cum) qui *sanguinem effundunt*, iis in renibus ve-
 nulam ruptam esse significat. IV. 78.
 - - - (in) *arenosa subfidenzia*, vesice calculum notant.
 IV. 79.
 - - - *sanguinem* habens & grumos, si adsit stranguria, &
 dolor in imo ventre ac interfoemineo, notat partes
 ad vesicam pertinentes laborare. IV. 80.
 - - - *babens sanguinem*, *pus* & *squamulas*, cum gravi
 odore, vesice exulcerationem significat. IV. 81.
 - - - *abunde fluens*, cum febre, in volvulo ex stran-
 guria orto, morbum solvit. VI. 44.
Urina febriens cum sedimentis farinae crassiori simili-
 bus, longum morbum significant. VII. 31.
 - - - cum *bilioſis sedimentis*, supra vero tenuibus, acu-
 tum morbum indicant. VII. 32.
 - - - *disparata*, vehementer in corpore turbationem
 notant. VII. 33.
 - - - cum *bullis*, renum morbum, eumque longum si-
 gnificant. VII. 34.
Urina pinguis, renum morbum acutum ostendit. VII. 35.

Urine

- Urine difficultas.* Vid. *Dysuria.*
 - - - *filicidium.* Vid. *Stranguria.*
Uterus suppurratus quomodo tractandus. V. 47.
Uteri via conceptum impedientia. V. 62.
 - - - *os* in gravidis connivet. V. 51.
 - - - *durum* connivet. V. 54.
Utero amicum calidum. V. 22.
 - - - (*in*) *gravidae erysipelas*, letale. V. 43.
 - - - *morbi* (*ab*) proveniunt, quando non prodeunt
menstrua. V. 57.
 - - - *inflammato* (*ab*) *stranguria.* V. 58.
Vulnus supervenientis convulsio, letale. V. 2.
Vulnera quarum partium *letalia.* VI. 18.
 - - - *quarum partium non consolidantur.* VI. 19.
Vulneribus (*in*) magnis tumorum *absentia*, ingens malum.
 V. 66.
Vulneribus (*in*) tumores qui boni, qui mali. V. 67.

INDEX

INDEX RERUM MEMORABILIUM

Quæ in Notationibus occurunt.

[*Numeri designant paginas. Literæ a & b numeris præpositæ denotant Volumen I. & II. Ubi neutra barum literarum adest, intelligi debet proxime antecedens.*]]

A.

- A**bdominis constitutio crassior, an tenuior, in morbis laudabilior. a. 271.
- - - dolores qui aliis leviores. b. 210.
Abortus sub quo æris statu metuendi. a. 365.
- - - a thoracibus nimium constrictis. b. 96.
- - - ex plethora uterina. 99.
- - - ex muci in utero abundantia. 99 sq.
- - - ex fluentibus menstruis. 137.
- - - ex tenesmo. 366 sq.
Abscessus critici in febribus quando expectandi. a. 99
sq.
Abscessuum post morbos futurorum signa. 187.
- - - per febres futurorum signa. 560.
Abscessus convalescentium ubi, & unde. 561.
Abscessus in febribus imperfectam notantes crisim. 596.
- - - ad articulos in febribus fieri prohibet urina copiosa, crassa, alba. 651 sq.
- - - intus rupti signa. b. 343.
- - - fientis signum. 362.
Abstinensia. Vid. *Inedia.*
Acuti morbi. Vid. *Morbi.*
Adolescentia quibus definiatur annis. a. 69. 419.
Adolescentum constitutio. 71 sq.
Adolescenses cur non ferant inediam. 72.
- - - *Adolescenses*

Adolescentes quibus in primis expositi excretionibus. 27.
- - - quibus tententur morbis. 419.

Eorum prophylaxis. 459 sq.

Aegroti sepius mortem incurunt, cum Medicorum imperatis non obediunt. 12.

Aer humidus & calidus quos producat morbos. a. 345 sq.

- - - quibus conferat. ibid.

- - - quibus in primis noceat. 347.

- - - qualem victum poscat atque medicinam. ibid.

- - - *estuosis & uodus* quam poscat diætam. 382.

- - - *frigidus & siccus* quos faciat morbos. 348.

- - - quibus utilis sit. 349.

- - - Ejus noxis quomodo occurendum. 349 sq.

Aëris extreme *siccii* atque *estuosi* effectus in corpus humanum. 352.

- - - *siccii* beneficia. 377.

- - - *humidi* noxe. 379.

- - - *frigidii* effectus in corpus humanum. 384. 405 sq.

- - - *inconstans* quos pariat morbos. 354.

Æquinoctialis tempora disponunt ad sanguinis fluxiones.

25.

Æbasis victus. 87 sq.

- - - morbi proprii. 398.

- - - cur præ ceteris celeres ac breves. 247.

- - - post hiemem sicciam, aquiloniamque, & ver calidum pluviosumque. 362.

- - - post hiemem humidam, tepidamque, & Ver frigidum siccumque. 364.

- - - in autumnum incidentes. 401 sq.

Ætas consistens. Vid. *Virilis ætas*.

Ætatum diversitas diversas exhibet sanguinis excretiones. a. 27.

- - - copiosum vel parcum requirit victum. 68.

- - - termini non in omnibus hominibus æquales.

69.

- - - differentia. ib.

- - - diversarum morbi differunt potissimum a parte affecta. 456.

Ætares que quibus anni temporibus melius degant. 386.

Ætares mutatio ab epilepsia aliisque capitis morbis liberat. 312 sq.

Affulgoratio. Vid. *Apoplexia*.

Alimentorum coctio promovetur somni tempore. a. 77.

Alimentorum

- Alimentorum copia nimia, & deficiens quos pariat morbos.* 163 *sq.*
 - - - - *quæ cuique optima.* 165 *sq.*
- Alfabef Arabum.* 398.
- Alvi dejectiones spontaneæ, quæ bonæ, quæ maleæ.* *a.*
17 sq.
 - - - *senibus familiares.* 27.
 - - - *quibus in morbis profint, vel obfint.* 28 *sq.*
 - - - *solvunt borborygmhos.* 649.
 - - - *biliose quæ.* 546.
 - - - *meracæ seu sinceræ, in chronicis morbis.* *b.* 341.
 - - - *squamose.* 372.
 - - - *Medico inspiciendæ.* 459. 463.
 - - - *dejectionem criticam quæ præcedant.* *a.* 198. 200.
 - - - *dejectionum criticarum mutationes quando salutares.* 201.
 - - - *niger, aliique colores quid portendant.* 531.
 - - - *profusiva in pleuritide, & in variolis, nocent.* 107.
 - - - *in febribus quomodo dirigenda.* 108.
 - - - *Vid. etiam Diarrhœa.*
- Angina vernalis.* *a.* 392.
 - - - *sine tumore evidente.* 564.
- Angina infesta transmutatio.* *b.* 18.
 - - - *duæ species.* 20.
- Anima.* *Vid. Mens.*
- Animi deliquium.* *Vid. Lipotymia.*
- Anni tempora diversa varios pariunt morbos.* *a.* 336. 387.
 - - - *quomodo ab Hippocrate dividantur.* 337 *sq.*
 - - - *temporum, in evacuationibus, cur habenda ratio.*
25. & in concedenda alimentorum quantitate. 75.
 - - - *climacterici.* 454.
- Anxietatis descriptio & medela.* *b.* 431.
- Aphonia ab ebrietate.* 9.
- Apborismus quid.* *a.* 3.
- Apoplexia qualis morbus.* 282.
 - - - *Qui illi obnoxii.* *b.* 323.
- Apoplexia sanguinea, præserit circa tempora æquinoctialia fiunt.* *a.* 25.
- Aqua calida usus externus in curatione morborum.* *b.*
46. 49. 405 *sq.*
 - - - *frigida externus usus in medicina.* 51 *sq.* 55.
 - - - *levitas qui exploretur.* 60.
- Arthritis genesis, juxta Hippocratem.* 262.

Arthritis

- Artritidis* cause variz. 263 sq.
Articulorum dolores. a. 396.
 - - - in senili ætate. 444.
 - - - an applicata aqua frigida tractandi. b. 55 sq.
Ascidæ. Vide *Hydrops*.
Ableterarum institutum pedissequam habet repletionem
 - - - summam periculosa, quæ evacuationem in-
 dicat. a. 31 & seq.
 - - - Quibus morbis corripi solebant. 34.
Aira bilis. Vide *Bilis*.
Aribilarii. Vid. *Melancholici*.
Aurigo. Vid. *Iærus*.
Aurium visia alvum poscunt liquidam. a. 545. Vide &
 610.
 - - - dolores a calore æstivo. 400.
Autumni effusus in corpus humanum. 358. 402.
 - - - viðus. 87 sq.
 - - - morbi. 403. quomodo evitentur. 88. 404. quo-
 modo præcaveantur. b. 307. qui dicantur morbi au-
 tumnales. a. 341. & quis eorum genius. 355.
Autumnus quibus noceat. 404.

B.

- B**albi diarrœis obnoxii. b. 277.
Bilis duplex Veterum. a. 374 sq. Conf. 535 sq.
 - - - beneficia in œconomia animali. 504.
 - - - atra commota exitialis. 539.
Bilioſi qui dicantur. 366.
Bilioſum Veteribus idem quod flavum. b. 379.
Borborygmi in febris quid significant. a. 648.
Britannia (Magnæ) incolæ magis iteratas quam largas
 requirant venæ ſectiones. 25.
Bulla quid. b. 382.

C.

- C**acberia unde convalescentibus ex morbo oriatur. a.
 45:
Cacocbylita quid. 44.
Cacocymia quid. ib.
Calculi cystidis felleæ quibus contingent. 443.
 - - - vesicae indicia, & exploratio. 675 sq.
Calculus vesica frequens apud pueros. 416.

Calculus

- Calculus vesicæ & renum apud senes.* 443.
Calculorum urina qualis. b. 385.
Calidi exterius admoti noxx. 31. ejus beneficia. 46.
 - - - Vid. etiam *Aqua calida.*
Calor innatus quid notet. a. 70.
Caloris in hum. corpore causa. 71.
Calvi an varicibus obnoxii. b. 279.
Calvum unde. 268.
Cancer, Celso quid. 290.
Cancri occulti qui, apud Hippocratem. 288. 290.
 - - - manifesti vel ulcerosi. 290.
Capitis dolor. Vid. *Cephalalgia.*
 - - - percussio. b. 352.
Cardialgia in febribus. a. 626.
Carnes affæ, & elixæ, quibus anni temporibus con-
gruant. 76.
Catarbi quare ægre coquantur in senili corpore. a 279.
 - - - an in suppurationem abeant. b. 400.
Catarbus suffocatus quis. a. 565.
Catarrha. Vid. *Purgantia.*
Caruncularum nomine quid intelligat Hippocrates. a.
 663. vid. & 666 sq.
Castrati qui dicantur. b. 265.
Castrationis genus duplex apud Veteres. 267.
Cauterium actuale. vid. *Ustio.*
Cephalalgia cur non ferat lactis usum. 159.
 - - - quomodo tractanda. 182.
 - - - quibus evacuationibus solvatur. 212.
Cerebri concusſi consecutarium vocis privatio. 484.
 - - - sphacelus quid Veteribus. 419.
 - - - vulnera. 232. Quibus stipentur symptomatibus.
 310.
Cibus qui magis conducat in sanitate, & morbo, semel
 vel ſepius, copiosus aut parcus, de die ingestus. a.
 85. 89.
 - - liquidus cur facilius seu citius nutriat, quam fo-
 lidus. 181.
Cibi appetensia in morbis quando bona, quando mala.
 264.
 - - nascente morbo cur mala. 265 sq.
 - - fætidum in longis morbis. b. 341.
 - - Vid. *Alimentum, & Viues.*
Circuitus. Vid. *Periodus.*

Codio,

- Cosio**, & **Costum**, in morbis quid, & quomodo cognoscatur. a. 119 sq Conf. 136.
Cosio quibus adjuvetur remediis. 122 sq.
Concubitus an epilepsiae remedium. 311. 313 sq.
Confidentia Vid. *Fiducia*.
Congelatorum curatio. b. 49.
Coniugatibus vis in victu. a 84.
 - magna vis generatim considerata. 322.
Contraria non semper contrariis curantur. a. 216.
Convulsio ex Veratro. b. 5.
 - - - ex valnere. 9.
 - - - ex haemorrhagia. 7.
 - - - ex multa purgatione. 8.
 - - - ex vigilia. 355.
 - - - ex medicamento purgante. 364.
 - - - bysserica ex fluentibus menstruis. 124.
Convulsiones solvuntur superveniente febre, & quandoque febrem sedant. a. 251 sq.
 - - - in febribus acutis. 628. b. 351.
Convulsionum natura. a. 251.
 - - - causæ varizæ. b. 292.
Cordis vulnera. b. 233.
Coryza. Vid. *Gravido*.
Craffi seu obesi quibus malis obnoxii. a. 305.
 - - difficilius ferunt sanguinis detractionem quam graciles. 140.
 - - purgantia ferunt. 487.
Crisis in morbis quid. 91. 241.
 - - contingit certis temporibus. 92. 96. quæ tamen variare possunt. 93.
 - - in quot dies incidere soleat, & qui illius sint dies indices. Vid. *Dies*.
 - - car hodie rara, quæ frequentissima erat antiquis. 92 sq.
 - - qui promoveatur. 98. 101.
 Ejus fientis signa. 99.
 Eam perfectam salutaremve factam quæ declarant. 100.
 Ejus imperfectæ exitus, morbi recidiva. 188.
Criseos metastaticus eventus. 189.
Crisim quæ præcedunt. 195 sq.
Crisim quæ sequuntur. ibid.
 Vol. II. L 1

Cruditas,

- Cruditas, crudam, in morbis quid, & quomodo cognoscatur.* a. 119. 136.
Multiplex harum vocum significatio. b. 464.
Cynanche cum tumore, & sine eo. 287.

D.

- D**ebilitas partis alicujus unde. a. 563.
Dejectiones alvinæ. Vid. *Alvi dejectiones.*
Delirantes somno indigent. a. 150.
 - - - non sensum habent doloris. 172.
Deliria cum risu, cum studio, quid notent. b. 317.
Delirium seu Phrenitis symptomatica in quo confundat
 a. 150.
 - - - ecstaticum. b. 338.
 - - - ex peripneumonia. 349.
 - - - ex vigilia. 355.
 - - - ex craniī fractura. 363.
Dentes sordibus inquinati quid significant. a. 598.
Dennitionis historia. 411.
Dieta post copiosas evacuationes qui temperanda sit. 16.
 - - exquisita & tenuis, ut & nimis plena, in morbis
 noxia. 39 *sq.*
 - - tenuior, quam plenior, magis laedit & sanos &
 segrotos. 45 *sq.*
 - - quæ sit plenior, quæ tenuis. 41.
 Ejus mensura optima unde petitur. 43.
 - - præscribenda sanis pro labore. 46.
 - - tenuis in summis morbis servari debet. 47.
 - - plenior quando in acutis morbis conveniat. 49.
 - - in morbi incremento. 53 *sq.*
 - - in morbi paroxysmis. 59. 85. 89.
 - - in crisi, & ante crisi. 89 *sq.*
 - - copiosa vel parca præscribenda pro etatum di-
 versitate. 68. & pro anni temporum diversitate. 75.
 84.
 - - estate & autumno. 87.
 - - sub aestuosa & uida aëris intemperie. 382.
 - - quæ conveniens sit se exercentibus. 75.
 - - - humida quibus conveniat. 79.
 - - - variare debet pro ratione regionum seu locorum,
 & consuetudinis. 84.
 - - - latia b. 167.

Diarrhoeas

Diarrhoea malum in pleuritide & peripneumonia. b. 224.

- - - in ophthalmia prodest. 227.

- - - leucophlegmatiam solvens. 368 sq.

- - - ex morbo diurno metuenda. 485.

Diarrhoea remedium vomitio. 222.

Diarrhoea astiva. a. 400.

Vid. etiam *Alvi dejectiones*.

*Diaphragma*is vulnera. b. 234.

Dies critici qui fint. a. 221. 239 sq.

Eorum ratio ad mentem Martiani. 233.

- - indices seu indicatorii. a. 221.

Quibus doctrina de diebus crit. & indic. innitatur
fundamentis, ex sententia Mead. 238. juxta Gorter.
245. 641. secundum Grashuis. 242.

Utrorumque ratio commentitia ex sententia Toz-
zi. 227 sq.

- - impar apud Hippocratem quid proprie significet.
231.

- - medicinales seu vacui qui. 223.

Diuretica post morbos quando conferant. 192.

Dolor dolore levatur. 317.

- - ad articulos a longa febre. 584.

Dolorum in lateribus & pectora natura. b. 208.

Dysenteria idea. a. 540.

Dysenteria ab atra bile mortifera. *ibid.*

- - - cum carunculis cur letalis. 542.

- - - ex metaftasi. b. 180.

- - - ex mania. 336.

- - - ex sicca alvi egestione. 363.

- - - vernalis. 366.

Dysuria causa & remedia. 415.

E.

EBrietas noxa. b. 9. 342.

Eccasis quid. 337.

Ellebori albi usum quid præcedere debeat. a. 513.

Ejus operatio qui facilitetur. 514.

Quomodo eadem sistatur. 515.

Quare ejus usus sanis non administrandus. 516.

Emprosboronus quis morbus. 566.

Euryema quid. b. 15.

L 12

Epilepsia

- Epilepsia* qualis morbus. a. 309.
 - - - unde gignatur. 310 311 seq.
 - - - quando sanabilis per etatis mutationem. 314.
 - - - in quam præcipue cadat etatem. 428.
 - - - qua etate sanabilis, vel non. b. 10.
 - - - vernalis. a. 391.
- Epilepticis* quæ obsint, quæ conferant. 316.
- Equitatio* producit mictum cruentum. 672.
- Erbina* quibus in affectibus aurium & oculorum noceant. 105.
- Erysipelatis* natura, b. 253 seq.
- Erysipelas* quomodo tractandum. 53.
 - - - in utero. 91.
 - - - offi denudato superveniens. 358.
- Evacuansia* quo tempore morbi exhibenda. a. 260.
 - - - in fine morbi necessaria. 190.
- Evacuanibus* remedij preparantia præmitti debent. 176.
 178.
- Evacuationes*, ad præcavendos a plethora oriundos morbos, qua mensura administrandæ. 35 seq.
 - - - an in principio morborum facere convenientiat. 127.
 - - - copiosæ quando nihil mali significant. 208.
- Evacuationum* sponte fientium consideratio respectu regionum. 24,
 intuitu temporum anni. 25.
 ratione etatum. 27.
 respectu habito ad morbos. 28.
- Evacuationibus* inter initia & incrementa morborum advenientibus non fidendum. 256.
- Eunuchorum* varia genera. b. 265.
 Qui ex illis non laborent podagra. 266.
- Exercitatione* utentibus quis conveniens cibus. a. 75.
 - - - non utendum in fame. 87.
- Excrements* alvina. Vid. *Alvi defecções*.
- Exhalationes* animalium juniorum Senibus utiles. a. 472.
- Experientia* medica fallax. 8.

F.

Fæces alvina. Vid. *Alvi defecções*.

Fames quid sit. a. 205.

Ejus causa que. 213.

Fomes

Fames prohibet exercitia corporis. 205.

- - quibus vini potionē solvatur. 213.
- - quibus augeatur. 214.
- - delecta unde. 167.

Fætidum alimentorum unde. b. 204.

Fasuitas. a. 390.

Fauces quæ dicantur. 202.

- - quibus malis afficiantur, & cur tunc excretiones considerandæ. 203.

Febris solvis aphoniam ab ebrietate. b. 9.

- - apoplecticam affectionem. 314.
- - quomodo arte excitetur. a. 198. 252.

Ejus solusio perfectissima cur per sudorem fiat.

141. quibus signis & quibus diebus. 226.

Qualem solvat aqua calida capiti affusa. b. 405

sq.

- - recidiva quando fieri soleat. a. 612.
- - longitudo quando prædictur. 257.
- - diu durans quid arguat. 583.
- - acuta quæ. 220.
- - tempore hiemali, prægressa estate frigida sicca- que, & autumno simili. 376.
- - bilioſa quæ Hippocrati. 617.

Febris a bile apud Veteres quæ. b. 406.

- - continuæ quando soluti difficultes. a. 558.

- - intermitentes per initia emeticis & laxantibus tra- gandæ. 260.

Earum paroxysmi singuli tanquam integri morbi acuti considerari possunt. 52. & cibum tenuissimum postulant. 61.

Earum periodi due partes, accessio & remissio.

61 *sq.*

Ipsarum accessiones singulæ quomodo solvantur. 103.

- - ξενάδεσ. 168.
- - lente, post intermitentes male curatas, quomo- do tractandæ. 261.

Febris lipyria. 589.

- - tritæopbya. 580 *sq.*

Febribus (in) quales non exhibendi cibi. b. 439.

- - - viðus humidus confert. a. 79 *sq.*

- - - quare non dandum *loc.* b. 160.

- - - quando abscessus expectandi. a. 102.

L 1 3

Febribus

- Febris* (in) quando purgantia profint. 102.
Febres (pos) an medicamentum deorsum purgans semper necessarium. 190 sq.
Femoris luxatio. b. 325. 327.
Fiducia ægroti in Medico non parvi momenti res. a. 3.
Femina an podagra laborent. b. 270.
Fracturarum recidivæ quando contingent. a. 194.
Frisio, ad discutiendas morbi reliquias, utilis. a. 191.
Frigidi exterioris admodum damna. b. 32. 37. 40. 41. 54.
 - - - usus in tetano. 42.
 Vid. *Aqua frigida.*
Frigus extremorum in acutis morbis quid notet. b. 331.

G.

- Galli* evacuationes ferunt largas, tam per alvum, quam per venæ sectionem. a. 24 sq.
Galli in febre ardente minus periclitantur quam Angli & Scotti. 262.
Gelatorium curatio. b. 40.
 Vid. *Pernio.*
Genitalium putredo a calore æstivo. a. 400 sq.
Genum gravitas a cacochylia. 530.
Germani emetica remedia facile ferunt. 24.
Gibbosos ante pubertatem factos quæ maneat fors. b. 305.
Graciles facilis ferunt sanguinis detractionem quam crassi. a. 140.
Gracilium conditio. 306.
Gracilibus vomitoria convenient. 485 sq.
Gravido qualis affectio. 270.
 - - - unde. 371.
 - - - cur in senibus ægre coquatur. 270.
 - - - vernalis. 392.
Gravidae quando purgandæ. a. 479.
 - - - quando venæ sectionem ferant. 482.
 - - - habitus gracilis, abortui obnoxiae. b. 94.
 - - - febre detentæ quando periclitentur. 121.
 - - - experiuntur menstruorum fluxum. 137.
Gravidarum mamma subito gracilescentes quid denotent. 82.
 Eadem lacte manantes quid significant. 115.
 - - - duræ quid indicent. 117.
Gravidis num morbi acuti letales. 67.

Gravidis

Gravidis num venæ sectio conveniat. 69.

- - - dejectiones alvine nimis abortum faciunt. 75.

Graviditas ex quo estimanda. 114.

Ejus signa incerta. 138 sq.

Gutta. Vid. *Apoplexia.*

H.

Hemoptoë quibus signis a sputo & vomitu cruento dignoscatur. b. 25.

Hemoptoë quando recrudescat. 40.

Hemoptoës lac. 165.

Hemorrhagia spontanea que bona, que mala. a. 21 sq.

541.

- - - quomodo se habeant respectu regionum.

24.

- - - intuitu anni temporum. 25.

- - - juxta diversas statas. 27.

- - - sunt in primis Vere frequentes. 392.

- - - quando alvum humectent. 543.

- - - in morbis quando salutares. 657.

- - - praesentes aut futuræ quomodo applicata aqua frigida tractandæ. b. 52.

Hemorrhagiarum conjectaria mala. 344.

- - - criticarum futurarum signa. a. 198.

Hemorrhoides solvunt maniam. b. 246.

Earum fluxu sclyvuntur affectus melancholic & nephriticæ. 214.

- - - sunt salutares in variis aliis casibus. 215.

a. 22. 28. 29.

- - - quibus sint familiares. 106. 431.

- - - Earum nimius fluxus quomodo comprehendens. b. 216.

Aetas consistens iis est obnoxia. 27.

- - - in Græcia salutares. a. 432.

Criticarum futurarum signa. 199.

Molimina hæmorrhoidalia unde. 431.

Heatica. Vid. *Tabes.*

Helleborus. Vid. *Elleborus.*

Hepatis vulnera. b. 242.

Hiemis quos gignat morbos. a. 405.

Hiemis morbi post æstatem siccum frigidamque, & autumnum pluviosum tepidumque. 369.

L 14

Hiemis

- Hiemis morbi* post estatem siccum frigidamque, & autumnum similem. 373.
 - - - vidus. 76.
Hispanis vomitus biliosi cum febribus, diarrhoeæ ac dysenterie exitiales frequentissime supervenientur. 25.
Hollandia (in) cur frequentes vomicæ ac phthises. 359.
Horripilatio. Vid. *Horror.*
Horror ex sudore. b. 535.
 Quando contingent horrores. a. 552.
Horroris medela. b. 431.
 - - - idea, juxta Hippocratem. a. 553.
 - - - ex mente Galeni. 553 sq. Celsi. b. 34.
Hydrops curatur fomentis, & propinatis medicamentis. a. 105.
 - - - ex mania. b. 336.
 - - - ascites ab hepate, malum. 430.
 - - - siccus Vid. *Tympantes.*
Hypercatbaris quæ producat mala. b. 8.
Hypnotica medicamenta quibus in morbis conferant. a. 148 sq.
Hypochondriacis num conveniat lac. b. 161.
Hypochondrium quid. 295.
 Ejus dolor solvitur a febre. 296.
Hystericum malum. Vid. *Pazzo*, *byssrica*.

I.

- Iaerus* qualis morbus. a. 613.
Iaerus superveniens quando febrem solvat. 616. 622.
 - - - quando perniciosus. 618.
 - - - difficile est malum in acutis. 623.
Ieus. Vid. *Apoplexia*.
Ileus. Vid. *Volvulus*.
Impetigines. Vid. *Lichenes*.
Impotentia virilis. Vid. *Sterilitas virilis*.
Impura corpora quæ. a. 179.
Inedia vis medicinalis. b. 435.
Infantibus familiares morbi qui. a. 407 sq.
 Iisdem præservandis, ac tollendis, aptum medicamentum. 409.
 Eorum morbi a dentitione. 411.
 Vid. *Pueri*.

Ingeſſa

- Ingesse* quando corrumpantur in corpore nostro 45.
 - - - cito confacienda celeres faciunt evacuationes. 207.
Infania. Vid. *Mania*.
Intefinorum vulnera. b. 236.
Ipecacoanba laudabile vomitorium. a. 518. 520.
Iscbiadicus dolor qualis. b. 325..
Judicatio vel judicium in morbis. Vid. *Crisis*.
Juvenes quibus morbis præcipue obnoxii. a. 27. 424.
 - - - cur frequentius senibus ægrotent. 277 sq.
 - - - rarius, quam pueri, epilepsiam patientur. 310.
 Iis confert alvus fluida. 331.
 - - - quomodo præserventur a pulmonum morbis.
 460.
Juvenus quibus includatur annis. 69. 424.

L.

- Lac* quibus conveniat, quibus non. b. 175.
 Ejus differentia secundum animalia. 169. usus in
 medicina apud Antiquos. 152.
Laçis ofnini. virtus. 153. 156. 169.
Lachrymare sine voluntate quid denotet. a. 597.
Lassudo quid sit, & ejus species. 168 sq.
Lassitudinis remedium. 320.
 - - - sensus in febribus quid futurum significet. 559.
Lepra Græcorum. 392.
Leucophlegmata quid. b. 369.
 - - - - quomodo solvatur. 370.
Lichenes. a. 399.
Lienosi qui. b. 299.
Lienosis dysenteria quæ bona, quæ mala. ibid.
Lienisteria qualis morbus. a. 511.
 Ejus curatio. 512.
Ligari, intuitu impotentiae virilis, qui dicantur, & quid
 sit *Ligatura*. b. 145. 148.
Lipotbymia vehemens & crebra quid arguat. a. 281.
 - - - - a rupto intus abscessu. b. 343.
Literatis unde frequens de oculis querela. a. 154.
 - - - somnus meridianus utilis. 159.
Lumborum dolor a caccochylia. 530.
 - - - ab aliis causis. 650.
Lunatici qui dicantur. 309.

L 15

Lusitanis

Lafiamis vomitus biliosi cum febribus, diarrhoeæ ac dysentericæ exitiales frequentissime superveniunt. 25.
Luxationum recidive quando fiant. 193.

M.

Macilensi. Vid. *Graciles*.

- Mammorum* cum utero consensu. b. 84.
- - - - cum cerebro an detur consensu. 88.
- Manis* qualis morbus. a. 390.
- - - an a mammorum morbis. b. 88.
- - - per revulsionem solvitur. 246.
- Quæ supervenientia ipsi salutaria. 336.
- Maraismus*. a. 438.
- Maraismi senilis* curatio. 474.
- Medicamenta*. Vid. *Remedia*.
- Medicina* ars longa est. a. 5.
- - - brevem habet occasionem seu temporis opportunitatem. 6.
- - - ars est conjecturalis. 8.
- Medici* in quibusdam rebus gratificari debent ægrotis. 14.
- - - quando ministri naturæ, quando magistri esse debeant. 107.
- - - plus interdum quiete, quam movendo atque agendo proficiunt. 101.
- Medicis* imputantur ægrotorum errores. 12.
- Melancholia* Veterum. 375.
- - - est Maniæ species. 390.
- - - sedatur convolutionibus. 254.
- Melancholici* qui. 490.
- Ipsis convenienti purgantia. *ibid.*
- Melancholicorum* morborum periculosi decubitus. b. 320.
- Menstrua* a naturali statu abeuntia. 80.
- - - fluunt gravidis. 137.
- Menstruorum* fluentium salubritas. a. 21.
- - - - crisiæ instantium signa. 199.
- - - - immoderatiorum remedia. b. 111.
- - - - non redi procedentiam mala quomodo declinanda. a. 460.
- - - - per ætatem effontium confessaria quomodo præcaveantur. 464 sq.

Menstruorum

Menstruorum fluxus suffici ciendus. b. 64.

*Menstruis fluentibus superveniens convulsio aut lipothy-
mia. 123.*

- - - nimis qui superveniant morbi. 126.

- - - suppressis vel justo parcus fluentibus quæ mala
contingant. 127.

- - - obstruatis an vomitoria? 72.

- - - an haemorragia narium? 73.

Mente valere seu constare quid significet. a. 266.

*Menis functiones se habent ut sanguis & humorum ad
cerebrum motus. 150.*

Metus effectus in corp. hum. b. 251.

Mitus cruentus plus autumno quam vere incidit. a. 25.

- - - unde. 660 sq. 672. 680.

Moeror. Vid. Tristitia.

Morbilis (in) quando indicentur vomitoria. 520.

*Morbillos (post) evacuantia & roborantia administranda
funt. 190.*

Morbi acuti qui. a. 208.

eorum divisio. 219.

ipsorum prædictiones incertæ. 208 sq.

- - - valde acuti qui. 492.

in iis quando purgandum. ibid.

Morbi chronicæ seu longi qui. 217.

- - - congruentes. 260.

- - - a pletora. 33 sq. quomodo præveniendi. 37.

- - - qui recidivant. 186.

- - - cum rigenter nil movendum esse, qui intelligi de-
beat. 262.

Morborum dignatio ex quibus facienda fit. 10 sq.

- - - tempora quatuor. 52.

- - - brevitas vel longitudo qui prænoscatur. 64. 573.

- - - principium, quomodo intelligendum. 110. 113.

- - - reliquie faciunt recidivas. 182. quomodo tra-
ctandæ. 190 sq.

Morbus morbo levatur. 317.

- - - arquatus. Vid. Ilerus.

- - - attonitus. Vid. Apoplexia.

- - - caducus. 307.

- - - comisilis. 308.

- - - confans, inconstans. 354 sq.

- - - divinus. 309.

- - - Herculeus. ibid.

Morbus

- Morbus lunaris.* ibid.
 - - - *magnus.* ibid.
 - - - *regius.* Vid. *Iacras.*
 - - - *sacer.* 309.
 - - - *senilis.* 308.
 - - - *qui sputatur.* ibid.
Mors naturalis, senilis, sine morbo. 437.
 - - *repentina* evenit his, qui sepe syncopen patiuntur.
 281.
Mulieres. Vid. *Famina.*

N.

- N**arcotica. Vid. *Hypnotica.*
Narium hemorrhagia pueris familiaris est a. 27. Ejus lubricitas. 21. pravitas. 22.
 - - - in multis morbis prodest, in aliis obest. 29.
 solvit surditatem. 610. compescit febres. 611. quando febris solutionem indicet. 653. solvit obstructionem menstruorum. b. 73.
 - - - an conferat in Quartana. 482.
 - - - *hemorrhagia critica* instantis signa. a. 199.
Neopoli ægrotantes ægre ferunt sanguinis missione. a. 24.
Nervorum vulnera. b. 244.

O.

- O**besi. Vid. *Crofti.*
Obstipescensia. Vid. *Apoplexia.*
Oculi in somno conniventes quid arguant. b. 315.
 - - - rubentes a vomitu. 334.
Oculorum dolentium remedia. 411.
Omenorum describitur. 101.
 - - - per vulnus foras excidens. 324.
Opibalmia secca a quali temporis constitutione. a. 375.
Opibalmia epidemica quando in primis. 353.
Opiata purgantibus admiscere confert. 176.
Orgasmus humorum. Vide *Turgere.*
Oritis exulcerationes a calore æstivo. a. 400.
Os caris infectum qui se manifestet. b. 332 sq.

Opum

Offum ab ulceribus corruptio. 304.
Oscitationis descriptio & medela. 431.

P.

Pedartsbrocace Hippocrati non ignota. b. 473.

Paroxysmus quid. a. 59.

Parus instans uti exploretur. b. 120.

Passio hysterica pellitur sternutatione. 77.

Ejus genius. 78.

Pavores in febribus. a. 629.

Peritus seu circuitus in morbis quid. 61.

Peripneumonis ex pleuritide. b. 348.

Pernionum curatio. 37 sq.

Perspirasio somni tempore fit parcior. a. 77. 147.

- - - impedita laetitudinem spontaneam creat. 169.

Pessilensia educandæ alendæque quæ faveat aëris con-

stitutio. a. 381. An in ea prosint vomitoria. 519.

520.

Pbarmacopæorum culpa, & fraus, nocet & ægrotæ &
medico. 15.

Pbreniis. Vid. *Delirium.*

Quid proprio sensu Phrenitis significet. b. 419.

Pbribiscorum ultima scena. 22 sq.

- - - alvi profluvium exitiale. 27.

Conf. Tabes.

Pingues. Vid. *Crofti.*

Pituita salsa Veterum. a. 371.

Pletpora quos creet effectus morbosos. 33.

- - - quando per administrata evacuantia solvi de-

beat. 36. 37.

Pleuritidis veræ ingenium. b. 15 sq. 29 sq. 347.

Pleuritici in quibus regionibus bene ferant venæ sectio-

nem, in quibus contra. a. 24.

Pleuristicis nocivum est alvi profluvium. 107.

- - - quando alvus ducenda. 105.

- - - quando venæ sectio instituenda. 104.

Podagra qui sunt obnoxii. b. 59. Ejus terminus uld-

mus. 309. Quibus annis temporibus vigeat. 318.

- - - *causa,* mucilago abundans. 319.

- - - *curatio applicatione aquæ frigidæ.* 59.

Poloni facile ferunt sanguinis missiones. a. 24.

Polypi adest suspicio in iis, qui sepe patiuntur synco-

pen. 281. Quibus etatis in primis fiant polypi. 425.

Poiss

- Potus frigidus noxa.* b. 38.
Prædictiones salutis vel mortis in morbis sunt incertæ.
 a. 208.
 - - - unde desumuntur. 209 sq.
Pueri cur inediam ferre nesciant. a. 72.
 - - - an arthritidi obnoxii. b. 274.
Puerorum confitio. a. 71.
 - - - morbi quomodo solvantur. 421. eorundem
 ætiologia. 457. & prophylaxis. 458.
Pueris familiares morbi qui. 416. 420.
 - - - frequens epilepsia. 310.
 - - - que frequentissimæ evacuationes. 27.
 - - - victus convenit humidus. 80.
Pueritia quibus finiatur annis. 69.
Pulmonum inflammatio. Vid. *Peripneumonia*.
 - - - morbis obnoxii in primis Juvenes. a. 426.
Purgantia per alvum an sanis conferant. 273.
 - - - quando indicentur. 523 sq. 525 sq.
 - - - præcedere debet venæ lectio. 526. 528.
 - - - qua anni tempestate magis convenient. 482.
 - - - qualia in astate, 485. convenient crafis, 487.
extenuatis cur non convenient. 272. quando gravidis
 conferant. 479 sq.
 - - - an debite operata, quando dejicitur muci
 copia, & æger insigniter se debilitatum sentit. 138.
 - - - fortia quibus stipentur symptomatibus. 274.
 iis præmittenda sunt præparantia. 176. 177.
 - - - quando valenisora in morbis conferant, quan-
 do debilia. 139.
 - - - aliquando data in febribus promovent crisin,
 102. in principio morbi quando prohibeantur, 107. an
 in principio febrium putridarum exhibenda sint, 118.
 qualia in principio morborum exhiberi possint, 129 sq.
 - - - in morbis acuis quando danda, quando vi-
 tanda, 112 sq.
 - - - quando conductant ad præcidendas morborum
 recidivas, quando non. 191 sq.
Purgantibus opia admiscere convenient. 176.
Purgatio nimia. Vid. *Hypercatarrhis*.
Pus non fit sine febre ac dolore. a. 318.
 - - an a materia catarrhoſa. b. 400 sq.
Puris boni, & mali, qualitas. 409.
Pustula ulcerosæ vernales. a. 394.

Quartana

Q.

Quartane consideratio. a. 247. Ejus contumacia unde. 249. An semper salutaris. b. 190. an hemorrhagiis, vel venæ sectione, pellatur. 482.

R.

Raucitas qualis affectio. a. 279. unde fiat. 371. in sennibus quomodo curanda. 280.

Recidiva morborum quid. a. 182. 187. Tres earum species, 187. aliæ aliis tutiores, 187 sq. quomodo præcavenda. 190 sq.

Recidivarum metuendarum signa. 185 sq.

Reconvalescentibus ex morbo quare oblitus virtus plenior. a. 45.

Refatio extenuatorum quomodo fieri debeat. 173.

- - - post morbum, quando pariat recidivam. 184.

Regiones non omnes eadem ferunt in morbis auxilia. 23. - - - crisi in morbis acutis faventes. 93. eidem impedimenta ponentes. ibid.

Regionis mutatio epilepticis prodest. 315.

Remedia immutanda in morbo, non medendi ratio. 328.

- - - herouïca quo, & quibus opponenda morbis. 48.

Remediis calidis in morbo calido utitur Hippocrates. 95.

Repletio. Vid. Plethora.

Resolutio nervorum apud Celsum. a. 282.

Respiratio difficultis in febribus quid indicet. 630.

Rigor generaliter quid notet. b. 34 sq.

- - - apud Hippocratem. a. 553.

- - - ex mente Galeni. 554.

- - - in paroxysmis febrium intermittentium ex Sydenhamo, ibid.

Ejus in febribus continua idea. 547 sq. tres species in febribus. 555 sq.

- - - plethorius. 556.

- - - in febre continua frequenter incidens quid arguat. 586.

- - - in febre ardente criticus. 605.

- - - periodicus febres intermitt. solvit. 620 sq.

Rigoris origo in lumbis. b. 188.

Rome vomitoria & purgantia fortia non bene cedunt.

a. 24.

Roma

- Rome* pleuriticis vene seatio obest. *ibid.*
Rodus post assumtos cibos & potus. 163.
 - - - in lienteria. b. 197 *sq.*
Rupia que dicantur. 250.

S.

- S**aliva nimis in os affluxus in ætate senili. a. 445.
Sanguinis abundantia nimis. Vid. *Plethora*.
 - - - missio. Vid. *Vena seatio*.
 - - - profluvia. Vid. *Hæmorrhagia*.
 - - - ex pulmonibus rejectio. Vid. *Hæmoptoë*.
Sani an purgari per alvum debeant. a. 273.
Sanitatis conservatio per evacuantia quando locum habeat.
 37.
Satyrismi. 417.
Scabies sicca senum unde. 442.
Secundinarum extractio. b. 110.
Senecus prima aut cruda que. a. 69.
Senecensis differentia. 72.
 - - - tres periodi. 433.
 - - - descriptio in S. Literis. 446.
 - - - retardatio. 471.
Senum constitutio. 72. 434.
Senes qui in diem ferant, qui non. 72.
 - - cur febribus acuis non adeo sint obnoxii. 73.
 - - qui habeant alvum siccam, qui humidam. 212.
 - - quibus morbis in primis obnoxii. 277. 434 *sq.*
 - - quos non patientur morbos. 460 *sq.*
 Morborum ipsis familiarium prophylaxis. 461 *sq.*
Senibus familiares frequentes atri dejectiones. 27.
 - - - carnes & vinum conferunt. 280.
 - - - frequens dormitio conductit. 160.
 - - - non facile epilepsia accidit. 360
 - - - propria alvus sicca. 331.
 - - - raro hæmorrhoides. 431.
 - - - sub qua aëris constitutione metuenda mors fabri-
 tana, bemplexia. 361.
 - - - conveniens diaeta. 467 *sq.*
Seni doloris vel morbi qui non afficiantur. 172.
Septenarius numerus corpori humano veluti criminis. 452.
Seri lachis usus ad purgandum. b. 153.
Sideratio. Vid. *Apoplexia*
Singulus ex hæmorrhagia. b. 7. *Singulus*

Singultus ex purgatione multa. a. 403.

- - - ab inflammato jecore. 132. 136.

- - - a vomitu. 334.

- - - remedia. 220.

Siticulosis an lac. 162.

Sitis a sumto purgante quid notet. a. 524.

- - tollitur citra potum. b. 62.

Solstitialia periculi plena sunt, præcipue æstivum. a. 86.

Somnifera medicamenta. Vid. *Hypnotica*.

Somnus quid sit a. 147.

- - - delirantibus necessarius est. 150.

- - - meridianus quibus conferat. 159.

- - - sicut tollit. b. 62.

Somni tempore alimentorum promovetur *cotio*, sed *perspiratio* infensibilis fit parcior. a. 77. 147.

- - - nimii vel immodi ci causæ 152. & effectus, 158.

Somno quam diu sanos indulgere conveniat. 156 sq.

- - - (ex) in morbis quæ prognostis haberi potest. 146.

Spadones qui sint. b. 265.

Spasmus. Vid. *Convulso*.

Sphacelum inter & necrosin Veterum differentia. b. 419.

Sphacelismus ossis Hippocrati quid. 472.

Spina venosa Hippocrati, sub nomine sphacelismi, cognita fuit. 473.

Spuma quid. 381.

- - - circa os strangulatorum an mortis indicium. a. 286 sq. Quid illam constitutat. 289.

Spuma ex quibus proveniant locis. b. 23 sq.

- - - in febribus continuis qualia bona, vel mala. a. 587.

Spurum puris ex sanguinis sputo. b. 353.

Serilitas foeminarum ab omento. 103.

Ejus causæ aliæ. 141.

Serilitasis virorum causæ. 144.

Sternatio quomodo fiat. 422.

- - - in passione hysterica, in difficulti partu condudit. 77. 79. an ad expellendas secundinas. 110.

- - - damnosa foeminis statim a coitu. 77 sq.

- - - est singultus remedium. 218.

Vid. *Erribina*.

Strangulati quo genere mortis pereant. a. 290.

- - - revocantur ad vitam. 286. 288 sq.

Stranguria tres causæ. b. 130. 415.

Vol. II.

M m

Stranguria

- Stranguris* an vene se^z 284. 416.
 - - - an vini potio? 416.
Submersi an aquam potent. a. 295. 304.
 - - - revocantur ad lucis usuram. 297.
Submersis fere *suffocatis* quomodo succurrendum. 299.
Submersione facta *suffocationis* indicia. 292 sq.
Sudamina. 398.
Sudoris materia eadem qua urina. 368.
Sudor multis a somno in sanis, quid significet. 375.
 - - - semper fluens cur significat morbum. 376 sq.
 - - - febricitantiam *symptomaticus*. 604.
Sudore cur perfectissime *salvatur febris*, 241. & quando
 salutariter, quibusque signis id cognoscatur. 368.
Sudores in *febribus* qui boni, 368. qui mali. 369.
 - - - frigidii sub acuta febre quid portendant. 370.
 - - - particulares quid nocent, 372.
 - - - in diebus *judicatoriis* qui mali, & qui boni. b.
 483 sq.
 - - - qua ratione ciendi. a. 351.
Sudorum *criticorum* instantium signa. 199.
Sudoriflorum usus post vene sectionem & purgationem
 tutior & efficacior. 527.
Suffitum aromatum usus in medicina. b. 64.
Suffocatio ab externa violentia quotuplex. a. 287.
 - - - submersorum. Vid. *Submersi*.
 - - - strangulatorum. Vid. *Strangulati*.
Supparatio quando non innotescat. b. 297.
Surditas a bile flava. a. 545.
 - - - tollitur dejectionibus biliosis. 546. 548.
Symptomata in morbis vehementia, maligna, mitia seu
 benigna. 55.
 - - - critica que, & quomodo distinguuntur a
 morbo*sis*. 196. 197.
Syncope quid. 281.

T.

- T**aber catarrhoſe seu colliquativa. a. 371.
Tabescensibus cur autumnus funestus. 359.
 - - - quales purgationes. 488.
 - - - an lac. b. 163.
Temulencia. Vid. *Ebrietas*.
Tenescens quid. 367.

Tristitia

Tremus in foeminis est causa abortus. 366.

Tertiana. In hac febre quando medicamentum deorsum purgans profit. a. 263.

- - - *autumnalis* cur difficilis sanationis. 249.

Tertians exquisita genius. 606 sq.

Titanus quid. b. 12. 34. 42.

- - - curatur affusione frigide. 43.

Thladie, *Thlasie* qui. 265.

Timor. Vid. *Mores*.

Transpiratio. Vid. *Perspiratio*.

Tremor quid apud Hippocratem. a. 553.

Ejus natura explicatur. b. 35.

Tremores delirio solvuntur. 257.

Trichiasis quid significet apud Practicos. s. 663.

Tristitia effetus in C. H. b. 251.

Tuberculata. a. 395.

- - - ad articulos a longa febre. 383.

- - - non semper erroribus in vita imputanda. 586.

Tuberculorum in meatu urinario malitia. 683.

Tumores glandularum in febribus qui mali. a. 602 sq.

Turgore quando humores corporis nostri dicuntur. 123.

Hac vox duplarem fensum habet. 481.

Vid. etiam 492.

Tussis causa efficiens. b. 423.

Tusses ferine que. a. 601.

- - - *hydropicorum*. b. 280.

- - - *fice* que in febribus ardentibus non facient fistim. a. 600.

Tympanites quid. 498. 504. Ejus signa. 502. 506.

Juvantia & nocentia in hoc morbo, juxta Baglivum. 500.

Tympanites multiplex. 505.

- - - qui distinguerat ab astite. 507.

Ejus curatio varia. 508 sq.

Typus a periodo in morbis differt. 62.

V.

*V*arices in cruribus solvunt maniam. b. 246.

Karioleum eruptionem precedentes convulsiones, ut & illis jam prodeuntibus supervenientes, non semper malae. a. 253 sq.

M m a

Varicellæ

Variolis alvi fluxio obest. 107.

- - - quando conferant *hypnotica*. 148.

- - - quando *vomitoria*. 520.

- - - quando *purgantia*, & qualia. 529.

Varioles (post) evacuantia & roborancia administranda sunt. 190.

- - - numerosas venam secat Sydenham. 192.

Vena sedis quibus in regionibus bene feratur, in quibus contra. 24.

- - in plethorics quando & qualis fieri debeat. 35.

- - a quibus facilius feratur. 139. 140.

- - ad animi deliquium instituta quando conveniat. 139 *sq.*

- in febribus exanthematum eruptionem accelerat. 102.

- - in pleuritide quando conveniat. 104.

- - in morbis acutis quando instituenda. 132. 136. 139.

- - prævenit morborum inflammatoriorum suppurationem. 657 *sq.*

- - post variolas numerosas Sydenhamo probatur. 192.

- - medicamenta purganti præmitti debet. 176. & quare, 526. 528.

- - fieri debet ante usum sudoriferorum. 527.

- - in gravidis quando instituenda. 482.

Ventriculus nimis repletus quas inferat corpori noxas. 43.

Ventriculi vulnera. b. 237.

Ventriculum roborantibus opus habent convalescentes. a. 190.

Ventorum consideratio. 343 *sq.*

Ver quando saluberrimum. 357. quando malum. 359. quos gignat morbos. 389 *sq.*

Veris vietus. 76.

Vernales morbi quomodo præcaveantur. b. 307 *sq.*

Veratrum. Vid. *Elleborus albus*.

Vermes in pueris unde. a. 417.

Vertigo quid. 384. 522.

- - - ab austriña constitutione. 385.

- - - tenebrisca, per consensum, culpæ contentorum in ventriculo. 521 *sq.*

Vesica urinaria scabies. 670. vulnera. b. 231.

Vesies gravidarum adstrictæ foeti nocivæ. 96.

Vetus mutatio epilepticis confert. a. 316.

• Vid. *Diesa*.

Vigilia

- Vigilia* quid. 155.
Vigilie nimis causæ, & noxæ. 153 sq.
Vinum quomodo lac sentum. 470.
Vini potio quibus famem solvat, quibus augeat. 213 sq.
Vina quæ epilepticis obsint. 316.
Vinorum Græcorum natura. b. 342.
Vires corporis ex quo æstimandæ. a. 140.
Virilis seu consistens ætas quæ. 68. 430.
 Ejus constitutio. 72. Inediām seu tenuorem
 vietum sustinere potest. 72 sq.
 - - - Sanguinis evacuationi per hæmorrhoides obno-
 xia est. 27.
Virilis etatis morbi. 429.
Vite humanæ brevitas. 4.
Virilines. 394.
Ulceris a vulnere diffinatio. b. 361.
Ulcera interna lacte curanda. 173.
 - - - tumentia. 177.
 - - - glabra. 206.
 - - - sanguinem fundentia. 361.
Ulcerum recursus quando evenit. a. 194.
Volvulus quis morbus. 403. b. 345.
 - - - curatur a febre accidente cum copiosa urinæ
 excretione. 301.
Vomitoria qua anni tempestate magis convenient. a. 482.
 486.
 - - - an gracilibus? 485 sq.
 - - - quando indicentur. 517 sq. 523.
 Eorum facilis ut sit operatio, corpora præ-
 humectari debent. 177.
 - - - an conferunt in acutorum principio? 133 sq.
 - - - prohibentur formatis jam a natura per bubo-
 nes & carbunculos crisibus & abscessibus. 519.
Vomitus spontaneus quis utilis, quis pravus. 20.
 - - plus autumno quam Vere incidit. 25.
 - - a calore æstivo. 400.
 - - quibus in morbis conferat vel oblit. 29. 106.
 - - criticus cur salutaris. 20. quibus signis fatus
 indicetur. 198. 200.
 - - solvit diarrœam. b. 222.
 - - ex rupto ad interiora abscessu. 343.
 - - cruentus salutaris, vel malus. 395. uti curandus.
 397. fœminarum quomodo solvatur. 7.

INDEX RERUM.

Yeracita, causa precipua morborum puerilium. *a.* 416.

Vox deficiens. Vid. *Aphonia*.

Urina varia diverso tempore, *b.* 441. variorum hominum. 443 *sq.*

- - hominis perfecte sani. *a.* 640.
- - craffa in febribus. 632 *sq.*
- - tensis in febribus. 635 *sq.*
- - craffa & surbida seu subjugalis in febribus. 636 *sq.*
- - subcolum habens rubram in febribus. 639. 641.
- - perfecte pollucida in febribus acutis quid notet. 640. 642 *sq.* 645 *sq.*
- - pondere levis & consistentia tenuis quibus in morbis. 643.
- - copioſor solvit borborygmos. 649 *sq.*
- - copioſa noctu reddita quid significet. 685.
- - qualis, & quo tempore, preventis abscessum in febribus. 651 *sq.* 657.
- - sanguinolenta, & perulenta, quid significet. 658 *sq.* 681.
- - furfuracea, unde talis. 660. 670.
- - cum sedimento capilliformi, 665 *sq.* 670. farinoso. *b.* 374. bilioso (flavo) 378.
- - difperata sive varia. 380.
- - bullas excitans seu pumosa. 381.
- - strofa. 387.

Urina insperatio quid doceat Medicum. 440 *sq.* quid non doceat. 457. Ejus praecipuus usus. 458.

- - triplex materia. 442.

- - corona seu circulus. *Ibid.*

- - constata Medico examinanda. 445 *sq.*

Urbio in ischiadicó malo. 329.

- - - in morbis extrellum remedium esse debet. 488.

Uteri Erysipelas. *b.* 91 *sq.* strangulatus. Vid. *Pazzo hysterica*.

- - - structura & situs Veteribus ignorata. *b.* 99. 108.

- - - suppuratio. 107.

Vulnera tumore debent. *b.* 181.

Vulnerum localitas. 228 & *sq.*

INDICULUS

INDICULUS

Vocab. Græcarum.

- Αλφοί. *a.* 394.
- Απακαδίρο. *b.* 17.
- Αποστία. 204.
- Ατέτασις. 471.
- Αγροβολισμὸς. *a.* 282.
- Αφανία. 283.
- Βλατός. *ibid.*
- Βόξ γραπτῶν. 445.
- Γον. *b.* 203.
- Ἐκπληξίς. *a.* 282.
- Ἐμφότητις. *ibid.*
- Ἐμφυτευση. *b.* 106.
- Ἐξαιθίμωσις. *a.* 395.
- Εὐθατισία. 437.
- Θάρεις. 213.
- Ιδρω. 398.
- Καρδιαγμὸς. 521.
- Κατάπτωσις. 283.
- Κιπέσιον. 90.
- Κόπος. 108.
- Λειτοψυχία. *b.* 348.
- Διηχῆς. *a.* 393.
- Λιόν. 394.
- Λιμὸς. 213.
- Μίλας. 394.
- Μιτίαρα. *b.* 210.
- Οργᾶς, ὄργανος. *a.* 225.
- Πλεύρα, πλευρὴ. *b.* 347.
- Πόνος. *a.* 145.
- Σκοτέδηπος. 522.
- Σπασμὸς, σπάσμα. *b.* 59.
- Σφάκιλος, σφακελισμὸς. *a.* 283.
- Ὑπογροφή, ὑπογραψία. 182.
- Φαρμακίνητος. 133.
- Φέρνυξ. 202.
- Φλυτητίκης ἐλεύθερος. 395.
- Φρόνι. *b.* 419.
- Φύματα. *a.* 203. 395.

S Y L L A B U S A U C T O R U M

per compendia citatorum.

A.

- A** a. *Hafn.* Thomæ Bartholini Acta medica & philosophica Hafniensis. Hafniæ 1673 & seq. 4°.
Ao. *Med. Berol.* Acta Medicorum Berolinensium, collecta & digesta a Jo. Dan. Gohl &c. Berolini 1717 & seq. 8°.
Actuar. meib. med. Actuarii methodi medendi libri VI.
Actuar. de spir. Ejusd. de actionibus & affectibus spiritus animalis, ejusque nutritione libri II.
Actuar. de urin. Ejusd. de urinis libri VII.
Hæc tria junctim prodierunt h. c. Actuarii Joannis filii Zachariae opera. Parisiis 1556. 8°.
Adolph. de Eqūit. C. M. Adolphi Diff. phys. medica de Equitationis eximio usu medico. Lips. 1713. 4°.
A. *E. L.* Acta Eruditorum Lipsiæ publicata an. 1682 ad usque 1762. in 4°.
Aetius. Aëtii Amideni Medici clariss. libri XVI. in tres distributi Tomos, quorum primus & tertius a J. B. Montano Latinitate donati, secundus vero a Jano Cornario. Basil. 1533 & 1535. fol.
A. *Gell.* Auli Gelli Noctium Atticarum libri XX. Curiaz Regnitianæ 1741. 8°.
Alberti de præsero. Liter. morb. Mich. Alberti Diff. de præservandis Literatorum morbis. Hal. 1733. 4°.
Albrecht. effect. mus. Jo. Wilh. Albrecht Tractatus physicus de effectibus Musices in corpus animatum. Lips. 1734. 8°.
Alex. Trall. Alexandri Tralliani Medici libri duodecim, Gr. & Lat. Joanne Guinterio Andernaco interprete & emendatore. Basil. 1556. 8°.
Apul. L. Apuleji Opera omnia quæ extant, emendata & aucta: cura Petri Colvi. Lugd. Bat. 1587. 8°.
Aret. Aretzi Cappadocis Medici de causis & signis, nec non

SYLLABUS AUCTORUM. 553

non de curatione acutorum, & diuturnorum morborum libri, Junio Paulo Crasso interprete. forma minore, sine loco & anno impressionis. monente tamen Fabricio in Bibl. Græc. T. 3. p. 101. excusa est hæc editio Parisiis.

Aristot. Opera Aristotelis Gr. & Lat. Lugd. 1597. 8°. maj. 2 vol.

Arnald. Arnaldi de Villa Nova Explicatio super Canonem *Vita brevis*. Exstat in Ejus Operibus Omnibus, cum Nic. Taurelli annotat. Basil. 1585. fol.

Astruc *morb. Vener.* Jo. Astruc de morbis Venereis libri IX. Parif. 1740. 4°.

Athenaeus Atheneus Græco-Latinus Casauboni. Lugd. 1657. fol. Latine tantum, interprete Natale de Comitibus. Lugd. 1556. 8°.

Aurelian. Cælii Aureliani de morbis acutis & chronicis libri VIII. Jo. Conr. Amman recensuit, &c. Amstel. 1709. 4°.

B.

Bacmeist. *diet. aul.* Jac. Bacmeisteri Diff. de eo, quod sanitati obest circa dietam, maxime in aulis. Tübing 1736. 4°.

Baco de augm. sc. Franc. Baconis de Verulamio de augmentis scientiarum libri IX. Amstel. 1662. 12°.

Baco H. N. Ejusd. Sylva Sylvarum, sive Historia naturalis. ibid. 1661. 12°.

Baco Hist. V. & M. Ej. Historia Vitæ & Mortis. ibid. 1663. 12°.

Bagliv. Ge. Baglivi Opera omnia medico-practica, & anatomica. Antverp. 1719. 4°.

Baier Adag. Med. Jo. Jac. Baieri Adagiorum medicinalium Centuria. Fft. & Lips. 1718. 4°.

Baribol. Epist. Thoma Bartholini Epistolaram medicinalium Centurie IV. Hagæ Com. 1740. 8°.

Baribol. H. A. Ejusd. Historiarum anatomicarum rariorum Centurie VI. Hafniæ 1654 & seq. 8°.

Baribol. de nive. Ej. de Nivis usu medico observationes variae. &c. ibid. 1661. 8°.

Baribol. Peregr. med. Idem de Peregrinatione medica. Hafn. 1674. 4°.

Battie Princ. animi: Gulielmi Battie de principiis animalibus Exercitationes XXIV. Lond. 1757. 4°.

- Bellin.* de urin. &c. De urinis & palibys, de missione sanguinis, de febribus, de morbis capitis, & pectoris. opus Leur. Bellini, cum pref. Jo. Bohaii. Francof. & Lipf. 1685. 4°.
- Berger.* Chin. vind. Jo. Gothofr. Bergeri Diff. de Chin-china ab iniquis iudiciis vindicata. Wittemb. 1711. 4°.
- Berger Therm.* Carol. Ejusd. de Thermis Carolinis Com-memtatio. ibid. 1709. 4°.
- Beverov.* ad Hippocr. de calc. Jo. Beverovicii Exercitatio in Hippocratis aphorismam de calcalo. Lugd. Bat. 1641. 12°.
- Bibl. Germ.* Bibliotheque Germanique & des Pays du Nord. Amstel. 1720 sq. 8°.
- Blank.* Coll. Collectanea medico-physica, of Hollands Jaar-Register &c. by een versamelt door Steph. Blan-kart. Amst. 1680 & 1683. 8°. Continentur in duo-bus Tomis Observationum centurie septem.
- Blegny Zod.* Nicolai de Blegny Zodiacus Medico-Gal-licus, sive miscellanorum medico-physicorum Galli-corum anni quinque, scil. 1679-1683. Genev. 1680 sq. 4°.
- Boerb. apb.* H. Boerhaave Aphorismi de cognoscendis & curandis morbis. L. B. 1737. 8°.
- Boerb. J. M.* Ejusd. Institutiones mediceæ. ib. 1734. 8°.
- Boerb. Prel.* in J. M. Ejusd. Praelectiones rei medicæ. Edidit Alb. Haller. Gotting. 1739 sq. 8°.
- Boerb. morb. nerv.* Ej. Praelectiones Academicæ de mor-bis nervorum. Edi curavit Jac. van Eems. L. B. 1761. 8.
- Borel.* Petri Borelli Historiarum & Observationum Me-dico physicarum Centurie IV. Paris. 1656. 8°, item Fft. & Lipf. 1676. 8°.
- Bonfuet. Art. med.* Franc. Bonfueti de arte medendi II-bri XII. Lugd. 1557. 8°.
- Boyle de color.* Rob. Boyle Experimentæ & Considera-tiones de coloribus. Lond. 1665. 12°.
- Boyle Util. Phil. Nat.* Ejusd. Exercitationes de utilitate Philosophiae naturalis experimentalia. Lindav. 1692. 4°.
- Bress. Samml.* Sammlung von Natur-und Medicin-wie-sach hierzu gehörigen Kunst-und Litteratur-Geschich-ten. Vratiskav. 1728 & seq. 4°.

Bres.

Brin. de spir. an. Jo. Tho. Brinii de spiritibus animalibus, &c. Inquisitio Physico-Medica. Patav. 1729. 4°.

C.

- Compan. Medic. Tho. Campanellæ Medicinalium libri VII. Lugd. 1635. 4°.*
Cardan. Hier. Cardani in septem Apherismorum Hippocratis particulas Commentaria. Basil. 1564. fol.
Card. San. suend. Ejusd. Opus novum, cunctis de sanitate tuenda, ac vita producenda studiosis apprime necessarium. ibid. 1582. fol.
Caprons. Med. Consult. Steph. Roder. Castrensis Medicæ Consultationes. Florent. 1644. 4°.
Cels. A. Corn. Celsi de Medicina libri VIII. cura & studio Th. J. ab Almeloveen. Amstel. 1687. 12°.
Cheyn. de fibra. Ge. Cheynæ de natura fibrae ejusque laxæ sive resolutæ morbis tractatus. Lond. 1725. 8°.
Cheyne. Sanit. Ejusd. tractatus de infirmorum sanitate tuenda, vitaque producenda, ib. 1726. 8°.
Chicos. Diff. Jo. Chicotii Dissertationes Medicæ. Paris. 1666. 4°.
Clegborn diseas. in Minorca. Observations on the Diseases in Minorca &c. by Ge. Cleghorn. Lond. 1751. 8°.
Clerc. H. M. Histoire de la Medecine par Daniel le Clerc. Hage Com. 1729. 4°.
Clof. de Juvena. dispos. Steph. Clofii Diff. de Juvenum dispositione ad morbos pulmonum. Hale 1740. 4°.
Com. Bon. De Bononiensi scientiarum & artium Instituto atque Academia Commentarii. Bonon. 1731. 4°.
Comm. Lips. Commentarii de rebus in scientia naturali & Medicina gestis. Lips. 1752 seq. 8°.
Com. Liu. Commercium Litterarum. Norimb. 1731 & seq. 4°.
Combalus. Pneumat. Pneumato-Pathologia seu Tractatus de flatulentis humani corporis affectibus. Auctore Franc. de Paula Combalusier. Paris. 1747. 12°. maj.
Coulej. Abrah. Couleji Poëmata latina. Lond. 1668. 8°.

Dia

D.

- D**io Caff. Dionis Cassii Historie Romanæ libri XLVI. cum not. Leunclavii. Francof. 1592. 8°.
Drog. Laërt. Diogenes Laërtius de vitis &c. Philosophorum, Gr. & Lat. ex editione secunda Iſ. Casaboni. 1592. 8°.
Dures. de bum. purg. ? Lud. Duretus in Hippocratis librum de humoribus purgandis, & in libros tres de diæta acutorum. Parif. 1639. 8°.
Dures. in Coac. Ejusd. Interpretationes & Enarrationes in Magni Hippocratis Coacas Prænotiones. Lugd. Bat. 1737. fol.
Dures. ad Holler. Ej. Commentarius in Jac. Hollerii librum de morbis internis, auctoris scholiis illustratum. Parif. 1611. 4°.
Da Verney an Mechan. Em. Maur. du Verney Quæstio medica: An multis in morbis elucescat corporis mechanismus ? Parif. 1719. 4°.

E.

- Eph. N. C. D.** Miscellanea curiosa medico - physica Academias Naturæ Curiosorum, sive Ephemerides medico-physicæ Germanicæ curiosæ ; in annorum Decades tres distributæ, ab an. 1670 ad 1706. 4°.
Eph. N. C. Cent. Sunt præcedentes Ephemerides continuatae per Observationum Centurias decem, ab an. 1712 ad 1722. 4°.
Eph. N. C. Vol. Sunt Ephemerides Naturæ Curiosorum, que Voluminibus decem prodierunt Norimbergæ 1727--1754. 4°.
Eraſt. Tho. Eraſti in Hippocratis aphorismos 1--22, libri primi prælectiones. quæ extant in Eraſti Variis Opusculis medicis. Francof. 1590. fol.
Eraſt. occuli. med. Tho. Eraſtus de occultis pharmaceuticis potestatibus ; & de medicamentorum purgantium facultate. Basil. 1574. 4°.
Ettm. Oper. Mich. Ettmulleri Opera Medica theoretico-practica, cum notis edita a Jo. Jac. Maneto. Genev. 1736. fol. 4 tomis.

Fallsp.

F.

- F**allop. Gabr. Falloppii Opera omnia. Venet. 1584.
fol.
- Fernol.** Medic. Jo. Fernelii Universa Medicina. Genev.
1637. 4°.
- Fick.** Hippocratis Aphorismi notis illustrati a Jo. Jac.
Fickio. Jenæ 1729. 8°.
- Forst.** Obf. Chir. Petri Foresti Observationum & Cura-
tionum Chirurgicarum libri IX. Lugd. Bat. 1610. 8°.
- Forst.** Obf. Med. Ejusd. Observat. & Curat. medicina-
lium libri XXXII. ibid. 1593 & seq. 8°.
- Freber.** Pauli Freheri Theatrum Virorum eruditione
clarorum &c. Norimb. 1688. fol.
- Frind.** Joannis Freind Opera omnia medica. Paris. 1735.
4°.
- Frey Opusc.** Jani Cæciliæ Frey Opuscula varia nusquam
edita; &c. Paris. 1646. 8°.
- Fric.** Parad. med. Melch. Friccii Paradoxa medica. Ul-
mæ 1699. 12°.
- Fritsch Gesch.** Jo. Chr. Fritschii Theologische, Juristi-
sche, Medicinische und Physicalische Geschichte. Lips.
1730--1740. 4°. in VI Partibus, quarum ultima elab-
orata est a Jo. Chr. Wolffio.
- Fuchs.** Hippocratis Aphorismorum Sectiones VII. Leonh.
Fuchsi commentariis illustratæ & expositæ. Paris.
1545. 8°.
- Fuchs in Hipp.** l. 6. Epid. Hippocratis Epidemiorum li-
ber sextus jam recens latinitate donatus Leon. Fuchs-
io interprete. Addita est luculenta universa ejus libri
expositio. Haganoæ 1532. 4°.

G.

- Galen.** Galeni in Hippocratis aphorismos Commen-
taril VII.
- Gall. de Min.** La Galleria di Minerva, o vero notizie
universali, di quanto è stato scritto di Europa &c.
Venet. 1696--1717. septem Tomis in fol.
- Glaß. de febr.** Tho. Gläß Commentarii XII. de febribus
ad Hippocratis disciplinam accommodati. Amstel. 1743.
8°.

Gesliko

Goelike His. Med. A. O. Goelike Historia Medicinae universalis. Francof. cis Viadr. 1721. 8°.

Gontier Hygias. Petri Gontier Exercitationes Hygiasticae, sive de sanitate tuenda & vita producenda libet XVIII. Lugd. 1668. 4°.

Gerr. de sa. Jo. Gorre Definitionum medicarum libet XXIV. Francof. 1601. fol.

Gentler. Medicina Hippocratica exponens Aphorismos Hippocratis, auctore Jo. de Gorter. Amstel. 1739--1742. 4°.

Gaidot ad Theop. de urin. Vid. infra Theop. &c.

H.

Hæn Rat. med. Ant. de Haen Rationis medendi in nosocomio pratico &c. Pars 1. 2. &c. Vindobon. 1757 & seq. 8°.

Hamel His. Regiae Scientiarum Academie Historia, auctore J. B. du Hamel. Paris. 1701. 4°.

Hamel Oper. J. B. du Hamel Operum Philosophicorum Tomi II. Norimb. 1681. 4°.

Hanow Seltenb. M. C. Hanows Seltenheiten der Natur und Oekonomie. Lips. 1753 ad 1755. tribus volum. 8°.

Hebenstr. Ansbrop. for. J. E. Hebenstreit Anthropologia forensis &c. Lips. 1753. 8°.

Hebenstr. de Hom. Ejusd. de Homine humano & negro Car- men. ibid. eod. 8o.

Hecquet. Hippocratis Aphorismi, ad mentem ipsius, er- tis usum, & corporis mechanisini rationem expositi. Paris. 1724. 12°. maj.

Hecquet. Med. nat. La Medecine naturelle, &c. par M. Hecquet. Paris. 1738. 12°. 2 vol.

Hecquet de purg. Med. Ejusd. de purganda Medicina a curarum cordibus. Paris. 1714. 12°. maj. sine auctoris nomine.

Hecquet Qu. An morbi a serpso colluvis? prodiit Paris. 1696. 4°. & recus. extat in calce illi Tomi tractatus, qui inscribitur la Medecine Theologique &c. Paris. 1733. 12°.

Hecquet Qu. An potus agris interdicendus? prodiit Paris. 1704. 4°. & extat cum anteced. 1. c.

Heers Obs. Henr. ab Heers Observationes medicee. Quae subjuncte sunt ejus tractatui h. c. Spadacrene, n. e. Fons

- Fons Spadanus accuratissime descriptus. Lugd. Bat. 1685. 12°. maj.
- Heerkens de Vates. Editr. G. N. Heerkens de Valetudine Literatorum Poëma. Lugd. Bat. 1749. 8°.*
- Heister Chir. Laur. Heisteri Institutiones Chirurgice. Amstel. 1739. 4°.*
- Horn. de Horn. Franc. Merc. ab Helmont Observationes circa Hominem ejusque morbos. Amstel. 1692. 12°.*
- Holmont. Jo. Bapt. van Helmont Ortus Medicinae, id est, Initia Physicae inaudita, Progreffus Medicinæ novus, in morborum ultiōem, ad vitam longam. Amstel. 1652. 4°.*
- Holv. Obs. Jo. Helwigii Observationes Phisico-Medicae posthumæ. Aug. Vindel. 1680. 4°.*
- Hefius. Eobanus Hefius de tuenda bona valetudine. Francof. 1571. 8°.*
- Heuch. Chir. ins. J. H. Heucherl Diff. de Chirurgo infante. Wittemb. 1710. 4°.*
- Heueber. Ejusd. Opera partim edita, partim nondum edita. Lipſ. 1745. 4°.*
- Horn. Hippocratis Aphorismi cum explicatione Jo. Heurnii. Jenæ. 1690. 12°.*
- Horn. Oper. Ejusd. Opera omnia in duos Tomos divisa. Lugd. 1658. fol.*
- Hryden synops. discurs. Magistri Hermanni van der Heyden synopsis discursuum. Lond. 1653. 12°.*
- Hildan. Obs. G. F. Hildani Observationum & Epistolarum Chirurgico-Medicarum centurie in certum ordinem digestæ a J. S. Henninger. Argentor. 1713. 4°.*
- Hippocr. Magni Hippocratis Cœi Opera omnia Graece & Latine, &c. Joan. Antonidæ van der Linden. Lugd. 1665. 8°. maj. 2 vol.*
- Hist. ac. sc. Berol. Histoire de l'Academie Royale des Sciences & des Belles Lettres de Berlin. année 1745. & suiv. Berol. 1746-1757. 4°.*
- Hist. ac. r. sc. Histoire de l'Academie royale des Sciences, avec les Mémoires de Mathématique & de Physique. Paris. 4°. per seriem annorum ab an. 1699. usq[ue] ad nostra tempora.*
- Hofm. Idea fund. Med. Fr. Hofmanni Idea fundamentalis universitatis Medicinae, &c. Hale 1707. 4°.*
- Hofm. Med. res. Ejusd. Medicina rationalis systematica. Hal. 1718-1734. 4°. IV. Tomis, quorum postremus quinque*

quinque constat Partibus, seu justis voluminibus,
quibus accedit Supplementum.

Hoffm. aër. epid. Ejusd. Diff. de aëris potentia in epidemi-
corum morborum generatione. ib. 1727. 4°.

- - - aër. intemp. -- de aëris intemperie multorum
morborum causa. ibid. 1715. 4°.

- - de aër. mut. -- de ætatis mutatione morborum causa
& remedio. ib. 1728. 4°.

- - de med. em. & purg. poſt. ir. -- de medicina emeti-
ca & purgante post iram veneno. -- 1721. 4°.

- - morb. ex hep. vit. -- de morbis ex hepatitis vitio. --
1726. 4°.

- - de morb. incongr. -- de morbis incongruis. -- 1702.
4°.

- - morb. peregr. -- de morbis peregrinantium. -- 1734.
4°.

- - Opusc. -- Opuscula physico-medica. Uimæ 1725.
8°.

- - peregr. sanit. -- Diff. de peregrinationibus sanitatis
causa instituendis. Halæ 1701. 4°.

- - præf. med. leg. -- Præstantissimæ medendi leges. --
1719. 4°.

- - rem. benign. -- de remediorum benignorum abusu &
noxa. -- 1714. 4°.

- - de sal. febr. -- de salubritate febrium. -- 1702. 4°.

- - de temp. an. insol. -- de temporibus anni insalubri-
bus. -- 1705. 4°.

- - de transmut. morb. -- de transmutatione morborum.
-- 1716. 4°.

- - de valet. sen. -- de valetudine senum tuenda. --
1725. 4°.

- - de vomit. us. -- Observations de cauto & præstan-
tissimo vomitoriorum usu. -- 1725. 4°.

Holler. Jac. Hollerii in Aphorismos Hippocratis Com-
mentarii VII. Genev. 1632. 8°.

Hotting. de vino. Sal. Hottingeri Οἰνολογία, seu differ-
entiationum de vino prima. Tiguri 1707. 4°. secunda
1710. Tertia 1712.

Huxham de aëre. Jo. Huxham Observationes de aëre &
- morbis epidemicis ab an. 1728. ad finem anni 1737,
Plymuthi factæ. Lond. 1752. 8°. Volumen alterum,
ab an. 1738. ad exitum usque 1748. ibid. eod.

Foß.

J.

- Joël. Franc. Joëlis Opera medica. Amst. 1663. 4°.
Journ. Oec. Journal Oeconomique, ou Mémoires, Notes & Avis sur l'Agriculture, les Arts, &c. Paris. 1725 seq. 12°.
Journ. Sov. Le Journal des Savans. Paris. 1665 seq. 4°.
Juliani Cæf. Juliani Imperatoris Cæsares. Paris. 1583. 8°.
Juncker Med. pract. Jo. Junckeri Conspectus Medicinæ theoretico-practicæ. Hale 1734. 4°.
Juncker Pathol. Ejusd. Conspectus Pathologiz. ib. 1736. 4°.
Juncker Physiol. Ej. Conspectus Physiologicæ medicæ. Hal. 1735. 4°.

K.

- K**aau Perspir. Abr. Kaau Perspiratio dicta Hippocratis per universum corpus anatomico considerata. Lugd. Bat. 1738. 8°.
Kämpf. Amoen. E. Kämpferi Amoenitates exoticæ. Lemgov. 1712. 4°.
Kloekhof Opusc. C. A. Kloekhof Opuscula medica. Ultraj. 1747. 8°.

L.

- L**ang Epist. Jo. Langii Epistoliarum medicinalium volumen tripartitum. Hanoviae 1605. 8°.

Laur. Exerc. G. F. Laurentii Exercitationum in nonnullos minus absolute veros Hippocratis aphorismos, eorumque rationes, conscriptarum, Pars prima. Hamb. 1647. 4°.

Laurent. de strum. A. Laurentii de mirabili strumas sanandi vi &c. Vid. Ejus Opera omnia, Paris. 1628. 4°.

Licet. de sec. Quæst. De secundo - Quæstis per Epistolas a claris viris, responsa Fortunii Liceti. Ultini 1646. 4°.

Linden Sel. med. J. A. van der Linden Selecta Medica. Lugd. Bat. 1656. 4.

Vol. II. N n Linn.

- Linn.* de febr. interm. C. Linnæi Diff. inaug. de causa febrium intermittentium. Harderv. 1735. 4.
Lister. Hippocratis Aphorismi cum comment. M. Lister. 1703. 12. Tubing. 1730. 12.
Lister Exerc. med. M. Lister Exercitationes medicinales de quibusdam morbis chronicis. Amstel. 1698. 8.
Lobb meth. of fev. Rational methods of fevers, by Theoph. Lobb. Lond. 1734. 8.
Lodov. de re med. Ant. Lodovici de re medica Opera. Olyss. 1540. fol.
Lomm. Obs. Jod. Lommi Observationum medicinalium libri III. Amstel. 1726. 8.
Lomm. san. tuend. Ejusd. Commentarii de sanitate tuerda. Lugd. Bat. 1734. 8.
Loff. Obs. Fr. Loffli Observationum medicinalium libri IV. Lond. 1672. 8.

M.

- Martian.* Magnus Hippocrates Cous Prospere Martiani notationibus explicatus. Romæ 1626. fol.
Maffar. Praeact. Alex. Maffarie Præacta medica. Venet. 1642. fol.
Matthiae Philt. Med. Tractatus de Philosophia Medici, sive Hippocratis liber de Honestate, quem recensuit & commentario illustravit Ge. Matthiae. Gotting. 1740. 4.
Mead Monit. R. Mead Monita & Præcepta medica. Lond. 1751. 8.
 - - - *Oper.* Ej. Opera. Paris. 1751. 8.
 - - - *Sacr. Med.* Ej. Medica Sacra : sive de morbis insignioribus, qui in Bibliis memorantur, Commentarius. Lond. 1749. 8.
Mem. Trev. Memoires pour l'Histoire des Sciences & des Beaux Arts. à Trevoux & Paris 1701. & sequ 12.
Mercur. Med. Praeact. Hier. Mercurialis Prælectiones Patavinae, de cognoscendis, & curandis humani corporis affectibus. Venet. 1647. fol.
Mercur. Praeact. in l. 2. Epid. Hipp. Ejusd. in secundum lib. Epid. Hipp. Prælectiones Bononienses. Forolivii 1626. fol.
Mercur. Var. Lett. Ej. Variarum Lettionum libri VI. Extant inter Opuscula aurea, & selectiora. Venet. 1644. fol.

Mercurialis.

Mercurial. Ej. in omnes Hippocratis aphorismos prælectiones Patavinae. Lugd. 1621. 4.

Micb. Villan. de syrup. Syrupoam universa ratio , ad Galeni censuram diligenter expolita Michaële Villanovano authore. Venet. 1545. 8.

Moreau in scbol. Sal. De conservanda valetudine opuscum Scholæ Saternitanz , ex recensione & cum animadvers. R. Moreau. Paris. 1525. 8.

Morgagni in Cels. & Sam. Epist. J. B. Morgagni in Aur. Corn. Celsum & Q. Ser. Samonicum Epistolæ. Lugd. Bat. 1735. 4.

N.

Nard. not. gen. Noctes geniales auctore Jo. Nardio. Annus primus. Bonon. 1656. 4.

Naud. matut. stud. Gabr. Naudæi Quæstio tertia Jatrophilologica , An matutina studia vespertinis salubrioria ? Extat in Ejusd. Pentade Quæstionum Jatrophilologicarum. Genev. 1647. 8.

Nonn. Lud. Nonnii Diæteticon , sive de re cibaria libri IV. Antverp. 1646. 4.

Nov. Liter. Germ. Nova Literaria Germanie , collecta Hamburgi 1703 seq. 4.

O.

Obſ. Hal. Observationum selectarum ad rem literariam spectantium Tomi X. Hale 1700-1705. 8.

Oribas. Colles. Oribalii Sardiani Collectorum medicinalium libri XVII. J. B. Rasario interprete. Paris. 1555. 8°.

Oribas. Synops. Ejusd. Synopseos ad Eustathium filium libri IX. ib. eod. 8.

P.

Paling. Zod. M. Palingenii Zodiacus vitz. Rotterod. 1722. 8.

Panarol. Iatrol. Dominici Panaroli Iatroligismorum, seu medicinalium Observationum Pentecostæ quinque. Hanoviae 1654. 4.

Papadop. Nic. Comneni Papadopoli Historia Gymnasii Patavini. Venet. 1726. fol. 2 tomis,

N n 2

Paul.

- Paul.* Pauli Æginetæ Medici Opera, Joanne Gainterio
Andernaco interprete. Lugd. 1567. 8.
Pauli Quadr. Sim. Pauli Quadripartitum Botanicum.
Francof. 1708. 4.
Pechlin. de aër. & alim. def. J. N. Pechlini de aëris &
alimenti defectu, & vita sub aquis, meditatio. Ki-
lonii 1676. 8.
Phil. Trans. Philosophical Transactions. Vol. 47 & seq.
an. 1751 seq. Lond. 4.
Pictor. san. tuend. Ge. Pictorii Sanitatis tuendæ metho-
dus. Subjuncta est opusculo Scholæ Salernitanæ de
conservanda bona valetudine. Antverp. 1562. 12.
Piso meth. med. Homob. Pisonis methodus medendi.
Patav. 1726. 4.
Piso magn. aux. Ejusd. de regimine magnorum auxilio-
rum in curationibus morborum, Dissertationes IV.
Patav. 1735. 4.
Platner. de Thorac. J. Z. Platneri Diff. de Thoracibus,
von Schnürbrüsten. Lips. 1735. 4.
Plemp. Val. tuend. V. F. Plempii de Togatorum vale-
tudine tuenda Commentarius. Brux. 1670. 4.
Plin. C. Plinii Secundi Historiæ naturalis libri XXXVII.
Lugd. Bat. 1635. 12°. 3 tomis.

Q.

Quill. *Callip.* Cl. Quilleti Callipædia, seu de pulchrae
prolis habendæ ratione Poëma didacticum. Parif.
1709. 8.

R.

- R**amaz. *Oper.* Bern. Ramazzini Opera omnia, me-
dica & physiologica. Genev. 1717. 4.
Rantzov. cons. valer. Henr. Rantzovii de conservanda
valetudine liber. Antverp. 1580. 8.
Rega meth. med. H. J. Rega accurata medendi metho-
dus. Lovan. 1737. 4.
Rega de sympath. Ejusd. de sympathia, seu consensu
partium corporis humani, &c. Harlemi 1739. 8.
Reines. Schol. ICtor. med. Tho. Reinesii Schola Jurecon-
sultorum medica. Lips. 1679. 8.

Rbqd.

A U C T O R U M . 565

Rhod. Obj. Jo. Rhodii Observationum medicinalium centuriæ tres. Subjunctæ habentur P. Borelli Historiis & Observationibus medico-physicis. Francof. & Lips. 1676. 8.

Riedlin. Lin. Viti Riedlini Lineæ medicæ. Aug. Vindel. 1695--1700. 8. sex volum.

River. Lazari Riverii Opera medica universa. Lugd. 1679. fol.

Rivin. de frig. damn. A. Q. Rivini Diff. de frigoris damno. Lips. 1696. 4.

Ronsei Epist. Bald. Ronsei Miscellanea seu Epistola medicinales. Lugd. Bat. 1590. 8°.

S.

Sammarib. Pæd. Scævolæ Sammarthani Pædotrophia. Extat in Auctoris Operibus. Lutetia 1616. 8.

Sanctor. Sanctorii Sanctorii Commentaria in primam sectionem Aphorismorum Hippocratis. Venet. 1629. 4.

Sanct. Stat. Med. Ejusd. de Statica Medicina aphorismorum sectionibus septem distinctorum Explanatio physico-medica: &c. auctore P. Noguez. Paris. 1725. 12°. maj. 2 vol.

Satyr. Med. Siles. Medicorum Silesiacorum Satyræ, quæ varias observationes, casus, experimenta, tentamina ex omni Medicinæ ambitu exhibent. Wratislav. & Lips. 1736 seq. 8°.

Prodierunt per Specimina.

Schach. de aër. effic. P. F. Schacheri Diff. de aëris effacia in corpore humano. Lips. 1738. 4.

Schulz. de abscess. J. H. Schulze Diff. de Abscessibus. Halæ 1742. 4.

Schulz. de Athlet. Ejusd. Diff. de Athletis Veterum, eorum diæta & habitu. ibid. 1717. & 1743. 4.

- - - - *Comp. H. M.* -- Compendium Historie Medicinae a rerum initio ad Hadriani Augusti excessum. ib. 1741. 8.

- - - - *H. M.* -- Historia Medicinæ a rerum initio ad annum Urbis Romæ 535 deducta. Lips. 1728. 4.

- - - - *de morb. vern.* -- Diff. de morbis verni temporis ad ducentum Hippocratis fest. 3. aph. 20. Halæ 1738. 4.

566 S Y L L A B U S

- Schulz.* *Rer. N. Nat.* -- Diff. de reram non naturalium ad valetudinem tuendam recto usu. ibid. 1733. 4.
 - - - de ventr. & intest. rat. -- Diff. de ventriculi & intestinorum ratione in omni morborum genere habenda. ib. 1738. 4.
- Scribon comp.* Scribonii Largi Compositiones medicæ. Jo. Rhodius recensuit, &c. Patav. 1654. 4.
- Sculpt. Armam.* Jo. Sculpti Armamentarium Chirurgicum, &c. in methorem ordinem redactum studio J. C. de Sprögel. Amstel. 1741. 8.
- Sebiz.* *Exerc. patib.* T. I. J. A. Sebizii Exercitationum pathologicarum Tomus prior. Argenter. 1674. 4.
- Select. Med. Francof.* Selecta medica Francofurtensis. Francf. ad Viadr. 1736 &c. 8°. IV vol.
- Senec.* L. Annæi Senecæ Philosophi Opera omnia, & M. Annæi Senecæ Rhetoris quæ extant. Lugd. Bat. 1649. 12°. in IV vol.
- Sennert.* *Præs.* l. 3. Dan. Sennerti Medicina præctica liber tertius. Wittemb. 1662. 4.
- Seren.* Samon. Q. Sereni Samonisici de Medicina præcepta saluberrima. Amstel. 1662. 8.
- Simson de R. M.* Tho. Simsoni de Re medica Dissertationes IV. Edimbr. 1726. 8.
- Sinop.* *Parad. med.* M. A. Sinapii Absurda vera sive Paradoxa medica. Genev. 1697. 8.
- Soc. Edinb.* Medical Essays and Observations by a Society in Edinburg. Edinb. 1733-1744. 8°. V vol.
- Sorbait.* Pauli de Sorbait Commentaria & controversiae in omnes libros aphorismorum Hippocratis. Viennæ Austr. 1701. 4.
- Stentzel de Ven.* C. G. Stentzelii Toxicologia sive de Venenis libri III. Wittemb. & Lips. 1732. 4.
- Ström. theor. mot. recipr.* Chr. Ström nova theoria motuum reciprocorum machinæ animalis &c. Amst. 1707. 8.
- Sydenb.* Tho. Sydenham Praxis medica experimentalis, sive Opuscula universa. Lips. 1695. 8.

T.

Taranta. Philonium pharmaceuticum & Chirurgicum, de medendis omnibus, cum internis, tum externis humani corporis affectibus: a Valesco de Taranta, Sc. Francof. & Lips. 1680. 4. *Theoph.*

- Theopb.** de urin. Theophili de urinis libellus. cum nota
Tho. Guidotii. Lugd. Bat. 1703. 8.
Tifos febre bil. S. A. D. Tiffot Diss. de febribus biliosis;
&c. Lausannæ 1758. 8.
Tozzi. Luce Tozzi in Hippocratis aphorismos Commen-
taria. Prodierunt cum Tozzi Operibus. Venet. 1728.
4.
Trall. de Cpio. B. L. Tralles Usus opii salutaris & no-
xius, &c. Vratislav. 1757--1762 4. in IV Sectionibus.
Triller de nov. Hippocr. edit. D. W. Trilleri de nova
Hippocratis editione adornanda Commentatio. Lugd.
Bat. 1728 4.
Trincav. Victoris Trincavelii Omnia Opera in tres To-
mos digesta. Venet. 1599. fol.
Tulp. Nic. Tulpis Observationes medicæ. Amstel. 1672.
8.

V.

- Valent.** Polychr. exas. M. B. Valentini Polychresta
exotica. Francof. 1700. 4.
Valleriol. Obs. Franc. Valleriolæ Observationum medici-
narium libri VI. Genev. 1605. 8.
Vallef. Franc. Vallefii in Aphorismos Hippocratis Com-
mentarii VII. Colon. 1589. fol.
Valles. in Epid. Ejusd. in libros Hippocratis de morbis
popularibus Commentaria. Colon. 1588. fol.
- - - in Progn.-- in Hippocratis Prognostica Commen-
tarii. Extant cum Ejus in aphorismos Commentariis.
- - - Com. in Hipp. de viatu acut. Extat cum dict. Com-
ment. in Hipp. Aphorismos.
- - - Sacr. Pbil. -- de illis, quæ scripta sunt physice in
libris sacris, sive de sacra Philosophia liber singularis.
Lugd. 1592. 8.
Vallisneri. Opere Fisco-Mediche del Kavalier Antonio
Vallisneri. Venet. 1733. fol. 3 tomi.
Valverdi. san. tuend. Jo. Valverdi de animi & corporis
sanitate tuenda libellus. Lutet. 1552. 8.
Vanini Nat. Arc. Jul. Cas. Vanini de admirandis Na-
tura Reginæ Deæque Arcanis libri IV. Lutetiae 1616.
8.
Vesalius. A. Vesalij Opera omnia in duos Tomos distri-
buta. Lugd. Bat. 1725. fol.

Vesling.

568 SYLLABUS AUCTORUM.

Vesling. Epist. Jo. Veslingii Observationes anatomicae & Epistole medicæ. Recusæ sunt una cum Tho. Bartholino de insolitis partus humani viis. Hagæ Com. 1740. 8.

Vogel N. med. Bibl. R. A. Vogel neue medicinische Bibliothek. Gotting. 1754 seq. 8.

W.

Waldschmid. J. J. Waldschmidt Opera medico-practica. Francof. 1695. 4.

Wedel. G. W. Wedelii Aphorismi aphorismorum, i. e. aphorismi Hippocratis in porismata resoluti, &c. Jenæ 1695. 12.

- - - *Aman.* -- Amoenitates materiae medicæ. ibid. 1684. 4.

- - - *Exerc.* -- Centuria Exercitationum medico-philologicarum. ib. 1702. 4.

Wolf. Obs. Ido Wolfii Observationum Chirurgico-medicalium libri II. Quedlimburgi 1704. 4.

Z.

Zecch. Consult. Jo. Zecchii Consultationes medicinales. Francof. 1650. 8.

F I N I S.

